

PRAXEOS MEDICÆ UNIVERSÆ PRÆCEPTA

AUCTORE

JOSEPHO FRANK

AUGUSTISSIMO IMPERATORI ET TOTIUS ROSSIAE AUTOCRATORI A CONSILIIS STATUS, EQUITE ORD. S. ANNAE II. CLASSIS, S. WLODIMIR IV. CLASSIS, LILIO GALLICO DECORATO, THERAPIAE SPECIALIS ET CLINICES IN CAESAREA UNIVERSITATE VILNENSI PROFESSORE, AC SEMINARII MEDICI IMPERATORIS MUNIFICENTIA CONDITI PRAEFECTO, CONSILII MEDICI PETROPOLITANI ET CAESAREAE ACADEMIAE MEDICO-CHIRURGICAE SOCIETATUM PHILANTHROPICAE ET PHARMACEUTICAE PETROPOLITANAE, NATURAE SCRUTATORUM MOSQUENSIS, CAESAREAE MEDICORUM ET BENEFICORUM VILNENSIS, ACADEMIAE MEDICORUM VENETAE, SOCIETATIS AGRICULTURAE STUDIOSORUM FLORENTINAE, SCIENTIARUM ET ARTIUM ARGENTORATENSIS, ACADEMIAE MEDICAE, SOCIETATUM GALVANICAE ET MEDICAE PARISIN., R. JENNERIANAE, MEDICORUM ET NOSOCOMII A GUYO LONDINI DENOMINATAE, ORDINIS MEDICO-CHIRURGORUM LUCCENSIS, SOCIETATIS PHYSICO-MEDICAE ERLANGENSIS, MEDICAE MARSILIANAE, LITERARIAE CUM UNIVERSITATE STUDIORUM CRACOVIENSI CONIUNCTAE, R. VARSOVIENSIS ETC. ETC. SODALI.

PARTIS SECUNDAE VOL. QUINTUM,

CONTINENS

DOCTRINAM DE MORBIS OCULORUM, AURIUM, ET CAVITATUM NASALIUM.

EDITIO SECUNDA

TAURINI

SUMPTIBUS CAJETANI BALBINI BIBLIOPOLAE

MDCCCXXII.

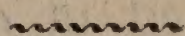

EXCUDEBANT CHIRIO ET MINA.

DE
MORBIS OCULORUM.

Caput I.

DE OPHTHALMOLOGIA GENERATIM.

§. I.

DOCTRINAE MOMENTUM. ORDO RERUM.

Doctrinae momentum.

1. Sicuti oculi structura nihil elegantius, nihilque admirabilius, et magis divinum (1); ita visione ipsa nil utilius, et jucundius. Verum enim vero quanto majori, et accuratiori partium tenerrimarum, et delicatissimarum apparatu prae caeteris omnibus partibus oculi gaudent, tanto etiam gravioribus, et curatu difficilioribus malis patent, et obnoxii sunt. Amisso inde visu, facultate scilicet Dei opera contemplandi, munera civis exercendi (2), propensio-

(1) Fr. Hoffmann. De atheo convincendo ex artificiosissima machinae humanae structura. Orat. inaug. Hal. 1693.

(2) Coecus vix testis esse potest: ait Imperator in §. fin. Inst. de gradu cogn.; v. Voigt Diss. jurid. de eo, quod justum est circa oculos. Lips. 1724.

nes animi patefaciendi (3), mutuosque sermones instituendi (4), quid, ipsa non excepta morte, deterius? Mirum hinc non est, morbos oculorum non ut aegritudines aliarum partium summatim in libris, et institutis studio medico-chirurgico dicatis, sed ut *doctrina peculiaris* in compendiis, et scholis ophthalmicis, (*quarum jam nulla amplius destituta esse potest scientiarum Universitas* (*)) pertractari. Quodsi

(3) « Est speculum mentis facies, oculique revelant
Quales sunt intus mens, animusque viri. »
Cui ipse codex sacer assentitur: « visu cognoscitur vir. »

(4) D. G. Molleri Disp. de' oculiloquio. Cfr. Tract. gallic. *Les yeux.* inscript. Cap. V.

(*) Ut *institutum clinicum ophthalmicum* in caesarea universitate Vilnensi erigatur, jam an. 1817 proposui. Ast declararunt, *aliquid tale non esse primae necessitatis!* Aliter interea sensit Caesarea Academia medico-chirurgica Petropolitana, quatenus nuper scholam ophthalmicam omnibus numeris absolutam instituit. Ac re quidem vera, doctrina morborum oculorum una ex illis est, quae aequo pacto ad forum medicinae, et chirurgiae pertinet. Traditur hinc eodem tempore a professoribus tum pathologiae, et therapiae specialis, tum institutionum, et operationum chirurgicarum. Sequitur inde, discipulos unam eandemque doctrinam binis vicibus audire. Quae duplex auditio, si utrique professores eădem tradant principia, superflua; alias (ob idearum confusionem), nociva; utroque in casu insufficiens. Nisi enim praedicti professores ophthalmologiam cum detrimento doctrinae aliorum morborum tradere vellent, opthalmologiae plus quam quindecim praelectiones

praesens de morbis oculorum tractatus hic locum invenerit, id solum ob rerum nexum, et

dicare neutiquam possunt. Status vero hodiernus ophthalmologiae talis est, ut ad minimum per sex mensium curriculum praelectiones quotidianas exposcat. Accedit porro quaestio; quodnam institutum clinicum, si ophthalmicum desideretur, aegros morbis oculorum detentos suscipere debeat? *Chirurgicum illud?* Deprecor, nam maximus ophthalmiarum, amauroseos etc. numerus ex morbis universi systematis pullulat, ideoque ad clinicum medicum spectat. Suscipiet igitur *clinicum medicum?* Ast quis hic, si operationis chirurgicae necessitas obveniat, manum expertam admovere poterit? Verum et major datur difficultas. In clinico medico demonstratio exanthematum, impetiginum, physiognomiae aegrorum, humorum excretorum etc. maximum lucis gradum exposcit; morbi contra oculorum plus minus obscuritatem postulant. Eadem haec difficultas clinicum chirurgicum respicit, quatenus obscuritas demonstrationi ulcerum, inflammationum, puris etc. obstat. Porro nemo ignorat, quantum morbi oculorum exhalationes gangraenae, ulcerum in clinico chirurgico plane inevitabiles reformident. Praeterea inter decem egregios licet professores chirurgiae vix unum invenies, qui simul in operationibus ophthalmicis excelleret! Ast, concesso casu raro, unum eundemque professorem in rebus chirurgicis in genere, et in ophthalmicis in specie expertissimum esse, poteritne manus ejus operationibus laboriosis, e. c. amputationibus, adsueta delicatas illas ophthalmicas, e. c. pupillam artificialem perficiendi, perficere? Quae cum ita sint, necessitas scholam theoretico-practicam ophthalmicam a reliquis institutis medico-chirurgicis separatam quavis in universitate instituendi, clare patet. Nullibi vero haec

ad juvenes medicos ad studium ophthalmicum, praeeunte ipso jam GALENO (5), impellendos, praeparandosque factum est. Non quidem, ut vel expectemus, vel desideremus, medicos omnes *ocularios* fieri debere (6), sed solum, ut quivis illorum morbos organorum visus exacte definire, exitum eorum praedicere, genus auxiliorum indicatorum statuere (7), ocularium expertum ab ignaro discernere (8), et prae-

necessitas major est, quam in universitatibus, ubi medico-chirurgi pro servitio militari educantur (constat enim morbos oculorum maxime in exercitibus strages edere); hinc in universitate Vilnensi, aliunde una ex divitissimis orbis terrarum.

(5) Fr. BOETTIGER Diss. de visionis laesionibus, in specie mydriasi, et myosi. Praes. VATER. Vitemb. 1706.

(6) Si enim omnes medici operationes ophthalmicas perficerent, nemo eorum opportunitatem has operationes tam saepe perficiendi, ut ad necessariam dexteritatem acquirendam opus est, inveniret.

(7) Quot non aegri morbis oculorum laborantes a medicis suis ad ocularios e longinquo, operationis caussa, mittuntur, qui dein aegri, utpote insanabiles, ac pro operatione plane non idonei, amisso aliquando ultimo a diuturno itinere obolo, domum desperabundi remittuntur!

(8) Nemo quidem, nisi in arte operationes ophthalmicas perficiendi ipse expertus, lites, quae inter celebriores ocularios jactantur, dirimere poterit; at nil facilius pro viro vel in una theoria ophthalmica versato, quam expertum ocularium ab agyrta illius nomen usurpante, quales ubique locorum vagari solent, distinguere.

ceps visum amittendi periculum sine temporis jactura antevertere (9) intelligat. Persuasi tandem sumus, nil magis medicum, respectu tum pathologico, tum therapeutico, rerum minimarum exactum reddere observatorem, quam studium ophthalmologiae.

Ordo rerum.

2. Praemissa historia, et literatura ophthalmologica generali, exponentur morbi I. *palpebrarum*, II. *organorum lacrymalium*, et III. *orbitae*, et *bulbi oculi*. Quem ordinem ob frequentem complicationem horum morborum inter se minime perfectum esse, libenter fatemur: ast meliorem incassum quaesivimus.

§. II.

HISTORIA, ET LITERATURA.

Ex historia, et literatura ophthalmica ab HALLERO (10), JUGLERO (11), SPRENGELIO (12),

(9) E. c. in ophthalmo-blenorrhoea, in iritide, quibus in morbis quodvis horae momentum pretiosum est, ad tempus ocularium e longinquo advocandi deficit.

(10) In bibliothecis suis.

(11) Opusc. bina medica literaria: alterum specimen bibliothecae ophthalmicae; alterum de collyriis veterum. Lips. 1785.

(12) *Vers. e. pragm. Gesch. d. Heilk.* (*sparsim*).

et BEERIO (13) plene tradita elucet: jam in *Aegypto* medicos peculiari oculorum curae dicatos extitisse (14), quamvis de iis in libris Mosaicis nec verbulum obveniat (15): inter Graecos CHIRONEM (16), et AESCULAPIUM (17) adeo portentosas perfecisse coecorum sanationes, ut posteritati tabularum aenearum ope traditae fuerint (18): HIPPOCRATEM sicuti totius medicinae, ita et ophthalmojatricae fuisse conditorem (19), non solam semioticam oculi (20),

(13) *Repertor. aller bis zu Ende d. Jahres* 1797. *erschien. Schriften ub. d. Augenkrankh. Wien.* 1799. 3 *Th. Gesch. d. Augenkunde uberhaupt u. d. Augenheilk. ins Besondere. Wien* 1813. 1. *Heft.* Opus inceptum, cujus pars adhuc inedita praelectionibus publicis auctoris, quibus mense julio, et augusto an. 1817 interfui, inservierat.

(14) HERODOT. Lib. II. C. 84. p. 169.

(15) BEER *Geschichte* etc. p. 11.

(16) APOLLODOR. Lib. III. C. 13. p. 261.

(17) SPRENGEL l. c. 2. *Aufl. Hall.* 1809. p. 170.

(18) HUNDERTMARK de incrementis artis med. per expositionem aegrotorum in vias publicas, et templa. Lips. 1749.

(19) BEER *Repertorium.* 1. *Th.* p. XII.

(20) Legatur de hoc argumento: FUCHSIUS metoposcopia, et ophthalmoscopia. Art. 1675. HILSCHER Pr. de oculis sanitatis, et morborum indiciis. Jen. 1745. JUCH diss. de oculis ut signo. Erf. 1748. BROWN Diss. de praesagiis ex oculis. Edinb. 1750 BUCHNER Diss. de oculo ut signo. Hal. 1752. HAERTEL. (J. P. FRANK) de oculo ut signo. Goett. 1786. NUDOW *Ueb. d. Zeichendeutung d. menschel. Auges*

sed et illius pathologiam, et therapiam tum medicam, tum chirurgicam excolentem: CELSUM (21), et GALENUM (22) de cataractae operatione jam disserentes illius vestigia legisse: ROMAM praeterea medicis ocularii haud caruisse (23): seculi II aer. Chr. astrologiam sese in ophthalmologiam insinuasse (24): seculo V et VI AETIUM imperium leprae in morbos oculorum patefecisse (25): ALEXANDRUM TRALLIANUM (26) xerophthalmiam, et seculo VII PAULUM AEGINETAM (27) operationem pterygii, et arteriotomiam ut inflammationum oculorum auxilium descripsisse: *Arabes*, et *Hispanos*, exceptis

in Krankh. Konigsb. 1791. MECKEL Diss. de signis morborum, quae ex oculorum habitu petuntur. Hal. 1793. BOEHMER Diss. ophthalmoscopia pathologica. Witt. 1794. FRANNOY *Diss. des affections sympathiques de l' oeil* etc. *Paris* 1805. LOBENSTEIN-LOBEL *Grundr. d. Semiologie d. Auges. Jen.* 1817.

(21) Lib. VI. Cfr. FRIEDLAENDER de medicina oculorum apud CELSUM comment. Halae 1817.

(22) De oculis. De compositione medicamentorum secundum locos. L. IV. et V.

(23) E. I. WALCH sigillum medici ocularii. Jen. 1763. Antiquitat. med. select. Jen 1772.

(24) BEER Praelectiones.

(25) Lib. VI. C. 96. Lib. VII. C. 3.

(26) Lib. II.

(27) Lib. VI.

quodammodo AVICENNA (28), AVENZOAR (29), paucisque aliis, nil respectu ophthalmologiae praestitisse: seculum XII, ob bella sacra, quae imperante S. LUDOVICO, instituto coecorum Parisiensi (*Les quinze-vingt*) ansam dederunt, et ob inventum speculorum, auctore ROGER BACO, medicis oculariis memorabile esse: seculum XVI, quamvis studio anatomiae pathologicae propitium, respectu organorum visus nil praestitisse, et solum BARTISCH (30), et MERCURIALEM (31) de morbis oculorum bene disserentes genuisse: seculum XVII gratia mathematicae, ac opticae, auctoribus KEPLER, SCHEINER, CARTHEUSER, NEWTON etc., *physiologiam* organi visus nostro aevo magis magisque excultam (32) generasse: seculis duobus succedentibus cum peculiari laude excoluisse illius *anatomiam* ZINN (33), BLUMENBACH (34), MI-

(28) Lib. III. Fen 3. Tract. 4. C. 20.

(29) Theisir. Venet. 1553.

(30) Οφθαλμοδουλεία *oder der Augendienst. Dresden* 1583. *Nurnberg. und. Sulzbach* 1688.

(31) Praelect. de morb. oculorum, et aurium. Francf. 1591.

(32) Excellit hoc sub respectu REIL's *Archiv f. Physiol.*

(33) Descriptio anatomica oculi humani iconibus illustrata. Edit. WRISBERGII. Goett. 1780.

(34) De oculis Leucaethiopum, et iridis motu commentatio. Goett. 1786.

CHAELIS (35), ROSENMULLER (36), SOEMMERING (37), RUDOLPHI (38), KIESER (39), GERSON (40), SCHROEDER (41), GMELIN (42), NIEMEYER (43), SACHSE (44), MUCH (45), SCOPENHAUER (46), RIBES (47), BOCH (48). Quod spectat ad *pa-*

(35) *Ueber d. Durchkrentzung der Schenerven. Mit einigen Anmerkungen v.* SOMMERRING. 1790.

(36) Partium internar. oculi humani, inprimis organorum lacrymal. descript. anatom. Lips. 1794.

(37) *Abbild. d. menschl. Auges. Frankf.* 1801. Et summi viri egregii filii opus: Commentatio de oculorum hominis, animaliumque sectione horizontali. Goett. 1818.

(38) *Amatomisch-physiol. Abhandl. Berl.* 1803.

(39) Commentatio physiol. de anamorphosi oculi. Goett. 1804.

(40) Diss. de forma corneae oculi humani, deque singulari visus phaenomeno. Goett. 1810.

(41) *Das menschliche Auge nach. der Darstellung* SOEMMERRINGS etc. *Leipz.* 1810.

(42) Diss. sistens indagationem chemicam pigmenti nigri oculorum etc. Goett. 1812.

(43) De origine paris quinti nervorum cerebri. Hal. 1812.

(44) Hist. natural. Leucaethiopum auctoris ipsius, et sororis illius. 1812.

(45) Diss. de ganglio ophthalmico, et nervis ciliaribus animalium. Landsh. 1815.

(46) *Ueb. d. Sehen u. d. Farben, e. Abhandl. Leipz.* 1816.

(47) *Recherches anatomiques, et physiol. sur quelques parties de l' oeil.* v. *Mém. de la Soc. méd. d' émulation. T. VII. p.* 97.

(48) *Beschreib. des funft. Nervenpaars u. sein. Verbindungen mit andern Nerven. Meissen* 1817.

thologiam prophylaxin, et *therapiam* excelluerunt MAITRE-JEAN (49), WOOLHOUSE (50), S. IVES (51), MAUCHART (52), WINKLER (53), DEMOURS (54), BOERHAAVE (55), TAYLOR (56), GUERIN (57), JANIN (58), BALDINGER (59),

(49) *Traité des maladies des l' oeil, et des remédes propres pour les guérir. Troy.* 1707.

(50) *Expériences de différentes opérations manuelles, et des guérisons, qu' il a pratiquées aux yeux. Paris.* 1712.

(51) *Nouv. traité des maladies des yeux. Paris* 1722. (opus egregium!)

(52) *Lettre crit. sur le traité des maladies des yeux de St. Yves.* v. *Mercure de France. Paris* 1723. *Réplique à la réponse de Mr.* ST. YVES. v. *Journ. des savans.* 1724. (Praeterea plurimarum dissertationum mox infra commendandarum auctor).

(53) *Anleit, zu all. chir. Wissensch. 1. Th. v. d. Augenkrankh. Berlin* 1735.

(54) *Obs. concernant. l' hist. naturelle et les maladies des yeux. Amsterd.* 1741.

(55) Praelect. de morb. oculorum. Edit. HALLERI. Goett. 1746. (Primus, qui mala oculorum non praeterviso illorum nexu cum aliis morbis plene exposuit. Dolendum, virum summum partem chirurgicam doctrinae plane omisisse).

(56) *Catal. of* 243 *diseases of the Eyes. Edinb.* 1749. Et aliorum opusculorum ophthalmicorum auctor.

(57) *Traité sur les maladies des yeux. Lyon* 1769.

(58) *Mém. et obs. anat. et phys. sus l' oeil, et sur les maladies qui affectent cet organe avec un précis des opérations, et des remèdes qu' on doit pratiquer pour les guérir. Paris* 1772. (Opus classicum).

WARNER (60), PLENK (61), PELLIER (62), DESMONCEAUX (63), RICHTER (64), aliique compendiorum chirurgicorum auctores. Spectant praecipue huc Jo. ZACHAR. PLATNER, DE LA FAYE, LE DRAN, HEISTER, CHESELDEN, LOUIS, BERTRANDI, POTT, PETIT, SCHMUCKER, ACRELLI, CHOPART, DESAULT, B. BELL, LANGENBECH (65),

(59) De oculorum morbis, sive ophthalmicis sanandis. Goett. 1773. (de malis oculorum a vitio totius corporis oriundis pulchre hic agitur).

(60) *A descript. of the human Eye, and its adjacent parts; together with their principal diseases, and the method proposed for relieving them. Lond.* 1773.

(61) Doctrina de morbis oculorum. Viennae 1777. (ut elenchus morborum oculi, et partium adjacentium utilis liber).

(62) *Recueil de mém., et d'obs. sur le maladies, qui attaquent l'oeil, et les parties qui l'environnent, et sur les moyens de les guérir. Montpell.* 1783.

(63) *Traité des maladies des yeux, et des oreilles considérées sous le rapport des quatre parties, ou quatre âges de la vie de l'homme, avec des remèdes curatifs et les moyens propres à les préserver des accidens. Paris* 1786. (Auctor exemplum Ecclesiastici in rebus medicis versati exhibet).

(64) *Anfangsgr. d. VVundarzneykunst.... Th.* 3. *Von d. Augenkrankh.* et sparsim in *chir. Biblioth.* (quorum operum auctor, quoniam partem doctrinae ophthalmicae medicam sagaciter chirurgicae junxit, pro *fundatore ophthalmojatricae* nunc florentis haberi potest).

(65) *Neue Bibl. f. d. Chir. u. Ophthalmologie.*

et GRAEFFE (*). Praeterea de ophthalmologia bene meruerunt KORTUM (66), SOEMMERRING (67), HIMLY (68), SCARPA (69), SAUNDERS (70), DEMOURS (71), BARATTA (*), et QUADRI (**); quibus viris insignibus debitum grati animi tributum absolvendo, fateamur tamen oportet, verum doctrinae ophthalmicae practicae veluti emporium jamdudum Vindobonae constitutum esse, qua scilicet iu Metropoli, e schola BAR-

(*) *Journ. d. Chirurgie u. Augenheilk.* 1820.

(66) *Med. chir. Handb. d. Augenkrankh. Lemgo* 1791.

(67) *Ueb. einige wichtige Pflicht. geg. d. Augen. Frankf.* 1794.

(68) v. LODERS *Journ. f. d Chir. Jen.* 1797. *Ophthalm. Beob. u. Untersuch. Bremen* 1801. *Bibl. f. Ophthalmologie, Kenntniss u. Behandl. d. Sinne überhaupt. Gott.* 1817. 2. *B.* 1819.

(69) *Trattato delle principali malattie degli occhi.* 5. *edit. Pavia* 1817.

(70) *A treatise of some practical points relating to the diseases of the Eye.*

(71) *Traité des maladies des yeux, avec des planches coloriées, représentant ces maladies d'après nature, suivi de la descript. de l'oeil humain, trad. du latin de* J. T. SOEMMERRING. *Paris.* 1818. (filius supra citati (54.).

(*) *Osservazioni pratiche sulle principali malattie degli occhi. Milano* 1818.

(**) *Annotazioni pratiche sulle malattie degli occhi. Napoli* 1818.

THII (72), prodierunt ocularii medici clarissimi PROCHASKA (73), MOHRENHEIM (74), ADAM SCHMIDT (75), et JOSEPHUS BEER (76) instituti clinici ophthalmici Viennensis fundator, universae doctrinae ophthalmicae professor haud aequiparandus, columen firmissimum discipulorum per omnis telluris partes dissipatorum (inter quos WALTHERUM (77), WARDROPIUM (*), WELLERUM (**), et JAEGEROS (***) nominasse

(72) Typis divulgavit nonnisi *monita quaedam ad operationem cataractae perficiendam*, ast a diariorum medicorum auctoribus male tractatus pro magno scientiae detrimento in posterum siluit.

(73) *Beob. ub. einige Augenkrankh.* v. MOHRENHEIM l. c. 2. *B.*

(74) *Beob. verschied. chir. Vorfalle. VVien* 1780. Et *VVienerische Beytrage.* 1781.

(75) *Ophthalm. Bibl. Braunschw.* 1802. (socio HIMLY).

(76) Praeter opera supra allata; *Pflege gesunder u. geschwachter Augen. VVien* 1800. *Das Aug od. Versuch das edelste Geschenk d. Schopfung v. d. hochst verderbl. Einfluss uns. Zeitalters zu sichern. VVien* 1813. *Lehre v. d. Augenkrankh. als Leitfaden zu offentlich. Vorles. entworfen.* 1. *Th.* 1813. 2. *Th.* 1817.

(77) *Abhandt. aus d. Cebiethe d. Medicin besond. der Chirurgie u. Augenheilkunde.*

(*) *Essay on the morbid anatomie of human Eye. Edinb.* 1808.

(**) *Die Krankheiten des menschlichen Auges, ein Handbuch fur angehende Aerzte. Berl.* 1819.

(***) Frater junior, BEERII gener, eo gravissimo chronico

sufficiat), ac vir nobis in aeternum colendus. Beerii compendium magna ex parte praesenti tractatui, mutato rerum ordine, additaque necessaria literatura, pro filo inservierat.

Caput II.

DE MORBIS PALPEBRARUM.

§. III.

DE ARGUMENTO GENERATIM.

Notio.

1. *Palpebrae* simul cum *ciliis*, et *superciliis* plurimis malis ab Hopp (78), Muller (79), Kurzwig (80), Schaubertag (81) speciatim descriptis, subjiciuntur. Plurima istiusmodi malorum palpebrae cum reliquo systemate cutaneo communia habent (e. c. erysipelas,

detento morbo, cathedram ophthalmologicam interim cum magna laude occupat.

(78) Diss. de palpebris, eorumque affectibus. Basil. 1715.

(79) Diss. de palpebrarum affectibus. Hal. 1772. *Uebersetzt in* Waiz *Auszugen.* 5. *B. N.* 17.

(80) Diss. de morb. palpebrarum. Jen. 1788.

(81) Diss. de palpebrarum morb. Jen. 1801.

oedema (82), emphysema, variolae, morbilli, scarlatina, crusta lactea, herpes (83)); alia illis propria sunt. Spectant huc *vitia conformationis*, *inflammatio*, et illius *reliquiae*.

Vitia conformationis.

2. In monstris *palpebrae* concretae (84), in aliis recens natis solum conglutinatae (85), quandoque imperfecte evolutae (86) detectae sunt. *Supercilia* nunc tenuia, et brevia, nunc longa, et firma, nuncque decidua obveniunt (87).

Inflammationis definitio.

3. Inflammatio palpebrarum dicitur *blepharitis*. Est igitur blepharitis affectio palpebrarum aut tarsorum cum tensione, tumore, rubore,

(82) Demours filius l. c. T. I. p. 94.

(83) De herpete palpebrarum lege Alibert in *Dict. des sc. med. T. VIII.* p. 17. et 36. Demours op. c. Vol. I. p. 88.

(84) Hoffmann *Zweyte Naehricht v. d. Anstalt f. arme Kranke zu Altdorf.* 1788. Starks *Archiv.* 4. *B.* p. 700. Cfr. §. LXXXIV. N. 12.

(85) Kaltschmidt Diss. de puero 12. annorum ancyloblepharo laborante. Jen. 1764. Oehme Diss. de morbis recens natorum chirurg. Lips. 1773. Acrell *chirurg. Vorfalle.* 1. *B.* p. 84. Badendik Diss. de Ancyloblepharo. Jen. 1785. Richter op. c. 2. *B.* Cap. XIII. p. 475.

(86) Friderici monstrum human. rariss. Lips. 1737. Vicq-d'Azyr *mém. de la Soc. de méd.* 1776. p. 315.

(87) Voigtel *Handbuch d. patholog. Anatomie* 2. *B.* p. 580.

et dolore, sociis nunc siccitate, et sensu asperitatis, nunc exsudatione materiae puriformis, quandoque etiam cum pustulis, aut tuberculo.

Divisio.

4 *Blepharitidem* dividimus in *traumaticam*, *erysipelaceam*, *catarrhalem*, *variolosam*, *impetiginosam*, et in *hordeolum*.

§. IV.

BLEPHARITIS TRAUMATICA.

Definitio.

1. Inflammatio palpebrarum originem violentiis externis debens *blepharitis traumatica* dicitur.

Symptomata.

2. Blepharitis traumatica *simplex* symptomata illis laesionis cutis generatim propria gignit. Secus autem si praeter palpebrarum laesionem et illa orbitae, bulbi oculi, aut nervi, sive frontalis (88), sive maxillaris inferioris locum invenerit.

Caussae.

3. *Caussae* blepharitidis traumaticae sunt palpebrarum vulnera (89), contusiones, ictus, et ambustio.

(88) « At vero visus obscuratur in vulneribus incussis in supercilium, et paullo altius. HIPPOCRATES Coac. Praenot.

(89) HIPPOCRATI jam nota, v. de morb. vulgar. L. V. C. 21.

Diagnosis.

4. Diagnosis hujus blepharitidis, chirurgiae potius quam medicinae objecti, ex narratione aegri, et per autopsiam instituitur. Morbum simplicem a complicato distinguere interest. Verum saepe nimis laesio palbebrarum partium subjacentium examen impedit. Frequentissimum orbitae malum, blepharitidis traumaticae socium, *ecchymoma* est.

Prognosis.

5. Blepharitis a vulneribus haud raro cicatricem difformem palpebrae labio leporino similem, ac *coloboma* dictam relinquit. Orbita, et bulbo oculi in consensum deductis, malorum terminus haud invenitur. Praeterea tumores varii generis palpebrarum, ut *atheroma*, *meliceris*, *steatoma*, praeviis violentiis externis palpebris quondam illatis, originem debere videntur. Spectant illi potius ad deformitates quam ad morbos (90), et quocumque in casu ad chirurgiae imperium.

Cura.

6. Cura chirurgiae objectum sistit. Praeter indicationem caussam morbi auferendi, partes lacessitas conjungendi, illa praesto est, iu-

(90) Hippocrates de affectionibus. XXXV.

flammationem imminuendi, cui regimen antiphlogisticum, praesertim hirudines, frigus satisfaciunt.

§. V.

BLEPHARITIS ERYSIPELACEA.

Symptomata.

1. *Blepharitis erysipelacea* plerumque utramque palpebram, et maxime superiorem aggreditur cum tumore splendente, pellucido ex flavo, rubro, pallescente, in cutem partium vicinarum sensim sensimque desinente. Rubor a compressione digiti evanescit, ea cessante, a peripheria redit. Graviore in malo ad margines palpebrarum tumor vesicularis apparet. Dolor est ardens, tensivus, et ab attactu lancinans. Secretio sebi a glandulis *Meibomii*, illaque lacrymarum, et muci nasalis augetur. Raro febris, saltem quoad pulsum, obvenit.

Caussae.

2. Caussae erysipelatis generales (91) et blepharitidem erysipelaceam producunt. Communiores sunt vitia gastrica, lavatio frigida palpebrarum, et suppressio transpirationis.

(91) P. I. Vol. II. Cap. VI. §. XXVII.

Diagnosis.

3. *Blepharitis erysipelacea* in epidermide, et textu celluloso palpebrarum sedem praecipue figens, nisi a caussa locali orta, plerumque ad affectiones rheumaticas spectat. Plerumque inquam, nam extat blepharitis erysipelacea *arthritica*, quae, cum citissime ad conjunctivam oculi ipsius propagetur, infra recensebitur (92). Sufficiat hic monuisse, in blepharitide erysipelacea arthritica sub summo, et ardente dolore vesicas veluti a vesicatorio ad marginem palpebrarum evolvi. Levis blepharitidis erysipelaceae gradus affinitatem cum *ecchymomate palpebrarum*, quod in regionibus septentrionalibus plus vice simplici sub itineribus hyemali tempore adversus ventum peractis observavimus, agnoscit. Universa palpebra simul cum membrana conjunctiva oculorum nunc livorem, nunc nigredinem instar aethiopum exhibent. Horrendum spectaculum! Detinente erysipelate palpebrarum angulum internum, cutim scilicet sacco lacrymali superimpositam, cavendum, ne morbus (*anchylops erysipelatosus*) pro *inflammatione sacci lacrymalis* (93) habeatur.

(92) §. XCVII. N. 2. 3.
(93) §. LXXXVII. N. 3.

Prognosis.

4. Quoties agitur de blepharitide erysipelacea in homine alias sano, levior morbus habetur. Terminatur enim malum spatio paucorum dierum plerumque cum desquamatione. Secus in scrophulosis, aliisque valetudinariis hominibus. Hic enim non solum relinquitur dispositio ad recidivas, sed haud raro oriuntur vitia infra speciatim describenda, *oedema* scilicet *frigidum palpebrarum*, *maderosis*, *trichiasis*, *entropium*, *suppuratio palpebrarum* (in superficie interna *mytesis* dicta) exulcerationibus chronicis ansam porrigens, nec non *fistula lacrymalis spuria* (94). Ex insectorum ictibus orta blepharitide erysipelacea, nisi aculeus sine mora extrahatur, facile gangraena praesto est. Utrum huc revocandus sit *antrax palpebrarum* (*charbon des paupières*) (95), non audemus determinare.

Cura.

5. Applicatio aquae frigidae super palpebras et adversus blepharitidem erysipelacea in primo morbi limine commendatur (96); at tali

(94) §. LXXXVII. N. 3.

(95) Aetius Tetrab. II. serm. 3. C. 30. Abantius de tumoribus C. II. Voigtel l. c. p. 61. Cfr. P. I. Vol. II. C. VIII. N. 2.

(96) Beer l. c. 1. *Th.* §. 303.

consilio ob timorem retropulsionis erysipelatis, et illius evolutionis aliis in partibus non subscribimus; nunquam enim oculi cum detrimento aliarum partium essentialium curandi (97). Quamobrem, si blepharitis erysipelacea cum febre notas inflammationis patefaciente in aegro robusto, juvene occurrat, potius *venam* brachii *tundimus*. Alias ad *hirudines* retro aures (vel peracta venaesectione non negligendas) pervenimus. Retro aures inquam, nam ad tempora, et latera nasi vix sine propagatione erysipelatis, vel conversione illius in oedema, et ecchymoma applicari queunt. Interne primum *nitratem potassae*, et lenia *alvum evacuantia* cum reliquo regimine antiphlogistico, et versus finem vergente morbo, *diapnoica*, et *vesicatorium* ad nucham praescribimus. Partem affectam linteo sicco subtili in fronte ope fasciae circularis firmato tuemur, quod auxilium ad levissimum morbi gradum profligandum per se sufficit.

(97) Quodsi usui peculiares medicos pro certis partibus corporis humani habendi quid objicere vellem, hoc in eo locatum foret, quod se omnia fecisse existimant, dum malum e parte, ad quam curandam advocantur, fugant, quid inde eveniat non curando, ac superstitia mala primo interdum graviora, caeteris medicis relinquendo.

§. VI.

BLEPHARITIS CATARRHALIS.

Symptomata.

1. *Blepharitis catarrhalis* (98), a multis inepte *psorophthalmia* dicta cum pruritu, et tumore rubro, duriusculo, dolenteque secundum curriculum tarsorum, vel et ad alterutrum angulum oculi obvio, oritur. Ad superficiem externam palpebrarum tumor vix ultra tarsos extenditur, secus autem in superficie interna, ubi haud raro per totam palpebrae conjunctivam propagatur. Impeditur inde, et dolet motus palpebrarum, quamobrem aegroti oculis clausis decumbunt, et infantes ne quidem explorationem partis affectae concedere solent. Deletur secretio glandularum Meibomii, contra viget illa lacrymarum, quae sebo destitutae, acres redditae cum genarum erosione depluunt (*epiphora*). Silet vero dein et lacrymarum secretio in vehementi morbo, unde oculus siccus evadit cum sensu arenae illum inter, et palpebras haerentis (*xerophthalmia*, *ophthalmia sicca*). Dum inflammatio angulos internos oculorum detinet, corrugantur papillae lacrymales, et puncta lacrymalia veluti occlusa appa-

(98) Glandulosa Beerii l. c. §. 305. p. 284.

rent. Declinante morbo, pruritus, dolor, et siccitas oculi imminuuntur, restituta secretione sebi Meibomiani non sine materiae purulentae vestigiis. Flocci inde emergentes super corneam volutant, et, donec removeantur, visum impediunt. Sub somno nocturno palpebrae ita invicem a sebo puriformi per aëris contactum crystallorum sub adspectu indurato (99) conglutinantur, ut, nonnisi adhibito multo labore, sequenti mane a se invicem separari possint. Et cilia inter se conglutinantur (100). Eroduntur praeterea tarsi, ac a contactu cum aëre libero dolent. Secretio morbosa sebi Meibomiani tandem chronica redditur. Quandoque palpebrae a pustulis parvis obsidentur. In primo morbi limine haud raro symptomata febrilia praesto sunt. Praecedunt, vel concomitantur etiam morbum, de quo agitur, praecipue in debilioribus, et senibus diarrhoea, et retentio, quin immo incontinentia (1) urinae.

Caussae.

2. Blepharitidi catarrhali ansam porrigunt ignota annua constitutio, praesertim catarrhalis, aër inquinatus, potissimum stabulorum, et aqua impura pro lotione oculorum adhibita.

(99) Gall. *chassie.*

(100) Demours op. c. Tab. XVI. fig. I.

(1) Beer l. c. p. 310.

Diagnosis.

3. *Blepharitis catarrhalis* sedem in membrana mucosa tarsum, et internam palpebrarum superficiem obducente, ac in glandulis sebaceis ibi sitis, earumque ductibus excretoriis habet. Nexus inde cum affectionibus catarrhalibus membranae mucosae intestinorum, et vesicae urinariae facile intelligitur. Vehementissimus blepharitidis catarrhalis gradus, morbi fere inflammatorii speciem exhibens, copiosa lymphae coagulabilis secretione stipatus, plerumque simul ipsam oculorum superficiem corripit, atque ob id in paragrapho de ophthalmitide externa sub nomine *ophthalmoblenorrhoeae* describetur. Et de *blepharitide scrophulosa*, ac *venerea* infra (2) quaestio erit.

Prognosis.

4. Minor *blepharitidis catarrhalis* gradus, in hominibus aliunde sanis, et vegetis vel sine artis auxiliis, sub debito regimine evanescit. In graviori malo, praesertim si aeger fuerit scrophulosus, arthriticus, venereus, verbo valetudinarius, aut recens natus, vel senex, inprimis continuante imperio noxarum morbum gignentium, plus timendum. Timendum enim, morbum posse vel in *ophthalmoblenorrhoeam*

(2) §§. C. CI.

transire, vel chronicam induere indolem. Hic facile sequitur deformitas *tarsorum* (*tylosis*) ac inevitabilis illius effectus, *entropium*. Verum et sine entropio cilia a crustis inter ea relictis inquinari, et intus adversus bulbum oculi converti queunt (*trichiasis*). Possunt quoque palpebrae invicem concrescere, saltem ad angulum oculi externum (*ancyloblepharon partiale*), vel commissura earum auferri (*entropium*), quod in omni quidem aetate, sed praecipue in senili contingere solet (*ectropium senile*). Palpebrae limbi extus conversi, maxime in scrophulosis *sarcomatosam* indolem induunt (3). Aliquando ex inflammatione palpebrae superioris *sirus capillaris ad glandulam lacrymalem* ducens relinquitur.

Cura.

5. Regimen, quod levissimae blepharitidi catarrhali opponitur, in fuga lucis, ventorum, aëris frigidi, impuri, humidi, liquorumque fermentatorum consistit. Frigida palpebris admovere inconsultum credimus; temporale enim levamen augmentum post se trahit mali. Vigente inflammatione, sub rerum positionibus supra allatis (*), et praecipue si malum conjunctivae

(3) Cfr. §. LXXXIV. N. 13.

(*) §. LXXIX. N. 5.

oculi communicari videatur, *venam* brachii *tundimus*, non neglecta applicatione etiam reiterata *hirudinum* retro aures. Reliqua therapia uti in febribus catarrhalibus (4). Fracto plane inflammatorio impetu, *vesicatorium* ad nucham, vel si aeger admodum sensilis sit, inter scapulas. Si malum chronicum minaretur characterem, praesertim cum molesto pruritu, *collyrium mucilaginosum cum opio* (5) pro lotione quater, et ultra de die tepide ope spongiae tenerrimae instituenda, adhibendum. Ne pars madida relinquatur, illico linteolo sicco abstergi leniter debet. Sunt qui simul ad *collyrium cum muriate superoxygenato mercurii* confugiant, quod solum in aegris parum sensibilibus, ac morbo admodum provecto, vel si suspicio de complicatione syphilitica adsit, fas est. Dosis vix ultra dimidium granum pro collyrio indicato. Praesente excoriatione *collyrium lapidem divinum* (6), et *acetatem plumbi* con-

(4) P. I. Vol. I C. VI. §. LXVI.

(5) R. Aquae rosarum uncias quatuor: mucilaginis seminum cydoniorum drachmam unam: landani liquidi SYDENHAMI scrupulum unum. M. D. S. externe.

(6) *Lapis divinus* docente ST. YVES sic praeparatur. R. Vitrioli cyprini, nitri puri, aluminis crudi ââ uncias tres. Pulverisata liquefiant in vase vitreo in balneo arenae. Liquefactis adde camphorae tritae drachmam unam et semis.

tinens ut supra adhibendum. In rebelli malo partes excoriatae cum *laudano liquido* Sydenhami penicilli ope bis de die illiniendae. Si de debellanda agatur secretione morbosa sebi Meibomiani, *unguentum ophthalmicum rubrum* primum *mite* (7), postea *forte* (8), et, si hoc non sufficeret, illud Janini (9) inter margines palpebrarum cum penicillo levi manu, semel, quandoque bis illiniendum, dato aegro consilio, ut inde oculis clausis per quartam horae partem lecto incumbat, et afflatum aëris frigidi evitet. Praesente complicatione scrophu-

Mixta, et refrigerata massa servetur sub nomine *lapidis divini*. Duce Beer, vitrioli cyprini loco, *aeruginem purissimam* adhibeo. *Solutio lapidis divini* sic praescribitur. R. Lapidis divini grana quatuor, solve in aquae destillatae simplicis uncia semis. Filtretur. Adde aquae rosarum uncias quatuor: laudani liquidi Sydenhami scrupulum unum (ad duos). D. Scopo potentius adstringendi, et exsiccandi, huic solutioni guttae quindecim vel viginti *extracti saturni* adjiciuntur.

(7) R. Butyri recentis insulsi unciam dimidiam: mercurii praecipitati rubri grana octo. M. exactissime.

(8) R. Butyri recentis insulsi semiunciam: mercurii praecipitati rubri gr. decem: tutiae praeparatae gr. sex. M. exacte.

(9) R. Butyri recentis insulsi unciam semis: mercurii praecipitati albi grana quindecim: boli albi scrupulum unum. M. exactissime.

losa vel arthritica methodus infra tradenda (10) adhibetur.

§. VII.

BLEPHARITIS VARIOLOSA.

Symptomata.

1. *Blepharitis variolosa* simul cum eruptione variolarum, tumore forti palpebrarum, praesertim versus earum margines obvio, ac eadem ratione uti variolae crescente, orditur. Conglutinatis inter se palpebris aeger plerumque per novem dies, ad exsiccationis scilicet epocham visu plus minusve orbatur.

Caussa.

2. Contagium variolosum praesertim palpebris infensum evadit in infantibus debilioribus cuti tenera instructis.

Diagnosis.

3. *Blepharitis variolosa simplex* probe a latente simul, atque ex illa originem ducente inflammatione superficiei internae oculorum, morbo vehementissimo (*opthalmoblenorrhoea variolosa*), distinguenda. Distinctionem istam, etiamsi clausis palpebris, locum habere posse, vir ex-

(10) §. C. N. 6.

pertissimus (11), docet. Docet nempe, nos de illaesis adhuc oculis ipsis certitudinem habere, si epiphora sine lucis intolerantia praesto sit.

Prognosis.

4. Circumscripta inflammatione ad solas palpebras, destructio bulborum ciliorum, et inde *trichiasis* partialis, aut rubor ad marginem palpebrarum, sub temperaturae mutationibus obvius, ipsae denique illarum marginum exulcerationes (12) expectari debent. E contrario, propagata blepharitide variolosa ad conjunctivam corneae, et organa lacrymalia periclitantur.

Cura.

5. Praeter curam generalem variolarum (13), blepharitis variolosa primum *moderamen lucis*, dein, docente saltem Beerio, *calorem siccum* ope linteorum palpebris superimpositorum exposcit. Si variolae segniter adimplerentur, lintea ista *camphora* conspergi queunt. Repletae pustulae cum acu operationi cataractae dicata ita aperiuntur, ut pus effluere possit, quin cu-

(11) Beer l. c. p. 520.

(12) Demours l. c. p. 114. *Chap. V. Des ulcères de la marge des paupières: « sans l'immortelle découverte de* Jemner, *ce chapitre auroit été fort long. Le Journal de mon père est rempli de détails à ce sujet ».*

(13) P. I. Vol. II. C. XIV. §. LXX.

tis rescindatur. Conglutinatae a pure, aut a crustis palpebrae *collyrio mucilaginoso opiato* (14) humectandae, ac dein levi manu separandae, et illico exsiccandae. Remotis a se invicem palpebris luci, et aëri aditus sensim sensimque concedendus.

§. VIII.

BLEPHARITIS IMPETIGINOSA.

Symptomata.

1. *Blepharitis impetiginosa* (15) orditur a pruritu palpebrarum, quo vigente, tumor profunde ruber undique pustulas parvulas exhibens in conspectum venit. Pustulis istis sensim sensimque disruptis, ulcera ichorosa, praeter pruritum, dolorem ardentem excitantia, crustis tandem cooperienda, subtus depascentia nascuntur. Palpebrae inde formam ficus indicae recentis discissae acquirunt (*palpebra ficosa*, *sycosis*, *dasyma*, *trachoma*), bulbi ciliorum partim destruuntur (*madarosis*), partim intus convertuntur (*trichiasis*); quod tractu temporis, erosis tarsis (post somnum conglutinatis, sanguinemque fundentibus), et respectu lim-

(14) Vid. §. praecedent. (5).

(15) Blepharophthalmia psorica Beerii l. c. p. 565.

borum palpebrarum contingit (*entropium*). Postremo et conjunctiva oculi adspectum pustulosum praeseferens afficitur.

Caussae.

2. *Caussa* blepharitidis impetiginosae bifaria; nunc enim suppressa quadam in parte impetigine, (e. c. psora, psydracia, tinea, herpete etc.) malum vices illarum agens ad palpebras evolvitur; nunc palpebrae, quatenus organon ad systema dermoideum spectans, primario afficiuntur. Utroque in casu dispositio quaedam morbosa palpebrarum saepe in vitio scrophuloso locata requiri videtur. Nec *morpiones* inter cilia nidulantes (16) hic silentio praetereundi sunt.

Diagnosis.

3. *Blepharitis impetiginosa* ex tali caussa vivente, vel forte etiam ex *acaro exulcerante* producta revera *psorica* dici potest. Non ita blepharitis, cui morbi cutanei alterius generis ansam porrexerunt, quamobrem vocabulum blepharitidis *impetiginosae* illi *psoricae* substituimus.

Prognosis.

4. Generatis a blepharitide impetiginosa, ma-

(16) P. I. Vol. II. C. XXX. §. CXVII. N. 4.

darosi, trichiasi, et maxime entropio, vix quidpiam ab arte expectare licet. Praeterea, morbo illo incongrue per remedia localia pinguia, aut saturnina curato, vel cataracta viridis, vel glaucoma, vel amaurosis expectari debent.

Cura.

5. Qualiscunque origo blepharitidis impetiginosae fuerit, primum est, ut puritati partium affectarum studeatur. Lotioni palpebrarum optime inservit lene, idque tepidum *decoctum herbae scordii*. Morbo ex insectis oriente, haud neglectis cautelis alibi traditis (17), ad *unguentum sulphuris*, vel *mercurii* limbis palpebrarum semel, bisve de die penicilli ope illiniendis deveniendum. Licet quoque decocto scordii *solutionem* sive *hepatis sulphuris*, sive *muriatis hydrargyri oxygenati* superaddere. Quodsi morbus ex impetiginibus aliis in locis praepostere sanatis pullularet, illae iterum secundum regulas praescriptas (18), praesertim ope illinitionis *unguenti tartari emetici*, vel illius *solutionis fortioris*, vel ope applicationis *emplastri antimonialis* (19) super partem quon-

(17) P. I. Vol. II. C. XXX. §. CXVI. N. 3.

(18) P. I. Vol. II. C. I. §. VI. N. 35.

(19) R. Emplastri diachylon unciam semis: pulveris tartari emetici drachmam unam. Malaxentur invicem c. s. q. laudani liquidi Sydenhami. D. S. usui externo.

dam affectam revocandae. Si hoc ob nobilitatem partis fieri non posset, saltem *ulceribus artificialibus* succurrendum foret. Locus illis praesertim pone aures conceditur, at non omnino prudenter; ex diu enim protracta irritatione prope organon auditus, morbis illius plurimis via sternitur. Eligimus hinc plerumque brachia. Quoad *pharmaca interna*, pro varia impetiginis palpebris infensae indole, ducibus regulis jam stabilitis (20), varia adhibemus. Cum utplurimum scrophulosi quid lateat, frequenter vel ad *aethiopem antimonialem* (21), vel ad *muriatem calcis* (22), quibus decoctum sive *herbae violae tricoloris*, sive *radicis smilacis chinae*, sive *stipitum solani dulcamarae* superbibitur, confugimus. Simul victus ratio habenda, et inprimis cavendum, ne aeger carne suilla vescatur. Cibi leniter acidi, saltem in Lithuania, non nocent. Qua sub methodo, si ulcera palpebram occupantia exsiccentur, et crustae, relicta subtus cute rubra, valdeque sensili, decidant, loca affecta penicillo, cui *un-*

(20) L. c. §. VI.

(21) A parvis dosibus diu repetitis plus expectandum, quam a majoribus unica vice exhibitis.

(22) ℞ Muriatis calcis drachmam unam. Solve in aquae destillatae uncia una. M. D. S. Ter de die (infanti 4. annorum) a guttis X. ad XXX.

guentum ad palpebras in integrum restituendas aptissimum (23) ad magnitudinem pisi adhaeret, levi manu tangenda. Quodsi nihilominus cutis madida remaneret, novaeque crustae generarentur, *unguentum* prius HUFELANDII (24), dein, si opus fuerit, illud JANINI inungendum. Tempore, quo crustae decidunt, cavendum, ne aegri, praesertim infantes, illas palpebris infricent, ac ophthalmitidis traumaticae speciei ansam porrigant.

§. IX.

HORDEOLUM.

Symptomata.

1. Praevio sensu molesto tensionis palpebrae alterutrae, vel ambarum, et pruritu plus minusve molesto tarsorum, *furunculus* oritur *inflammatorius* (*hordeolum* (26)) motum partis affectae, palpebrarumque debitam appropinquationem impediens. Furunculus ille figurae grani

(23) R. Butyri recentis insulsi unciam semis: vitrioli cyprini grana decem: camphorae grana quatuor: tutiae praeparatae grana sex. M. ut fiat unguentum.

(24) Ex partibus similibus butyri insulsi, cerae flavae, et praecipitati rubri.

(25) §. LXXX. N. 5. (9.).

(26) Gall. *Orgeolet.* DEMOURS op. c. Tab XVII. fig. 1.

hordei, durus, obscure ruber, et admodum sensilis evadit, comitante dolore lancinante, praesertim sub motu palpebrarum. Occurrit praeterea secretio aucta sebi Meibomiani limbos palpebrarum conglutinantis. Aucto magis magisque tumore, quandoque versus laminam internam palpebrae urgente (27), et figuram conicam assumente, signa suppurationis evidentia fiunt. Abscessulus ad maturitatem perductus extus rumpitur, quo facto tumor in integrum evanescit, aut saltem, relicta duritie circumcirca per diutius protractam suppurationem orta, debita cicatrice tollitur. Quandoque, praesertim in scrophulosis, phaenomena inflammatoria sub medio hordeoli curriculo suspenduntur, relicta duritie (*chalazion*).

Caussae.

2. Hordeolum haud raro sine ulla evidenti caussa in hominibus sanissimis, praesertim laute viventibus, et potu liquorum fermentatorum deditis oritur. Longe saepius vero hordeolum ex diathesi scrophulosa pullulat.

Diagnosis.

3. *Hordeolum simplex*, sive *idiopathicum*

(27) « *Quelques fois cette petite tumeur inflammatoire (l' orgeolet) au lieu de paraître toute à l' extérieur, souleve un peu le bord de la paupière à sa face interne, et alors elle est accompagnée de plus d' irritation* ». DEMOURS l. c.

a *scrophuloso* praesertim ob id distinguitur, quod illud ad suppurationem, hoc autem ad indurationem pronum est. Hordeolum aliquando cum aliis morbis oculorum, maxime cum *ophtalmiis periodicis* (28), complicatur, quo in casu, nisi criticum sit, illorum vim novum irritamentum inferendo adauget. Sunt qui ab hordeolo tumores magnitudinis seminis milii, quibus sebum sub epidermide marginis palpebrarum collectum originem dat, distinguant (29). Aliud adhuc tumoris genus, sub nomine *hydatidis marginis palpebrarum* admittitur. Consistit hydatis hujuscemodi in gutta lymphae transparentis epidermidem elevante (30).

Prognosis.

4. Hordeolum idiopathicum rite curatum non solum in primo morbi limine saepe resolvi potest, sed etiam dum in suppurationem transit, malum fugax, nullasque reliquias agnoscens sistit. E contrario si negligatur, aut e vitio scrophuloso pullulet, *chalazion*, ut monuimus, inevitabile, vel saltem hordeolum *habituale* fit. Nec desunt exempla hordeoli in *gangraenam*,

(28) Demours l. c. p. 118.

(29) Demours l. c. p. 119. sub nomine *grain de grêle*. v. Tab. XVI. fig. 2.

(30) Demours l. c. Tab. XVI. fig. 3.

vel in *anthracem* desinentis. Quandoque tarsi corrugantur, aut aliae deformitates oriuntur.

Cura.

5. Hordeolo vix comparente, potest quidem resolutio ope linteorum aqua frigida imbutorum saepe obtineri, at malimus, ut tuberculum in suppurationem transeat (31); qua de caussa ea potius promovenda, cui scopo cataplasma ex pane albo, lacte, et croco vel ex pomo assato (32) inserviunt (33). Quibus in remediis, etiam disrupto abscessu, eousque continuandum est, quousque omnis evanuerit durities. Ad istam in casu rebelli debellandam quandoque ad cataplasma ex *herba conii maculati, et saponariae*, ac *camphora*, vel ex *caepis assatis*

(31) Nullum saltem inde malum expecto, e contrario ex impedito suppurationis processu multa incommoda emergere solent. Non poenitebit de hoc argumento legisse ZACH. PLATNER. de noxis ex cohibita suppuratione in nonnullis morbis oculorum. Panegyr. in med. Lips. indic. an. 1742.

(32) « *Il faut enfermer la pulpe de pomme dans un linge et au moment de l' appliquer, enlever avec une paire de ciseaux un très-petit morceau de l' enveloppe, pour que la pulpe se porte à nu sur la tumeur* ». DEMOURS l. c. p. 117.

(33) Homines plethorici haemorrhoidibus obnoxii aliquando haec cataplasmata non ferunt, quin major, isque molestus humorum ad oculum affluxus oriatur: juvat tunc hirudines retro aures apponere, alvum ope electuarii lenitivi apertam tenere, ac ad balnea pedum tepida confugere.

confugiendum. Quodsi, resoluta duritie, cicatrix non illico subsequeretur, locus affectus *emplastro diachylon composito* cooperiendus. Hordeolo in gangraenam commutato, methodus consueta sphacelo medendi in usum deducitur. Tumores sebacei, et hydatis apice lanceolae aperiuntur: quo facto evanescunt, quod tractu temporis, et sine artis auxilio contingit.

§. X.

DE RELIQUIIS BLEPHARITIDIS.

Generatim.

1. Ad reliquias blepharitidis spectant *palpebrarum oedema*, *emphysema*, *pruritus*, *lapsus*, *madarosis*, *tylosis*, *entropium*, *trichiasis*, *distichiasis*, *ancyloplepharon*, *symblepharon*, *ectropium sarcomatosum*, *sarcoma palpebrarum*, *chalazion*, *scirrhus*, *et cancer.*

Oedema palpebrarum.

2. *Leucoplegmatia*, sive *oedema palpebrarum* sese tumore pallido, molli, impressionem digiti prementis retinente, indolente palpebrae praesertim superioris exhibet. Oritur plerumque post blepharitidem erysipelaceam, vel post scarlatinam, praecipue si oculi aqua frigida lavati fuerint. Haud raro atonia pro caussa

habenda. In genere malum sistit vix difficulter profligandum. Cura in applicatione sacculorum herbis aromaticis cum camphora repletorum, vel linteorum fumo sacchari, masticis, thuris imbutorum consistit. Abstinendum ab irritantibus, immo quandoque potius ad antiphlogistica confugiendum (34).

Emphysema palpebrarum.

3. Sicuti oedema, ita et *emphysema palpebrarum* curandum foret, quo de morbo observationes apud WEPFER (35), et LODER (36) inveniuntur.

Pruritus palpebrarum.

4. Molestum malum pruritus sistit palpebrarum, cujus mentionem injecit FORESTUS (37). Quamvis vitium, de quo agitur plerumque ad prodroma blepharitidis impetiginosae pertineat, observavimus tamen illud etiam ut comitem catameniorum.

(34) V. *Abh. f. pr. Aerzte XIV. B.* p. 322.

(35) Obs. p. 84.

(36) *Journ. f. d. Chirurgie* 1. *B.* p. 356. (Post laesionem ab emunctione narium).

(37) L. XI. obs. 42. Cfr. GMELIN (*Reisen. II. B.* p. 169.) de *pruritu super iliorum*, utpote morbi Crimeae, leprae speciei, symptomate, disserens.

Atonia palpebrarum.

5. *Atonia*, sive *laxitas palpebrarum* (ἀτονία τῶν βλεφαρόν) plerumque ad palpebram superiorem circumscripta est. Aeger tunc, irrito omni nisu, illam elevare nequit, unde cornea maxima e parte cooperta manet (38). Dum atonia simul palpebram superiorem, et inferiorem detinet, fissura palpebrarum nunquam rite claudi potest, ac limbi palpebrarum continuo extus vergunt. Quod phaenomenon atoniae musculi orbicularis palpebrarum tribuendum. Atonia palpebrae superioris a laxitate, sive *paralysi* musculi illius levatoris repetenda. Quibus malis ansam porrigunt neglectus abscessus palpebrae superioris, abusus cataplasmatum, inflammatio scrophulosa, praecipue a blepharospasmo diuturno comitata, vulnera musculi levatoris palpebrae (39), hujus musculi pressio diuturna (40), affectiones praesertim rheumaticae, rami primi paris quinti, lacrymalis dicti, apostema in sinu frontali (41), atque haec singula eo magis quo annosior aeger; senectute enim excepta, atonia palpebrarum plerumque sponte evanescit,

(38) Demours op. c. Tab. XVII. fig. 3.

(39) Richter comment. Goett. III. Vol. p 35. Siebold *Lucina*. 1. *B.* 1. *St.* p. 81.

(40) P. 81 Joerdens in Arnemanns *Magazin.* 2. *B.* p. 144.

(41) Cellier in *Journ. de méd. continué. Vol. XI* p. 516.

et haud difficulter ab arte tollitur. Tollitur vero victu nutriente, usu moderato vini, atmosphaera sicca, temperatura potius calida, frictione repetita vel palpebrae affectae ope panni lanei, vel regionis superciliaris cum *aethere sulphurico*, *balsamo vitae* Hoffmanni *externo*, vel etiam *electricitate galvanica* prudenter adhibita.

Lapsus palpebrae superioris.

6. *Lapsus palpebrae superioris* (*blepharoptosis*, *ptosis*), de quo Oettinger (42) et A. G. Richter (43) consulendi sunt, consistit in plica membranae externae palpebrae superioris, quae super fissuram palpebrarum, dum clauduntur nunc in toto earum ambitu, nunc solum ad angulum externum oculi pendet, et haud raro introversioni palpebrarum, aut saltem tarsorum, aut ciliorum ansam porrigit. Musculus elevator palpebrae superioris ad cutim, tanta plica instructam sublevandam impar evadit. Arrepta autem, atque suspensa digitis medici plica illa cutanea, musculus indicatus mox officium suum absolvit. Oculus tunc utpote luci nequaquam adsuetus aegre inde afficitur. Caussae lapsus palpebrae superioris illis atoniae pal-

(42) Op. c.
(43) L. c.

pebrarum respondent. Praecipue huc spectat praegressa ophthalmitis traumatica. Lapsus palpebrae superioris per excisionem plicae illius cutaneae secundum regulas artis (44) peractam in aegro caeterum vegeto, sine difficultate sanatur. In hominibus labe quadam imbutis operatio ista facile inflammationem per suppurationem cum jactura substantiae terminaturam post se trahit, unde vitium lapsui palpebrae oppositum, *lagophthalmus* (45) generatur.

Madarosis.

7. *Madarosin* (*ptilosis*, *psilosis*, *alopecia*), sive *defluvium ciliorum*, reliquias blepharitidis, inprimis variolosae, et impetiginosae sistere, monuimus. Blepharitis variolosa madarosi, bulbos ciliorum destruendo, ansam porrigit. Blepharitis catarrhalis, et scrophulosa solum lapsum ciliorum promovent, quod eo facilius accidit, quo magis cilia inter se conglutinata fuerunt, et quo rudius in opere cilia a crustis liberandi aeger progrediebatur. Madarosis, praeter deformitatem, oculo praesertim prominenti debitam quoque custodiam aufert. Quae ex jactura bulborum ciliorum oritur madarosis, haec, nisi

(44) Beer op. c. 2. *B*. p. 114. §. 100.

(45) *Oculus leporinus* malum, quidquid dicat Richter, adhuc artis conamina eludens. V. Beer l. c. p. 241.

forte *insitio ciliorum* votis respondeat, insanabilis est. Altera ex simplici ciliorum lapsu, dummodo absque *tylosi*, ab ipsa natura tolletur; nec ars hoc in opere quid adjuvare valet.

Tylosis.

8. *Tylosis*, sive *tarsorum difformitas* blepharitidis catarrhalis, et hordeoli, in scrophulosis praesertim, si morbus neglectus, aut cum saturno tractatus fuerit, effectum sistit. Exhibet ea nunc nodulos duros, segregatos super tarsos (cum *chalazio* non confundendos), nunc tumorem tarsorum ipsorum. Quod ultimum vitium priori (vigente diathesi scrophulosa insanabili) longe facilius tollitur; et quidem usu *unguenti ophthalmici rubri*, primum *mitis*, dein *fortioris*, tandem *unguento citrino* (46), quae unguenta non solum tarsis ope penicilli applicanda, sed illis probe semel, bisve de die illinienda sunt. Noduli duri tarsis insidentes prius fotu ex herbis *conii maculati*, *saponariae cum camphora* emolliendi, donec rubeant. Caeterum cave ab irritantibus, si malum jam inveteratum sit, sique de vitio carcinomatico suspicio locum habeat. Cave in genere a stypticis, et ab ipso unguento Janini.

(46) R. Mercurii vivi depurati drachmam unam : spiritus nitri fumantis drachmas duas. Digerantur invicem in balneo arenae ad disparitionem mercurii, dein solutio calida misceatur cum butyri recentis insulsi unciis tribus.

Entropium.

9. *Entropium* (47), seu *introversio palpebrarum* aut saltem *tarsorum* in utraque palpebra, maxime tamen in inferiore (48) nasci solet. Ciliis tunc intus conversis aeger de corpore peregrino in oculis haerente conqueritur; lacrymae super genas copiose depluunt, ac elevata palpebra, cilia madida, bulbo oculi adhaerentia conspiciuntur. Obveniunt porro intolerantia lucis, rubor albugineae cum periculo panni, obfuscatio corneae conspectum pupillae impediens. In hominibus caeterum sanis entropium methodo adversus lapsum palpebrae superioris commendata (49), aut alia mox infra contra trichiasin commendanda haud difficulter tollitur. Vix *recisio tarsi* (50) congrua videtur. Potius *excisio bulborum ciliorum* suscipienda erit (51), si tarsus fuerit corrugatus.

(47) Crampton *Essay on the entropion or inversion of the Eyelids. Lond.* 1805. Bayer *ub. crichiasis und entropium, nebst Beschreib. e verbesserten Augenliederzange.* 1816.

(48) Demours op. c. Tab. XVIII. fig. 1.

(49) N. 6.

(50) Saunders *a treatise of some practical points relating the diseases of the eye.* Schreger *Chirurg. Versuche. Nurnb.* 1818.

(51) Beerii egregius discipulus D. Jaeger operationem istam excogitavit, perfecitque feliciter. Vidi eam a medico quon-

Trichiasis.

10. *Trichiasis*, seu *introversio ciliorum* et per se, id est sine lapsu palpebrae superioris, aut entropio locum invenit. Quod accidere solet neglecta blepharitide catarrhali in scrophulosis, post blepharitidem variolosam, ac impetiginosam, et in genere ab exulceratione marginem internum tarsorum consumente: porro a ciliis muci ope in fasciculos collectis, iisque a crustis inquinatis, nec non a decubitu protracto infantum super oculos, et a vitio plicoso. Cum trichiasis haud raro *partialis* sit, ac solum ad angulum externum oculorum obveniat, probe cavendum, ne praetervideatur. Trichiasis, nisi deformitatem tarsorum sociam agnoscat, arte tolli potest. Diu neglecta *panno* (*) ansam porrigit. Laudatur ad trichiasin tollendam *tenaculum* (52), cujus ope cilia prope basin firmata, directe evelluntur; at raro, sin unquam, sic cura radicalis perficitur (53). Ad eam obtinendam

dam secundario clinici instituti Viennensis D. ROZAS cum dexteritate peractam. Referente professore chirurgiae Vilnensi CL. PELICAN, eadem operatio jam dudum Petropoli ab experto medico oculario RAINERI in usum deducta est.

(*) §. XXXI N. 6.

(52) BEER op. c. 1. *B.* fig. 1.

(53) KOHLER *Vers. e. Heilart d. Trichiasis. Leipz.* 1796.

excisio plicae cutaneae, sicuti in prolapsu palpebrae superioris commendatur; verum facile hic quid nimis exscinditur, aut membrana externa palpebrae per suppurationem ultra debitos limites destruitur, unde inevitabilis *lagophthalmus*. Arridet nobis hinc longe magis methodus (54), qua, decumbente aegro clausis oculis super dorsum, *acidum sulphuricum concentratum*, ope penicilli asbestiani susceptum, palpebrae secundum decursum tarsorum, duabus lineis supra tarsum (si agatur de palpebra superiore), vel totidem infra eum (si agatur de palpebra inferiore), illinitur; consperso illico eodem loco cum aquae tepidae guttis nonnullis ex spongia expressis; quam scilicet methodum, praesertim in palpebra superiore omnino successisse plus vice simplici observavimus. Locus enim illinitus illico vesiculis albidis notatur, ex quibus paullo post eschara efformatur, qua decidua, lamina palpebrae exterioris parum breviore reddita, cilia mox extus convertuntur. Quandoque operatio ista bis, terve ad perfectam sanationem obtinendam repetenda est. Minori in malo palpebra, manu extus conversa, emplastro agglutinante firmari potest (55).

(54) Helling in Hufeland's *Journ.* 1815 *April* p. 98. 112.
(55) Demours l. c. T. I. p. 106. « *Je tire la paupière, en la*

Distichiasis.

11. *Distichiasis*, seu *duplex ciliorum ordo* malum in Lithuania familiare, immerito hinc in dubium vocatum sistit (56). Alter ciliorum ordo a primo legitimo in eo differt, quod cilia, seu potius pseudocilia utplurimum candida, et tenuiora sint, saepeque sparsim (57) super basi minimis excrescentiis notata (58) obveniant, quo in casu tantum, probe examinato oculo, detegi possunt. Distichiasis praecipue in hominibus crinibus fuscis instructis, et maxime in judaeis observatur. Aeger aliquando nil nisi citam oculi defatigationem accusat (59). Ad distichiasin tol-

renversant le plus possible en dehors, et dans cette position je place verticalement, en commencant près de la naissance des cils, deux bandelettes, et quelques fois trois de taffetas agglutinatif, vulgairement appelé taffetas d'Angleterre, de la longueur chacune d'un pouce et demi, et large d'un demi-pouce. Le succès tient à ce qu'on fasse usage de taffetas bien préparé, qu'on ait la patience de ne lacher la paupière que lorsqu'il est sec, c'est-à-dire après quatre, ou cinq minutes, et qu'on ne l'ait ni trop, ni trop peu mouillé avant de l'appliquer ».

(56) Et Demours illud vigesies et ultra vidit l. c. p. 110. Vera imago babetur tab. XX. fig. 1. ejusd. op.

(57) .... *Les cils sont semés çà et là le long de la marge* (*de la paupière*). Demours l. c. v. tab. LXIV. fig. 1.

(58) Demours l. c.

(59) Demours l. c. p. 111.

tollendam ustionem ostiolorum capillarium ope acus candentis, aut applicationem caustici ut periculosum conamen rejicit expertissimus vir, ac *repetitam evulsionem pseudociliorum*, quo primum in conspectum veniunt, ut unicum hucusque notum auxilium commendat (60).

Ancyloblepharon, et symblepharon.

12. *Ancyloblepharon*, seu *concretio palpebrarum inter se*, et *symblepharon*, seu *concretio palpebrarum cum bulbo oculi* autopsia dignoscuntur. *Ancyloblepharon* dicitur *perfectum*, dum palpebrae in toto curriculo concretae sunt, secus autem, *imperfectum*. Eadem distinctio relate ad *symblepharon* locum invenit. Caussa hujusmodi malorum in exsudatione lymphae coagulabilis pseudomembranulam formantis quaerenda videtur, cui exsudationi plerumque ophthalmiae traumaticae, inprimis eae, quae a rebus oculos chemice laedentibus (61) (uti aqua fervida, acida mineralia, calx viva) excitantur, ansam porrigunt. Quaestio, num partes concretae cultro separandae sint, nec ne, ab oculorum conditione pendet. Enimvero, si ex historia praevia morbi elucesceret, quod jam de visu desperandum

(60) Beer l. c. 2. *B.* p. 120. Sic et Demours l. c.
(61) Demours l. c. p. 113.

sit, omnis separationis conatus superfluus evaderet. Porro in ancyloblepharo maximi interest nosse, utrum non delitescat simul symblepharon. Illud nequaquam delitescere apparet, dum palpebra superior ope digitorum in plicam colligi, et oculus jussu medici ab aegro undique libere moveri potest. Licet et specillum exploratorium ab angulo interno oculorum sub palpebras ingeri, quod absente indicata complicatione nullum experitur impedimentum. Latente symblepharo quaeritur, utrum ad corneam, utrum ad albugineam locum inveniat. Ibi aeger vix, aut ne vix quidem lucem percipit, hic sat bene. Tandem et tactus ope percipitur, num oculus sub palpebris delitescens male tractatus sit, nec ne. Quodsi bulbus oculi aut tabe, aut alia difformitate laboraret, operatione nil praestaretur, immo reconditum vitium palam fieret. Quo pacto operatio tum ancyloblephari, tum symblephari instituenda (62), et nova concretio impedienda sit (63), alii docebunt.

(62) Beer op. c. 2. *B.* p. 128. 132. Richerand *nosographie chirurgicale T. II.* p. 17. 4. *édit.* Wenzel *diction. ophthalmologique. T.* 2. p. 155. et 156. Demours l. c.

(63) Jam Celsus de artis impotentia hic conqueritur (De re medica. L. VII. C. VII.).

Ectropium sarcomatosum, et sarcoma palpebrarum.

13. *Ectropium sarcomatosum* (64) sese exhibet tumore conjunctivae palpebrarum rubro, pallido, molli, levigato, ab attactu facile cruorem fundente, sensilique. Lacrymae fere semper per genas depluunt ob carunculam lacrymalem a bulbo oculi deductam. Afficiuntur nunc palpebrae utraeque horrendo cum adspectu, nunc alterutra, plerumque inferior. Tractu temporis tumor palpebrae firmior, major, et rubrior, ac tandem *granosus* (*) evadit, ac sensibilitate destituitur. Quandoque non omnis superficies palpebrae extus conversae luxuriatur, sed in uno tantum earum loco excrescentiae in conspectum veniunt (*sarcoma palbebrarum*), nunc planae (*s. sessile*), nunc pendulae (*s. pensile*). *Ectropium sarcomatosum* effectum sistit blepharitidis catarrhalis fortissimae (*blepharoblenorrhoeae*), et *ophthalmiae* sic dictae *go-*

(64) Gall, *évaillement des paupières.* Le Dran *sur un oeil évaillé.* In *mém. de l' ac. de Chir. T. I.* p. 44. Bordenave *mém. dans lequelle on propose un nouveau procédé pour traiter le renversement des paupières* (ib. T. V. p. 97.). Adams op. c. Mauchart Diss. de ectropio. Tub. 1733. in Halleri Diss. chirurg. Vol. V. N. 14. Herder Diss. de ectropio et trichiasi. Jen. 1785. Kuntzel Diss. aetiologiae ectropii et entropii examen criticum continens. Hal. 1792.

(*) Cfr. §. XCV. 7. (*).

norrhoicae. *Sarcoma palpebrarum* originem chronicam agnoscens instar sarcomatum in genere ortum valde obscurum habet. Perstante adhuc commissura palpebrarum, *ectropium sarcomatosum* eo facilius aufertur, quo mollius id est, atque recentius. Orditur tunc cura *a tinctura opii simplici*, devenitur dein ad *laudanum liquidum* SYDENHAMI, et tandem ad *unguentum ophthalmicum*, prius *mite*, deinceps *forte*, quibus singulis semel, aut bis de die palpebrae luxuriantes ope penicilli illiniuntur. Provectiori in morbo ad *unguentum* JANINI, et, si pars affecta jam dura foret, ad *butyrum antimonii* simili modo illinitum, vel ad *lapidem infernalem* (65) confugiendum est. Palpebra affecta fere cornea reddita, causticis *scarificationum* ope via paranda. Immo in tali malo rebelli operatione chirurgica palpebrae pars affecta auferenda (66). Sarcoma palpebrae

(65) ST. YVES l. c. Lib. I. Ch. 15. DEMOURS op. c. T. I. p. 100.

(66) HIPPOCRATES de visu. « Palpebrae si crassiores quam pro natura fuerint, ex inferna parte, carne, quantum potes, quam expeditissime resecta, postea palpebram inurito, non candentibus ferramentis, vitando naturam pilorum : aut flore aëris tosto tenui adstringito ». Cfr. BEER op. c. 2. *B*. p. 137. De cura *granulationum* lege in HEMLY *Bibl*. 1. *B*. 2. *St*. p. 230.

forficibus, vel *cultro*, non ligatura, vel causticis abigi debet, illinito serius super locum affectum *laudano liquido* SYDENHAMI.

Chalazion.

14. *Chalazion* hordeoli, cujus suppuratio impedita fuit, sistit effectum. Facile sarcomatosam id induit naturam quandoque ad magnitudinem nucis avellanae crescens. Sedes nunc circa tarsum, plerumque palpebrae inferioris, (quae, ut tumor clare appareat, extrorsum deprimenda est), nunc ad superficiem externam, vel internam palpebrarum animadvertitur. Signa gentilitia chalazii consistunt in tumore rotundo formae fabae, saepe mobili, levigato, firmo quidem, at non duro, minimeque dolorifico. Chalazio sub integumentis palpebrae latente, levis illius rubor observatur; quodsi vero sub musculo orbiculari lateat, color cutis superimpositae a norma minime deflectit. Haud raro una eademque in palpebra plurima obveniunt chalazia. Quo in casu, inprimis in aegro scrophuloso, prognosis dubia cum periculo transitus tumoris in scirrhum, et cancrum. Alias sanatio certe promittenda. Et quidem sine operatione, si chalazion necdum magnitudinem pisi, vel fabae adaequaverit, si immediate sub tegumentis externis jaceat, et si necdum in scirrhum transformatum

sit. Tentatur resolutio, chalazion ope digiti pluries de die perfricando, porro illinitione tumoris cum *balsamo vitae* Hoffmanni, *aethere*, et *tinctura opii*, ac tandem cum *tinctura cantharidum*. Peracta illinitione chalazion emplastris *diachylon cum gummatibus*, et *conii maculati* intime aequali dosi mixtis, atque super linteolum extensis cooperitur. Caustica, utpote scirrho viam sternentia, nunquam adhibenda. Quodsi sub methodo indicata chalazion inflammaretur, illico tumor modo indicato (67) ad suppurationem perducendus. Resolutione incassum tentata, aut ea non indicata, ad *cultrum*, non neglectis debitis cautelis (68), recurrendum.

Scirrhus, et cancer palbebrarum.

15. *Scirrhus palpebrarum* plerumque ex tylosi, aut verruca (69) evolvitur. Morbus ille a chalazio distinguitur: quod scirrhus utpote ad marginem palpebrarum usque sese extendens majorem occupet superficiem, quodque tumor nodosus, hinc inde a vasis varicosis notatus, admodum durus, et, nisi in *cancrum* jam *mutatus*, indolens sit. Mutatio ista violentiis externis, malae curandi rationi, constitutioni car-

(67) §. IX. N. 5.
(68) Beer op. c. 2. *B.* p. 148.
(69) Demours l. c. p. 120. tab. XVIII. fig. 2.

cinomaticae aegrorum. vitioque plicoso tribuenda. Indicatur a dolore lancinante, et augmento tumoris admodum sensilis, a copia vasorum varicosorum, a colore lurido cutis, et a livore conjunctivae bulbi oculi; quibus phaenomenis, si febris lenta superaccedat, de diagnosi nullum extat dubium. *Cancer apertus* palpebrae dignoscitur, quod cutim depascit, quodque ulcus ichorem brunneum largiens marginibus inaequalibus, elevatis, duris, sanguinem fundentibus instruitur, quodque dolore profundo capitis solum ab haemorrhagiis e vasis varicosis pro tempore sublevato stipatur. Nec desunt exempla nodulorum ad palpebras illico cancrum exhibentium (70). Quamvis scirrhus palpebrarum difficilius in cancrum mutetur, quam ille bulbi oculi, attamen morbum periculo plenum sistit. Prognosis *cancri* adhuc pejor. Resolutionem scirrhi palpebrarum tentare absurdum, et aleae plenum est; constituit enim verum *noli me tangere* (71). Sicuti enim remedia externa transitum illius in cancrum promovent, ita usus internus conii maculati aegri constitutionem sine omni alio fructu pessundat. Ipsa *scirrhi*, vel *cancri exstirpatio*, si conspicua jactura substan-

(70) Beer l. c. p. 143.

(71) Verrucas ligatura ope fili sericei aufert Demours l. c.

tiae palpebrae ad eam perficiendam requiratur, ob lagophthalmum inde fere inevitabilem nequaquam cum successu suscipitur (72). Quid de formatione palpebrae inferioris ex cute genae (73) sentiendum sit, ulterior demonstrabit experientia. Tentamina cancrum palpebrae sine operatione sanandi frustra locum obtinueruut.

Caput III.

DE MORBIS ORGANORUM LACRYMALIUM.

§. XI.

DE ARGUMENTO GENERATIM.

Chirurgi, et medici ocularii in doctrina fistulae lacrymalis statuenda (74) exclusive occupati illam morborum organorum lacrymalium in genere ñeglexerunt (75), donec vir egregius Ada-

(72) Beer l. c.

(73) *Bildung e. neuen Augenliedes aus d. Wange, vom Prof.* Dzondi *in Halle* v. Hufeland's *u.* Harles's *Journ.* 1818. 11. *St. Novemb.* p. 99.

(74) Vide infra §. XXXVI. N. 5.

(75) Egena haec pars est in ipso Demoursii saepe laudato opere, quamvis auctor studium, quod morbis viarum lacrymalium dicaverat, quam maxime attollat. T. I. p. 129. s. q.

mus Schmidt (76) et in hac ophthalmologiae provincia lucem sparserit. Cum laude secutus est Beerius noster (77). Vestigia sua legendo, agemus 1.° de *inflammatione glandulae lacrymalis* (*dacryoadenitis*), 2.° de *inflammatione sacci lacrymalis* (*dacryocystitis*), 3.° de *blennorrhoea sacci lacrymalis*, 4.° de *inflammatione caruncularum lacrymalium* (*encanthis inflammatoria*), et 5.° de *reliquiis illarum inflammationum.*

§. XII.

DACRYOADENITIS.

Symptomata.

1. *Symptomata dacryoadenitidis*, seu *inflammationis glandulae lacrymalis* morbi, quidquid dicat Schmidt (78), rarioris (79) sunt: siccitas oculi (*xerophthalmos*), dolor gravativus, oscillatorius, pungens regionis temporalis, sese rapide ad bulbum oculi, frontem,

(76) *Ueb. d. Krankh. d. Thranenorgans. Wien* 1803. De eodem argumento scripserat Lieht Diss. de praecipuis viarum lacrymalium morbis. Argent. 1776.

(77) Op. c.

(78) Op. c. p. 134.

(79) Beer op. c. *B*. p. 349. nota.

maxillas, et occiput expandens. Palpebra superior versus angulum temporalem tumet, evaditque dura, obscure rubra, tensa, splendens, ac attactum respuit. Bulbus quidem oculi (excepto quodam inflammationis vestigio in tunica conjunctiva anguli externi) minime rubet, at versus angulum temporalem vix moveri potest, ac sensilis admodum, et durus est. Progrediente morbo, bulbus ex orbita deorsum pellitur, cornea versus nasum constituta. Laeditur inde visus, pupilla angustiori, iride rigida redditis, non sine lucis morbosae apparitione, et delirio. Malo sic ad acmen perducto, dolore pulsante facto cum sensu frigoris in oculo, punctum flavescens vel ad conjunctivam bulbi oculi prius inflammationis vestigia exhibentem, vel ad palpebrae superficiem externam comparet latentem indicans *abscessum*.

Caussae.

2. Praeter violentias externas regioni superorbitali illatas, dacryoadenitidi arthritis, et scrophulae ansam porrigere videntur.

Diagnosis.

3. Dacryoadenitis quo provectior, eo facilius dignoscitur. Inprimis ad locum, ex quo morbus originem duxerat, et ad vim, quam glandula lacrymalis, et annexa cellulosa, utpote tu-

more inflammatorio correptae, bulbo oculi inferunt, respiciendum. Conditio morbosa pupillae, et iridis, nec non lucis morbosae evolutio ex distensione nervorum ciliarium, et nervi optici, nec non ex oscillatione vasorum sanguiferorum vicinorum explicari possent.

Prognosis.

4. Quousque inflammatio glandulae lacrymalis se nequaquam ad bulbum oculi propagavit; eousque morbus sub recta medela minime periculosus est. Secus autem, si phlogosis partem internam oculi jam aliunde lacessitam occupet. Hic enim vel ipsa periclitari posset vita. Abscessu enim neglecto, ulcus fistulosum, et caries ossium orbitam componentium (patula facta puri ad cerebrum via) expectari debent. Quodsi puri tempestive exitus paretur, oculus in orbitam cum facultate videndi redit, quin tamen unquam bulbus ipse in axin poni possit, quae luscitatis species laesioni fere inevitabili musculi recti externi oculi motorii adscribenda est. Praeterea dacryoadenitis quandoque *sinui capillari* ansam praebet. Nec *induratio*, neque *scirrhus glandulae lacrymalis* silentio praeteriri debent.

Cura.

5. Ad resolutionem dacryoadenitidis obtinen-

dam *cruor* illico e vena, praesertim jugulari, ejusdem ubi morbus lateris, copiose *trahendus.* Quo facto ad *repetitam hirudinum* applicationem, praecipue ad tempora devenitur, non neglecto reliquo regimine antiphlogistico, inprimis *lenibus alvum evacuantibus.* Extremitatibus inferioribus *sinapismi* admoventur. Si morbus indolis traumaticae fuerit, fracto inflammatorio impetu, lenia *diapnoica*, et *vesicatorium* ad nucham. Amissa jam resolutionis spe, conamina ad bonam, citamque suppurationem obtinendam dirigi debent. Hunc ad scopum *cataplasma emolliens* parti affectae superimpositum, saepiusve diu noctuque renovatum, addita etiam *herbae conii maculati* parte, conducit. Comparente puncto purulento vel in conjunctiva oculi, vel extus ad palpebras, illud *emplastro diachylon* cum *emplastro conii maculati* partibus aequalibus mixto, donec fluctuatio evidens fiat, cooperiendum. Dein vero illico abscessus cultro, larga facta incisione, aperiendus. Quod si operatio ista ad palpebram locum inveniat, lintea carpta *laudano liquido* Sydenhamii imbuta vulneri immittenda, ac effluxus puris promovendus. Interea vires aegri sustinendae. Ossibus orbitae jam cariosis factis, ad methodum adversus cariem fistulam lacrymalem comitantem propositam recurrendum.

§. XIII.

DACRYOCYSTITIS.

Symptomata.

1. *Dacryocystitis, seu inflammatio sacci lacrymalis* orditur dolore obtuso, penetrante anguli nasi, quo loco tumor formae fabae arcte circumscriptus, valde durus, et sensilis in conspectum venit. Tumor iste durus pedetentim rubet, attactumque plane respuit. Dolor ad bulbum oculi extenditur. Carunculae lacrymales corrugantur, puncta lacrymalia evanescunt et stillicidium lacrymarum occurrit. Cavitas nasi lateris affecti ab initio admodum madida est, paullo autem post plane arescit. Homines cute valde tenera instructi tumorem veluti erysipelaceum super palpebras, et genas extensum, comitante cephalalgia, experiuntur. Interea crescit tumor anguli nasi fluctuationem exhibens. Cutis eum obducens profundo tingitur rubore, ac splendet. Tandem in medio tumoris punctum oritur molle, flaviusculum, ex quo disrupto pus tenue, cruori mixtum stillat, marginibus vulneris illico callosis redditis. Tumor inde haud evanescit, sed imminuitur, ac morbus genuinam refert *fistulam lacrymalem*, de qua infra.

Caussae.

2. Dacryocystitidi occasionem praebent caussae traumaticae, rheuma, praesertim in scrophulosis, et syphiliticis.

Diagnosis.

3. Diagnosis dacryocystitidis, habita ratione loci affecti, quatenus sacco lacrymali respondet, instituitur. Cavendum, ne eam cum *anchilope erysipelaceo* confundamus (80); sistit enim iste *anchilops* veram *blepharitidem erysipelaceam*, unde morbus a cutis superficie sine tumore circumscripto, et sine duritie orditur, tractu solum temporis, et sub perversa medendi ratione saccum lacrymalem, et quidem maxime parietem suum anteriorem attingit, qua de caussa malum nonnisi lente cavitati proximae narium communicatur, ac abscessus, utpote non in ipso sacco lacrymali formatus, sub nomine *fistulae spuriae sacci lacrymalis* obvenit. Quin immo, si abscessus nequidem ad saccum lacrymalem pervenerit, (quod ex signis serius tradendis dignoscitur) morbus simpliciter *ulcus anguli nasi* (*aegilops simplex*) salutatur. Ut vero ad dacryocystitidem redeamus, haud arduum est de illius praecipuis symptomatibus rationem red-

(80) §. V. N. 3.

dere. Originem enim debet: stillicidium lacrymarum obliterationi ductuum lacrymalium; siccitas cavitati vicinae narium inflammationi ad membranam schneiderianam propagatae, quandoque et lymphae coagulabili ductum nasalem replenti; et tumor sacci lacrymalis secretioni muci prius, dein puris.

Prognosis.

4. Dacryocystitis, nisi a violentiis externis producta fuerit, haud difficulter in primo morbi limine tollitur. Quodsi etiam perfecte resolvi nequeat, inflammationis effectus saltem ad *hydropem acutum sacci lacrymalis* (81) restringitur. Qui hydrops ab abscessu in eo distinguitur, quod solum collectionem morbosam liquidi cujusdam in sacco lacrymali sine *jactura substantiae* constituat, ac sine magna difficultate debellari queat. Neglecta dacryocystitide, obliteratio ductuum lacrymalium, ductusque nasalis timenda est, de qua sub curriculo inflammationis, utpote omnem explorationem contraindicantis, vix notitia acquiri licet. De prognosi fistulae lacrymalis infra sermo erit.

Cura.

5. *Cura dacryocystitidis* in primo morbi li-

(81) Blennorrhoea sacci lacrymalis Beerii. Dacryops blennoideus Schmidtii.

mine illi blepharitidis catarrhalis (82) similis. Suadent praeterea, ut aqua frigida naribus attrahatur (83). Amissa resolutionis spe, suppuratio emollientium ope promovenda, et abscessus ad maturitatem perductus secundum regulas artis (84) aperiendus, sanandusque.

§. XIV.

BLENNORRHOEA SACCI LACRYMALIS.

Notio.

1. Inflammationem, vel potius irritationem chronicam sacci lacrymalis secretionem copiosam lymphae coagulabilis largientem *blennorrhoeam* illius nuncupamus.

Symptomata.

2. *Blennorrhoea sacci lacrymalis* symptomatibus *anchilopseos erysipelacei* orditur. Illo tamen in morbo sub rubore tumor sacci lacrymalis percipitur. Compresso hoc tumore, mucus ab initio tenuis, et albus, dein densior, et flavus (ac etiam pro varia temperatura, in qua aeger versatur, proutque satiatus est, aut jejunus, valde diversus) per puncta lacrymalia

(82) §. VI. N. 5.
(83) Beer op. c. 1. *B.* p. 369.
(84) Idem, ibidem. p. 370.

regurgitat, ac oculum inundat. Vix infra per ductum nasalem is evacuari potest, ob frequentem hujus ductus, praesertim in scrophulosis, obliterationem. Nil hinc mirum, si aeger simul de siccitate naris lateris affecti conqueritur.

Caussae.

3. Blennorrhoea sacci lacrymalis plerumque progeniem coryzae, aut blepharitidis catarrhalis in scrophulosis sistit. Aliquando variolae, morbilli, et scarlatina quoque, in scrophulosis, illi ansam porrigunt. Id vero blennorrhoeae, de qua agitur, proprium observatur, quod, ea vigente, insultus, inflammatorii partium affectarum saepe redeunt.

Prognosis.

4. Quo crebrius recidivae hujuscemodi locum obtinent, quo magis membranae sacci incrassantur, eo minor sanationis spes. Generatim morbus habitualis redditus difficulter, nisi per ipsam naturam, e. c. tempore pubertatis, graviditatis tollitur. Maxime transitus in *fistulam lacrymalem* timendus, quae utplurimum *atresia ductus nasalis* stipatur. Quandoque parietes sacci lacrymalis aut inter se concrescunt, aut ita relaxantur, ut *hernia sacci lacrymalis* oriatur. Primo in casu *stillicidium lacrymarum* inevitabile.

Quodsi materiem puriformem in sacco lacrymali nec sursum, nec deorsum evacuare liceat, *hydrops sacci lacrymalis* sequitur.

Cura.

5. Cura morbi uti in dacryocystitide. Cavendum ab exploratione sacci lacrymalis, nec non ab injectionibus. E contrario juvat instillatio *solutionis lapidis divini*, vel illinitio sive *laudani liquidi* Sydenhami, sive *unguenti ophtalmici rubri mitioris* in angulum oculi, praemissa semper expressione sacci ope digiti. Membranis sacci ipsis incrassatis, inungatur illi *unguentum hydrargyri griseum*.

§. XV.

ENCANTHIS INFLAMMATORIA.

Symptomata.

1. Caruncula lacrymalis, et membrana, cui ea insidet, semilunaris, tument, dolent, ac late rubent. Rubor, sine tumore tamen, ad margines palpebrarum, ad puncta lacrymalia, et ad conjunctivam oculi extenditur. Impeditur inde lacrymarum absorptio, earumque ductio ad saccum. Progrediente morbo, dolor lancinans sub conatu palpebras claudendi persentitur, qua de caussa aeger oculis apertis manere mavult. Attactus le-

vissimus carunculae lacrymalis inflammatae maximum excitat cruciatum bulbum oculi in consensum trahentem cum evolutione lucis morbosa. Interea secretio lymphae coagulabilis apparet, quae in crustas desinens, horis matutinis angulum oculi conglutinat. Tandem inter carunculam, et membranam semilunarem punctum suppurans in conspectum venit, quod plerumque in abscessulum transit. Abscessulus iste quidem sponte rumpitur, at caruncula lacrymalis, aut volumine aucta, et dura remanet, aut etiam a suppuratione attingitur (*rhyas*), et aliquando consumitur (*rhacos, rhacosis*). Suppuratione lente procedente, vel neglecta, tela cellulosa luxuriare incipit, ac tumor fungosus aliquando nucis magnitudinis evolvitur (*encanthis fungosa*).

Caussae.

2. *Caussae encanthidis inflammatoriae* sunt corpuscula peregrina in carunculam lacrymalem illapsa, aut inter istam, et membranam semilunarem haerentia, vulnera carunculae, et rheuma ad eam conjectum.

Diagnosis.

3. Oculus microscopii ope probe examinandus, utrum corpusculum quoddam extraneum, e. c. festuca vitri, lapidis inveniatur, nec ne. Ipse aeger optime locum affectum indicat. Cor-

pusculum extraneum quandoque et per specillum ex osse balaenae facto detegitur.

Prognosis.

4. Encanthis inflammatoria sine laesione conspicua partium affectarum facile tollitur, relicto tamen pro tempore impedimento in lacrymis absorbendis. Quod impedimentum, *stillicidii lacrymarum* caussa perpetuo expectandum, si caruncula, et vicinae glandulae sebaceae, nec non cellulosa eas involvens vel indurantur, vel in suppurationem transeunt.

Cura.

5. Morbo a corpore extraneo orto, hoc vel lotione emolliente tepida, vel injectione simili sine vi instituta, vel denique tenacula, aut scalpello delicate abigendum. Quo facto, aqua frigida, additis in graviori malo nonnullis guttis *acetatis plumbi liquidi*, oculo applicanda. *Encanthis* inflammatoria indolis *rheumaticae*, uti blepharitis catarrhalis (85) pertractari debet. Relicto solo stillicidio lacrymarum, a remediis adstringentibus, et exsiccantibus abstinendum, ac auxilium a tempore expectandum. *Encanthis fungosa*, dummodo non indolis carcinomaticae, illinita bis de die *tinctura opii composita* SYDENHAMI aufertur.

(85) §. VI. N. 5.

§. XVI.

DE INFLAMMATIONIS ORGANORUM LACRYMALIUM RELIQUIIS.

Generatim.

1. Reliquiis inflammationis organorum lacrymalium adscribuntur: *sinus capillaris glandulae lacrymalis*, *ejusdem scirrhus*, *sacci lacrymalis fistula*, *hydrops*, *hernia*: porro *stillicidium lacrymarum*, *xerophthalmos*, et *encanthis carcinomatica*.

Sinus capillaris glandulae lacrymalis.

2. Abscessum palpebrae superioris, et dacryoadenitidem neglectam *sinui capillari ad glandulam lacrymalem perducenti* aliquando ansam porrigere monuimus (86). Obvenit vero sinus capillaris, de quo agitur, ad angulum externum palpebrae superioris, ac vix sine microscopii auxilio detegitur. Ostiolum habet marginibus callosis instructum lacrymas limpidas fundens. Explorato ostiolo ope specilli Anelii (87), via ad glandulam lacrymalem, caeterum sanam, patula est. Videtur hic morbus in laesione du-

(86) §. XII. N. 4.

(87) Beer op. c. Tab. Instrum. 5.

ctus cujusdam lacrymalis consistere. Malum istud difficillime, et delicatioris evadit curae, ac saepe satius est illud naturae committere, quam auxiliis tum glandulae lacrymali, tum bulbo oculi facile infensis aggredi. Indicatio enim alia hic non invenitur, quam causticorum ope inflammationem novam sinus fistulosi excitandi. Ad quem scopum assequendum, specillum Anelii, vel chorda musica, vel candela ex spongia praeparata ita in sinum repetitis vicibus introducuntur, ut, eo dilatato, causticum aliquod, e. c. lapis infernalis probe acuminatus locum invenire queat.

Scirrhus glandulae lacrymalis.

3. Quamvis *scirrhus* vix ad exitus dacryoadenitidis pertineat, ac ab induratione glandulae lacrymalis, hac ex inflammatione pro tempore relicta, probe distinguendus sit; attamen complementum doctrinae, ut vel de eo quaestio instituatur, exposcit. Hoc morbo per se existente, glandula scirrhosa bulbum oculi fere immobilem factum nasum versus deorsum, et extrorsum premit. Caeterum nec dolor, nec rubor occurrunt. Ad angulum temporalem inter palpebram superiorem tensam, et bulbum oculi protrusum tumor fixus, durus, inaequalis, digito exploranti renitens, et (nisi jam evolutio cancri

incipiat) indolens percipitur. Obveniunt praeterea bulbus oculi siccus, tarsi sebo Meibomiano exsiccato obducti, cornea plus minus impellucida, et in malo jam diuturno conjunctiva oculi corrugata, totusque oculus veluti cadaverosus. Minus evidentia sunt signa scirrhi glandulae lacrymalis, si reliquiae oculi partes simul vitio carcinomatico laborent. Tunc et transitus in carcinoma maxime timendus, qui transitus in simplici glandulae lacrymalis scirrho vix unquam locum invenit. Omne conamen scirrhum, de quo agitur, resolvendi, aut extirpandi, vanum est; nemo enim ante operationem ambitum scirrhi determinare scit, ac vix non semper, docente sectione cadaverum (88), periosteum orbitae, quin immo ossa eam componentia a statu sano aberrant.

Fistula sacci lacrymalis.

4. *Fistula lacrymalis genuina* (89) est *ulcus membranae pituitosae sacci lacrymalis foramine angusto, callosoque instructum.* Foramen sacci lacrymalis non semper illi integumentorum erosorum respondet. Immo accidit quandoque, quod pus ex uno sacci foramine manans sibi varias sub cute vias paret, ac per totidem foraminula extus in conspectum veniat.

(88) Beer op. c. 2. *Th.* p. 246.
(89) §. XIII. N. 1.

Diagnosis vel hoc in casu haud ardua est; nam, compresso sacco lacrymali in parte sua superiori, illico pus ex singulis foraminulis cutis pullulat. Fistula lacrymalis, in qua foramen sacci illi cutis respondet, *simplex*, secus *complicata* dicitur. Neque ignorandum, posse saccum lacrymalem ad parietem posticum exulcerari, ac pus, erosis ossibus subjacentibus, sibi viam in cavitatem narium parare, quod *fistulam cariosam* constituit. Compresso sacco fistuloso lacrymali hinc inde, praeter mucum, et pus, purae se produnt lacrymae, quod de instauratione ductionis lacrymarum (mixtionem cum pure respuentium) ad saccum testatur. Fistula lacrymali senescente, secretio muci locum puris sensim sensimque occupat. Mucus iste, utpote nimis densus, quam ut ad cavitatem nasi duci queat, cum praeterea lumen ductus nasalis ob tumorem membranae pituitosae, qua obducitur, imminutum sit, in sacco lacrymali colligitur. Verum tractu temporis et muci copia decrescit, ac albumini similis jam cum lacrymis (instaurata functione punctulorum, et canalium lacrymalium) miscetur. Coalescit nunc, vel per artis (90), vel per naturae conamina foramen sacci

(90) Curam fistulae lacrymalis, utpote plane ad chirurgiam spectantem praetereo. Cfr. Beer op. c. 1. *Th.* p. 369, 377,

lacrymalis, relicto saepenumero ductu capillari, (nisi communicatio sacci cum naribus instaurata sit) mucum lacrymis mixtum fundente. Deleta communicatione hujusmodi, et sanato ductu illo, aeger, ut contenta in sacco lacrymali pluries de die sursum per puncta lacrymalia exprimat, cogitur. Fistula lacrymalis complicata, praesertim in aegro aliunde valetudinario, difficillime sanatur. Caries injectionem

et reliqui de fistula lacrymali scriptores, inter quos excellunt Petit *de la fistule lacrymale* (*Mém. de l' ac. des sc.* 1734 p. 135.) *second mém. sur la fistule lacrymale* (ibid. 1740. p. 155.) *troisième mém.* etc. (ibid. 1743. p. 390). Anel *obs. singulières sur la fistule lacrymale. Turin* 1713 I. Ch. Vogel de fistula lacrymali, eamque sanandi tractatus. Gryphisw. 1756. Pott *Obs. of that disorder of the cornea of the eye commonly called fistula lacrymalis. Lond.* 1758. Pouteau *Mélanges de chirurgie. Lyon* 1760. Palucci Methodus curandae fistulae lacrymalis. Vindob. 1762. De la Forest *Nouv. méthode de traiter les maladies du sac lacrymal.* In *mém. de l' acad. de chir. T. II.* p. 175. Louis *Reflexions sur l' opération de la fistule lacrymale.* In *mém. de l' acad. de chir. T. II.* p. 193. Metzger Curationum chirurgicarum, quae ad fistulam lacrymalem hucusque fuerunt adhibitae, historia critica. Monaster. a p. Perenod. 1772. Blizard *A new method of treating the fistula lacrymalis. Lond.* 1780. Schulze Diss. de fistulam lacrymalem sanandi methodis. Argentor. 1780. Wathen *A new and easy method of applying a tube for the cure of the fistula lacrymalis. Lond.* 1781.

solutionis *gummi resinae* tum *ferulae assae foetidae*, tum *heraclei gummiferi* exposcit. Quocumque in casu *cicatrix* expectanda. Haud raro et *atonia punctulorum*, et *canalium lacrymalium*, vel eorum *destructio*, per genas stillantibus lacrymis, relinquitur. Sacco lacrymali sic undique clauso, mucus secretus, et haud absorptus praeter modum colligitur, ac *hydropem sacci lacrymalis* constituit.

Hydrops sacci lacrymalis.

5. Praeter vix indicatam autem originem *hydrops sacci lacrymalis* (91) et sub ipsa hujus receptaculi inflammatione, ut monuimus (92), evolvitur. Generatim morbus iste tumore oblongo ad angulum nasi de die in diem (aliquando ad magnitudinem ovi columbini) crescente, indolente, pressioni digiti renitente, et cute ex livido rubescente obducto manifestatur. Fluctuatio nunc profunda, nunc nulla percipitur. Saccus lacrymalis nec per puncta lacrymalia sursum, nec per ductum nasalem deorsum evacuari potest. Eo ad extremum usque repleto,

(91) « J. L. Petit *a fait remarquer, que l'hydropisie du sac lacrymal est mal nommée, parceque l'humeur n'est point sortie de ses couloirs. Cette maladie mérite plutôt le nom de retention de larmes en égard au rapport, qu'elle a avec la retention d'urine.* » Demours l. c. p. 141.

(92) §. XIII. N. 4.

ac rupturam minitante, aeger sensum molestum tensionis in cavitate nasali, in regione orbitali, et in oculo ipso percipit, qui ab attactu augetur. Impedit tandem tumor sacci lacrymalis apertionem fissurae palpebrarum. Materies in sacco contento vel fluida adhuc est, vel jam in gelatinae speciem coagulata. Primum expectare licet, si morbus paucarum hebdomadum non fuerit senior, si tumor magnitudinem fabae haud superet, elasticus sit, fluctuationem etiamsi profundam agnoscat, ac cutis colorem necdum multum a normali abludentem exhibeat. Alterum locum dum obtinet, cutis tumorem jam radicem nasi superantem, lividum varici similem, compresšioni digiti nequàquam cedentem, ac nullum fluctuationis vestigium edentem prae se fert. Utroque in casu hydrops sacci lacrymalis operatione chirurgica (93) auferri potest; verum alia quaestio sese exhibet, utrum scilicet absorptio, et ductio lacrymarum ad cavitatem nasi restitui possit, nec ne. Cui quaestioni solum, praevia apertione sacci lacrymalis, ac instituta lege artis (94) exploratione viarum lacrymalium, respondere licet. Multum spei exstat, si inflammatio praegressa non adeo vehe-

(93) Beer op. c. 2. *Th.* p. 160, 183.

(94) Beer l. c. p. 162.

mens fuerat, ut concretio viarum illarum expectari possit. De *hydatide sacci lacrymalis* alibi sermo erit.

Hernia sacci lacrymalis.

6. *Hernia sacci lacrymalis* tumore molli ad angulum nasi (in fovea scilicet ossea saccum lacrymalem continente), cuti concolore, magnitudinis fabae, indolente, ac a compressione digiti evanescente se exhibet. Compressionis hujusmodi ope, ex punctis lacrymalibus, vel si istae simul digito comprimantur, ex ductu nasali, vel ex utraque via simul liquidum diaphanum albumini simile, mucus videlicet lacrymis mixtus, (aliquando in istis sub forma floccorum albidorum innatans) vel et materies puriformis regurgitat. Evacuato ita sacco lacrymali, tumor illius pro tempore evanescit, at cutis superimposita in rugas desinit, ac paullo post saccus iterum a muco, et lacrymis repletur. Si saccus lacrymalis, quamvis a liquido contento evacuatus, tamen adhuc tumorem elasticum referret, id excrescentiae fungosae membranae illius pituitosae tribuendum foret. Caussa herniae sacci lacrymalis in praevia, rarissime in perstante adhuc illius blennorrhoea quaerenda est, neglecta scilicet diu expressione materiae puriformis, et inde secuta laxitate sacci ipsius, cel-

lulosae eum cooperientis, musculi orbicularis, et integumentorum. Ne vero *sacci lacrymalis hernia* cum illius *hydrope* confundatur, cujus erroris ipse A. Schmidt particeps factus est (95), et alii quotidie participes fiunt, diversitates eorum sequens tabula exhibebit.

Sacci lacrymalis.

Hydrops.	*Hernia.*
1. Tumor ad ovi columbini magnitudinem increscere potest.	1. Tumor nunquam fabae magnitudinem excedit.
2. Cutis tumorem obducens ex livido rubra est.	2. Cutis tumorem obducens coloris normalis est.
3. Tumor compressioni renitens.	3. Tumor a compressione evanescens.
4. Saccus lacrymalis nullo pacto evacuari potest.	4. Saccus lacrymalis evacuationem admittit.
5. Tumor ad extremum perductus dolorem procreat.	5. Malum indolens.

Quo ad prognosin herniae sacci lacrymalis, morbum taediosae quidem curationis, sed medelam admittentem sistit. Indicatio in instaurando partium relaxatarum tono consistit. Ad

(95) Op. c.

quem scopum consequendum linteola rebus spirituosis imbuta super locum affectum gradatim magis magisque secundum regulas artis (96) firmata adhibenda sunt. Injectio per puncta lacrymalia, utpote haec organa laedens, rejicienda. E contrario juvat angulo interno oculi *alcohol, aetherem sulphuricum, balsamum vitae* Hoffmanni, *decoctum corticis quercus*, et maxime *aquam saphyrinam* (97) instillare.

Stillicidium lacrymarum.

2. *Stillicidium lacrymarum* duplicis est generis; nunc enim lacrymae copiosius, quam par est, secernuntur, et a punctis lacrymalibus quamvis bene constitutis absorberi tam cito nequeunt; nunc lacrymae ad normam quidem secernuntur, at ob punctulorum lacrymalium labefactationem haud absorbentur. *Stillicidium ex aucta secretione* (*) 1.° in aëre frigido, et

(96) Beer l. c. p. 158.

(97) R. Aquae calcis vivae libram unam: salis ammoniaci drachmam unam. M. Stent per viginti quatuor horas in vase cupreo, a quo aqua, colorem saphyrinum nacta filtretur, et servetur. Alias additur scrupulus unus sulphatis cupri ad citius hunc colorem solutioni cupri conciliandum. Dispens. pharmaceuticum univers. Auct. Dan. Wilh. Trillero. p. 73.

(*) Mense januario 1815 virginem phthisicam observavi, quae noctu tantum lacrymarum profluvium patiebatur, ut

humido invalescit, remittit vero in aëre calido, et sicco; 2.° puncta lacrymalia ad normam constituta sunt, et stimulo mechanico parvo licet applicito, contrahuntur; 3.° lacrymae non solum ex angulo oculi, sed undique ex fissura palpebrarum depluunt; et 4.° oculus nihilominus lacrymis innatat. Caussa stillicidii hujuscemodi lacrymarum in sensibilitate morbosa oculi, praesertim conjunctivae locatur (98), quae ab ophthalmiis erysipelaceis, rheumaticis, arthriticis, syphiliticis, et scrophulosis relinqui solet. Quo ultimo in casu et lux fortis lacrymas elicit, socia plerumque contractione spasmodica palpebrarum. Hoc casu excepto, malum sub debito oculorum regimine tractu temporis sponte evanescit. Alias ad solutionem *lapidis divini cum acetate plumbi* oculis, decumbente aegro, tepide ter quaterve de die instillandam, nec non ad *frictiones superciliorum* cum *spiritu* quodam *aromatico*, et *tinctura opii* confugiendum. Aegro perquam sensili et usus internus *extracti hyoscyami* indicatur. *Stillicidium lacrymarum ex labefactatione punctulorum, et canalium lacrymalium* cognoscitur, 1.° dum puncta lacrymalia hiant; 2.° dum

pulvinaria plane madida fierent. Deerant omnia inflammationis circa oculos vestigia.

(98) Beer l. c. 2. *Th.* p. 43.

stimulo licet mechanico excitata sese contrahere recusant; 3.° dum lacrymarum per genas depluentium copia mediocris cernitur, et 4.° dum nasus lateris affecti siccitate plus minus laborat. Vitium istud ex anchilope erysipelaceo, et ex blepharo, aut ophthalmo-blennorrhoea, originem nanciscitur. Quo ultimo in casu haud raro et membrana semilunaris adeo relaxata invenitur, ut puncta lacrymalia inde e propria debita sede remota ad lacrymas, quo decet modo, suscipiendas imparia evadant. Oculorum malum, de quo agitur, debito regimine saepe sponte evanescit; quod si tarde locum haberet, confugiendum ad usum *solutionis* vel *lapidis divini*, vel *sulphatis ferri*, vel *boracis* in aqua *menthae piperitae*, superadditis *spiritu vini camphorato*, et *tinctura opii*, quae singula caulis pennae adaperti ope angulo oculi, decumbente aegro, instillantur.

Xerophthalmus.

8. *Xerophthalmus* oculi siccitatem significat. Malum istud plerumque ad reliquias ophthalmiarum traumaticarum, et blepharitidis impetiginosae spectat, quo ultimo in casu saepe *entropio* stipatur. Generatim xerophthalmus iste obliterationi, et destructioni ductuum nonnullorum excretoriorum glandulae lacrymalis originem debere videtur. Datur vero et xeroph-

thalmus, qui ex *scirrho glandulae lacrymalis* originem trahere potest (99). Distinguitur unus ab altero ex eo, quod in xerophthalmo post ophthalmias superstite oculus debitam lacrymarum copiam non accipit, caeterum vero non plane siccus est: quod aeger sub motu oculi solummodo de sensu, ac si arena illi inspersa esset, conqueritur: quod incommodum istud a temperatura calida augetur: quod nasus lateris affecti siccus est: quodque cicatrix sub palpebra superiori versus angulum externum oculi couspicitur. Xerophthalmus iste temporis curriculo sponte evanescit, dum nempe ductus excretorii glandulae lacrymalis sani ita sensim sensimque dilatantur, ut reliquorum obliteratorum, et destructorum vicibus fungi possint. Ne pharmacorum intempestivo usu tantum naturae conamen perturbemus! Ars enim nil hic praestare potest, quam interea oculorum siccitati infusionibus emollientibus prospicere. Mucilago seminum cydoniorum ob principium stypticum, quo instruitur (100), locum hic non invenit.

Encanthis scirrhosa, et carcinomatosa.

9. *Encanthis scirrhosa*, et *carcinomatosa*

(99) N. 3.

(100) Schmidt l. c. p. 62. Beer l. c. p. 48.

in caruncula lacrymali residet. *Scirrhus* praesefert tumorem carunculae durum, inaequalem, indolentem, ex pallido rubrum, nec non lacrymationem. Praesente *cancro*, caruncula invenitur dura, ex livido rubra, dolens itidem cum lacrymatione. *Cancro* jam *adaperto*, caruncula ulcere fungoso cum marginibus induratis, elevatis, sanguinem, et saniem foetentem fundente, maximeque dolente detinetur; quod ulcus rapide internam palpebrarum commissuram depascit, et ectropio palpebrae inferioris ansam dat. Terribile, de quo agitur, malum praesertim effectum blepharitidis scrophulosae, arthriticae syphilidi junctae sistit. Scirrhus carunculae lacrymalis citius, quam ille palpebrarum, in cancrum transire solet. Eo jam praesente, rarissime operatio cum fructu suscipitur, quae quocunque in casu insanabile lacrymarum stillicidium, et conspicuum ectropium palpebrae inferioris relinquere solet. De morbis organorum lacrymalium loqui haud desinamus, quin ad *concretiones calculosas* illis non minus quam viis urinalibus proprias attentionem trahamus (*).

(*) Legatur de hoc argumento (scilicet: *ub. d. steinigen Concretionen d. Thranenflussigkeit*) WALTHER in *Journ. d. Chir. u. Augenheilkunde.* 1. *B. St.* 1820.

CAPUT IV.

DE MORBIS BULBI OCULI.

§. XVII.

VITIA CONFORMATIONIS. DIVISIO.

Vitia conformationis.

1. *Bulbi oculorum* in monstris defecisse sunt visi, testantibus SCHENN (1), BARTHOLINO (2), HALLER (3), ALIXIO (4), SPIELENBERGER (5), MALACARNE (6), SPRENGEL (7), HOFFMANN (8), FIELITZ (9), BOTIM (10), WEIDELE (11),

(1) Obs. med. L. I. de capite humano. obs. 251. p. 296.

(2) Hist. anatóm. rarior. cent. 1. hist. 55. T. I. p. 94. cent. III. hist. 47. T. II. p. 95.

(3) Opera argumenti anatomici minora. T. III. p. 23. opusc. patholog. p. 23. Museum Petropolitanum. T. I. p. 298. Act. erudit. Lips. an. 1726.

(4) Observat. chirurg. Fasc. IV.

(5) Miscell. nat. Cur. Dec. I. an. 3. obs. 108.

(6) *Salzb. med. chir. Zeitung.* 1790. 2. *B.* p. 32. *Sistemi del corpo umano. Padova* 1803.

(7) REIL's *Archiv.* 5. *B.* p. 6.

(8) *Zweite u. diritte Nachricht v. d. Anstalt f. arme Kranke* in STARK's *Archiv.* 4. *B.* p. 700.

(9) RICHTERS *Chirurg. Bibl.* 5. *B.* p. 143.

(10) *Mém. de l'acad. des sciences* 1721. *Hist.* p. 42.

KLINKOSCH (12) etc. Alias unus tantum aderat oculus (*cyclops*) observantibus ELLERO (13), BORRICHIO (14), PLOUCQUETO (15), COLLOMBIO (16), LEVEILLES (17), BORELLO (18), HEUERMANNO (19), GILIBERTO (20) etc. E contrario duo quandoque in una continebantur orbita (21). Nec desunt exempla hominum *oculis tribus* (22), *quatuorve* (23) praeditorum, vel oculorum *aliena* prorsus *loca* occupantium, ut

(11) HIMLY u. SCMIDT's *ophth. Bibl.* 3. *B.* 1. *St.* p. 170.
(12) Progr. quo sect. et demonstr. indicit. etc. Prag. 1766.
(13) *Mém. de l'acad. R. des sc. de Berlin.* 1756. p. 112.
(14) BARTHOL. Act. med. Hafn. 1671. Vol. I. obs. 93. p. 182.
(15) Nova acta nat. cur. 1791. T. VIII. obs. 7. Tab. V.
(16) *Oeuvres medic. chirurg. Lyon.* 1798. REIL's *Archiv fur Physiologie.* 4. *B.* p. 213.
(17) *Phys. medic. Journ.* 1800. *Novemb.* p. 855.
(18) Observat. phys. med. Cent. 3. obs. 3.
(19) *Vermischte Bemerk. u. Untersuch. der ausub. Arzneywissenschaft. Kop.* 1765. 1. *B.* p. 315.
(20) *Samml. prakt. Beob. u. Krankengeschichten.* p. 56.
(21) *Mém. de l' acad. des scienc. de Paris.* 1751. p. 49.
(22) LYCOSTHENES chron. prodig. et ostent. p. 663. SCHENK Obs. med. L. I. obs. 250. p. 297. ROWLEY *Abh. ub. vorzuglichst. Augenkrankh.* p. 220. VALLISNIERI *Historie v. d. Erzeugung d. Menschen und Thiere. Lemg.* 1739 p. 697. Tab. 6. SCHELHAFEN Misc. nat. cur. Dec. II. an. 3. obs. 156. p. 303. HEILAND hist. infantis monstruosi. Amstel. 1677.
(23) LYCOSTHENES l. c. SCHENK l. c. PLANCUS: vide HALLER L. I. p. 75.

occiput (24), *pectus* (25), *scapulas* (26), *axillas* (27), *genu* (28). Hinc inde oculi extra orbitam pendent (29), *cornea* deficere videtur (30), *choroidea* revera deficit (31), ita *iris*, et *uvea* (32) in oculis utrisque diversi coloris (33). Praeterea *pupilla* clausa (membrana pupillari ultra octavum mensem perstante (34)),

(24) Plinius hist. nat. L. IX. C. 52. Bartholinus Hist. anat. rar. cent. III. hist. 7. T. II. p. 21.

(25) Fincelius de miraculis nostri temporis.

(26) Schenk L. I. p. 25, 297.

(27) Spielenberger Misc. nat. cur. Dec. I. an. 3. obs. 108.

(28) Paraeus op. chirurg. p. 619.

(29) Bartholinus l. c. Denys in Leske's *auserl. Abh. aus d. philos. Transact.* 1. *B.* p. 3. Loschge in Isenflamm's *u.* Rosenmuller's *Beitr. f. d. Zergliederungsk.* 1. *B.* p. 315.

(30) Klinkosch progr. ad acad. an. 1766. Prag.

(31) L. c. p. 7.

(32) L. c. Buzzi in Weigel's *Ital. Bibl.* 4. *B.* 1. *St.* p. 57. Dzondi in *Allgem. Literat. Zeitung.* 1818. *Febr. N.* 31.

(33) Borell obs. cent. II. obs. 68.

(34) Wrisberg de membrana foetus pupillari. §. 8. Littre *mém. de l' acad. des sc.* 1707 p. 659. Wachendorf in Commerc. Liter. Norimb. 1740. hebd. XVIII. *Mém. sur la mémbrane pupillaire et sur la formation du petit cercle artériel de l' iris p. Mr.* Cloquet. v. *Nouv. Journ. de méd. T. II. Août* 1818. p. 301. Cfr. Portal *Cours d'anat. méd. Vol.* 5. p. 581. et *quelques considérations sur la membrane pupillaire etc.* v. *Journ. gén. de méd. T. II. Journ.* 1819.

duplex (35), *lens crystallina* nulla (36), duplex (37), *nervi optici* contra normam evoluti (38) observabantur.

Divisio.

2. Ad morbos *bulbi oculi* quod spectat, occupant illi vel *superficiem externam*, vel ipsam *visceris cavitatem*, vel *utraque loca simul*. Singulorum germen, paucis concessis exceptionibus, in inflammatione, et illius reliquiis quaeri debet. Mirum hinc non est, omnes, qui ophthalmologiam explanarunt, praecipue doctrinae *ophthalmiae*, seu *ophthalmitidis* (*) incubuisse. Doctrinae istiusmodi specialis historia a TRNKA (39) tradita est. Qui praeter allatos a nobis auctores (40) serius accessere, passim, debitisque locis

(35) HALLER op. anatom. minor. T. III. p. 29.

(36) MORGAGNI Epist. LII. §. 30. WALTER's *anat. Museum*, 1. B. p. 148. *N.* 295.

(37) JAENISIUS Misc. nat. cur. Dec. I. An. III. obs. 277.

(38) PROCHASKA annot. acad. T. III. p. 175. KLEIN monstr. quorund. descr. Stuttg. 1793. p. 16. NICOLAUS DI JANUA v. AGLIETTI CALDANI opusc. anatom. Pad. 1803.

(*) Quamvis nomen *ophthalmitidis* accuratius designet *inflammationem* oculorum, quam illud *ophthalmiae*, attamen istud, uptote magis receptum, retinere volui.

(39) Histor. ophthalm. omnis aevi observata continens. Vindob. 1783.

(40) §. II.

commemorabuntur. Ad morbos *superficiei externae bulbi oculi* revocari solebant *taraxis*, *ophthalmia* proprie dicta, et *chemosis*, eorumque *reliquiae*. *Morbis cavitatis oculi ipsius* adnumerabantur *phlegmone oculi*, seu *ophthalmia interna*, *hypopyon*, *hydrophthalmus*, *cataracta*, *amaurosis*, *vitiaque visus*. *Taraxis* (41) levissimus dicebatur inflammationis gradus, rubore solum albugineae insignitus sine tumore, aut dolore: sub nomine *ophthalmiae* inflammatio superficialis oculi intelligebatur cum dolore, lucis intolerantia, et lacrymatione, at sine tumore. *Chemosis* supremus horum malorum gradus salutabatur cum humore conspicuo, febre, capitis dolore, vigiliis etc. Alii ophthalmitidem in *acutam*, et *chronicam* dividebant. Quoniam autem distinctio morbi in varios gradus, aut secundum illius curriculum divisioni ex ipsa *indole* aegritudinis petitae, subjici debet: morem potius recentiorum, et inprimis Beerii nostri sequimur, quatenus inflammationem oculi in *ophthalmiam traumaticam*, *erysipelaceam*, *rheumaticam*, *inflammatoriam*, *gastricam*, *arthriticam*, *periodicam*, *exanthematicam*, *scrophulosam*, *veneream*, *scorbuticam*, *plico-*

(41) Oculorum perturbatio dicitur Sauvagesio secundum Galenum (Epidem. Hippocrat. L. VI.).

sam, *complicatam*, et *consensualem* dividunt (42). Antequam vero ad morbos bulbi oculi, eorumque multiplices reliquias considerandam perveniamus, prius de *inflammatione orbitae* disserendum.

§. XVIII.

INFLAMMATIO ORBITAE.

Descriptio.

1. Incipit iste morbus cum dolore obtuso, profundo, in universo orbitae ambitu evoluto, quem aeger in ipso oculo percipere autumat, et de quo obscure tantum rationem reddere solet, e. c. asserendo, se ad legendum, et ad mentis intentionem imparem esse, aut hemicrania laborare. Morbo solum *periosteum orbitae* detinente (43), vix alia praeter allata symptomata in conspectum veniunt. Secus autem, si textum cellulosum orbitae (44) aggrediatur. Tunc enim, crescente dolore, motus bulbi

(42) Docente Omodei (in opere infra citando) et *ophthalmia* datur *typhodes*. Posse reliquas ophthalmias indolem typhodem induere, minime dubito: dubito autem vehementer, dari genuinum typhum *specifica* oculorum inflammatione stipatum.

(43) Demours l. c. Vol. I. p. 91.

(44) Idem, ibidem. p. 93.

oculi arcetur, ac tandem plane tollitur. Videtur aegroto, visceris in orbita contenti volumen orbitae excedere capacitatem. Bulbus oculi sub augmento dolorum sensim sensimque ex orbita protruditur (*exophthalmos*). Dolet ille ab attactu, et videndi facultas perimitur. Examinato oculo, quin fissura palpebrarum rite dirimatur, volumen illius auctum esse arbitramur, quod incipiente morbo falsum est; oculi enim bulbus tunc solum volumine crescit, dum jam cavitas illius ab inflammatione corripitur, quo facto, caecitas absoluta, et immobilitas iridis prodeunt, orta evolutione morbosa lucis (*photopsia*). Interea et sclerotica rubere incipit, ac iris proprium colorem amittit (45), camera oculi anterior minor evadit, pupilla fere clauditur, ac tandem palpebrae tumore rubro prehensae immobiles protrusum cooperiunt oculum. Quibus omnibus contingentibus, febris quam maxime urget, atque aeger prius capitis dolore excruciatus in delirium circa objecta lucida, flammea versans conjicitur. Inflammatione ad membranas encephali propagata, aeger mori potest. Alias perducto ad extremum morbo, cessanteque delirio, aeger dolorem obtusum,

(45) Si iris fuerit coerulea aut grisea, viridescit, si brunnea, rubet.

gravativum, socio sensu frigoris in oculo, accusat, et quandoque universalis horror aegrum aggreditur. Membrana conjunctiva in tumorem mollem, rubellum uno, aut plurimis in locis superficiei oculi externae elevata totidem puncta alba suppurata exhibet. In genere, probe examinata parte affecta, fluctuatio puris inter bulbum oculi, et orbitam collecti percipitur. Pure in una tantum hujus spatii parte collecto, bulbus oculi oblique protruditur. Praesente suppuratione in orbita, quandoque *metastaseos* effectu (46), palpebrae, inprimis illarum inferior, oedematosae fiunt, accedentibus febris hecticae symptomatibus (47). Medela neglecta, suppuratio membranas cerebri attingit, vel pus in orbita generatum, praevia carie, ad encephalum, plerumque prope sellam turcicam sibi viam parat, vel oculum, (et feliciori in casu haud conservandum), nec non ossa orbitae destruit. Et *hydrops orbitae* observatus est (48). *Caussae* inflammationis orbitae obscurae sunt. Phlogosis, quae periosteum attingit, infantibus familiaris, saepe repentinae cessationi irritationis habitualis a pediculis productae adscribenda est (*); alias

(46) Demours l. c. p. 93. Tab. LVI. fig. 1.

(47) P. I. Vol. I.

(48) *Philos. Transactions. Vol. XLIX. P. I.* p. 18.

(*) Demours l. c. p. 92. « *Ce qu'il y a de certain, c'est,*

rheuma, scrophula, et syphilis, praecipue exostoses orbitae accusandae sunt.

Cura.

2. In primo inflammationis limine salus in methodo antiphlogistica universali, et locali viriliter adhibita quaerenda. Fracto morbi acuti impetu, vitium rheumaticum, scrophulosum, syphiliticum, aut aliud, sicuti in ophthalmiis docebitur, aggrediendum, aut irritatio partis capillatae capitis restituenda. Evanida resolutionis spe, suppuratio ope cataplasmatis emollientis promovenda. Quoniam vero continua illorum applicatio partes vicinas excalefacit, cutimque fere macerat, noctu *emplastrum diachylon simplex* parti affectae admovendum. Fluctuatio evidens, ut culter secundum regulas chirurgiae (49) admoveatur, invitat. Vulnus ope turundae *laudano liquido* Sydenhami imbutae apertum tenetur. Interea diaeta nutriens, decoctum cinchonae, aliaque in suppurationibus commendata minime negligenda sunt (50). Caries injectiones *solutionis assae foetidae*, et *myrrhae* exposcit.

que très-souvent la disparition subite, même spontanée de ces insectes, donne lieu à des phlegmasies de l' oeil, qui, chez les enfants, se manifestent particulièrement aux parties extérieures de cet organe». (Obs. 14.).

(49) Beer op. c. 1. B. p. 348.

(50) P. I. Vol. I. appendix.

§. XIX.

OPHTHALMIA TRAUMATICA.

Definitio.

1. Ophthalmitis, quae laesioni oculi a caussa externa sive mechanice (51), sive chemice (52), sive modo mixto (53) agente originem debet, nomine generali *traumaticae* salutatur.

Symptomata.

2. Pro varia indole, et vi caussae oculis infensae, et pro varia constitutione hominis illi expositi, varia oriuntur *ophthalmitidis traumaticae* symptomata. Enim vero morbus formam nunc *taraxeos*, nunc *ophthalmiae* proprie dictae, nunc *chemoseos*, nunc *phlegmones oculi*, nunc amborum simul induit. En hujus mali complicati imaginem! Laeso vehementer oculo, dolor saevus, tensivus non solum ad partem affectam, sed ad fundum orbitae usque percipitur. Illico rubor album oculi perfundit. Sclerotica primum rete vasorum sanguiferorum exhibet, quod, accedente conjunctivae tumore, et rubore, illico abscon-

(51) E. c. per puncturam acus.

(52) Per calcem vivam.

(53) Per festucam ferri candentis.

ditur. Haec ipsa membrana circa corneam, veluti vallum duram, attactum respuentem elevatur. Cornea sub tumore isto ita sepulta jacet, ut solum centrum illius in conspectum veniat. Pupilla admodum angusta, iris immobilis, et colore sive viridi, sive rubro comparet. Deleto visu, lux morbosa evolvitur, ac imagines lucidae coram oculis versantur. Quivis oculi motus cruciatus exacerbat, donec bulbus movendi facultate orbatus, tumens, totamque adimplens orbitam, veluti moles carnis crudae inter palpebrarum fissuram apparet. Nunc et palpebrae (nisi jam ab initio a caussa bulbo oculi infensa simul laesae fuerint) inflammatione corripiuntur, quarum inferior extus propellitur. Secretione lacrymarum, et sebi deleta, partes affectae arescunt. Quorum malorum sub curriculo febris vehementissima, quandoque cum delirio, et vomitu citius ocyus evolvitur. Jam vero, perducto ad extremum morbo, inprimis neglecto, frigus ingruit. Tumor conjunctivae obscure rubentis, et madidae augetur, molliorque fit. Corneae pars, quae in sensus cadit, albescit, flavet (54). Palpebra superior rubore livido notatur. Dolor evadit pulsans, ac circa oculum sensus frigoris, in ipsa autem orbita pondus intolerabile per-

(54) Beer op. c. 1. *Th.* Tab. I. fig. 2.

cipiuntur. Rebus huc perductis, sub fragore ab adstantibus interdum perceptibili rumpitur oculus (*rhexis*, *rhegma oculi*), atque pus cruori, et reliquiis lentis, ac corporis vitrei mixtum ad passus quandoque distantiam ejaculatur. Dolor nunc in sensum ingratum ardoris commutatur, ac, continuante suppuratione, quod de bulbo remanebat consumitur, orbita vacua reddita. Quodsi inflammatio, de qua agitur, ad summum perducta male curetur, suppurationis loco *gangraena* non sine vitae discrimine expectanda.

Caussae.

3. *Caussis* ophthalmiae traumaticae adnumeramus: 1.° *corpora peregrina* vel *oculis illapsa*, ut cilia (praeter *trichiasin*, et *distichiasin*), crines, arena, appludae seminum milii (55), nicotiana, piper, festucae sacchari, glaciei, insecta, aut eorum alae, crustae impetiginosae, vel *oculis consulto immissa*, ut lapides cancrorum, margaritae scopo lacrymas eliciendi, ac corpus extraneum abluendi; 2.° *res oculos ferientes*, ut vulnera accidentalia per cuspides cultri, ensis, subulae, acus, festucas

(55) In aviariis per afflatum expurgandis. Demours. Op. c. T. I. p. 218.

vitreas, metallicas (56), calami scriptorii, unguium, naucorum, aut ope instrumentorum ophthalmicorum excitata; 3.° *res oculos erodentes*, e. c. vapores (hydrosulphuretum ammoniae) e latrinis ascendentes (57): 4.° *contusiones* a baculis, tubulis fictilibus, verutis gladiatoriis, globis sphaeristerii, ictus pugnorum, digitorum, inprimis annulis munitorum, flagelli, caudae equinae; 5.° *ambustiones* culpa flammae ipsius, pulveris pyrii, aquae, olei, axungiae, cerae sigillatoriae sub actu ebullitionis, lixivii caustici, calcis vivae, caementi, lapidis infernalis, acidorum mineralium concentratorum, festucarum metallorum candentium; 6.° *erosiones* a sinape, oleis essentialibus, fumo (58), morpionibus, cantharidibus: porro ictus apum, aliorumque animalium.

Diagnosis.

4. Commendari satis non potest, ut quacumque in ophthalmia, praecipue si ea in uno

(56) E c. *ferri* super corneam, et ad faciem internam palpebrae superioris, v. Demours op. c. Tab. XXI. fig. 3. *antimonii* op. c. T. I. p. 221.

(57) Dupuytren v. *Dict. des sc. méd. T. XVII.* p. 521. art. de Mr. Nysten. Ophthalmiae species hac ex caussa orta gallice *la mite* dicitur.

(58) Vulgus in Lithuania, candelarum loco, saepe lignis ardentibus utitur (*laczyna*) quorum fumus ophthalmiis gravibus ansam porrigit.

dumtaxat oculo obveniat, inquiratur, num forte corpus extraneum sub palpebris lateat, aut violentia externa bulbo infensa praegressa sit; de quo argumento memorabilia Weissenborn scripsit (59). Examen istud oculorum secundum regulas artis, ad lectos aegrorum tradendas, et cum minimo irritamento absolvendum est. Quam ardua talis exploratio apud infantes, et homines blepharospasmo laborantes evadat, experti dicant. Interea non omnis mox irritatio *transitoria* oculi a corpore extraneo producta, ob id, quod rubore, et lacrymatione insignitur, pro ophthalmitide traumatica declaranda est. Ab ophthalmitide quoque *ecchymosis oculorum* distinguenda, quatenus a contusionibus, a nisu in ponderibus elevandis, alvo deponenda, sub partu difficili, tussi, vomitu, ejulatu etc. contingit. Corpora extranea minoris momenti oculis illapsa plerumque in fossa lacrymali, retro marginem palpebrarum, aut quo loco conjunctiva palpebrarum in eam bulbi desinit, sita inveniuntur. Cuspides utplurimum inter conjunctivam, et scleroticam, aut corneam, vel inter hujus lamellas infixae haerent. Appludae seminum

(59) *Ueb. e. oft unbemerkte ausserl. Ursache, sowohl d. Augenentzundungen, als d. Hornhautgeschwure u. der daher enistand. Blindheit. Erf.* 1789.

milii saepe conjunctivae infiguntur, ac abscessus, cujus maturatio incassum expectatur, formam exhibent (60). Contusiones, et inprimis illae, quae ab ictu caudae equinae, aut flagelli oriuntur, haud raro iridem vel totam, vel ex parte a processibus ciliaribus avellunt, ac amaurosin inducunt (61). Effusio sanguinis in cameras oculi explorationem exactam partium affectarum saepe impossibilem reddit.

Prognosis.

5. *Ab ophthalmia traumatica* relinqui queunt: *paralysis musculorum bulbi* oculi (*ophthalmoplegia*), *luscitas*, *corrugatio*, *exulceratio corneae*, *cataractae*, praecipue illae, quae *capsulo-lenticularis*, *arborescens*, *tremula*, *arida*, *siliquata*, *membranacea*, *natilis*, *cretacea* dicuntur: porro *jactura humoris vitrei*, *glaucoma*, et *amaurosis*. *Prognosis* ophthalmiae traumaticae ipsius generatim desumitur a nobilitate majori, minorive partium laesarum, a vi,

(60) Demours l. c. v. Tab. XXI. fig. 3.

(61) Tale exemplum Viennae die 3 jul. 1817 in judaeo vidi. Vir iste jussui militis politiae rebellis ab illo ictum baculi super oculum dextrum accepit. Mox iridis pars superior a processibus ciliaribus avellebatur. Perducto aegro ad clinicum ophthalmicum, membranula illa instar veli in oculo pendebat, relicto superius foramine veluti pupilla artificialis. Aderat simul amaurosis.

et diuturnitate morbi, ab indole caussae illum inducentis, nec non a praevio aegri statu. Compertum enim est, valetudinarium, praecipue scrophulosum, arthriticum, venereum, plicosum, et senem a minoribus licet caussis oculum laedentibus gravius affligi, quam hominem sanum, et juvenem a maximis violentiis illis illatis. Dummodo enim hoc in casu *nexus* partium oculum componentium servetur, et nervorum, praecipue superorbitalium (62), et opticorum vis non admodum frangatur (quod vix post contusiones sperandum), natura, nisi semper ad visum conservandum, saltem ad deformitatem evitandam, miracula operatur.

Cura.

6. Sequitur inde, in *ophthalmitide traumatica* curanda multum naturae tribuendum esse. Hoc autem non impedit, quominus et sequentes *indicationes* locum obtineant: 1.° caussam morbi, quousque fieri potest, removendi; 2.° effectus illius temperandi; 3.° partiumque affectarum, utpote post morbum labēfactatarum vim restituendi. *Primae indicationi* prudenter, ne scilicet oculus, aut plus quam par est, aut incassum ir-

(62) Platner de vulneribus superciliis illatis, cur coecitatem inferant, ad locum Hippocratis programma vide opusc. T. II. p. 166. Lips. 1749.

ritetur, satisfaciendum. Si contractio spasmodica palpebrarum necessariae oculi apertioni obstaret, scias quiete, et obscuritate plus quam vi, et luce ad eas a se invicem abducendas effici. Quodsi tamen blepharospasmus peculiariter rebellis foret, *cataplasma* ex mica panis albidi, lacte, et croco addito, si requiratur, et *laudano liquido* Sydenhami, aut *herba hyoscyami nigri* palpebris admovendum, cavendumque, ne frigescat. In aegris valde sensilibus *narcotica* et intus adhibenda. Soluto blepharospasmo, digitis medici palpebra superiore sursum tracta, ac illius jussu bulbo deorsum conspiciente, aut palpebra inferiore detracta, et bulbo sursum voluto, *cilium* illapsum ope madefactae spongiae, strophioli, vel penicilli detergitur: *capillus*, *aculeus insecti* ope tenaculae ophthalmicae (63) lente extrahuntur: *lapides cancrorum*, et *margaritae*, palpebram superiorem digito ab angulo externo ad internum versus leniter perfricando ad carunculam lacrymalem perducuntur, quo facto vel sponte cadunt, vel facile abigi queunt, quod, si ob angustiam fissurae palpebrarum, et bulbum valde prominentem haud liceret, elevata palpebra superiore ope pollicis, et digiti indicis, eaque a bulbo deorsum conspiciente

(63) Beer op. c. 1. *Th. Instrumententafel* 1. *Bild.*

retracta, cochlear parvulum DAVIELIS (64) in spatium inde emergens alte versus angulum externum orbitae introducendum, atque, facto cum hoc instrumento arcu, versus angulum nasalem corpus extraneum probe firmatum expellendum foret. *Arena*, *nicotiana*, *piper*, *crustae impetiginosae*, *insecta mollia*, *cantharides* vel lavatione oculi, vel instillatione lactis, facillime vero injectione illius ope syringae subtilis sub palpebra ad angulum externum orbitae applicitae eliminantur. Relicto forte illarum rerum frustulo uno alterove, id per penicillum prius butyro recenti immissum detergi debet. *Saccharum*, aut *glacies* oculis illapsa a lacrymis sponte solvi solent. Si corpora duriora, ut *cuspides calami scriptorii*, *insecta alis duris instructa* etc. sub palpebris lateant, a frictione earum abstinendum, ne corpora illa oculos magis adhuc laedant. Plerumque in fovea, quam sibi in cornea, vel in sclerotica pararunt, jacent, ex qua *specilli complanati* (65) ope sublevantur. *Lapides*, et *festucae metallicae* jam profundius in ipsas oculi membranas insinuantur, unde prius tenaculo firmandae, et forfice cum cellulosa annexa exscindi debent. Dum in-

(64) L. c. 2. *Th. Instrumententafel.*

(65) BEER op. c. *Erste Instrumententafel.* 2. *Bild.*

ter conjunctivam, et scleroticam reconditae sunt, prima harum membrana lanceolae ope usque ad corpus extraneum incidenda, hocque denudatum, ut docuimus, firmandum, et exscindendum. Corpore extraneo duro inter lamellas haerente, *scalpellum*, quod ad destructionem capsulae sub cataractae operatione inservit (66), adhibendum est. Corpusculum mollius acu simplici operationi cataractae dicata abigitur. Caveas vero hic a perforatione corneae, cujus membranae inter lamellas cum instrumento oblique ad latera, et sub corpusculo extraneo cautissime perveniendum est. *Festucis vitreis* membranis oculi infixis, utpote quae visum fugiant, specillo flexili ex osse balaenae sedes earum probe exploranda, deinde unum post alterum, ut docuimus, tenaculo firmandum, et forfice exscindendum. Si *festucae metallicae* membranis oculis inhaereant, superficies illarum mox rubigine obducitur, unde, remotis solis partibus metallicis, non quiescendum, donec et relicta in vulnusculo rubigo removeatur, quae alias certissime illius sanationi obstaret. *Calce viva* oculo inhaerente, a lavatione abstinendum, et ad penicillum butyro intinctum confugi debet. *Morpiones* unguento mercuriali penicillo

(66) Idem., ibidem. 2. *Th. Instrumententafel.*

suscepto attinguntur, deterguntur que. De cura *vulnerum oculorum*, quatenus de argumento plane chirurgico non agimus, pervenimusque ad *indicationem secundam*. Consistit ea ex *inflammationis vi infringenda*, et, si hoc amplius obtineri nequeat, in *suppuratione* dirigenda. Quamobrem, nisi irritatio oculi, extracto corpore extraneo, paullo post sponte cesset, et eo magis, si, frustrato extractionis conamine, inflammationis periculum crescat, aut ipsa inflammatio jam omnibus numeris absoluta saeviat, ad *methodum antiphlogisticam* deveniendum. In aegroto juveni, plethorico, et quocumque in alio, praesente febre, inprimis si inflammatio in oculi cavitatem penetraverit, abundans *venaesectio* e pede lateris affecti instituenda. Peracta venaesectione, vel in minori malo directe ad *hirudines* confugiendum modo jam indicato (67) applicandas. Quo recentior morbus quoque minus dolens (68), eo securius oculo *aqua frigida pura* linteorum subtiliorum ope admovetur. Quin immo leviori in malo praecipuum ea hic constituit auxilium. Licet illi guttas nonnullas

(67) §. V. N. 5.

(68) « *Calida* oculis convenit, doloribus, suppurationibus, lacrymis mordacibus, siccis omnibus; *frigida* doloris exortibus, valde rubicundis ». HIPPOCRATES de humidorum usu.

acetatis plumbi liquidi superaddere. Praeterea lux avertenda, cui scopo, praeter fenestrarum velamenta, pro re nata inserviunt *umbraculum viridis coloris* frontem aegri cingens, vel *frustula linteorum* itidem fronti alligata, ac super ambos oculos, licet unus tantum affectus sit, pendula. Fascia, aliaque velamenta super oculos gravescentia cane, et angue magis fugienda. Diaeta requiritur eo tenuior, quo fortior, quoque profundior inflammatio. Pro *potu* aqua, inprimis succis vegetabilibus subacidis mixta eligenda. Praeterea *quies* corporis, et animi requiruntur. Nec *lenibus alvum evacuantibus*, *clysteribus*, et maxime *nitrati potassae* parcendum. Quibus singulis in auxiliis administrandis eousque continuamus, donec vel morbus plane *sanatus* sit, vel in *suppurationem* transiverit, vel chronicus factus sit. Quoad *suppurationem*, cave, ne eam ex sola *apparitione lymphae coagulabilis* revera inceptam credas, de quo argumento in paragrapho de *hypopyo* fusius quaestio erit. Confirmata autem *suppuratione*, nisi partes abscessui vicinae adhuc passione inflammatoria detineantur, *diaeta* minus severa concedenda, *obscuritas* imminuenda, fomentationes frigidae cum *calore sicco* commutandae, qui calor ope linteorum primum simplicium, dein *camphora rasa* adspersorum,

tandem ope sacculorum *herbis aromaticis* repletorum fronti appensorum admoveri solet. Interea fatemur, maximam aegrorum partem a fomentis istis siccis nimis irritari, ac nihil hic *cataplasmati ex pulpa pomorum confecto*, et tepide palpebris admoto palmam eripere. Bulbo oculi abscessulis affecto decoctum *herbae malvae rotundifoliae* cum *opio* tepide instillandum. Cura *abscessulorum ruptorum* infra (69) tradetur. Quodsi quadam oculi in parte *abscessus formalis* oriatur, isque jam maturus adeo profunde lateat, ut ruptura spontanea sine detrimento expectari nequeat, ad lanceolam recurrendum (70). Quousque suppuratio viget, a remediis causticis caveas. E contrario languentes aegri vires *diaeta* congrua, et pharmacis tonicis, praesertim *cortice cinchonae* sustinendae sunt. Aegro quadam labe imbuto, ad methodum specificam illi accommodatam recurrendum.

(69) §. XXVI. N. 6.

(70) Beer op. c. 1. *Th.* p. 253.

§. XX.

OPHTHALMIA ERYSIPELACEA, ET RHEUMATICA.

Symptomata opth: thalmiae erysipelaceae.

1. *Ophthalmia erysipelacea* orditur a sensu tensionis oculi cum colore ex roseo pallido conjunctivae, quae membrana tumores vesiculares flavescentes, rubros, praesertim circa corneam exhibet. Sub motu palpebrarum (non sine dolore locum habente) tumor variam induit formam, ac inter palpebras protruditur. Adapertis oculis, lucem vix ferentibus, aeger flere videtur; enim vero lacrymarum secretio plerumque aucta est. Crescit dein rubor conjunctivae maculis profunde rubris (*ecchymomatibus*) notatae (71). Cujus membranae inter tumores mucus albus reperitur corneam obducens, obfuscans, facile detergendus. Saepe palpebrae plus minus in consensum trahuntur. Tandem conjunctivae rubor, perstantibus sat diu ecchymomatibus, flavescere, tumorque illius decrescere incipit. Nihilominus nexus debitus conjunctivae cum sclerotica tarde tantum restitui solet, unde

(71) Beer op. c. 1. *Th.* Tab. I. fig. 3. Demours op. c. Tab. XXII, fig. 1.

in senibus haud raro via ad *pterygium* (72), sternitur.

Symptomata ophthalmiae rheumaticae.

2. *Ophthalmia rheumatica* (73) dolore pungente, distendente oculi, partiumque vicinarum, ab aëre calido invalescente cum lucis intolerantia, et lacrymatione incipit. Conjunctiva rete vasorum sanguiferorum veluti arte injectorum refert, sub quo sclerotica roseo notata colore translucet. Decrescente lucis intolerantia, lacrymatio, et dolor jam ad cranium extensus augentur. Cornea, aut potius lamina conjunctivae eam cooperiens obfuscatur, ac superficies oculi, praesertim in locis, ubi vasa sanguinea maxime turgent, *phlyctaenas* exhibet. Phlyctaenae hujusmodi adhuc clausae, si a latere conspiciantur, conicam praeseferunt figuram. Disruptae phlyctaenae, comite dolore ardente, pungente, sat conspicuo in *ulcuscula* potius serpentia, quam penetrantia nunc ichorosa, nuncque purulenta mutantur. Ulcuscula ista, alias rebellia sub debita medela cum reliquis inflammationis symptomatibus, nulla relicta cicatrice, evanescunt. Attamen cornea, quo loco ulcusculis notata erat,

(72) §. XXXI N. 7.

(73) Ophthalmia serosa, humida *auctor.* Cfr. WARDROP in *medico-chir. transact. Vol. X. P. I.* 1819.

saepe sat diu *foveas prismaticas* retinet, tamen tractu temporis, nisi aeger admodum annosus fuerit, evanituras.

Caussae.

3. *Caussae ophthalmitidis erysipelaceae, et rheumaticae, saepe epidemicae* (74) ab iis blepharitidis erysipelaceae, et catarrhalis (75) haud differunt. Nemo illas HIPPOCRATE (76) accuratius indicavit.

Diagnosis.

4. Nec aliter *ophthalmia erysipelacea a rheumatica*, quam *sede* discrepat. Enim vero *ophthalmia erysipelacea* maxime *conjunctivam; rheumatica* magis *corneam*, et *scleroticam* detinet. Verbo eadem circiter ratio inter eas exstat, uti inter *erysipelas*, et *rheumatismum acutum.*

Prognosis.

5. *Ophthalmia erysipelacea* in hominibus caeterum sanis aëris intemperiem fugientibus

(74) DEMOURS op. c. T. I. p. 212. pulchre epidemiarum hujus generis rationem reddit.

(75) §. V. N. 2. §. VI. N. 2.

(76) « Si vero hyems australis, et pluviosa, ac clemens fiat: ver autem siccum, et aquilonare, et lippitudines siccae fiunt. Aphor. sect. III. aph. 12 ». Si vero aquilonaris, et aquarum exors autumnus fuerit, fient lippitudines siccae ». Aph. 14.

sine omni discrimine decurrit, ac plerumque sponte evanescit. E contrario aegro valetudinario, valdeque irritabili, aut in atmosphaera inquinata, humida, frigida habitante, morbus in ophthalmitidem illam summe inflammatoriam, et periculosam transire potest, quam sub nominibus *ophthalmoblennorrhoeae* et *chemoseos* descripturi sumus. Quin immo et *cavitas oculi* quandoque periclitatur. Haec singula et de *ophthalmia rheumatica* valent, potissimum si ea in arthriticis, aut syphiliticis evolvatur. In genere ophthalmia rheumatica ob *maculas corneae*, et ob *ulcuscula*, quibus praesertim in scrophulosis ansam porrigit, timenda est; relictis enim vel *macula corneae*, vel *cicatrice*, vel *fovea prismatica*, haec, si pupillae respondeant, *visus* sive *interceptio*, sive *duplicitas* expectari debent.

Cura.

6. *Cura ophthalmiae erysipelaceae*, et *rheumaticae* illi blepharitidis erysipelaceae, et catarrhalis (77) omni sub respectu similis est. Provectiori in morbo, si dolor valde urgeat, *opium* a granis sex ad duodecim in saliva aegri solutum regioni supraorbitali illiniendum. Exhausto jam regimine antiphlogistico, ad *ca-*

(77) §. V. N. 5. §. VI. N. 5.

lorem siccum recurre. Ne vero ab eo quid expectes, si jam ulcuscula externam oculi superficiem defoedent; tunc enim *solutio lapidis divini* tepide instillanda, et alternatim ad *sacculos* cum *herbis aromaticis*, addita serius et *camphora*, recurrendum. Phlyctaenis adhuc clausis *decoctum malvae* cum *opio* opponitur.

§. XXI.

OPHTHALMIA INFLAMMATORIA.

Notio.

1. Ex blepharitide catarrhali (78), et ex ophthalmia erysipelacea, nec non rheumatica (79), dum negliguntur, aut male curantur, vel etiam immediate inflammatio externae superficiei oculi adeo saeva oriri potest, ut visus brevissimo temporis spatio summopere periclitetur. Inflammatio istiusmodi, prout vel *lymphae coagulabilis copiosa secretione*, vel *tumore phlegmonoso sicco* membranarum externarum oculi stipetur, aut *ophthalmo-blennorrhoeae*, aut *chemoseos* obtinet nomina. Cum vero diathesis inflammatoria non solum superficiei externae oculi, sed et

(78) §. VI.
(79) §. XX.

cavitati illius infensa sit; praeter ophthalmo-blennorrhoeam, ac chemosin et *phlegmone oculi*, seu *ophthalmitis interna* considerandae sunt. De singulis speciatim.

Ophthalmo-blennorrhoea.

2. *Ophthalmo-blennorrhoea* terribilis ille est morbus, qui tot strages in Aegypto (*) in *exercitibus* (80), ac in *orphanotrophiis* edit, et de quo scripsere Goetz (81), Stratingh (82), Dreyssig (83), Larry (84), Assalini (85), Bruant (86), Ludovicus Frank (87), Helling (88),

(*) Prosper Alpinus de medicina Aegyptiorum. Lugd. Bat. 1718. C. VII. Lib. p. 22, aliique mox citandi.

(80) *Aegypti*, *Malthae*, *Siciliae*, *Angliae*, ipsius denique *Germaniae.* Cfr. Rust in Hufeland's *Journ. d. pr. Heilkunde.* 1820 1. *St.* p. 107.

(81) De ophthalmia infantum recens natorum. Jen. 1791.

(82) Diss. de ophthalmia recens natorum. Erford. 1793.

(83) Diss. de ophthalmia neonatorum. Groening. 1798.

(84) *Relation sur l' expédition d' Egypte sect. I.* v. *Samml. auserl. Abh. f. pr. Aerzte.* 21. *B.* 4. *St.* p. 473. 22. *B.* 1. *St.* p. 42.

(85) *Observat. sur la maladie appellée* peste, *et l' ophthalmie d' Egypte. Paris.* 1801.

(86) Desgenettes *histoire médicale de l' armée d' orient. Paris.* 1802. *Part.* 2.

(87) *Opuscules de médecine pratique. N.* 8. De peste, dysenteria, et ophthalmia Aegyptiaca. Vindob. 1820.

Gibson (89), Vecht (90), Laverini (91), Ware (92), Thomas (93), Farrel (94), Lang (95), Reil (96), Schaeffer (97), M. Gregor (98), Edmonstone (99), Balz (100), Weinhold (1),

(88) *Beobachtungen ub. d. im letztern Feldzuge* 1813 1814. *epidemisch gewordene Augenkrankheit. Berlin* 1815.

(89) *On the common cause of the puriform ophthalmia of newborn childern.* v. *Edinb. med. chir. Journ.* 1807. *Vol. III.* p. 159.

(90) *An account of the ophthalmia, which has appeared in England since the return of the british Army form Egypt. Lond.* 1807. *A. d. E. ubers. v.* Michaelis. *Berlin* 1817.

(91) *Relation d' une ophthalmie inflammatoire épidémique et contagieuse, qui a regnée à Vicence pendant le cours de* 1808.

(92) *Remarks on the purulent ophthalmia. Lond.* 1809.

(93) *Observations on the Egyptian ophthalmia and ophthalmia purulenta. Lond.* 1809.

(94) *Observations on the ophthalmia and its consequences. London.* 1811.

(95) Diss. de blepharophthalmia recens natorum. Vilnae. 1812.

(96) Memorabilia clinica. Vol. I. fasc. I. p. 106.

(97) *Von der Eyterung d. Augenliederdrusen.* v. *Samml. auserl. Abhandl. f. pr. Aerzte.* 14. *B.* p. 75.

(98) *Transactions of a Society for the improvement of medical and chirurgical knowledge. Vol.* 3.

(99) *Treatise on the varieties and consequences of ophthalmia.*

Leehmann (2), Omodei (3), Mongiardini (*), Cimba (**), Vasani (***), Kluysken (*1), Rust (*2), Gunther (*3), Valentin (*4). Ophthalmo-blennorrhoea ex blepharitide catarrhali originem ducente (*blepharo-ophthalmo-blennorrhoea*), ad acmen perducta blepharitide, inflammatio a conjunctiva palpebrarum conjunc-

(100) *Die Augenentzundung unter den Truppen in d. Kriegsjahren 1813 1815 oder Ophthalmia catarrhalis bellica. Berlin* 1816.

(1) *Ueber eine der Aegyptischen Ophthalmie ahnliche epidemische Augenkrankeit. Dresd.* 1815.

(2) *Behandlung der Augentzundung in den Feldzugen* 1815 *Leipz.* 1816.

(3) *Cenni sull' ottalmia d' Egitto, e sulla propagazione in Italia. Milano* 1816.

(*) *Memorie della Soc. d' Emulazione di Genova. Vol.* 1. 2. 1802.

(**) *Discorsi ed osservaz. pratiche. P. I. Genova* 1816.

(***) *Storia dell' ottalmia contagiosa dello spedale militare d' Ancona. Verona.* 1816.

(*1) *Diss. sur l' ophthalmie contagieuse, qui regne dans quelques bataillons de l' armée des Pays-Bas, à Gand.* 1819.

(*2) *Die Aegyptische Augenentzundung unter d. K. Preuss. Besatzung in Mainz. Berlin.* 1820.

(*3) Hilmy *Bibl. f. Ophthalmologie.* 1. B. 1. *St.* p. 39. 2. *St.* p. 207.

(*4) *Notice sur l' ophthalmie èpidemique dans la garnison pruss. à Mayence.* In *Journ. de méd. franc. et ètrangère.* 1820. *Janvier* p. 132.

tivae oculi, indeque corneae, et scleroticae communicatur. Ophthalmo-blennorrhoea vero ex *ophthalmia erysipelacea*, et *rheumatica* oborta nil amplius quam expansio ad corneam, ac major in conjunctiva oculi, et scleroticae inflammationis gradus requiruntur. Qui maximus membranarum singularum superficiem externam oculi componentium inflammationis gradus et immediate nasci potest. Quocumque in casu ophthalmo-blennorrhoea cum tumore oculi, mox unius, dein et alterius, ex molli subelastico, levigato, facileque sanguinem fundente incipit. Paullo post tumor ille sarcomatosam induit indolem. Interea mucus primum albicans, tenuis, lympha dein coagulabilis, quandoque striis cruentis notata, vel etiam ichor loturae carnis similis sub conatu palpebras aperiendi cum vi prosilit, genasque haud raro inundat. Nisi morbus in palpebris jam originem habuerit, propagatur nunc et ad conjunctivam eas obducentem. Qua de caussa palpebrae pars interna substantiam villosam, et fungosam exhibere solet intestini recti tunicae villosae fere similem. Aliquando sub clamoribus infantum, vel sub incauto conatu oculos aperiendi palpebrae ad exteriora invertuntur (*ectropium*), atque, nisi illico reponantur, hac in positione manent constrictae. Et palpebrarum superficies exterior rubore profundo sub ejulatu infantis

livido perfunditur. Saepe genae, saccus lacrymalis, et nasus intumescunt. Ex oculo haud raro haemorrhagia, plerumque cum levamine contingit. Attamen, morbo sive neglecto, sive male curato, conjunctiva spatio duorum, triumve dierum adeo circa corneam tumet, ut cornea foveam nunc a lympha coagulabili repletam, nunc a pseudo-membrana obductam referat. Rebus huc perductis, secretio lymphae coagulabilis sensim sensimque evanescit, ac muco locum concedit. Decrescit et partium tumor, relicta epiphora. Fugata inflammatione, *reliquiae* magis in conspectum veniunt, felici scilicet in casu, *recessio conjunctivae, corneae a lamellis hanc membranam constituentibus cum illarum lamellarum obfuscatione*, alias *suppuratio corneae ipsius*, sub forma vorticis se se ex fovea a conjunctiva, ut diximus, circumscripta elevantis. *Rumpitur* tandem *cornea* vel lente, vel derepente cum dolore, relicto foramine ovali, in cujus fundo lens crystallina capsula illaesa inclusa conspicitur. Redit tunc in nonnullis pro tempore visus, unde adulti sibi magnopere gratulantur. Breve gaudium! enimvero suppuratio corneam mox in toto ambitu erodit, ac iris per erosa foraminula prolabitur (*staphyloma racemosum* (4)). Quo facto suppuratio et lentis

(4) Beer op. c. I. *Th.* Tab. I. fig. 1.

capsulam attingit, qua disrupta, lens saepe cum parte corporis vitrei per foramen corneae, adjuvantibus musculis oculomotoriis, eliminatur. Silente suppuratione, cornea quandoque cicatrice brunnea, vel coerulea clauditur; alias liquatio totius oculi expectanda. In adultis febris plerumque totam inflammatoriam morbi periodum comitatur; in infantibus primis morbi diebus vix febris occurrunt vestigia; at parvulus ejulat, vigiliis, et diarrhoea excruciatur, ac tandem saepe in tabem conjicitur.

Chemosis.

3. *Chemosis* orditur cum siccitate oculi, et sensu ac si oculus undique comprimeretur. Sclerotica rubore perfusa sub conjunctiva rete vasorum sanguiferorum exhibente translucet. Cornea pelluciditatem amittit. Motus oculi, nisi interceptus, saltem dolorificus. Generatim dolor continuo crescens mox acmen attingit, et ad encephalum extenditur. Eadem ratione, qua dolor invalescit, et tumor siccus tum conjunctivae, tum subjacentis scleroticae augetur; facta iterum fovea corneam ab inflammatione jam non immunem occludente. Nec iris, nec pupilla amplius conspici possunt, atque aegroto vix lucis perceptio relinquitur. Sub febre ardente, dolor oculi pulsans evadit, atque palpebrae,

etiam ab inflammatione correptae, oculum amplius cooperire nequeunt (5). Conjunctiva oculi, quo loco veluti vallum circa corneam constituit, profundius rubere, ac tumorem molliorem exhibere incipit. Cornea plus minus verticem suppuratum praesefert. Nec desiderantur in ipsa conjunctiva abscessuli. Febris suppuratoria omnibus numeris absoluta caput simul attollit. Quibus singulis efficitur, ut bulbus oculi structuram suam amittat, ac massam deformem inaequalem exhibeat (*phthisis*, seu *consumptio purulenta oculi*). Quandoque suppuratio uni tantum oculi loco infensa est; quod dum accidit, hic solum fossa infundibuliformis oritur, superstite structura reliqua visceris.

Ophthalmia interna, et iritis.

4. *Ophthalmia interna*, seu *phlegmone oculi*, inflammationem *iridis*, *capsulae lentis*, *corporis vitrei*, *ruyschianae*, *choroideae*, et *retinae* amplectitur. Symptomata iritidis speciatim, ea vero reliquarum partium nonnisi summatim exponere licet. Primum de istis. Annuntiatur *ophthalmia interna* sensu molesto tensivo totius bulbi oculi, qui in dolorem oscillantem ad encephalum usque propagatum transit. Pupilla nigredinem splendentem amittens angustior

(5) Beer l. c. Tab. I. fig. 4.

redditur ita, ut iris quandoque impervia appareat (6). Videndi facultas jam ab initio perturbata plane cessat; ac lux morbosa in oculo evolvitur. Iris alienum induit colorem, ac tumet, unde camera anterior oculi angustior evadit. Cornea minus splendet. Sclerotica late rubet, et conjunctivae vasa rete exhibent. Febris cum cephalaea, et vigiliis urgent. Morbo ad acmen perducto, materies puriformis in camera anteriore apparet (*hydrops purulentus oculi*), quae, si admodum copiosa fuerit, corneam conicam redditam antrorsum pellit. Nisi succurratur, rumpitur cornea, oculus collabitur, ac dolor cessat. Iride necdum plane impervia, grumus purulentus, aliquando in camera posteriore generatus, pupillae ostium claudit (*cataracta spuria purulenta*), ac saepe cum margine pupillari iridis arcte concrescit. Dum *inflammatio in iride* ipsa evolvitur, aeger ab initio sensum digiti super oculum prementis percipit. Mox iris immobilis redditur, pupilla tamen formam rotundam, et sedem retinente. Color iridis primum in annulo minore, dein in majore mutatur; fit nempe viridis, aut ruber (7) prout prius, vel griseus, et coeruleus, vel pruneus,

(6) Beer op. c. 1. *Th.* Tab. I. fig. 5.
(7) Beer l. c. fig. 6.

et niger fuerat. Praeterea iris tumet, et versus corneam protruditur. Visus fere omnino intercipitur, ac lux morbosa molestias infert. Oculo probe examinato, ipsa *capsula lentis* inflammata apparet (8), quae tumens uveae propior redditur, unde haud raro nexus morbosus inter capsulam, et uveam locum obtinet (*synechia posterior*). Sub continua febre, cephalaea, *iris* plerumque inter annulum parvum, et magnum puncta prominentia in evidentes *abscessulos* transeuntia exhibet. Quibus disruptis, *pus* humori camerae anteriori innatat (*hypopyon*). Similia in camera posteriori relate ad uveam contingere videntur. Qua de caussa, absorpto licet pure in camera anteriori, visus non semper restituitur. Praeterea *sanguis* hinc inde in cameras oculi irruit. Ne quid malorum desit, quandoque iris cum cornea aut immediate, aut intermedia pseudo-membranula, concrescit. Si immediate concrescat, *staphylôma totale corneae* oritur; si per pseudo-membranulam, cornea potius complanatur, ac iris vix, aut ne vix quidem conspicitur. Quo in casu et fontes humoris aquei arescunt.

Caussae.

5. *Caussae blepharo-ophthalmo-blennor-*

(8) Walther *Abhandlungen aus d. Gebiete d. prakt. Medicin, besond. d. Chir. u. Augenheilk.* 1. B. 1816.

rhoeae potissimum inter *recens natos*, *puerperas* (9), et *nutrices* sunt: aër orphanotrophiorum (ab exhalationibus lochiorum, lactis acidi, urinae, siccatione linteorum, et habitatione plurimorum hominum impurorum) inquinatus, lactis suppressio (10), expositio recens natorum lucis gradui nimio, partus, sub quo caput infantis diu in ima pelvi retinetur, inprimis si mater fluore albo laboret (11), lavatio rudis oculorum recens nati, et refrigeratio capitis tempore baptismatis (12). Inter adultos morbus praesertim ex blepharitide catarrhali neglecta pullulat, si aegri cubicula humida fumo inquinata, vel stabula inhabitent, maleque nutriti sint, si prope ignem labores perficiant, aut

(9) Demours l. c. T. I. p. 201.

(10) « Pituitae fluxiones ex mammis trahunt oculi » Hippocrates de morbis popularibus. L. II. Sect. V. 13.

(11) Hegewisch in Horn's *Archiv*. 3. B. p. 208. Gibson l. c. Interea fateor, in Lithuania fluorem album crebrius quam in aliis mihi notis regionibus obvenire, quin tamen ophthalmo-blennorrhoeam recens natorum hic frequentius obvenire dixerim.

(12) Schaeffer in Hufeland's *Journ*. 1816. *Decemb*. p. 13. Cfr. *Salzb. med. chir. Zeitung*. 1814. 6. *Octobr*. *N*. 80. Blepharo-ophthalmo-blennorrhoeam recens natorum cum *ictero*, cui pusiones subjiciuntur, nexum habere existimat. Kupfer (*Zweyter Jahresbericht d. Heilungsanstalt fur arme Augenkranke in Nurnberg*. 1816.).

diem, noctemque in plateis vento frigido expositi transigant. *Chemosi*, et *ophthalmiae internae* praeter caussas traumaticas (13) ansam porrigunt blepharitis erysipelacea, ophthalmia rheumatica, dum negliguntur, aut male curantur, plethora, inprimis haemorrhoidalis (14), vel ab epistaxi habituali, et menstruis suppressis (15): defatigatio oculi, praesertim sub laboribus microscopicis, potus liquorum fermentatorum (16), et lucis vehemens repercussio, potissimum a nive (17). Adnumerantur praeterea caussis ophthalmitidis inflammatoriae ven-

(13) Relate ad chemosin praecipue huc spectant punctura insectorum, relicto aculeo in oculi sclerotica, aut cornea, et quoad iritidem, operatio cataractae.

(14) Fr. Hoffmann med rat. syst. T. IV. P 4. C 5. obs. 4. Congestiones sanguinis frequentius in oculo dextro, quam sinistro locum invenire, et quidem ob decubitum, quem maxima hominum pars potius in latus dextrum eligere solet, contendit Bourdan (*Essai sur l'influence de la pesanteur sur quelques phénomènes de la vie.* v. *Journ. général de méd. Paris.* 1819. *Août*).

(15) Fr Hoffmann l. c. C. II. obs. 2. Janin op. c.

(16) Praesertim inter milites (Farrel l. c.).

(17) Hreczyna in epistola sua de morbis Kamtschatkae. v. *Pamietnik towarzystwa medycznego Wilenskiego. T I.* Blumenbach in *Gott. gelehrt. Anzeigen.* v. *Salzb. med. chir. Zeitung.* 1816. *N.* 19.

torum peculiares species (18), inprimis ii, qui arenam (*), maxime eam, quae particulis salinis impraegnata est (19), advehunt, porro vestes militum nimis arctae, praecipue collaria, pilei metallici, tandem neglecta lavatio oculorum, fumus castrorum, et contagium (20).

Diagnosis.

6. Sub exploratione oculorum in ophthalmoblennorrhoea cavendum, ne palpebram superiorem vi attollamus, quo scilicet in casu, inprimis in infantibus sub ejulatu, facile *ectropium* vix reponendum producitur. Nec supervacaneum credas nosse, utrum infans ex *stirpe venerea* descendat, aut *syphilidis* notas exhibeat. Caeterum inter *ophthalmo-blennorrhoeam*, et *chemosin* nullum aliud discrimen detegere potuimus, praeterquamquod ibi inflammatio *secretio-*

(18) Ventus *Harmattan*. v. Munco-Park *Reisen im Innern v. Afrika* p. 233. Cfr. *Journ. de méd. T.* 56. p. 441.

(*) Pulvis ille, vel arena copiosa ventis tum asportata, tum ex solo Aegypti ventis arrepta, atque per aërem agitata, non minus quam aër, suo calore corpora laedit, atque offendit, oculosque maxime, quos mordet, et inflammat ». Prosp. Alpin. l. c.

(19) E. c. prope littora maris (Farrel).

(20) M'Gregor' Farrel, Edmonstone, Luverine, Omodei, Kluysken, Rust l. c. Ophthalmiam Aegypti pro *non* contagiosa habet Ludovicus Frank.

nem lymphae coagulabilis, a *pure* probe distinguendae (21), largiatur; hic vero morbosa secretione destituatur, quod solummodo majorem adhuc mali gradum indicare videtur. *Ophthalmiae internae* diagnosis, potissimum dum oculi extus non rubent, ac examen illorum ob id negligitur, sat ardua est; facile enim affectio encephali pro morbo primario, et oculorum dolor pro symptomatico eousque habentur, quousque visus interceptio verum morbi statum tarde nimis patefaciat.

Prognosis.

7. Periculum ophthalmo-blennorrhoeae, chemoseos, et ophthalmiae internae ex illorum descriptione abunde elucet (*). *Ophthalmo-blennorrhoea*, quae ex blepharo-blennorrhoea originem ducit, minus periculosa, quam ea, quae ex ophthalmia erysipelacea, vel rheumatica evolvitur. Blepharo-ophthalmo-blennorrhoea, infantibus non exceptis, quandoque in primo morbi limine resolvi potest (22): secus autem, dum

(21) P. I. Vol. I. Appendix. Lang l. c. p. 9.

(*) Milites Angli ex Aegypto reduces 2317 caeci evaserunt. (Maggregor l. c.).

(22) Porro indicationes, quemadmodum in febribus scripsi, ita et hic se habent. Verum signa edoctum juxta differentias lippitudinum praedictionem facere oportet, quum pos-

jam progressus fecerit, quo in casu ad sex, octo, duodecim hebdomadas extendi solet morbus (23). In genere prognosis tum ophthalmoblennorrhoae, tum chemoseos a conditione corneae desumenda; de qua infra, ibi scilicet, ubi de corneae *obfuscatione*, *abscessu*, *ulcere*, *cicatrice*, et *corrugatione*; de *synechia anteriori*, et de *staphylomate* quaestio erit (24). Prognosis *ophthalmiae internae* eousque bona, quousque visus perstat. *Clausa* jam *pupilla*, caecitas inevitabilis. At et ea aperta male augurandum, si *pseudo-membranae retro pupillam* in conspectum veniant, sique *capsula*,

sima signa accesserint, diuturnarum lippitudinum, velut de singulis praescriptum est, quum vero apparuerint optima signa, brevium. Tunc enim *septima* die desituras esse praedicendum est, aut prope hoc tempus, et alioquin securas esse putandum est.... omnium vero maxime *urinae statum in affectionibus oculorum* considerare oportet. Hippocrates Praedict. L. II.

(23) Schaeffer l. c. Reil l. c. Schmidt *ophthalm. Bibl.* 3. B. *St* p. 126. Cfr. Beer op. c. 1. *Th.* p. 319. Audi Hippocratem: « Oculi porro lippientes optime permutantur, si et lacryma, et sordes, et tumor simul fieri inceperint. Et indicationem in his maxime expectare oportet, primum quidem ad vigesimum diem. Si vero hoc tempus transmittat, ad quadragesimum expectanda est. Si vero neque in his diebus sedetur, in *sexaginta* judicatur ».

(24) §. XXXI.

lens, *retina* affecta sint. Quo ultimò in casu et *lucis perceptio* desideratur. Nec quid sperandum, dum *suppuratio* ipsam detinet *iridem*. E contrario *hydropem purulentum oculi* (ab *hypopyo vero* probe distinguendum) minus timemus. Ad reliquias ophthalmiae Aegyptiacae tandem spectant excrescentiae fungosae *granulatae* palpebrarum, veluti corpora extranea irritationem bulbo oculi inferentes (*).

Prophylaxis.

8. *Prophylaxis blepharo-ophthalmo-blennorrhoeae recens natorum* in eo consistit, ut sub partus opere rudis nonnullarum obstetricantium manus oculis nascentium parcat. Excluso foetu, dum totum corpus ab immunditie liberatur, palpebrarum non obliviscendum ita tamen, ne sapo in usum adhiberi solitus offendat oculos. Perficiatur St. Baptisma ope aquae tepidiusculae (25). Tueantur vero potissimum oculi a nimia luce, eligaturque hinc locus idoneus pro incunabulis. Studeatur quammaxime puritati cubiculorum, renovationi aëris, et caveatur, ne lintea lotio madida in ipsis cubiculis infan-

(*) Ad *granulationes* hujusmodi in genere semper respiciendum est, si agatur de aegroto ophthalmiis saepe sine alia nota caussa obnoxio. Diagnosis fit invertendo palpebram.

(25) Demours l. c. T. I. p. 199.

tum prope fornacem exsiccentur. Nec supervacaneum erit qualitatis lactis (26) rationem habere, ac infantes jam ophthalmia laborantes ab aliis separare. In *exercitibus* separatio militum ophthalmia laborantium a sanis, cura, ne isti liquoribus fermentatis abutantur, aut vitam nimis irregularem ducant, praeterea lotio reiterata oculorum ope aquae frigidae (*), conspicilli (**) potissima prophylaxeos momenta sistunt (27). Juvenes habitualem ophthalmiam aliquando usu aquae frigidae copiose jejuno ventriculo haustae effugiunt (28).

Cura.

9. *Blepharo-ophthalmo-blennorrhoea recens natorum* sequenti pacto curanda est. Remotis, quousque licet, caussis morbi, *hirudo* una temporibus (29) applicatur: quae appli-

(26) Heister *Wahrnehmungen.* 2. *B. N.* 11.

(*) Saltem in Aegypto, teste Maggregor l. c. Jam an. 1745 Detharding lotionem oculorum ope aquae frigidae pro optimo ophthalmicorum prophylactico declaravit: vid. *Dissertatio de specifico prophylactico oculorum.*

(**) Helling l. c. Tartariae populi oculos fascia ex crinibus equorum (*Haar-Joeslik*) obtegunt. Eskimos conspicillis ligneis utuntur. (Blumenbach l. c.).

(27) Farrel l. c.

(28) Demours l. c. p. 247.

(29) Angulo interno nasi hirudinem applicandum esse sua-

catio, quo recentior morbus, eo melius succedit; verum et tardius, dummodo infans necdum macie laboret, effectu bono haud destituitur. Quod nempe methodo antiphlogistica, omni jure nuper a SAUNDERS (30) hic commendata non obtinemus, vix aliter obtinetur. Alvus, nisi jam nimis mota, *syrupo mannato*, vel grano *muriatis hydrargyri dulcis* aperta tenetur. Praeterea, ne lympha coagulabilis diu oculum inter, et palpebram stagnet, lac nutricis istis partibus instillando, impeditur. Methodo antiphlogistica jam incassum adhibita, oculis *decoctum malvae* cum nonnullis *tincturae opii compositae* SYDENHAMI guttis ter, quaterve de die tepide instillatur. Tandem tinctura ista haud diluta penicilli ope semel bisve de die inter palpebrarum margines levi manu illinitur. *Murias hydrargyri corrosivus* (nisi quid syphilitici lateat), atque *lapis divinus* nimis irritando nocent. Quod et de *aqua camphorata Bates* (31) a WARE com-

det BEER (op. c. I. *Th.* p. 320.). At inde majorem palpebrarum aliunde jam inflammatarum, irritationem conspexi.

(30) L. c. Immerito HIMLY in aliam sententiam abit (*Neue Biblioth. der Ophthalmologie*).

(31) R. Vitrioli romani (sulphatis ferri crystallisati), boli armeniaci aa uncias quatuor. Camphorae unciam unam

mendata timet Beer; de quo tamen timore propria experientia freti non participamus (32). Morbo jam plane chronico reddito cum partium affectarum laxitate ad *unguentum ophthalmicum rubrum mite* (33) recurrendum est. Palpebra fortuito inversa, pollice, et digito indice manuum ad apices butyro recenti illinitis, circa tarsum ad angulos arripitur, lente sursum, deinde rapide deorsum trahitur (34). Praeterea infantes viribus fracti lacte optimae nutricis refocillandi. Quoad curam *ophthalmoblennorrhoeae*, *chemoseos*, et *ophthalmiae internae*, nec non *iritidis* in *adultis*, primum est, ut praesente febre, cephalaea, delirio, amplam *venaesectionem* vel e brachio, vel e ju-

Pulverisentur, et misceantur. Hujus pulveris ex tota massa uncia una excipitur, et in libra una aquae ebullientis per aliquot tempus digeritur, donec partes duriores fundum non occupent, et quousque solutio haec pelluciditatem perfectam non acquirat. Sequenti modo adhibetur: sumitur uncia una aquae camphoratae ad uncias duas aquae plantaginis destillatae, miscentur invicem. Injiciuntur hujus collyrii guttae octo ope parvae syringis eburneae, vel stanneae angulo externo oculi, semel ab initio, serius vero bis terve de die. Lintea hoc liquore madefacta curam accelerant.

(32) Lang l. c. p. 15.

(33) §. VI. N. 5.

(34) Schmidt *Ophthalm. Bibl.* 3. *B.* 2. *St.* p. 149.

gulari (35), vel e pede (36) instituamus. Ne enim unis hirudinibus, neglectis evacuationibus sanguinis universalibus, ophthalmiam inflammatoriam gravem unquam debellari posse (37) credas (38). Sunt qui *arteriotomiam* suadeant (39). Peracta venaesectione, eaque si opus sit

(35) Demours op. c. T. I. p. 239. « *Je vois si souvent des yeux sauvés par l'effet de cette facile saignée, que je ne saurais trop recommander aux jeunes chirurgiens, qui auront à la pratiquer, de ne point redouter son exécution* ».

(36) Demours op. c. p. 238. « *La saignée du pied pour commencer est préférable à toute autre* ».

(37) Quo pacto vir, caeterum egregius, Himly, iritidem, unis hirudinibus sanari posse dixerit (l. c.), intelligere nequeo. De venaesectionis in ophthalmiis usu legatur inter alios Vetsch l. c. Peach in *Edinb. med. und surg. Journ. Vol.* 3. Hippocrates jam dixerat: « Ophthalmiam solvit venaesectio ». Morb. popul. L. II. Sect. VI. p. 261.

(38) Demours l. c. « *J'ai adopté pour principe de faire la saignée dans toutes les phlegmasies de l'oeil, lorsque la présence d'une lumière modérée excite un sentiment de douleur* ».

(39) Lege de hoc argumento Ware l. c. et *Abh. f. pr. Aerzte.* 6. *B.* p. 361. et Farrel l. c. (aperit ramum anteriorem arteriae temporalis). « *L'ouverture de l'artère temporale, qui n'est guére pratiquée aujourd'hui, a le grand inconvénient de donner trop de sang ou de n'en pas donner assez, et d'entraîner après elle, dans le voisinage de*

plus vice simplici repetita (40), *hirudines* sexdecim, utrinque quatuor retro aures et totidem ad tempora applicandae. Earum quoque duo *naribus immittere*, ac dein sanguinis effluxum spongia aqua tepida madida promovere valde conducit. Inflammationis oculorum ex menstruis, aut haemorrhoidibus suppressis obortis, hirudines partibus genitalibus, aut ano admovendae. In genere pluries *repetitae* illarum *applicationes* requiruntur. Nec stricte hic BEERIUM sequimur, utpote in *primo* tantum morbi stadio evacuationem sanguinis commendantem, eamque in reliquis stadiis rejicientem (41) Quoties enim status inflammatorius oculorum depletionem cruoris exposcit, toties ea sine respectu periodorum locum obtinere debet. Deficientibus hirudinibus, cucurbitulae cruentae nuchae, vel pone aures admotae quodammodo eas supplent (42). In *chemosi*, praemissis ve-

l'oeil affecté, le besoin d' une compression, qui incommode beaucoup le malade. DEMOURS l. c. p. 242.

(40) DEMOURS l. c. p. 241. Tres et ultra venaesectiones instituere solet.

(41) Ob timorem, ut discipuli mei possent divisionem ophthalmiarum in varia stadia pro norma in praxi eligere, illi utpote valde arbitrariae, et scholasticae valedixi.

(42) Vulgus iis in Siberia utitur (GMELIN *Reise nach Siberien 2. Th.* p. 115.).

naesectionibus, et hirudinibus, *scarificationes conjunctivae* ope lanceolae profunde (quin tamen sclerotica laedatur), circa corneam instituendae (43). Immo, docente egregio SCARPA, et pars conjunctivae in vallum hic elevata tutissime rescinditur (44). In *ophthalmo-blennorrhoea* adultorum recenti *aqua frigida* oculis ope linteorum ea imbutorum cum fructu applicatur. In *ophthalmia*, praecipue *interna*, dum secretio humoris aquei aucta, et humor perturbatus est, dum cornea, et iris affectae sunt, dum pupilla angustari incipit, dumque aeger gravi cephalaea laborans sensum ponderis in bulbo oculi percipit, WARDROP *eductionem humoris aquei* commendat (45), de cujus con-

(43) De scarificatione conjunctivae legi merentur: ZACHARIAS PLATNER Diss. de scarificatione oculorum. Lips. 1728 CHEVALIER, an senescentibus oculi inflammationibus conjunctivae scarificatio? Paris. 1746. POURFOUR DE PETIT: ergo senescentibus oculi inflammationibus conjunctivae scarificatio. Paris. 1772.

(44) « *La recisione, di cui si parla, è di gran lunga preferibile alle scarificazioni, che in simili circostanze si praticano dalla più parte dei chirurgi; perchè queste non sono bastanti a vuotare il sangue stravasato sotto la congiuntiva, ed accrescono piuttosto l'irritamento* etc ». Cfr. RICHTER *Chir. Bibl.* 6. *B.* p. 23.

(45) *Edinburgh. med. and surg. Journ. Vol.* 3. *Edinb.* 1807. *Medico-chir. transact. published by the medico-chir. soc.*

silii utilitate ulterior docebit experientia (46). *Stimulum lucis* quacumque in ophthalmia inflammatoria, praesertim vero in ea, quae cavitatem oculorum detinet, non solum ab oculo affecto, sed et a sano avertendum esse, quivis sponte intelligit. Idem de *reliquo regimine antiphlogistico* valet. Praecipue repetitis *alvinis evacuationibus*, ast non tumultuariis, indulgendum (*). A *remediis topicis* diu abstinendum (47). Interea, exhausta jam methodo antiphlogistica, ac dolore oculorum saeviente, *grana quatuor opii saliva soluta*, vel *scrupulo unguenti mercurialis* mixta regioni supraorbitali semel bisve de die illinienda. In *blepharophthalmia*, et *chemosi* jam ad veram *suppu-*

of Lond. Vol. 4. 1813. Cfr. Langenbeck *neue Bibl. f. d. Chirurgie u. Ophthalmologie.* 1815. 1. *B.* 1. *St.* p. 165. Maggregor l. c.

(46) Cl. Pelikan hac methodo Wardropii jam pluries cum successu usus est. Sic coram societate medica Vilnensi die 12 februarii 1818 retulit.

(*) Sicuti *lenis* alvi evacuatio hic juvat, sic tumultuaria nocet, inprimis si ea somnum nocturnum impediat. Tamarindi, manna, sal Glauberi, et maxime electuarium lenitivum alternis diebus porrecta optime ad alvum leniter scopo derivante aperiendam inserviunt.

(47) « *Je dois dire, qu' à l' exception d' un petite nombre de cas je les ai (les médicamens sur les yeux) dans tous les autres rejetés de ma pratique* ». Demours l. c. p. 240.

rationem perductis, calor siccus oculo admotus, diaeta nutriens, aër purus, usus internus decocti *cinchonae*, aut *infusi radicis acori calami*, addito sub magna debilitate et *aethere*; topice autem solutio *lapidis divini* cum *liquore acetatis plumbi*, et illinitio *laudani liquidi* SYDENHAMI ad loca suppurationem exhibentia curationis praecipua sistunt momenta. Abscessuli circa corneam comparentes ope lanceolae aperiendi. Sunt qui internam palpebrae inferioris superficiem nitrate argenti tangant, oculumque inde illico aqua frigida lavent (*). De cura *hydropis acuti* oculi, hypopyi, aliarumque reliquiarum ophthalmiae inflammatoriae infra sermo fiet. Non ignorandum, in Aegypto mucilaginem seminum *cassiae absus* (vulgo *cismé*) oculis cum successu imponi (48).

(*) KUYSKEN l. c. VALENTIN l. c.

(48) Cum mucilago ista acris sit, caute, et non sine debita notione circumstantiarum, sub quibus talis applicatio locum obtinere potest, incedendum. Legatur de hoc argumento L. FRANK l. c. et HUFELAND's *Journ.* 1814. *April.* p. 116.

§. XXII.

OPHTHALMIA GASTRICA.

Notio.

1. Doctrinam *ophthalmiarum gastricarum* praecipue Stollio (49), Richtero (50) et J. P. Frank (51) debemus.

Descriptio.

2. In ophthalmia istiusmodi affectio oculorum, plerumque epidemice (52) aestivo tempore regnans a symptomatibus febris gastricae (53) praeceditur. Accedit dolor frontis, aut regionis supraorbitalis, inprimis lateris dextri. Status oculorum illi *ophthalmiae erysipelaceae* plane similis. Cuncta symptomata tum ophthalmiae, tum febris vespere vehementer exacerbantur, ac matutinis horis evidentissime remittunt. Curriculum morbi sub recta medela septem plerumque dierum.

(49) Rat. med. P. II. p. 324. 331. Praelectiones. T. I. p. 383.

(50) *Chirurg. Bibl.* 6. *B.* p. 22. Obs. chirurg. Fasc. I. p. 104. Cfr. Singeisen Diss. de ophthalmia a vitio ventriculi. Erlang. 1786.

(51) Epitome de curandis hominum morbis. L. II. p. 69.

(52) Richter *Chir. Biblioth.* l. c.

(53) P. I. Vol. I. C. V. §. LX. N. 3.

Caussae.

3. *Ophthalmia gastrica* originem ducit ex victu nimis lauto, et calefaciente (54), ex bile (55), ex vermibus intestinalibus (56), et ex ignota annua constitutione.

Diagnosis.

4. Qui consensum tubum intestinalem inter, et oculos nervo intercostali, quatenus ex ramo secundo paris quinti originem ducit, tribuendum (57) perpendit, *ophthalmias* dari *gastricas* haud mirabitur. *Diagnosis* potissimum fit, habita ratione characteris generalis epidemici morborum, formae erysipelaceae ophthalmiae, et exacerbationis symptomatum ad vesperas.

Prognosis.

5. Quamvis *ophthalmia gastrica* benigne decurrere soleat, eam tamen strages quondam edididisse legimus (58).

(54) Grignon in *Journ. de méd.* T. 26. p. 236.

(55) Hildebrand in Hufeland's *Journ.* 5. *B.* p. 67.

(56) Periodicam, sub luna crescente, ophthalmiam, inter infantes, haud raro originis verminosae inveni.

(57) P. II. Vol. I. Sect. 1. C. I. §. III. N. 39.

(58) « Gravem epidemicam ophthalmiam describunt medici Vratislavienses cum vehementi capitis dolore, et caecitatis secuturae periculo junctam, adversus quam nil erat utilius, quam profluvium alvi, sive sponte natura motum, sive arte excitatum ». (Rhan diss. Ludwig nosol. select. T. IV.)

Cura.

9. Statui inflammatorio oculorum *hirudinum* ope, modo consueto limites ponuntur; intus, primum *resolventia*, potissimum parvae *tartratis stibii*, et *potassae* (59) doses, dein *emetica* (60), et purgantia (*) adhibentur. Quoniam autem remedia alvum evacuantia et in ophthalmiis inflammatoriis conducunt (61), patet, ex eorum utilitate non posse ad gastricam morbi indolem sine errandi periculo concludi.

§. XXIII.

OPHTHALMIA ARTHRITICA.

Notio.

1. In doctrina *ophthalmiae arthriticae* explicanda benemeriti sunt Morgagni (62), Heis-

(59) Lentin *Beobacht. d. epid. Krankh.* p. 52. Adams v. *Lond. med and surg. Journ.* 1813. *Apr.* p. 302. *July* p. 46.

(60) Stoll, Richter, Hildebrand ll. cc. Hooper in *mem. of the med. Soc. of Lond. Vol. II.*

(*) Ab Avicenna (Canon. L. III. Ter. 3. Tract. I. C. 10. 11.) usque ad recentissima tempora commendata, ast non tumultuose adhibenda.

(61) §. XXI. N. 9.

(62) De sedibus, et caussis morbor. Epist. XIII. N. 24. VII N. 9.

TER (63), MUSGRAVE (64), et BEER (65). Vacuum hic dereliquit BARTHEZ (66).

Formae.

2. Ophthalmia arthritica sub *duplici forma* obvenire solet; nempe ut *inflammatio erysipelacea palpebrarum*, et *bulbi oculi* citissime in *blepharo-ophthalmo-blennorrhoeam* transiens, nec non ut *iritis*.

Symptomata formae primae.

2. *Prima ophthalmiae arthriticae forma* a marginibus palpebrarum cum rubore, et dolore pallido super palpebras propagato incipit, subsequente vesica quasi ab applicito vesicatorio. Mox malum ad bulbum oculi proserpit, ac conjunctivam circa corneam, veluti vesicam elevat. Accedit epiphora, quae citissime *blepharo-ophthalmo-blennorrhoeae* locum concedit. Serum acre, uti in coryza, e naribus depluit. Dolor non solum oculum, sed et encephalum detinens a mutationibus temperaturae illico auge-

(63) *Wahrnehmungen.* 2. *B. N.* 201.

(64) De arthritide anomala. C. 17.

(65) Op. c. 1. *Th.* p. 572.

(66) *Abhandl. ub. d. Gichtkrankheiten.* (Incassum hic caput de ophthalmitide arthritica quaesivi. E contrario SAUVAGES ophthalmiam arthriticam, qua ipse (referente DEMOURS op. c. T. I. p. 207.) laboravit, pulchre descripsit.

tur. Sub febre ardentissima oculus paucorum dierum spatio periclitatur.

Symptomata secundae formae.

4. *Secunda ophthalmiae arthriticae forma,* videlicet *iritis,* a sensu formicationis iu orbita annuntiatur. Sequitur dolor originem ex sinu frontali ducens, ad tempus, et ad maxillam lateris affecti propagatus. Motus palpebrarum mucum spumosum eliminat. Mox copiosae lacrymae acres per genas depluunt. Jam vero sclerotica circa corneam profunde rubet; qui rubor versus bulbi peripheriam pallidior evadit. Vasa conjunctivae proclivitatem ad statum varicosum manifestant. At nec rubor scleroticae, nec vasa varicosa ad ipsam propagantur corneam, quin immo separantur ab ea *per annulum ex albo coeruleum,* latitudinis fere duarum linearum. Dolor partium affectarum, dum caput super pulvinar decumbit, aut dum aeger sese aurae frigidae exponit, acmen attingit. Rebus huc perductis sub continua febre, inflammatio iridis cum consuetis suis symptomatibus evolvitur (67). *Pupilla*, prout aeger sensilis admodum, vel parum irritabilis est, vario mutatur pacto; primo enim in casu iris expanditur, ac immobilis fit,

(67) §. XXI. N. 4.

pupilla angulari, atque angusta reddita (68), subsequente atrophia oculi; altero in casu iris retrahitur, pupilla dilatata, ac illi animalium ruminantium simili facta (69). Retro pupillam sic dilatatam, in fundo oculi, obfuscatio griseo-viridescens apparet (cujus sedes *corpus vitreum*), quaeque *glaucomati* ansam porrigit. Succedit obfuscatio coloris viridis, quae ad cameram oculi anteriorem propelli videtur (cujus sedes in *lente crystallina*), ac *cataractam viridem* constituit. Visu fere omnino deleto, lux morbosa sub forma annuli splendentis evolvitur. Cornea, uti in cadavere nitore destituitur.. Sequitur et hic atrophia oculi. Iritis arthritica in uno oculo absoluta facile dein et in altero evolvitur.

Caussae.

5. *Caussae* diatheseos arthriticae (70) ad ophthalmiam, de qua agitur, disponunt. Excitatur ipsa a rebus debitam podagrae evolutionem impedientibus, atque vitium arthriticum ad oculos determinantibus, e. c. lectione protracta nocturna, laboribus microscopicis, fletu etc. Ophthalmiae, quae herpeti (71), fonticulo

(68) Beer op. c. 1. *Th.* Tab. 2. fig. 5.

(69) Idem, ibidem. fig. 6.

(70) P. I. Vol. I. §. XII. N. 4.

(71) Act. Nat. Cur. Vol. I. obs. 67. Alibert in *dict. des sc. méd. T. VIII.* p. 32. Demours op. c. T. I. p. 208.

(72), ulceri antiquo (73) praepostere sanatis originem debent, caussae arthriticae quoque adscribendae videntur. Praeterea et *rheuma* vitium arthriticum reconditum haud raro excitat, de quo argumento infra (74).

Diagnosis.

6. *Ophthalmia arthritica* saepe periodice recurrens dignoscitur, habita ratione tum specialis conditionis aegri (quatenus scilicet ille notas diatheseos arthriticae exhibet, vel e stirpe arthritica descendit), tum augmenti symptomatum a mutationibus temperaturae, praecipue a decubitu super pulvinar, tum formae vesicularis tumoris palpebrarum, et conjunctivae oculi, tumque annuli coerulei circa corneam (75), ne dicamus de pupillae indicatis conditionibus. Arthritici aliquando solo *dolore bulbi oculi* sine reliquis inflammationis signis laborant (76).

(72) Paraeus L. IX. C. 24. Schulze diss. de fonticulis caute occludendis. Hal. 1741.

(73) Riedlin curat. med. millenar. N. 167.

(74) De arthritide.

(75) Annulus iste non solum, docente Beer, indicium *ophthalmiae arthriticae*, sed et me observante signum diatheseos arthriticae in genere sistit. Paucos saltem arthriticos vidi, qui annulum hujusmodi coeruleum non exhiberent, quamvis plurimi nunquam ophthalmia laboraverint.

(76) Demours op. c. T. I. p. 208.

Prognosis.

7. Ophthalmia arthritica potissimum ob rapidum illius curriculum timenda. Evoluta jam *ophthalmo-blennorrhoea*, plerumque de oculo actum est. Idem de *iritide arthritica* dicendum, quae, etiamsi in primo morbi limine resolvi queat, attamen semper recidivarum minatur periculum, ac saepissime imbecillitatem visus (a glaucomatis initio derivandam) derelinquit. Generatim prognosis ophthalmiae arthriticae eo pejor, quo certius morbus a vitio haereditario originem trahit, quo minus aegrotus caussas excitantes evitare potest, quoque minus podagra regularis speranda.

Cura.

8. Quo citius id fieri potest, in ophthalmia arthritica ad *hirudines* locis jam indicatis applicandas confugiendum (77). Nec nocet, praesente febre notas inflammatorias exhibente, venam pedis tundere; nil enim magis incongruum est, quam tempore accessus arthritici, praesertim in pletho-

(77) Sic Pater meus Mediolani degens a. 1790 in terribilem ophthalmiam arthriticam incidit. Egregius Palletta in auxilium deductus, vix visus conservationem promittere est ausus; attamen copiosis hirudinibus circa oculos admotis, ac, prorumpente brevi post podagra ad pedes, morbus debellatus est.

ricis, et haemorrhoidariis, ad sic dicta antarthritica remedia confugere. E contrario juvat, alvum *leniter* movere, et maxime *pediluvii irritantis* (78) ope evolutionem podagrae in extremitatibus sollicitare. Et *sinapismi* cruribus admovendi, non neglecto intus pharmaco leniter diapnoico. Oculo ipso, sedato inflammatorio impetu, calor siccus admovetur, in aegris valde sensibilibus solum per linteola super oculos appensa, frontique alligata: in aliis, suadente BEERIO, per sacculos cum herbis aromaticis, et camphora (79). Saevientibus summopere doloribus, regioni supraorbitali *opium saliva subactum* illinitur. Quae vero singula ad morbum radicitus expellendum, et recidivas, minima data opportunitate, impediendas, neutiquam sufficiunt, nisi diathesis arthritica totius corporis secundum regulas alibi tradendas (80) juguletur, et ab oculis revellatur. Sufficiat hic meminisse, usum internum *extracti ligni guajaci officinalis aquosi* cum *camphora* (81), et *fonticulos* ad bra-

(78) Ex aqua calida, sale, farina sinapis, vel cineribus.

(79) Pauci sane sacculos hujusmodi ferunt, ac plerumque eorum applicatio bonum aliorum jam adhibitorum remediorum effectum destruit.

(80) P. III. Cap. de arthritide.

(81) R. Extracti guajaci aquosi unciam semis, camphorae scrupulum unum. M. f. pilulae granorum trium. Conspergantur

chia, debito regimine suffulta, quammaxime prodesse.

§. XXIV.

OPHTHALMIA PERIODICA.

Definitio.

1. Ophthalmia febris intermittentis, plerumque larvatae symptoma, dicitur *periodica*.

Auctores.

2. Morbi istiusmodi nobis aliquoties in Italia visi observationes collegerunt Riedlin (82), Pelargus (83), Hoffmann (84), Butter (85), et Medicus (86).

Symptomata.

3. Horis determinatis, praesertim vespertinis, alternis plerumque diebus, nunc dolor, nunc rubor oculorum in conspectum veniunt per noctis

pulvere radicis ireos florentinae. S. Ter de die quinque. Si complicatio haemorrhoidalis adsit, pilulae istiusmodi nimis irritant. Conducit tunc extractum stipitum dulcamarae, graminis, rhei cum sulphure.

(82) Lin. med. 1700. p. 315.

(83) *Medicinische jahrgange*. 4. *B*. p. 372.

(84) De ophthalmia. obs. 2. opp. T. II. p. 168.

(85) *Vom Keichhusten*. p. 22.

(86) *Von periodischen Krankheiten*.

partem protracti, ac mane evanescentes. Febrilia symptomata raro observantur.

Caussae.

4. Cum ophthalmia periodica in locis, quae febribus intermittentibus favent, ac tempore, quo reliquae hae febres grassantur, obvenire soleat, eam a caussis generalibus febrium intermittentium (87) repetimus.

Diagnosis.

5. Signa diagnostica ab autopsia oculi desumpta tradere nequimus. Exempla a nobis visa formam taraxeos exhibebant. Semel affectio oculi symptoma potius febris intermittentis cephalicae esse videbatur. Caeterum morbus, quamquam ex *periodis*, et *liberis* intervallis cognoscitur, tamen non sine periculo cum *ophthalmiis gastricis*, et *syphiliticis*, quatenus etiam vespertinas accessiones agnoscunt, confundi solet. Imperium diatheseos periodicae in oculos, quo loco de febre intermittente amaurotica locuturi erimus (88), magis magisque conformabitur.

Prognosis, et cura.

6. Ophthalmia periodica prognosin cum febribus intermittentibus communem habet. *Idem* de cura valet, in qua tamen multum ad *complica-*

(87) P. I. Vol. II. C. II. §. XXVII.
(88) §. XXXIII. N. 11.

tionem gastricam respiciendum est ita, ut saepe plus levaminis ab *emeticis*, quam a *cinchona* obtinuissemus.

§. XXV.

OPHTHALMIA EXANTHEMATICA.

Notio.

1. Ad *ophthalmiam exanthematicam* inflammationem oculorum *variolosam*, *morbillosam*, et *scarlatinosam* revocamus.

Ophthalmia variolosa.

2. *Ophthalmia variolosa* a nullo variolarum stadio aliena vel propagationi blepharitidis (89), ad conjunctivam oculi, vel evolutioni variolarum super ipsam corneam originem debet. Utroque in casu sclerotica rubet cum lucis intolerantia, dolore pungente, et lacrymatione. Febris, nisi jam ex ipsis variolis praesens fuerit, superaccedit. Variolis ad corneam erupturis, membrana haec punctum unum, alterumve opacum exhibet, ex quo pustulae pullulant (90). Variolae ad corneam sibimet ipsis relictae, plerumque extus, et intus, in cameram scilicet oculi anteriorem aperiuntur. Quo ultimo in casu *cicatrix* cum

(89) §. VII.
(90) Beer op. c. 1. *Th.* Tab. II. fig. 2.

ambitu albo visum intercipiens, vel auferens expectanda. Perforata cornea, *staphylomati iridis*, *synechiae partiali anteriori*, et *occlusioni pupillae* locus conceditur. Si plurimae variolae corneam occupant, invicem confluunt, ac caecitatem relinquunt. Recentissimo in morbo evolutio variolarum ad corneam, applicita *aqua frigida* ad oculos, applicatoque *vesicatorio* retro aures impeditur. Variolis jam evolutis, quo primum repletae sunt, ope lanceolae aperiendae. Loca suppurantia ut *corneae abscessus* pertractanda.

Ophthalmia morbillosa.

3. Quocumque *morbillorum* sub stadio, praesertim autem sub eo invasionis, rubor roseus conjunctivam, et scleroticam obducit, accedentibus lucis intolerantia, epiphora cum dolore in ipso oculi bulbo, qui aegre movetur. Tandem tarsi inflammationis participes fiunt. Cornea ab initio splendidior reddita opacitatem tandem contrahit. Haud raro ipsa, veluti in ophthalmia rheumatica, a phlyctaenulis in ulcuscula ichorosa, rodentia transeuntibus defoedatur. Plus inter laminas corneae stagnans *unguem* sic dictum oculi *hypopyon* simulantem constituit. Incipiens ophthalmia morbillosa, dummodo aeger nulla labe prius detentus fuerit, sat facile compescitur; alias *ulcera corneae*, *foveae*, *corrugatio*, *phthisis*,

rhytidosis relinquuntur. Quin immo, propagata inflammatione ad cavitatem oculi, *angustatio pupillae* expectanda. Ophthalmia morbillosa mitis praeter curam generalem morbillorum, et commendatum jam moderamen lucis (91) nullam aliam exposcit. E contrario, oculis vehementer affectis, ac, saeviente inprimis illorum dolore cum lucis intolerantia, illico ad *hirudines* modo consueto admovendas confugiendum. Sequitur applicatio *vesicatorii* sub lobulis aurium. Si phlyctaenae obveniant, donec rumpantur, oculi calore sicco foventur; dein vero *solutio lapidis divini* adhibetur. Exanthemate jam devicto, *balneis tepidis*, et *fonticulis* locus est. Usui interno lenia praeparata *antimonialia*, praesertim *sulphur auratum antimonii* inserviunt. Miramur, Beerium *calomel* hic commendare (92), utpote ad morbillorum reliquias profligandas vix unquam indicatum (93). Si corneae ulcera rebellia forent, *solutioni lapidis divini acetas plumbi* superaddendus, ac *unguentum* Janini; attamen *nonnisi palpebrarum marginibus illinitum* adhiberi debet.

Ophthalmia scarlatinosa.

4. Priusquam *scarlatina* in cute universa

(91) P. I. Vol. II. C. XII. *. LIX. N. 2.

(92) Op. c. 1. *Th.* p. 540.

(93) P. I. Vol. II. C. XII. §. LIX. N. 6.

volvatur, saepe jam rubor in ea albugineae parte, quae, adapertis licet oculis, sub palpebris recondita est, apparet (94). Raro conjunctiva oculi parum sublevatur. Lucis iutolerantia vix ulla, ac, irrita oculorum rubedine, rarissime epiphora observatur (95). Potius ad angulos oculorum lympha coagulabilis apparet *lippitudinis* speciem exhibens. Caeterum affectio oculorum in scarlatina sine ullis reliquiis evanescere solet, unde clare patet, eam toto coelo ab *ophthalmia morbillosa*, cui similis a Beerio dicitur (96), differre.

Monitum.

5. *Ophthalmiae*, quae in scrophulosis variolas, morbillos, et scarlatinam serius, idest exanthemate jamdudum terminato, sequuntur; hae non amplius variolosae, morbillosae, et scarlatinosae dici possunt; sed utpote a scrophula per praevium morbum cutaneum excitata ortum ducunt, pro *scrophulosis* declarantur. *Ophthalmiae* ab impetiginibus praepostere sanatis, istarum re-

(94) P. I. Vol. II. C. XI. §. LI. N. 4.

(95) Dixi (l. c.) oculos in scarlatina *nunquam* lacrymare; at 1817 mense decembri juvenis in clinico scarlatina laborans saltem quandam *lacrymarum abundantiam* exhibuit.

(96) L. c. p. 536 § 526.

stitutione curantur; quae regula et ad pediculos fugatos extenditur (97).

§. XXVI.

OPHTHALMIA SCROPHULOSA.

Generatim.

1. De imperio scrophulosae diatheseos in palpebras, et vias lacrymales plus vice simplici locuti sumus. Restat vero, et de vi scrophularum in ipsum bulbum oculi (98) quaestio fiat, quae vis potissimum ad externam illius superficiem limitatur.

Symptomata.

2. *Ophthalmia scrophulosa externa* vel ad ipsum bulbum oculi orditur, vel ex blepharitide ejusdem indolis, cujus descriptionem ob nexum rerum consulto huc remissimus (99), originem ducit. *Blepharitis scrophulosa* a rubore tarsorum incipit; sequiturque secretio morbosa sebi Meibomiani. Inflammatio a palpebris plus minus conjunctivae oculi communicatur. En jam lucis intolerantiam, contractionem spas-

(97) Demours op. c. T. I. p. 255. et T. II. p. 30.

(98) Meckel diss. sistens quaedam de glandulosi oculorum systematis inflammatione. Hal. 1788.

(99) §. VI. N. 3.

modicam palpebrarum post somnum conglutinatarum, atque lacrymationem. E naribus serum acre earum alas, et labium superius exulcerans manat. Qualiscumque sit locus, quem morbus adoritur, ad superficiem oculi sequentia notatu digna obveniunt. Conjunctiva ruborem sparsim cum vasis sanguiferis in fasciculos collectis, ac versus corneam decurrentibus exhibet. Alii istiusmodi fasciculi super marginem corneae ascendunt. Alii ad medietatem illius perveniunt; alii circa corneae confinia, vel et antea terminantur. Vasis conjunctivae oculi jam evidentioribus redditis, sclerotica ipsa ruborem contrahit. Ad apicem unius cujuscumque fasciculi plerumque pustulae, aut phlyctaenulae evolvuntur, quibus disruptis ulcuscula formantur cum periculo cicatricum opacarum. Ulcuscula ex pustulis, *ulcera purulenta* (100); ulcuscula ex phlyctaenis, *ulcera ichorosa* producunt. *Ulcera purulenta* (1) corneam perforant, quo facto, humor aqueus effluit, et iris e foraminulis corneae sub forma vel capitum muscarum (*myocephalon*), vel melonum (*melon*) prominet. Praeterea indicatis in locis iris cum cornea concrescit (*synechia anterior*), relicta cicatrice alba visum plus minusve laedente. Si

(100) Beer l. c. Tab. III. fig. 2.

(1) Demours op. c. Tab. XXXI. fig. 3.

plurima ulcuscula purulenta corneae inter se confluunt, *abscessus corneae* (*onyx*) expectandus. *Ulcera ichorosa* (2), utpote textum corneae erodentia efficiunt, ut paucae superstites illius lamellae impetui humoris aquei resistere nequeant, unde protrusae sacculum efformant portionem iridis continentem, ac omni jure pro *hernia corneae* (*ceratocele*) declaratum. Porro, prout aeger vel parum, vel multum irritabilis est, symptomatum observatur diversitas. In aegrotantibus enim valde irritabilibus lucis intolerantia, dolor, blepharospasmus longe magis urgent, ac inflammatio facile cavitati oculi communicatur. Nec satis. Fasciculi vasorum sanguiferorum undique ab angulis oculi corneam versus confluentes, ac super eam ascendentes, superficiei oculi adspectum *panni rubri* (*pannus*) conciliare possunt.

Caussae.

3. Ad ophthalmias scrophulosas maxime praedisponit infantia, at eae nec adultis parcunt. Plerumque excitantur a sanatione praepostera impetiginum, inprimis tineae (3), a lacrymatione crebro repetita, a lectione nocturna, et maxime a caussis rheumaticis.

(2) Ibid. fig. 2.

(3) THOMANN *Gesch. einer metastat. Augenentzundung. Wurzb.* 1796.

Diagnosis.

4. Quo ultimo in casu ophthalmia scrophulosa cum *complicatione rheumatica* obvenit, atque *acute* decurrit. E contrario *ophthalmia scrophulosa simplex* malum sistit *chronicum*. Caeterum, aut complicata, aut simplex ophthalmia scrophulosa semper id gentilitium habet, quod constanter descriptos fasciculos vasorum sanguiferorum versus corneam decurrentes, saepeque super eam ascendentes exhibet. Tandem habitum aegri, et morbos antea perpessos ad diagnosin instituendam conferre sponte elucet. At nunquam obliviscendum, posse et alius indolis ophthalmias in scrophulosis obvenire, quod inter alia exemplum supra allatum ophthalmiae rheumaticae confirmat. Confirmant id et *ophthalmiae traumaticae*.

Prognosis.

5. Quo major copia ulcusculorum corneae, quo profundius ea penetrant: quo junior, magisque rebellis aegrotulus: quo vehementior lucis intolerantia, et blepharospasmus: quo proximior margo pupillaris iridis locis perforatis corneae: quo densior pannus; eo majus periculum caecitatis. Quod periculum nunquam majus, quam *ophthalmia traumatica in oculo scrophuloso* comparente. Imminent enim tunc exophthalmia, scirrhus, et cancer oculi.

Cura.

6. *Ophthalmia scrophulosa* quamvis chronica *hirudines* minime respuit, juvatque curam ab iis incipere. Cujus praecepti inprimis memores esse juvabit, si dolor oculorum, et lucis intolerantia praesto forent. Blepharospasmo optime purgans ex *radice convolvuli jalappae*, et *calomel*, non neglecta *umbracula viridi*, medetur. Simul *unguentum*, vel *emplastrum tartratis stibii, et potassae* nuchae eousque sive illinitur, sive applicatur, donec pustulae solitae in conspectum veniant. Locis auribus proximis parcendum, ne, visui succurrendo, auditui noceamus (4). Phlyctaenis, et pustulis necdum adapertis, caveas, ne irritantia, aut adstringentia admoveas. Optime *collyrium ex decocto malvae*, et *laudano* tepide admovendum conducit. Adapertis e contrario pustulis, illico ad *solutionem lapidis divini*, attamen *sine* acetate plumbi, scrophulosis vix accommodato, recurrendum est. Ulcusculis rebellibus redditis, oculis semel bisve de die *laudanum liquidum Sydenhami* (5), ope penicilli illiniendum. Quo auxilio et adversus incipiens staphyloma utimur, non neglectis

(4) Ex repetita irritatione cutis retro aures positae auditui injuria infertur. (Cfr. C. VII. §. XLII. N. 6.

(5) Loco opii Anglos *digitalis purpureae* infusum adhibere, Cl. Himly asserit (*Ophthalmolog. Bibl.*).

parvis (*) *calomel*, aut *aethiopis antimonialis* dosibus interne. Dum pus inter lamellas corneae obvenit, *scarificationes superficiales* levissima manu instituendae. Ad curam autem radicalem ophthalmiae scrophulosae obtinendam, ut diathesis scrophulosa sensim sensimque eradicetur, requiritur. Inter alia pharmaca huic scopo dicata, debitoque loco commemoranda (6) maxime usum internum *muriatis calcis* (7) commendabimus. Postremo sciendum, atmosphaeram puram, siccam, subcalidam, victum nutrientem, motumque corporis, fugam studiorum ad ophthalmiam scrophulosam sanandam absolute requiri. Relicta oculorum sensibilitas morbosa lotione *solutionis opii aquosae* abigitur (8).

(*) E. c. pro puero octo annorum *quartam partem* grani de die.

(6) P. III Cap. de scrophula.

(7) R Muriatis calcis drachmam unam. Solve in aquae destillatae uncia una. M. D. S. Ter de die a gutt. X-LX.

(8) Pulchrum exemplum consilium istud confirmans narrat Delondre in *Journ. genéral de med., de chir. et de pharmacie. T.* 58. p. 114. Cfr. Demours op. c. T. I. p. 250.

§. XXVII.

OPHTHALMIA VENEREA.

Generatim.

1. De ophthalmia venerea speciatim Anisius (9), Camerarius (10), Pflug (11), et epitome Swediaur (12), ac Travers (13), scripsere.

Species.

2. Tres agnoscit morbus ille species, quarum 1.° *blepharo-ophthalmia a contactu*; 2.° *blepharo-ophthalmo-blennorrhoea a metastasi*, et 3.° *iritis a lue universali.*

Blepharo-ophthalmia syphilitica a contactu.

3. Admoto contagio ex blennorrhoea venerea urethrae, aut vaginae scaturientis ope linteorum vel digitorum palpebris, et oculis, saepe levis inflammatio tarsorum, vel conjunctivae oculi

(9) Diss. de ophthalmia in genere, ejusque specie venerea dicta. Lugd. Bat. 1725.

(10) Diss. de ophthalmia venerea, et peculiari in ea operatione. Tub. 1734. Haller coll. diss. Pr. I. N. 19.

(11) Delineatio arthritidis, et ophthalmiae syphiliticae Havn. 1784.

(12) *Practical observations on the obstinate and inveterate venereal complaints. Lond.* 1784.

(13) *On iritis v. Surg. Essays by* Astley Cooper *and* Benjamin Travers. Par. I. 2. edit. *Lond.* 1818.

sequitur. Inflammatio istiusmodi facile aufertur applicatione in primo limine aquae frigidae cum nonnullis guttis *acetatis plumbi*, serius, nisi haec conducant, ea decocti *malvae tepidi* cum *laudano liquido Sydenhami*, ac tandem illa *collyrii* cum *muriate oxygenato hydrargyrii* (14). Obvenientibus ad tarsum simul, aut per se, *ulcusculis venereis*, si localia adhuc, *unguentum ophthalmicum rubrum simplex* (15), illiniendum, alias morbus ut lues universalis curandus.

Blepharo-ophthalmo-blennorrhoea a metastasi.

4. *Blepharo-ophthalmo-blennorrhoea a metastasi* in viris juvenibus, et plethoricis evolvitur, dum blennorrhoea urethralis syphilitica, qua laborabant, vel refrigerationem subitaneam partium genitalium, vel compressionem penis ope fasciarum, ad conspurcationem indusii evitandam, arcte nimis adhibitarum, supprimitur. Paucis tunc a suppressione blennorrhoeae urethralis horis, tumor inflammatorius valde dolens a palpebris ortum ducens conjunctivae oculorum rapide communicatur, quae membrana rubore, et tumore aequali notata circa corneam vallum

(14) R. Mercurii sublimati corrosivi granum unum aquae destillatae simplicis uncias quatuor. M. D.

(15) §. VI. N. 5.

efformat. Crescit interea oculorum dolor usque ad furorem cum summa lucis intolerantia. Palpebrae inferiores praecipue tumidae ectropium exhibent. Undique ex partibus affectis lympha coagulabilis, BEERIO teste (16), *contagiosa* partim oculos inundans, partimque per genas depluens pullulat. Mox cornea in consensum trahitur, in qua, sicuti in reliquis oculorum partibus, phaenomena generalia ophthalmo-blennorrhoeae (17) cum visus jactura celeriter sequuntur. Et autopsia oculorum *character venereus* blepharo-ophthalmo-blennorrhoea vix eruitur; nisi quod ea magis quam blepharo-ophthalmo-blennorrhoea *inflammatoria* (18) ad chemosin accedat. Attamen tumor conjunctivae circa corneam in vera *chemosi* durior, ac rubrior est, quám in blepharo-ophthalmo-blennorrhoea venerea metastatica. *Prognosis* hujusmodi morbi mature, riteque curati haud omnino periculosa; secus autem, rebus neglectis ac incongrue pertractis, inprimis si agatur de aegro scrophuloso, arthritico, aut scorbutico. Tunc enim mala ex simplici inflammatoria blepharo-ophthalmo-blennorrhoea emergentia (19) rapidissime succedunt.

(16) Op. c. 1. *Th.* p. 542.
(17) §. XLI.
(18) L. c.
(19) L. c. N. 2.

Indicationes binae sunt, nempe: 1.° impetum inflammatorium ophthalmiae temperare, ac 2.° blennorrhoeam urethralem, cujus veluti vices palpebrae, et oculi hic agunt, instaurare. Primae indicationi ut satisfaciamus, ita plane incedendum, sicuti in cura blepharo-ophthalmo-blennorrhoeae inflammatoriae docuimus (20). A mercurio hic nil ut specificum luis expectandum est. Alteri indicationi vario pacto satisfaciendum. Indagandum enim est, qualis caussa suppressionis blennorrhoeae urethralis fuerit; num scilicet admitti debeat vehementissimus urethritidis gradus omnem secretionem lymphae coagulabilis recusans? numque cessatio perfecta status inflammatorii in urethra? Qua indagatione nil facilius, si ad urinae excretionem vel cohibitam, vel liberam, nec non ad prostatae, et vesicae urinariae conditionem plus minusve morbosam respiciatur. Blennorrhoea ob summum inflammationis urethrae gradum impedita, caveas ab irritantibus, sed applices, praemissa venae sectione e saphena, perinaeo copiosas *hirudines*, cruribus *cucurbitulas cruentas*, peni *cataplasma emolliens*, non neglectis simul *clysteribus oleosis*, *pediluviis acrioribus* (praesertim in arthriticis), *semicupiis*, ac *emulsionibus* intus

(20) L. c. N. 9.

sumendis. Quodsi, suppressa blennorrhoea, indicia continuantis inflammationis urethrae deficerent, illico recurrendum vel ad *injectiones acres* in urethram, e. c. ex *solutione muriatis superoxygenati hydrargyrii in aqua* (21), vel ad *candelas unguento oxydum mercurii rubrum* continente (22) illinitas, vel tandem ad ps m *blennorrhoeae contagiosae insitionem.*

Iritis syphilitica.

5. *Iritis syphilitica* rubore pallido scleroticae orditur. Rubor iste circa corneam, quam instar annuli sat largi circumdat, profundior est, ac sensim sensimque versus angulos deperditur. Accedit et conjunctivae rubedo sub forma retis vasorum sanguiferorum subtilissimi, evidentissimi circa corneam. Sub hoc rete sclerotica rubore pallidiore notata translucet, quod inprimis, dum bulbus oculi movetur, palam fit. Cornea splendorem, et pelluciditatem amittit, quin opaca evadat, et humor aqueus perturbari videtur. Evidentissime vero *iridis affectio* in conspectum venit; fit enim ea magis magisque immobilis, pupilla angustatur, e medio oculi sursum na-

(21) E. c. unciae duae aquae cum tribus granis mercurii sublimati corrosivi.

(22) R. Butyri insulsi drachmas duas cum dimidio: mercurii praecipitati rubri grana quindecim. D.

sum versus recedit, ac formam rotundam cum angulata commutat. Iridis tumentis, ac antrorsum propulsae color primum in circulo minori, dein in majori, sicuti in aliis iritidis speciebus, alienatur. Quae singula lucis intolerantia, epiphora (sub mutationibus temperaturae aucta), et regionis supraorbitalis dolor, ab hora quarta pomeridiana ad mediam noctem usque terribiliter saeviens, dein vero valde remittens comitantur. Post unamquamque vehementissimam hujusmodi dolorum accessionem iridis conditio in pejus ruit, ac sensim sensimque filamenta alba ex margine pupillae versus centrum superficiei anterioris capsulae decurrentia multiplicantur. Nihil hinc mirum, si quaevis sub cruciatibus peracta nox miserum caecitati propius ducat. Neglecta medela, *condylomata* circa marginem pupillarem, aut ciliarem iridis, vel utrisque in locis simul comparent, cameram anteriorem tandem replentia, iridemque evidenter repellentia (23). Haud raro ulcera lardacea in cornea, aut sclerotica, vel gummata, et tophi ad orbitas, et nasi radicem superaccedunt. Tot tantaque mala in syphilide occurrere solent, dum oculi vel ob vitium haereditarium, vel ob illorum quondam perpessos morbos, vel ob

(23) Beer l. c. Tab. II. fig. 4.

intensionem visus, vel ob allisionem venti frigidi, vel ob hydrargyri abusum (24) jam antea labefactati fuerant. Ex quo patet, iritidem syphiliticam saepe *morbum complicatum* sistere, de quo argumento infra (25). *Prognosis*, quoad visum, in aegro ab aliis morbis, et praesertim ab usu nimio mercurii non inquinato eousque bona institui potest, quousque neque filamenta illa alba, de quibus supra dictum est, pupillam occluserunt, neque ulcera corneam destruxerint. In *cura* maxime ad *complicationes* respiciendum. Qua de caussa, si iritis a rheumate excitata fuerit, aut in corpus robustum, haemorrhoidibus subjectum incidat, et veluti malum acutum decurrat, ante omnia ad *hirudines*, et reliquum *regimen antiphlogisticum* recurrendum, quin tamen in eo tempus hic pretiosissimum teramus. Quo citius enim id fieri potest, doloribus prospiciendum. Ad quem scopum consequendum regioni supraorbitali quotidie horis pomeridianis *opium* cum *unguento hydrargyri griseo* (26)

(24) Astley Cooper in *Surgic. Essays. P.* 1. 2. *Lond.* 1818. Cfr. Tab. 6. huic operi annexa, cum illa Beerii. l. c.

(25) §. XXX. N. 1.

(26) R. Opii puri grana quinque : unguenti mercurialis fortioris scrupulum unum. D. tales doses N octo. S. pro octo diebus.

illinitur, ac postridie mane ope lactis tepidi abstergitur. Nisi graves contraindicationes id impediant (27), saltem ad periculum in mora abigendum, *muriatis superoxygenati hydrargyrii* quarta pars grani, bis de die, ad vesperas cum *laudani liquidi* guttis quindecim intus porrigitur. Alias *calomel* cum *opio* usurpandus. Oculos dolentes, rubentes a luce tueri oportet nimia. Remittentibus vero dolore, et rubore, primum ad *collyrium* cum *muriate superoxygenato hydrargyrii* (28), dein, nisi ulcera corneae (solutione *lapidis divini* prius ad sanationem perducenda) obstent, ad *unguentum ophthalmicum rubrum mite* perveniendum (*). Recidivarum periculum non nisi per syphilidis curam radicalem avertitur.

(27) Cfr. P. IV. Cap. de Lue.

(28) §. XXVII. N. 3.

(*) Sic Beerius docet. Ast crederem, ulcera corneae venerea usui prudenti unguenti ophthalmici non obstare, et a lapide divino vix sanari posse. Interea tanti viri experientia sacra esto!

§. XXVIII.

OPHTHALMIA SCORBUTICA.

Generatim.

1. Vis *diatheseos scorbuticae* in oculos jamdudum animadversa (29), maxime a BEERIO nostro, quatenus *ophthalmiam scorbuticam* statuente (30), quam et DEMOURS (31) admittit, demonstrata est.

Symptomata.

2. *Ophthalmia scorbutica* a rubore violaceo super albugineam oculorum extenso, et lucis intolerantia orditur. Conjunctiva rete lividum (32), aut subnigrum vasorum sanguiferorum varicosorum exhibet (33). Cornea splendorem amittens illi cadaveris similis evadit. Iris, quamvis tumidula, et corneae vicinior, tum omnino di-

(29) PAULINI obs. cent. IV. N. 11. HEISTER *Wahrnehmungen.* 2. *B. N.* 33. 263. *Breslauer Samml.* 1723. 1. *B.* p. 214. BISSET *med. Essays.* p. 119. BROWN in *med. Comm. von Edinb. Dec. II.* 2. *B.* p. 50. v. *Abh. f. pr. Aerzte.* 13. *B.* p. 64.

(30) Op. c. 1. *Th.* p. 629.

(31) Op. c. T. I. p. 205.

(32) DEMOURS Tab. XXIII. fig. 1.

(33) BEER l. c. Tab. III. fig. 5.

stincta conspicitur. Haud raro sanguis in camera anteriore oculi sub conjunctiva, et in palpebrarum contextu obvenit. Extravasatum illud visum auferre, sponte intelligitur. Quandoque sclerotica vallum circa corneam efformat (34), et lacrymae loturae carnis similes per genas depluunt. Praeterea plurima scorbuti symptomata generalia, inprimis epistaxis, et ecchymomata, animadvertuntur.

Caussae.

3. Caussam peculiarem ophthalmiae scorbuticae praeter noxas generales scorbutum excitantes nequaquam deteximus.

Diagnosis.

4. Ne *ecchymosin traumaticam* (35) cum *ophthalmia scorbutica* confundas, ad reliqua symptomata scorbuti respicere oportet.

Prognosis.

5. Ophthalmia alienis a caussis in aegro scorbutico excitata, ac inde notas scorbuticas exhibens facilius plerumque sanatur ophthalmia directe ex vitio scorbutico evoluta. Pessimi ominis lucis intolerantia, et extravasatum cruentum in cavitate oculi habentur.

(34) Idem ibidem. Tab. III. fig. 6.
(35) Cfr. §. XIX. N. 4.

Cura.

6. Loco caloris sicci a Beerio in ophthalmia scorbutica commendati (36) oculis potius *aquam frigidam* pauxillo cum *aceto* admovemus. Praeterea, si vires id ferant, primas vias *tamarindorum* ope leniter purificamus. Caeterum omnem in regimen antiscorbuticum ponimus spem. Ecchymoses oculi externae varii generis, atque rebelles per vapores ex aqua fervida herbis aromaticis affusa elicitos, et infundibuli ope parti affectae admotos debellatos vidimus.

§. XXIX.

OPHTHALMIA PLICOSA.

Notio.

1. Oculos in *plica* multum pati jam monuimus (37), et plurima de eodem argumento infra obveniunt. Hic tantum de *ophthalmia e diathesi plicosa* pullulante quaestio est.

Symptomata.

2. Praeviis capitis cruciatibus cum lucis intolerantia, et epiphora, aut fluxu continuo seri e naribus, nonnulla inter vasa conjunctivae cruo-

(36) L. c. p. 635.

(37) P. I. C. XXXVI. §. CXLIV. N. 2.

ris circulo dicata admodum varicosa redduntur. Decurrunt haec vasa sparsim ex angulo praesertim interno oculi versus corneam, quin tamen eam plane attingant. Alia vero conjunctivae vasa itidem, at minori in gradu varicosa, quaeque sub palpebra superiori originem ducunt, ad medium corneae perpendiculariter, ac serpendo descendunt. Cornea circa haec vasa quodammodo opaca fit, ac interdum excrescentia sarcomatosa in medio insignita. Universa sclerotica livida, coloris plumbei. Eam inter, et conjunctivam quandoque *vesiculae* sero acri repletae oriuntur. Pupilla nunc angusta, nunc dilatata, quo ultimo in casu fundus oculi colorem obscure viridescentem exhibet. Aeger maxime sub mutationibus atmosphaerae, inprimis flante vento patitur. Quo magis inde facultas videndi imminui incipit, eo crebrius lux morbosa sub forma flammae evolvi solet. Aegri quotquot fere sunt, trichiasin, aut distichiasin prae se ferunt. Palpebrae ad angulos oculi quandoque inter se concrescunt. Protrahuntur inde commissurae palpebrarum ad nonnullas lineas, quod efficit, ut palpebra superior arcuata reddita oculo formam plus minus rotundam conciliet. Nares siccae, interdum carie detentae. Curriculo quinque, sex mensium, et ultra, bulbus oculi tabescere incipit, et magis magisque in orbitam,

nasum versus reclinatus, retractus obvenit. Ne quid malorum desit, cancer palpebrae vel caruncuiae lacrymalis quandoque adsociatur. Ophthalmia plicosa uno in oculo ad fatalem deducta terminum serius ocyus alterum aggreditur oculum. Simul reliqua plicae symptomata, praesertim aurium molestiae, dolor epigastrii, haemorrhoides, alvi tarditas, et macies occurrunt.

Caussae.

3. Raro diathesis plicosa ita in oculos (quorum iris *saepe* circulum duarum linearum ad marginem ciliarem exhibere solet illi similem, qui in arthriticis corneam amplecti solet (38), irruit, ut *inflammationem* illorum producat, nisi caussae extrinsecae, e. c. rheuma ad hoc concurrant, aut evolutio plicae per crinium resectionem impediatur, vel ipsa plica praepostere auferatur.

Diagnosis.

4. *Ophthalmia in plicoso* probe ab *ophthalmia plicosa* distingui debet. Interea compertum habemus, qualemcumque ophthalmiam sive rheumaticam, sive traumaticam diu in plicoso perseverantem sensim sensimque characterem plicosum induere. Qui autem character residet, 1.° in capitis dolore, et intolerantia lucis; 2.°

(38) §. XXIII. N. 4.

in statu varicoso vasorum sanguiferorum oculi; 3.° in livore fere plumbeo totius scleroticae; 4.° in connubio cum trichiasi, et distichiasi; 5.° in narium siccitate, et lacrymatione, et 6.° in tabe oculi, ejusque nasum versus retractione. Quodsi haec signa gentilitia ophthalmiae plicosae cum phaenomenis compares, quae oculi in lepra exhibent (39), opinionem nostram, *plicam*

(39) Hensler (*vom abendlandisch. Aussatze. Hamb.* 1790. p. 137.) ait: « *Das Auge selbst bekommt ein wasseriges trubes, und das Weisse desselben ein dunkelbleiches Ansehen. Die Aederchen in den Winkeln auch auf der innern Flache der Augenlieder laufen roth an. Das Auge thranet, und der Blik ist trube* »; et p 14: *Die Adern in den Ecken strotzen noch mehr von Blute, und dehnen die Winkel aus... es giebt dem Auge die Gestalt von Rundheit* (rotundatio) *die hier ganz charakteristisch ist und fur eins der gewissesten Zeichen geachtet wird* (*Signum maximum Ebn Roschid*). *Das auge selbst sieht noch truber, missfarbiger* (lividitas Hally Abbas) *aus. Das Auge thranet fast immer und oft sind die dicken rothen Augenlieder umgekehrt* (inversantur). Cfr. p. 173, 350, 355. Et in append. excerpta continente p. 6, 7, 13, 18, 33, 35, 45, 53 Auctor innominatus (v. Gesneri scriptor. de chir. opt. Tigur. 1555) inter signa leprae recenset: 1.° Si oculi rotundantur et maxime versus domesticam partem (idest angulum nasi); 2.° Si sit palpebrarum inflatio; 3.° Si pili superciliorum cadunt, et 4.° apparent crevisse pili parvi, et minuti, qui nisi ad solem videntur (Distichiasis); 5.° Si extractis pilis palpe-

esse morbum generis leprosi (40) magis magisque confirmatam invenies.

Prognosis.

5. Ophthalmia qualiscumque in homine plicoso, si negligatur, vix sanationem admittit. Idem de ophthalmitide plicosa dicendum, nisi evolutio plicae in auxilium veniat. Interea quot non caecos *cum* plica vel optime evoluta conspeximus! Reliquiae enim ophthalmitidis plicosae sunt *pannus*, *cataracta*, praecipue ea, quae *Morgagniana*, sive *lactea* (41) dicitur, *glaucoma*, et *amaurosis* (42). Mirum hinc non est, tot caecos inter gentem Polonam exstare, quot vix alibi inveniuntur (43).

brarum et superciliorum adhaereant illis veluti frustula carnis; 6.º Si albugo sit tenebrosa, et livida etc.

(40) P. I. Vol. II. C. XXXVI. §. CXLVI. N. 1.

(41) Lafontaine *chir. med. Abhandl. Polen betreffend. Breslau.* 1792. p. 72.

(42) Ibid. p. 67.

(43) « *In Polen wo es eine Menge unglucklicher Blinden giebt, und nur sehr wenige Wundarzte, welehe diese Operation* (Cataracta) *unternehmen.* » (Lafontaine op. c. p. 83). *Den grossten Haufen der Bettler machen die Blinden aus. Die ursache wissen Sie bereits aus meiner Abhandlung vom Weichselzopf* (Idem. p. 175). Cfr Schlegel *ub. d. Ursachen d. weichselzopfs.* Jena 1806. p. 169. Nihilominus *quis* contenderat, scholam ophthalmicam superfluam esse Vilnae, ob id, quod morbi oculorum hic raro obveniant! Bone Deus!

Cura.

6. *Cura* ophthalmiae plicosae secundum regulas adversus ophthalmitidem arthriticam traditas absolvitur. Sicuti enim hic podagram, ita plicam ibi evolvere studemus. In morbis plicosis oculorum *complicationis haemorrhoidalis* summam rationem habendam, et cautissime cum calore, pharmacis irritantibus, atque causticis topice applicandis incedendum esse, experti sumus. Caeterum hanc ophthalmologiae partem adhuc in incunabulis latere, candide fatemur.

§. XXX.

OPHTHALMIAE COMPLICATAE, ET CONSENSUALES.

Ophthalmia complicata.

1. Nullibi momentum *doctrinae complicationum* magis elucet, quam in ophthalmiis. Bifaria vero hic expectanda est complicatio: altera, quae *formam*, altera quae *indolem* morbi respicit. Quoad illam, cavendum, ne symptomata valde obvia attentionem medici a symptomatibus magis reconditis, ast saepe maxime essentialibus deducant (44). Ne erroris hujus

(44) Exhibe tironi blepharitidem iritidi junctam, ac verisimiliter blepharitis adeo illius attentionem occupabit, ut iritidem neglecturus sit.

participes fias, interroga te ipsum, num vitium oculorum, quod in sensus cadit, de singulis malis ab aegro accusatis abunde rationem reddat nec ne? Quod si non reddat, inquire ultra, et reliqua invenies (45). Nec diagnosis morbi unius oculi mentem medici in diagnosi alterius oculi instituenda praeoccupare debet. Complicatio, quoad *indolem* morbi, nunc jam *initium* mali comitatur, nunc tantum sub illius *curriculo* comparet. Quo ultimo in casu difficillime ea eruitur, nisi morborum praegressorum summa habeatur ratio; latens enim diatheseos cujusdam germen, saepe ingruente novo morbo, evolvitur. Sic plurimae ophthalmiae primum simpliciter rheumaticae, dum in hominem incidunt quondam vitio scrophuloso, arthritico, venereo mulctatum, neque radicitus ab illo liberatum, sensim sensimque characteris scrophulosi, arthritici, venerei etc. participes fiunt. Accidit tunc, ut methodus antirheumatica effectu quidem non plane destituatur, at ad morbum omnino debellandum tamen impar evadat, nisi methodus scrophulae arthritidi, et syphilidi accommodata in usum deducatur. Accidit

(45) Aeger maculam corneae exhibet partim tantum pupillae oppositam, et fatetur se plane nil videre. Id sane aperte docet, praeter maculam corneae aliud adhuc vitium, puta amaurosin, latere.

quoque, ut aegri evidentissime notas scrophulosas, venereas etc. exhibentes in ophthalmiam, sive inflammatoriam, sive rheumaticam incidant. Quod si tunc medicus illas tantum notas perpendat, hancque complicationem praetervideat, quot non medendi errores expectandi erunt (46)! Iidem errores expectandi forent, si ophthalmiam traumaticam in homine e. c. arthritico solis remediis localibus aggredi vellet; remedia enim ista ophthalmiam traumaticam simplicem in homine quidem antea omnino sano debellarent, nunquam vero ophthalmiam complicatam in aegro arthritico.

Ophthalmiae consensuales.

2. Neque satis! Praeter ophthalmias traumaticas, praeterque ophthalmias ex variis diathesibus, earumque complicationibus ortas, aliae adhuc extant ophthalmiae in praxi summopere memorabiles. De *ophthalmiis* loquimur *consen-*

(46) Plus vice simplici vidi infantes scrophulosos in ophthalmias rheumaticas incidisse, quas simpliciter pro scrophulosis habitas, neglecta omni antiphlogistica methodo, illico cum unguentis ophthalmicis medici aggrediebantur, subsequente visus perpetua jactura. Hohnbaum ophthalmiam scrophuloso-rheumaticam adeo pro peculiari forma ophthalmiae scrophulosae descripsit! (Hufeland's *journ.* 1816. *Aug.* p. 88).

sualibus. Consensus enim, quem oculi cum plurimis corporis humani partibus alunt, efficere potest, ut, irritata qualicunque demum ex caussa una alterave istiusmodi partium, oculi inflammentur. Quae observatio relate ad ophthalmias gastricas verminosas jam allata nunc ad alia organa extendenda est. Primum se se exhibent *dentes*, et quidem *dentitio*; qua vigente plurimi infantes ophthalmia laborare solent alibi fusius describenda (47). Nec desiderantur exempla ophthalmiarum a *dente* evulso (48), vel carioso (49), a *morbis maxillae* (50), *narium* (51) etc. Frequentius ophthalmiae cum *vitiis uteri* (52) cohaerent, ac in amenorrhoea (53) ortum agnoscunt.

(47) P. III. Cap. de dentitione difficili.

(48) Ephem. Nat Cur. Dec. II. An. X. obs. 62.

(49) Pietsch *journ. de méd. T.* 36. p. 534. Et *journ. gén. de méd. T.* 34. *Avr.* 1809. p. 395.

(50) Soliscus Carmen de medico etc Hist. 2.

(51) Nov. Act Nat. Cur. Vol. VII. obs. 20.

(52) Feminarum plurimae, quae venere abutuntur, conjunctivam oculi rubellam exhibent. Virginem novi, quae a sola cum viris societate, praesertim appropinquante menstruorum periodo, in oculorum ruborem incidit.

(53) Hoffmann Med rat syst. T. 18. P. I. S. 2. C. 11. obs. 2. Saunders in *med. Comment. v. Edinb.* 3. *B.* p. 440.

§. XXXI.

DE RELIQUIIS OPHTHALMIARUM.

Generatim.

1. Quamvis sub ipsa ophthalmiarum descriptione de *reliquiis* illarum quaestio fuerit; attamen plurimas earum speciatim, et cuncta generatim ad trutinam vocare, perutile censemus. Sequenti id fiet ordine, nempe: de *reliquiis ophthalmiarum* I. *In cornea;* a. *ulcera, et foveae;* b. *obscuratio*, et *macula;* c. *leucoma;* d. *cicatrix;* e. *pannus;* f. *pterigium*, *et* g. *hernia.* II. *In iride;* a. *pupillae defectus;* b. *pupillae angustatio;* c. *pupillae dilatatio.* III. *In cornea*, et *iride simul;* a. *synechia anterior;* b. *prolapsus*, et *staphyloma iridis;* c. *staphyloma corneae.* IV. *In cameris;* a. *hydrops acutus*, *purulentus;* b. *hypopyon;* c. *hydrophthalmus;* d. *haemophthalmus;* e. *cataracta spuria.* V. *In capsula*, et *lente;* a. *synechia posterior;* b. *cataracta.* VI. *In corpore vitreo;* a. *glaucoma;* b. *synchesis.* VII. *In retina*, et *nervo optico;* a. *hebetudo visus;* b. *amaurosis.* VIII. *in bulbo oculi;* a. *varicositas;* b. *exophthalmus;* c. *tabes.*

Foveae corneae.

2. De *ulceribus*, et *foveis corneae* jam abunde disseruimus (54).

Obscuratio, et macula corneae.

3. *Obscuratio*, et *macula corneae* ad reliquias communissimas ophthalmiarum, praesertim earum, quae in syphiliticis, plicosis, et scrophulosis locum habent, et ex trichiasi, aut rheumate oriuntur, pertinent. Differt obscuratio a macula, quod *obscuratio* totam corneam: *macula* autem solum unam, alteramve illius partem occupet. Origo obscurationis, et macularum corneae potissimum in lympha, aut affini humore, vigente inflammatione, inter conjunctivam, et superficiem corneae, aut inter ipsas corneae lamellas deposita, nec non in ulceribus ichorosis corneae praegressis quaerenda est. Pars affecta veluti nebulosi quid exhibet (*nephelium*, *nubecula, macula pellucida* (55), cum colore in centro magis saturato. Immo in majore mali gradu centrum maculae quodammodo turget, et albescit (56) non sine visus

(54) §. XX. N. 2. §. XXVI. N. 1.

(55) Beer op. c. 2. *Th.* Tab I. fig. 5. a.

(56) L. c. 6. « Si vero splendicans cicatrix in nigra oculorum parte fiat, partem aliquam nigredinis dealbat adeo

hoc in loco interceptione (*achlys*, *achlyn*, *aegias*, *aegis*, *aegida*, *macula nubosa*, *nubes*). Nunquam vero in opacitate, et maculis corneae cameris oculi, aut iridi injuria infertur. Neque illis mederi arduum est, dummodo in homine vegeto, et in oculo varicositatis experte obveniant, ac diu in cura perseveretur (57). Consistit autem in illinitione primum marginum palpebrarum, postea loci opaci corneae pennicilli ope bis terve de die repetita, ab initio cum *unguento ophthalmico rubro miti* (58), dein cum *fortiori* (59). Cave hic a remediis emollientibus, utpote quae maculae limites extendant, statum varicosum vasorum sanguiferorum augeant, et ad pannum disponant. Latente vitio quodam universi corporis, illud remediis internis, alias superfluis, aggrediendum.

Leucoma.

4. Macula corneae, quae ex lympha coagulabili in massam firmam, aut in pseudomembra-

ut, si multo tempore permaneat, et aspera, et crassa, etiam memoriam sui relinquat ». Hippocrates l. c.

(57) « Caligines, et nubeculae, et cicatrices subalbicantes *levigantur ac delentur*, si non vulnus aliquod in eo loco accesserit, aut prius cicatricem habuerit in hoc loco, aut unguem pterygion dictum ». Hippocrates Praedict. L. II.

(58) §. VI. N. 5.

(59) §. VI. N. 5.

nulam coalescente fit, *leucoma* dicitur. Leucoma sub forma vel *cretae corneae inspersae* (60) (*albugo*, *paralampsis*), vel *margaritae corneae inhaerentis* (*leucoma margaritaceum*, *perla*) apparet. Visum in loco affecto plane ablatum esse, sponte intelligitur. Leucomati ulcera purulenta corneae, praesertim ophthalmiarum scrophulosarum effectus ansam porrigere solent. *Leucoma albugo* prognosin parum graviorem macularum corneae agnoscit. De *leucomate margaritaceo* a *staphylomate partiali* probe distinguendo fere desperandum, si aegri constitutio aut ab aetate, aut a morbis labefactata fuerit, si malum jam per menses plures extiterit, si vasa varicosa ex sclerotica venientia locum affectum circumdent, sique cornea adeo tumeat, ut camera anterior oculi angustior evaserit, quod per inspectionem lateralem cognoscitur. Quoad *curam*, cave, ne leucoma immediate cum causticis aggrediaris. Enim vero causticis hic *emollientia*, et *resolventia* praemittenda. Ad *emollientia* spectant 1.° *axungia viperina*, *liquamen hepatis mustellae fluviatilis*, *oleum nucis juglandis* (dummodo recentia, et rancedinis expertia) corneae ope pennicilli bis quaterve de die illinita; 2.°

(60) Beer l. c. fig. 6. c. [illegible]

mucilago seminum cydoniorum, *decoctum malvae* oculo decies, et ultra de die instillata; 3.° *Vapor aqueus* infundibuli ope bulbo oculi admotus. *Resolventibus* adnumerantur, 1.° *Bilis bovina*, aut *piscium* cum, aut sine *melle*: 2.° *Extractum conii maculati* ad scrupulum unum in drachmis duabus aquae destillatae simplicis solutum, oculoque instillatum. Si sub usu protracto istiusmodi remediorum leucoma immutabile persisteret, superficies illius cum acu cataractae operationi dicata *scarificanda*, ac dein iterum ad remedia emollientia, et resolventia recurrendum foret. Immutato sic colore, mutataque consistentia leucomatis, via ad *caustica* patet. Incipitur ab *unguento ophthalmico rubro miti*, ascendendo ad *unguentum ophthalmicum rubrum forte*, et dein sensim sensimque ad *unguentum ophthalmicum Hufelandi* (61), et ad aliud *fortius adhuc* (62), cui unguento, dum effectu destitui incipit, duo

(61) Butyri vaccini recentis insulsi, cerae flavae, mercurii praecipitati rubri ââ drachmam unam. M. assidue f. unguentum. D. (Hyemali tempore unguentum istud ob duritiem vix usurpari potest).

(62) R. Butyri vaccini recentis insulsi drachmas duas: mercurii praecipitati rubri grana quindecim: vitrioli cyprini pulverisati grana decem: camphorae olei ovorum subactae grana quatuor. M. f. unguentum. D.

grana *pulveris* subtilissimi *vitri* magno cum successu admiscentur. Potest medicus tandem leucoma et pulveribus aggredi, e. c. *pulvere sacchari canariensis*, aut *pulvere* BALDINGERI (63), aut alio simili (64) oculo ope pennicilli pinguedine obducti semel, vel bis de die immisso. Quae si non juvarent, periculum cum *solutione*, aut *lapidis infernalis* (65), aut *lapidis caustici chirurgicorum* (66), aut *cadmii sulphurici* (*) cum pennicillo semel de die ipsi loco affecto illinita institui posset. Leucomate ita ad formam simplicis maculae reducto, quinquies, sexiesque de die oculo guttae binae *collyrii alicujus salini* (67) instillandae sunt. Vasis sanguineis

(63) R. Boli albae vel rubrae, cremoris tartari, sacchari albi àà drachmam unam. M. f. pulvis subtilissimus. D.

(64) R. Boracis veneti drachmam unam, limaturae stanni alcoholisatae grana decem, sacchari albi drachmas duas. M. assidue, ut fiat pulvis subtilissimus.

(65) R. Lapidis infernalis grana duo. Solve in aquae destillatae uncia dimidia. D.

(66) R. Lapidis caustici chirurgorum granum unum. Solve in aquae destillatae uncia dimidia. D.

(*) HIMLY *Bibl. f Ophthalmologie.* 1. *B.* 2. *St.* p. 408. R. Cadmii sulphurici granum unum: aquae destillatae drachmas duas. M.

(67) E. gr. I. R. Salis tartari grana duo, solve in aquae destillatae uncia una. D. II. R. Aquae rosarum uncias duas,

tumidis leucoma circumdantibus, haec vasa circum repetitis vicibus rescindenda sunt.

Cicatrix corneae.

5. Quodsi cellulosa, quae laminas corneae uno, alterove in loco invicem jungit, a praevia inflammatione, et suppuratione ita destructa fuerit, ut lamellae immediate inter se concreverint, *cicatrix* oritur visum in parte affecta auferens (68). *Cicatrix corneae* est vel *simplex*, vel *complicata*. Complicatur cicatrix cum *ambitu* vel *maculoso*, vel *leucomatoso*, vel cum utrisque simul. *Cicatrix simplex* colorem splendentem margaritae, margines circumscriptos, et centrum callosum exhibet. Forma cicatricis cernitur varia, ovalis scilicet, angularis (*c. dentata*), arcuata (*c. arcuata*), annularis (*c. annularis*), et linearis. Inspectio oculi a latere docet locum corneae a cicatrice detentum nunc complanatum, nuncque depres-

sacchari albi, boracis veneti ââ drachmam dimidiam: extracti aloës aquosi, extracti opii ââ grana sex M. D. III. R. Salis ammoniaci, sacchari albi ââ scrupulum unum. Solve in aquae menthae piperitae uncia una. M. D. IV. R. mercurii sublimati corrosivi granum unum. Opii electi gr. octo. Solve in aquae rosarum unciis duabus. M. D.

(68) « Necessarium est juxta ulcerum (oculorum) vehementiam cicatrices fieri. » Hippocrates. Praedict. L. II.

sum esse. Praeterea cicatrici corneae saepe *synechia anterior partialis* respondet. *Cicatrix corneae complicata* characteres cicatricis simplicis, illosque maculae corneae, et leucomatis jungit. Macula, vel leucoma raro cicatricem totam ambit, sed saepius in uno tantum latere conspicitur. Cicatrix complicata frequentius, quam simplex synechiam anteriorem comitem agnoscit. *Abscessum corneae purulentum* aliquando sine cicatrice proprie dicta exsiccari posse, Beerius docet (*). Tunc affectus locus prominet, omnino opacus est, et flavet. Flavedo vel continua, vel cum punctis cinereis intermediis conspicitur. Abscessum corneae exsiccatum macula diaphana grisea ambire solet, nec raro illi synechia anterior socia invenitur. Quo casu excepto, sanationem ille plerumque admittit (69). E contrario ars nil adversus cicatricem valet. Excisio cicatricis, saltem a nonnullis proposita, (70) cum damno potius peracta est (71). Inte-

(*) Op. c. 2. *Th.* p. 83 Tab, I. fig. 2.

(69) « At ulcerum (oculorum) cicatrices, quibus nil aliud mali affuerit, omnes et a temporibus, et ab arte opem ferre posse putandum est, maxime recentissimas, et in juvenum corporibus ». Hippocrates Praedict. L. II.

(70) Darwin v. *Ophthalmolog. Beob. v.* Himly. 1. *St. Bremen* 1801. p. 141.

(71) Beer l. c. p. 108. nota.

rea licet ambitum illius sive maculosum, sive leucomatosum, si in aditui lucis ad pupillam obstaret, methodo adversus maculas corneae, et leucoma commendata, nisi plane profligare, saltem imminuere. Abscessus corneae exsiccatum primum cum *emollientibus*, dein cum *unguento ophthalmico rubro miti*, interposita illinitione *laudani liquidi* Sydenhami, curandus. Et *lapilli* inter corneae laminas reperti sunt (*).

Pannus.

6. Turgor conjunctivae oculi, quo loco ea non solum scleroticam, sed corneam obducit cum rete vasorum sanguiferorum illi adspectum panni rubri conciliante, *pannus* dicitur (72). Panno ansam porrigere solent ophthalmiae scrophulosae, plicosae, aut aliae in scrophulosis, et plicosis locum habentes neglectae, aut male curatae; frequentissime vero trichiasis, aut entropium (**). Pannus ex hac caussa ortus, fugatis trichiasi, et entropio, sponte evanescit. Sin minus in homine caeterum sano illinitione *laudani liquidi* Sydenhami, cui serius *balsamus vitae* Hoffmanni, et tandem *aether sul-*

(*) Wardrop, Walther, Anderson, v. Himly *opth. Biblioth.* 1. *B.* 2. *St.* p. 246.

(72) Id. ib. 1. *Th.* Tab. III. fig. 3. et 2. *Th.* T. IV. fig. 3.

(**) §. X. N. 9. 10.

phuricus adduntur, tractu temporis sanari solet. Morbo rebelli facto, ad *pulverem* BALDINGERI (73) confugiendum. Res pingues pannus haud fert. E contrario multum lucri a recisione vasorum sanguiferorum super corneam decurrentium ope forcipis DAVIELII peracta obtinetur. Recisio prope corneae limites instituenda, ac pluries repetenda. Videtur sic panno nutrimentum, quod a vasis sanguineis accipere solebat, detrahi. Aegro praeter pannum diathesi quadam laborante, regimen, et pharmaca congrua exhibenda. Caeterum ne credas, te unquam post pannum corneae consuetum illius splendorem restituturum esse.

Pterygium.

7. Plica pyramidalis conjunctivae, apice corneam plus minus attingens, *pterygium* vocatur. Pterygium plerumque xe angulo interno oculi originem nanciscitur. Vidimus tamen et ex angulo externo, quin immo sub palpebra superiore, ortum fuisse. Quocumque in casu ultra medium corneae non procedit. Visus hinc (nisi forte duo pterygia uno, eodemque in oculo adsint, ac in medio corneae cum apicibus se se invicem attingant, (74), haud multum impeditur.

(73) Mirabilem terribilis panni sanationem in Clinico ophthalmico Vindobonensi sic fere omnino absolutam vidi.

(74) Tale exemplum BEER narrat op. c. 2. *Th.* p. 638.

Pterygium, aut pellucidum instar veli tenuis, paucisque vasis cruentis notatum est (*pterygium tenue* (75)), aut densum, rubrum ac si fibris muscularibus instructum esset (*pterygium crassum* (76)). Caussa *pterygii* nequaquam in praevia ophthalmia (nisi forte in ea, contra quam nimia remedia emollientia usurpata fuerunt) quaeri potest. Repetitur potius a laxitate conjunctivae palpebrae (77). Liceret forte pterygium pro pseudo-membrana a diuturna, et imperceptibili irritatione conjunctivae palpebrae orta habere? Ipse saltem Beerius fatetur, se pterygium maxime in operariis per totum vitae curriculum demolitioni aedificiorum antiquorum intentis observasse (78). Quomodocumque res se habeat, id compertum habemus, pterygium neque *carunculae lacrymali*, neque *membranae semilunari* luxuriantibus adscribendum esse. *Pterygium crassum* a *panno*, cum quo similitudinem quamdam alit, distinguitur, cum qualecumque pterygium (inprimis si bulbus oculi versus originem illius convertatur) levi opere ope tenaculae attolli possit, nunquam autem pan-

(75) Beer l. c. Tab. IV. fig. 4. Demours Tab. XL. fig. 1. 2.

(76) Id. ibid. fig. 5.

(77) Beer l. c. p. 638. 639.

(78) L. c. p. 640.

nus. Ad pterygium quoque spectat *massa adiposa* (forte cellulosa), quae in hominibus laxis super conjunctivam ad angulum internum oculi evolvitur, rarissime corneae limites transgreditur, ac *pinguecula*, seu *pterygium pingue* salutatur (79). Pterygii vero nomen *non* merentur excrescentiae carneae (80), seu fere cartilagineae (81), quae super conjunctivam, vel corneam aliquando evolvuntur. Pterygia quotquot sunt sanabilia (82). Si *tenue* fuerit, peculiari *tenacula* (83) firmatur, attollitur, ac dein transversim *lanceola* rescinditur. Nisi corrugatum inde pterygium sponte evanescat, methodus adversus maculas corneae commendata in usum deducenda. *Pterygium crassum* operatione chirurgica majoris momenti (84) auferendum. *Pterygium pingue* naturae committi potest, nisi deformitas inde orta timeatur, quo in casu, ut maculae corneae cautissime curandum. Cura, adhibitis simul *scarificationibus* superficialibus massae pinguedinosae, celerius progreditur.

(79) *Fettfell.* v. Beer op. c. 2. *Th.* p. 645.
(80) Demours op. c. Tab. XLI. fig. 2.
(81) Idem ibidem. Tab. XXXIX. fig. 3.
(82) Beer l. c.
(83) Idem ibidem 2. *Th. Instrumententafel.*
(84) Idem ibidem. p. 643.

Hernia corneae.

8. Quid *hernia corneae* (*ceratocele*) sit, jam dictum est (85). Praeter *complicatam* illam, de qua monuimus, et *simplex* exstat, quae in lamella postica corneae a vi humoris aquei antrorsum propulsa consistit, ac sub forma vesiculae aqueae semi-diaphanae ad superficiem prominentis apparet. Origo ceratoceles simplicis origini ceratoceles complicatae plane similis; quaeri enim debet in ulceribus ichorosis corneae, nec non in conditione hujus membranae complanata, et tenaci. Hernia corneae conspicua prolapsum iridis, ac deformitatem pupillae gignere potest. Quare semper cura illius, etiamsi ea sine superstite cicatrice corneae obtineri haud queat, tentari debet. Ad quem scopum consequendum oculo bis de die *solutio lapidis divini* instillatur, ac hernia cum *laudani liquidi* Sydenhami drachma una, et *balsami vitae* Hoffmanni guttis decem pennicilli ope taugitur. Methodus ista in ceratocele simplici snfficiens ad ceratocelem complicatam auferendam minime valet. Requiritur nempe hic, ut hernia corneae cum *lapide infernali sicco* tangatur. Destructa sic hernia, *synechiam anteriorem partialem* minime evitari posse, sponte elucet.

(85) §. XXVII. N. 2.

Defectus pupillae.

9. *Pupilla deficere potest*, 1.° ob *praesentiam membranae pupillaris* post octavum embryonis mensem (86); 2.° ob iritidem recens nati (87); 3.° ob solutionem corporis vitrei, aut illius jacturam per vulnera oculi, e. c. post cataractae operationem (*subsidentia pupillae, pupilla collapsa*); 4.° ob inflammationem cavitatis oculi, marginibus pupillae inter se concretis (*atresia pupillae*); 5.° ob iritidem praecipue veneream; 6.° ob pus, vel lympham coagulabilem, vel grumum sanguinis pupillam occludentia (*cataracta spuria, purulenta, grumosa*); 7.° ob herniam corneae complicatam; 8.° ob synechiam anteriorem, et 9.° ob staphyloma. A pupillae defectu ea corneae vitia distinguenda sunt, per quae pupilla sine omni iridis vitio solum ex longinquo obtegitur, ac sine omni propria culpa invisibilis evadit. Hujusmodi sunt maculae, et cicatrices corneae pupillae oppositae, aut corrugatio totius corneae. Maximi autem momenti est determinare, utrum visus ex occlusa pupilla perierit, an praeter pupillae defectum alia caecitatis caussa subsit, e. c. cataracta, glaucoma, amaurosis. Nisi

(86) §. XVII. N. 1.

(87) Beer op. c. 2. *Th.* p. 190. Nota.

anamnestica, et perceptio lucis statum rerum indicent, nil difficilius diagnosi istiusmodi complicationum (88). Attamen, ea desiderata, et *prognosis*, et *therapia* deficiunt. Haec in *pupilla artificiali* consistit, cui locus erit 1.° si caecitas nullam aliam artis conamina eludentem caussam agnoscat: 2.° si visus altero in oculo amissus pupillae artificialis institutionem necessariam reddit; 3.° si lucis perceptio, quoad usque fieri licet, adest; 4.° si oculus a praevia inflammatione jam perfecte restauratus invenitur, et 5.° si aeger caeterum sanus, ac ab omni labe, praesertim scrophulosa, arthritica, plicosa, venerea immunis vivit. Tres pupillam artificialem instituendi *modi* existunt, nempe: 1.° per *iridis incisionem* (*corotomia*); 2.° per *iridis excisionem* (*corectomia*), et 3.° per separationem *iridis a ligamento ciliari* (*coredialysis*). Coretomiam a Cheselden proposi-

(88) In clinico ophthalmico Viennensi Bohemam observavi, quae simul cicatrice corneae cum ambitu leucomatoso, atresia pupillae, et cataracta spuria membranacea laborabat. Beerius ambitum leucomatosum cicatricis corneae ope causticorum fugavit, defectui pupillae per pupillam artificialem, ope corectomiae factam, succurrit, ac cataractam reclinavit. Aegra oculo altero jam dudum destituta illius, de quo sermo est, visum ad rudiora negotia perficienda recuperavit.

tam, ac a MAUNOIR nuper commendatam (89), BEERIUS plane rejicit (90). Pro *corectomia*, et *coredialysi* peculiares indicationes ipse stabilivit, circa quae, nec non circa modum operationes istas perficiendi, utpote objecto plane chirurgico, ejus adire juvabit librum (91).

Pupillae angustatio.

10. Post iritidem quandoque *angustatio pupillae* (*myosis*, *metosis* cum *akinesia iridis*) immobilitate iridis stipata sine omni alio evidenti vitio oculi relinquuntur. Hoc in malo pupilla situm normalem, et formam rotundam retinet. Aeger, etsi de visus labefactatione conqueratur, attamen diurno tempore minora licet

(89) *Mém. sur l'organisation de l'iris, et l'opération de la pupille artificielle, à Paris et à Génève.* 1812. Cfr. *Medico-chir. Transact. Vol.* 7. *Part.* 2. 1816. *Et: Annali universali di medicina compilati dal Dr.* OMODEI *Vol. VI. An.* 1818. *Maggio: Lettere del Prof.* SCARPA *al Prof.* MAUNOIR *concernenti l'operazione del Sr.* ADAMS *sulla cataratta, e sulla pupilla artificiale.*

(90) Op. c. 2. *Th.* p. 199.

(91) L. c. p. 200. Cfr. Commentatio de coremorphosi sistens brevem methodorum ad pupillae artificialis conformationem, hucusque adhibitarum adumbrationem, novique ad iridialysin instrumenti descriptionem. Auct. WAGNER. Goett. 1818. Cfr. SCHLAGINTWEIT *Ueber d. gegenwurt. Zustand der Pupillenbildung in Dentschland. München* 1818.

objecta distinguere valet, appropinquante autem crepusculo, aut nocte, si vitium utrumque oculum detineat, gressus sine duce instituere nequit. Quamvis *hyoscyamus niger* (*), et *atropa belladonna* in genere virtute iridis contractionem promovendi (92), hincque pupillam dilatandi gaudeant: nihilominus adversus angustationem pupillae, et rigiditatem, de qua loquimur, nil hucusque praestiterunt, quod cum et de aliis remediis valeat, malum hoc adhuc pro insanabili declarare coacti sumus. Quocumque in casu cum applicatione topica atropae belladonnae caute incedendum, ne iris inde paralytica fiat (*).

Pupillae dilatatio.

11. Vitium praecedenti oppositum *mydriasis* est, dilatatio scilicet, et immobilitas pupillae, *perstante caeterum visu.* Quamvis mydriasis vix reliquiis inflammationum adnumerari possit, ac magis ad genus amauroseos spectet, attamen de ea, cum quaestio de conditionibus mor-

(*) Lege de hoc argumento: Swieten Commentar. Vol. X. Wishart et Paget in *Edinburgh med. and surg. Journ. Vol. IX.* 1813. Runge in Himly's *Bibl. f. Ophthalmologie.* 1. *B.* 2. *St.* p. 416.

(92) Demours op. c. T. I. p. 260.

(*) Daries diss. de belladonna in Baldinger sylloge selector. opuscul. Vol. II. p. 88.

bosis pupillae sit, mentionem injicere debuimus. Rudimenta doctrinae mydriasis apud Graecos jam inveniuntur, testantibus ORIBASIO (93), AETIO (94), PAULO AEGINETA (95), et ACTUARIO (96). Inter recentiores de mydriasi scriptores DEMOURS pater (97), et filius (98) excellunt, cui ultimo pulchram hujus morbi debemus depictam imaginem (99). Pupillae color normalis cernitur (100). Aegri mydriasi detenti magnam lucem respuunt, ac sub crepusculis melius vident (1). Objecta illis minora apparere solent (2). Caussa mydriasis in affectione mor-

(93) Synopsis. Lib. VIII. C. 44.

(94) Tetr. Lib. II. Serm. II. C. 52.

(95) De re medica. Lib. III. C. 22.

(96) Method. medendi. Lib. II. C. 7.

(97) *Observations insérées à la fin du premier vol. de la traduction des Essais, et observ. de méd. de la Société d'Edinbourg.*

(98) Op. c. T. I. p. 433, 451.

(99) Op. c. Tab. XX. fig. 2.

(100) « Quum pupillae color nihil immutatur, sed multo, quam naturaliter esse consuevit, est latior... » ORIBASIUS l. c.

(1) FEL. PLATER. Lib. I. de funct. laesion. C. 7.

(2) ORIBASIUS l. c. « Aliquando tamen vident, verum obscure, et quae videntur ab ipsis *omnia minora putantur* ». AETIUS l. c. SCHEID hoc phaenomenon explicare sategit. v.

bosa nervorum ciliarium locatur. Cujus affectionis sedes quaeri debet vel in cerebro, vel in ganglio ciliari, vel in nervorum ipsorum curriculo, aut fine. Excitatur talis nervorum ciliarium affectio aut per violentias externas, aut per narcotica, quod GALENUM non latebat (3). Re ipsa mydriasis nobis videtur status ille nervorum ciliarium, qui in nervo optico amaurosis dicitur, hinc *amaurosis ciliaris.* Quae opinio ex ipsa curandi ratione, utpote illi amauroseos plane simili, confirmatur. Visui succurritur in mydriasi, si aeger per chartam parvo foraminulo instructam objecta intueatur.

Synechia anterior.

12. Concretio iridis cum cornea (*synechia anterior*) nunc in *toto ambitu* harum membranarum, nunc in *maxima earum parte*, nunc in *uno tantum loco* contingit. De concretione plus minus universali iridis cum cornea mox infra de *staphylomate* agendo sermo erit. Hic tantum de concretione unum illarum locum occupante quaestio est. Locus iste nunc marginem pupillae, nunc aliam iridis portionem respicit. Utroque in casu talis concretio, inprimis si ea a cicatrice corneae ambitu leucomatoso conspicuo

Visus vitiatus. Sect. II. §. 17. Cfr. DEMOURS op. c. T. I. p. 442.

(3) De methodo medendi. Lib. III. C. 11.

instructa cooperiatur, quamvis oculus e latere, ut suadent, examinetur, difficulter cognoscitur. Quaevis ophthalmia externa, quae in ulcus penetrans corneae desinit, synechiae anteriori partiali ansam porrigere potest; sauciata enim cornea, humor aqueus iridem antrorsum propellit, quae margines ulceris corneae attingens per inflammationem lentam cum iis concrescit. Tentamina synechiam anteriorem partialem operatione chirurgica auferendi vana hucusque fuere, nec suadet ea BEER (4).

Prolapsus, et staphyloma iridis.

13. *Iris* vel in sacculum herniosum corneae, (*hernia corneae complicata*), vel per foraminula corneae exulceratae, (*staphyloma iridis*) prolabitur. Dum staphyloma iridis, fugata plane ophthalmia relinquitur, forma illius ab ea, quae curriculum ophthalmiae comitabatur, differt. Hic enim iris nuda conspicitur, ibi jam pseudo-lamella corneae obtegitur. Generatim staphyloma iridis ophthalmiae praegressae affectus signis sequentibus cognoscitur: 1.° Prominentia rotunda tuberculosa colorem iridis exhibente ad corneam; 2.° circulo albescente prominentiam illam circumdante, et 3.° pupilla e loco remota, quandoque obliterata. Haud raro staphyloma iridis cum *cor-*

(4) Op. c. 2. *Th.* p. 266.

rugatione corneae societatem init. Dum iris per plura ulcera corneae prolabitur, malum *staphyloma iridis racemosum* (5), alias, ut monuimus (6), *myocephalon* (7), *clavus* (8), *melon* (9) nuncupatur. Prolapsus qualiscumque iridis aliter sanari haud potest, nisi, relictis synechia anteriori partiali, et cicatrice corneae. *Staphyloma racemosum*, praecipue antiquum, et in oculo varicoso obveniens *noli me tangere* constituit. Alias portio, aut portiones iridis prolapsae *lapide infernali* sicco, aut *butyro antimonii* (cujus gutta specillo metallico nodulo ad apicem instructo suscipitur, ac loco affecto applicatur, instillàndo dein illico in oculum aquam tepidam), tangi possunt.

Staphyloma corneae generatim.

14. Staphylomatis corneae nomen protuberantiae circumscriptae corneae opacae redditae, et cum iride concretae imponimus (10). Quod

(5) Germ. *Traubenstaphylom*. V. Beer op. c. 2. *Th.* Tab. I. fig. 1.

(6) §. XXVI. N. 2.

(7) Germ. *Muckenkopf.* Beer l. c. fig. 2. Gall. *téte de mouche*. v. Demours op. c. Tab XXXII. fig. 2. et 3.

(8) Beer l. c. fig. 3. Demours op. c. Tab. XXXIII. fig. 2.

(9) Beer l. c. fig. 4. Demours op. c. Tab. LX. fig. 2.

(10) « *Pour bien comprendre la formation du staphylome de la cornée, on peut prendre la vessie d' un animal, la*

malum nunc totam corneam (*staphyloma corneae totale*), nunc partem illius (*staphyloma corneae partiale*) occupat.

Staphyloma corneae partiale.

15. *Staphyloma corneae partiale*, nisi id, quod rarum est, totum marginem pupillarem includat, visum haud plane tollit. Nihilominus praeter deformitatem graves inde molestiae, ut stillicidium lacrymarum, dolor sub motu oculi, ruborque illius oriuntur. Morbo, de quo agitur, ophthalmiae scrophulosae, et variolosae ansam porrigunt; dum scilicet plurimae pustulae corneae, ophthalmiarum illarum comites invicem confluunt, abscessum constituunt, qui in cavitatem oculi disruptus, effluxui humoris aquei, et appropinquationi iridis ad corneam locum concedit. Ne *staphyloma corneae partiale* cum *leucomate margaritaceo* confundas.

Staphyloma partiale.	*Leucoma margaritaceum.*
1. Diameter ad minimum duarum, vel trium linearum.	1. Diameter ad minimum lineae unius, et semis,

remplir d'eau, et après l'avoir liée solidement, détruire dans un point plus ou moins étendu et par un procédé quelconque, une partie de couches membraneuses, dont elle est composée. On pressera cette vessie, et on verra une protubérance se former à l'endroit affaibli». Demours. op. c. T. I. p. 310.

2. Color ex albo griseus.	2. Color cretaceus, margitaceus.
3. Cornea cum iride in toto staphylomatis ambitu concreta.	3. Cornea cum iride vel plane non, vel in uno tantum puncto, concreta.
4. Camera anterior vel deficit, vel valde angusta est.	4. Camera anterior vix angusta.
5. Cornea versus staphyloma conica evadit.	5. Cornea circa leucoma normalis.

Staphyloma corneae partiale et felicissimo in casu, nunquam sine cicatrice corneae sanari potest. Si visus non plane deletus fuerit, et oculus omnis varicositatis expers (11) sit, saltem progressui morbi, ac deformitati occurritur, si, separatis prius palpebris, parti superiori, et mediae staphylomatis gutta *butyri antimonii*, ut supra suasimus (12), applicetur. Oritur inde eschara alba, ac inflammatio: quo facto, oculo summa quies concedenda est. Serius caustici applicatio repetitur, ac sic plurimis vicibus, interposita semper quiete, donec prominentia corneae ablata fuerit. Ab unguentis ophthalmicis abstinendum.

Staphyloma corneae totale.

16. *Staphyloma corneae totale* vel ab uni-

(11) Oculus enim varicosus *noli me tangere* sistit.
(12) N. 13.

versa superficie corneae sub forma *globosa* elevatur (*staphyloma corneae totale sphaericum* (13)), vel corneam sub forma *coni* prominentem exhibet (*staphyloma corneae totale conicum* (14). Docente Beerio (15) in staphylomate *conico* iris non solum cum cornea concreta est, sed et ex posteriore illius superficie , uvea scilicet , pseudo-membranulae versus superficiem anteriorem capsulae lentis decurrunt, quorum ope synechiae posterioris species gignitur, deficiente sic camera posteriore oculi, et exsiccatis fontibus humoris aquei. In staphylomate sphaerico e contrario camera posterior oculi, et fontes humoris aquei in statu normali reperiuntur. Haud mirum hinc est, corneam cum iride ab humore isto protrusam tumorem longe ampliorem exhibere, quam ille est, qui in staphylomate conico animadvertitur. Immo tanta aliquando obvenit in staphylomate sphaerico corneae extensio, ut haec membrana tenuissima, et

(13) Beer op. c. 2. *Th.* Tab. II. fig. 4. Demours op. c. Tab. LX. fig. 1. 2. 3.

(14) Beer ibid. fig. 5. Demours op. c. Tab LVII. fig. 1. 3.

(15) *Ansicht der staphylomatosen Metamorphosen d. Anges Wien* 1806. op. c. 2. *Th.* p. 213. Pulcherrima praeparata anatomico-pathologica in *Museo Beeriano ophthalmologico* collecta auctoris doctrinam demonstrant. Cfr. Kelch *Beytrage z. patholog. Anatomie.* 1. *Abschnitt.*

quodammodo diaphana evadat ita, ut aeger se visum recuperasse sibi gratuletur. At brevi post *ruptura oculi* (*rhexis oculi*) sequi solet. Staphylomati corneae totali, quondam ex variolis communissimo, nostro aevo quandoque ophthalmoblennorrhoea, et ophthalmia scrophulosa ansam porrigere solent. De visus instauratione in staphylomate corneae totali ne quidem cogitandum est. Agitur hic solum de abigenda deformitate, et de praepediendo transitu morbi in exophthalmiam cancerosam: qui transitus quammaxime timendus est, si oculus staphylomate totali prehensus vasa varicosa exhibeat: si a ciliis palpebrae inferioris continuo irritetur, sique palpebrae jam amplius claudi nequeant (16). Qua de caussa tali sub rerum positione citissime ad *operationem staphylomatis* (17) perveniendum; nil enim a butyro antimonii, et a scarificatio-

(16) Demours op. c. Tab. LXI. fig. 1.

(17) Beer l. c. p. 217. 221. Die 31 julii 1817 staphyloma totale corneae sphaericum, ex variolis ortum ducens, a Beerio (operationem hanc pro 217 vice perficiente) dexterrime ablatum vidi. Pseudomembrana hic generata, rubra, formam epiglottidis exhibens inter palpebras prominebat. Sensim vero pseudomembrana ruborem amisit, inter debitos limites rediit, ac semi-pellucida reddita corneae figuram aemulabatur. Cfr. Chelius *ub. d. durchsichtige Hornhaut d. Auges, ihre Funktionen u. krankhafte Veranderungen. Karlsruhe* 1818.

nibus staphylomate expectandum est. Fugato staphylomate, saepe pseudo-membrana semi-pellucida corneae vices fungitur (18). Si lens crystallina, et corpus vitreum (quae saepe conservantur) exirent sub operatione palpebrae, tunc saltem claudi possent, atque applicatio oculi artificialis facile locum inveniret. De morbo corneae, qui *staphylomatis pellucidi conici* nomen obtinuit, infra (*) quaestio erit.

Hydrops purulentus oculi et hypopyon.

17. *De hydropis acuti purulenti oculi* (19), origine jam egimus (20); effectum enim sistit inflammationis partis internae oculi, reliquarum inflammationum instar *lympham coagulabilem secernentis*. Patet hinc, talem hydropem purulentum oculi plane ab *hypopyo*, id est ab effusione *puris ex abscessu* sive externo, sive interno in cavitatem oculi distinguendum esse;

(18) Oculum regenerari posse exemplo luculentissimo comprobare satagit (LOEFFLER *Beytrage z. Wundarzneyk.* 1. *B.*), at verisimiliter pseudo-membrana corneam aemulans illi imposuit.

(*) §. XXXVIII. 2. (*).

(19) De praesenti argumento legatur praecipue MAUCHART. Diss. de hypopyo. Tub. 1742. v. HALLER coll. diss. chir. III. T. N. 30. et altera ejusdem auctoris: de empyesi oculi sive pure in secunda oculi camera staguante. Tub. 1742.

(20) §. XXI. N. 4.

eadem enim hic differentia invenitur, uti inter hydropem purulentum pectoris, et empyema, Nec alia differentia inter blepharo-ophthalmoblennorrhoeam, et hydropem oculi acutum purulentum existit, nisi quod ibi lympha coagulabilis per genas ruit; hic autem in cavitate oculi colligitur. Quodsi arrideat, hydropem purulentum oculi nomine hypopyi spurii salutare, libenter accedimus, at non viceversa; pus enim ex abscessu in cavitatem oculi effusum *verum* sistit *hypopyon*, speciem scilicet legitimae phthiseos oculi. Quoad diagnosin *hydropis acuti purulenti*, et *hypopyi* sciendum, illum derepente oriri, ac tantam copiam liquidi morbose secreti exhibere, ut bulbus oculi valde turgeat; hypopyon autem praeviis signis abscessus oculi locum habere, et ex paucis tamen guttis puris effusi constare. Ne hydropem purulentum oculi, et hypopyon cum *maculis corneae* confundas, consilio jam MORGAGNII (21), oculum ex latere aspice. A *cataracta Morgagniana hydrops purulentus*, et *hypopyon*, habita ratione curriculi morbi, et sedis (cataractae scilicet retro pupillam), distinguuntur (22). Hydrops acutus purulentus oculi saepius sanatur,

(21) De sede et causs. morborum. Epist. XIII. N. 24.

(22) LEPORIN Diss. de hypopyo. Goett. 1778.

non ita hypopyon, in quo, praeter pus extravasatum, devastationes ab abscessu ortae perpendi debent. In *hydrope acuto purulento oculi* incipiente, ne ob id, quod materies purulenta in oculo prodit, a methodo antiphlogistica jure commendata (23) abstineas; sicuti enim methodus ista in blepharo-ophthalmo-blennorrhoea indicatur, ita et hic. Interea non solum resolutioni inflammationis, sed etiam absorptioni lymphae coagulabilis extravasatae studendum est. Mirum in modum huic scopo respondent *calomel* (24), frictiones ex *unguento mercuriali cum digitali* (25), ad regionem supraorbitalem, *infusum digitalis* (26) et maxime *decoctum radicis polygalae senegae* (27), non neglecto *amplo vesicatorio* ad nucham; quorum remediorum scilicet ope hydropem purulentum plus vice simplici sine operatione debellavimus, debellarunt et alii (28). In hypopyo e contrario,

(23) A Cl. Scarpa l. c.

(24) Bruel in Hufeland's *u.* Himlys *Journ.* 1809. *Oct.* p. 93. ad granum unum omni hora et ultra.

(25) R. Unguenti mercurialis drachmas duas: pulveris digitalis purpureae drachmam unam. M.

(26) Autenrieth Diss. de neuralgia coeliaca. p. 28.

(27) Wendt *Annal d. klin. Instituts in Erlangen.* 1. *Heft.* Cfr. Goedlin diss. de hypopyo. Erl. 1800.

(28) Fischer de hypopyi curatione sine operatione chirurgica.

quoties id fieri potest, puri per corneae sectionem (29) exitus procurandus, ac vires aegri cibis nutrientibus, vino, et tonicis, praesertim *cortice cinchonae*, radice *acori calami*, cui *aether sulphuricus* addi potest, erigendae. Utroque in morbo oculo *laudanum liquidum* SYDENHAMI illinire minime nocebit.

Hydrophthalmus generatim.

18. *Hydrophthalmus* (30) augmentum morbosum humorum in oculo contentorum significat. Respicit hinc vel *humorem aqueum* (31), vel *humorem vitreum*, vel *utrosque simul*. *Hydrophthalmus* ex *augmento humoris aquei*

(29) Volumen corneae quadruplum fieri posse testatur BEER p. 617.

(30) Legi merentur MAUCHART diss. de hydrophthalmia, seu hydrope oculi. Tub. 1744. in HALLERI collect. disp. chir. T. I. N. 28. CARTHEUSER diss. de hydrophthalmia. Argent. 1762. HEISTERS *med. chir. Wakrnehm.* LOUIS in *mém. de l'ac. de chir. T. V.* RICHTER *Anfangsgr. d. Wundarzneyk.* 3. *B.* CAMPER in *hist. de la Soc. R. de méd de Paris.* 1788. *Mém.* p. 46. v. *Abh. f. pr. Aerzte.* 16 *Th.* p. 460. SACHTLEBEN *Klinik der VVassersucht.* p. 444. BEER l. c. 2. *Th.* p. 616. 629.

(31) In statu sano humor aqueus guttas quinque non excedit. VOIGTEL *Path. Anat.* 2. *Th.* p. 100. De analysi chemica humorum oculi vide ORFILA *élémens de chimie méd. Paris.* 1817 3 *partie. chap.* 3 *sect.* 1., et DEMOURS op. c. Vol. I. p. 40 sq.

cum presbyopia, et extensione corneae (32) incipit, quae membrana re ipsa vix opaca fit, sed talis ob turbatum humorem aqueum apparet. Sclerotica circa corneam livida uti in recens natis. Iris se se movendi facultatem amittens colorem obscuriorem inducit. Camera anterior oculi longe amplior. Aeger non nisi de sensu ponderis, et tensionis in bulbo oculi conqueritur. Motus oculi continuo segnior evadit, ac visus plane deletur. Universus oculus durior. *Hydrophthalmus* ex *augmento humoris vitrei* orditur tumore conico oculi, illico immobilis, cum duritie lapidea. Saepe strabismus ad superiora (33). Cornea pelluciditatem consuetam retinens sphaerica evadit. Sclerotica circa corneam livida, veluti conspurcata, aeger myops factus. Camera anterior oculi, iride corneam versus propulsa, fere evanescit (34). Iris colorem normalem servat. Aeger dolore summo ad cerebrum, dentes, et collum propagato, excrucia-tur, neque ciborum desiderio, neque somno fruitur. *Hydrophthalmus mixtus* symptomata ambarum specierum, quousque id fieri potest, juncta exhibet. Oculus hic maxime varicosus fit,

(32) Demours Tab. LXI. fig. 3. Cfr. §. XXXVIII. 2. (*).

(33) Sauvages Nosologia. T. I.

(34) Terras in *Journ. de méd. chir.* et *pharm. T.* 45.

ac volumen illius adeo crescit (35), ut oculo bovillo similis nomen *buphthalmi* (36) acceperit. CHESTON (37) ex oculo hydropico quinque uncias seri manare vidit. Praeter caussas generales hydropis (38), non excepta inflammatione (39), hydrophthalmo ansam porrigunt: quoad *humoris aquei* augmentum, impetigines praesertim capitis praepostere sanatae, epistaxis cohibita (40), morbique viscerum abdominalium (41): quoad *humorem vitreum* scrophula, syphilis, abusus mercurii (42), et quoad *utrosque humores*, praeter allatos morbos, scorbutus. *Hydrophthalmi* prima species adhuc incipiens, et in homine caeterum vegeto curam aliquando admittit. De secunda specie fere desperandum. Buphthalmus ab exophthalmia carcinomatica excipitur, mortis

(35) Ad magnitudinem ovi gallinacei extensum oculum describit GENDRON *mal des yeux. Vol. II.*

(36) Germ. *Ochsenauge.* DEMOURS op. c. Tab. LXII fig. 1. 2.

(37) *Patholog. Untersuchungen u. Beobachtungen ubers.* v. SCHERF. p. 151.

(38) P. I. Vol. II. Cap. XLI. §. CLXIX.

(39) Ex ophthalmia hydropem oculi vidit BLANCARDUS (op. p. Vol. II. C. 13), ut mirer, BELLIUM (l. c. T. 3 p. 219.) hanc originem negare, et BEERIUM eam silentio praeterire.

(40) TULPIUS obs. med. Lib. I. C. 28.

(41) BONETUS medicina septentrionalis. L. I. Sect. XXII. C. 64.

(42) ROWLEY *Abh. v. d. vorsugl. Augenkrankh.* p. 210.

nuntia. Nec desunt *oculi disrupti* (43), iterumque repleti (44) exempla. Quandoque orbita simul carie detenta (45). Cura *hydrophthalmi* secundum regulas generales hydropi medendi, et secundum caussas speciales inchoanda est. Humore ex retropressis impetiginibus abundante, earum restitutio, vel saltem *vesicatorium* (46), aut alia *ulcera artificialia* (47) locum obtinent, non neglecto usu interno *camphorae*, et *sulphuris aurati antimonii*. Morbo ex suppressa epistaxi orto, hirudines naribus admove. In hydrophthalmo qualicumque ex vitio scrophuloso, syphilitico orto *digitalis purpurea*, et *calomel* multum promittunt. *Supertartratem potassae* cum *borace* commendat BEER (48). In morbo recenti oculis *sacculi ex herbis aromaticis* imponi possunt, adhibita simul frictione regionis supraorbitalis cum *unguento mercuriali*. Si oculi tensio necdum conspicua foret, varia *colly-*

(43) CALLISEN *Anfangsgr. d. Chirurgie* p. 382.

(44) Chirurgus Ticinensis GIANI retulit Patri meo, se oculum hydropicum sponte disruptum, atque de novo aquis repletum vidisse, quod certe de prima hydrophthalmi specie intelligendum est.

(45) CHESTON l. c.

(46) HEISTER Praelect. chirurg. T. I. p. 593.

(47) Valde a CALLISENO commendantur l. c.

(48) L. c. p. 620.

ria a Monroo (49) proponuntur. *Humor aqueus* abundans in oculo haud varicoso, aegroque caeterum sano, facta incisione perpendiculari corneae ope lanceolae in distantia semilineae a sclerotica, educi potest (50). Sanatio vulneris, margines illius quotidie elevando, impedienda. Quae operatio quandoque viam diureticis parat. Humor vitreus aliter abigi haud posset, nisi secta cornea uti in cataracta, eoque cum lente educto. Alia tentamina (51) praesertim *punctura ope acus tricuspidis* (52), *setaceum* (53), *sternutatoria* (54) periculosa sunt.

De oedemate corneae, conjunctivae, et hydatidibus oculi.

19. Silentio praeterire nequimus *oedema corneae* (55), *conjunctivae* (56), et *hydatides oculi*

(49) On dropsy §. 104. R. Aluminis, vitrioli albi ââ grana quatuor. Solve in aquae unciis tribus. D. Linteis suscepta oculo affecto cum compressione admovetur. Vel R. Florum chamomillae, rosarum rubrarum aa uncias duas. Coque cum vino rubro, ut fiat *epithema*.

(50) Sicuti in operatione cataractae incedendum esse docet Adams *The Journ. of science and the arts. Lond.* 1817.

(51) Lege de iis Platnerum Inst. chir. §. 754. Nuckium Lib. de duct. ocul. aquos. p. 126. Bell *Wundarzneyk.* 3. *T.*

(52) Bell l. c.

(53) Ford. in *medical communications. Vol. I.* v. Blumenbach's *med. Bibl.* 2. *B.* p. 359.

(54) Richter l. c. p. 400. ea jam vituperat.

(55) Rose de morbis corneae ex fabrica ejus declaratis.

variis partibus adhaerentes (57), quamvis quid istis malis, praeter lenes *scarificationes*, et applicationem remediorum adstringente virtute praeditorum (58) opponendum sit, ignoremus.

Haemophthalmus.

20. *Haemophthalmus*, seu collectio sanguinis in cameris oculi haud raro ophthalmias traumaticas, et scorbuticas comitatur, vel sequitur. Observatus quoque est post sternutationem (59), et post reclinationem corporis antrorsum (60). Frequentissime vero haemophthalmus post operationes pupillae artificialis, et cataractae occurrit. Absorptio cruoris in cameris oculi plerum-

(56) Tale oedema sub nomine hydropis tunicae adnatae describit FRAUENDORFFER in Eph. Nat. Cur. Dec. III. An. 3. obs. 3.

(57) BOERHAAVIUS ejusmodi hydatides ad corneam descripsit, quas sola punctione sanavit (Praelect. in inst. med. Edit. HALLERI Comment. in sect. 307.).

(58) R. Pulveris sacchari saturni, salis ammoniaci aa gr. vj: aquae rosarum uncias duas. M. f. Collyrium. (MONRO l. c. §. 169).

(59) HOUTTUYN *mém. de l' ac. R. des sciences.* 1769. p. 43. *Samml. f. pr. Aerzte.* 1. *B.* 2. *St.* p. 67. Cfr. RICHTER's *Chir. Biblioth.* 4. *B.* p. 179.

(60) Juvenis rusticus, quoties corpus antrorsum inclinabat, simulque brachia movebat, sanguinem in cameras oculi extravasatum exhibebat, observante WALTHERO; v. *Salzb. med. chir. Zeitung.* 1817. *N.* 78. p. 413.

que a natura, aliquando mirabili celeritate (61) perficitur; ac revera, paucis casibus exceptis, leve sisteret malum, nisi periculum relicti *grumi* pupillam accludentis minaretur. Absorptionis opus quandoque ab *infuso foliorum digitalis purpureae*, aut a *decocto florum arnicae montanae* tum intus, tum extus super oculum usurpatis promovetur.

Cataracta spuria.

21. De *cataracta spuria* ophthalmiarum effectu alibi (62) sermo fiet.

Synechia posterior.

22. *Synechiae posterioris* jam mentionem injecimus (63). Nil aliud ea est, quam nexus *uveae* cum superficie anteriore *capsulae lentis* ope filamentorum ex lympha coagulabili constitutorum. Sequitur hoc malum ophthalmias praesertim venereas, et arthriticas. Difficilis est illius diagnosis, nisi microscopium in usum deducatur, ac pupilla, in provectiori malo saepe ovalis (64), prius

(61) In casu a Walthero recensito, absorptio circiter spatio sextae horae partis fiebat (l. c.). Exemplum plane oppositum, guttae scilicet cruoris, per annorum curriculum in camera anteriore oculi latitantis, Cl. Wolfart retulit (Hufeland's *Journ.* 1818. *Febr.* p. 108.).

(62) §. XXXII.

(63) N. 16.

(64) Demours op. c. T. I. p. 228. Tab. XXXVII. fig. 1.

ope solutionis extracti sive hyoscyami nigri, sive atropae belladonnae, si fieri licet, dilatetur. Generatim de synechia posteriore suspicio alitur: si a praevia ophthalmia interna debilitas visus relinquatur: si pupilla angularis sit, sique retro eam vel filamenta grisea tenuissima, vel rete obscure rubrum conspiciantur (65). In morbo recenti, aegroque caeterum bene constituto spes sanationis affulget, sub usu scilicet *unguenti ophthalmici rubri* primum *mitis*, dein *fortioris*, quibus nonnulla *extracti hyoscyami* grana superadduntur. Nisi aeger jam mercurio abusus sit, etiam absente lue, *calomel* cum successu porrigitur.

Cataracta.

23. De *cataracta*, ut *ophthalmiarum effectu*, in paragrapho de cataracta quaestio fiet.

Glaucoma.

24. *Glaucoma* est *corporis vitrei obscuritas* (66) plerumque *cataractae viridis* comes. Utraque mala vel ab ophthalmia arthritica gignuntur, vel sine praevia inflammatione originem chronicam agnoscunt. Societatem cum statu varicoso

(65) Imaginem pulchram hujus morbi exposuit WALTHER in *Abhandl. aus d. Gebiete d. prakt. Medicin. besond. d. Chirurgie u. Augenheilk.*

(66) DEMOURS op. c. Tab. XX. fig. 1.

vasorum oculi ineunt. Propius in paragrapho de cataracta, ut mala insanabilia describentur.

Synchysis.

25. *Synchysis* dicitur *humoris vitrei resolutio.* Signa hujus mali sunt: visus labefactatus, vel, praeter quandam lucis perceptionem, deletus, pupilla angustata, et margo pupillaris iridis plus minusve angularis. Si morbus praeviae ophthalmiae originem debet, iris aut plane immobilis fit, aut sub quovis motu oculi veloci instar acus magnetici retrorsum oscillat. Plerumque lens crystallina ocyus serius cataracta molli veluti caseosa corripitur. Oculus totus mollis est, et flaccidus, atque sclerotica sub compressione plicas exhibet. Synchysis vel ex iritide syphilitica, vel ex lue chronico modo evolvitur. Et mercurii abusus ad eam excitandam conferre videtur (67). Quocumque in casu humor vitreus consistentiam albuminis amittit, et humori aquoso similis redditur. *Membrana hyaloidea* adeo tenuis, et friabilis evadit, ut a levissimo licet attactu dilaceretur (68). Synchy-

(67) Marat *an inquiry into the nature, cause and cure of a singular disease of the eyes, hitherto unknown and yet common, produced by the use of certain mercurial preparations. Lond.* 1776. Beer op. c. 2. *Th.* p. 259.

(68) Membrana hyaloidea alias detecta est, vel obscurata (Mohrenheim's *Beitrage.* 1. *B.* p. 279.) vel in massam steato-

sis incipiens cum visu solum labefactato, quandoque diaeta nutriente, vino generoso, aëre puro rusticano, motu congruo, et usu radicum *smilacis sarsaparillae*, et *chinae nodosae* sanata est (69), nunquam vero provectior cum visu deleto per tabem oculi terminatura.

Hebetudo visus.

26. *Hebetudo visus* (*amblyopia*), utpote ophthalmiarum praegressarum effectus originem thahere potest tum a vitiis hucusque recensitis corneae, humoris aquei, pupillae, camerae posterioris, capsulae lentis, et corporis vitrei, tumque a *vitiis retinae*, et *nervi optici*. De istis sub nomine *amblyopiae nervosae* in specie. Qui morbus praeter visus labefactationem et nonnulla signa in specie indicanda nil, quod in sensus caderet, exhibet. Diagnosis hinc praesertim ex morbis praegressis instituitur. Spectant ad eos *ophthalmia interna*, *iritis*, et *chemosis*. Morbi hujusmodi vario pacto amblyopiae, de qua agitur, ansam porrigere videntur: nempe 1.° pulpam nervi optici, et ejusdem propaginem destruendo, emolliendo, aut indurando (70): 2.° blepharo-spasmum excitando,

matosam et calcaream commutata (*Medical observations and inquiry. Vol. II. N. 14.*).

(69) Beer l. c. p. 260.

(70) Cfr. Cap. de amaurosi.

quo malo diu perstante, a continua bulbi oculi compressione *torpor retinae* expectari debet, et 3.° vasa sanguifera choroideae varicoso-ossea (71) reddendo, unde iterum inevitabilis retinae evadit compressio. Tandem methodus antiphlogistica, et praesertim obscuritas ultra debitos limites adhibita systematis nervosi oculorum robur infringunt. Amblyopia, quae ex vitiis in nervo relictis, et ex blepharo-spasmo oritur, oculorum ictum languidum, lucis intolerantiam, et pupillam angustam exhibet. Plerumque mala ista ex ophthalmiis scrophulosis, et rheumaticis relinquuntur. Praesente statu varicoso vasorum choroideae, uti post ophthalmias indolis arthriticae, scorbuticae, vel et scrophulosae contingit, pupilla dilatata est, iris versus corneam propulsa, et in motu segnis, conjunctiva vasis turgidis notata, sclerotica livida, bulbus oculi durior cum lucis morbosae evolutione. Prognosis amblyopiae nervosae a caussa, et conditione aegrorum pendet. Vitia nervi remediis in amaurosi proponendis aggredimur. Torpor retinae a compressione bulbi oculi in *electricitate* praesertim *galvanica* optimum auxilium invenit, quae vero electricitas, praesente varicosa

(71) Walther *Anat. Museum.* 1. *B. N.* 292. p. 146. *N.* 293. I. 294. Et concrementa ossea in choroidea detecta fuere, testantibus Morand (*Mém. de l'Acad. R. de sciences* 1730.), Morgagni (Epist. LII. §. 31.). Gunz (Progr. de ozaena maxillae).

vasorum conditione, cane, et angue pejus fugienda. Et *herbae euphrasiae officinalis* infusum interne tentari potest.

Amaurosis.

27. De *amaurosi* ex praevia *ophthalmitide* in capite de amaurosi dicemus.

Cirsophthalmia.

28. *Cirsophthalmia* status varicosus vasorum sanguiferorum totius oculi vocatur. Oculus hoc in morbo adspectum horrendum exhibet; apparet enim bulbus conicus, volumine auctus ita, ut vix, aut ne vix quidem a palpebris cooperiri queat, durus, aegre movendus cum conjunctiva undique vasis varicosis notata. Color scleroticae variis in locis tumidae fere plumbeus est, ac cornea saepe staphylomate laborat, aut saltem opaca cernitur. Pupilla, nisi forte atresia correpta, dilatata, et angularis. Visus, quin immo ipsa lucis perceptio, deleti. Ophthalmia arthritica, et plicosa saepius cirsophthalmiae ansam porrigunt; quod malum facile cum glaucomate, et cataracta viridi societatem inire solet. Sibimet ipsi relicta cirsophthalmia diu sine periculo perstat; quo primum autem medendi conatus intempestivi, aut violentiae externae superaccedunt, haemorrhagiae discrimine plenae, aut cancer oculi inevitabiliter sequuntur.

Exophthalmiae.

29. Bulbus oculi extra orbitam protrusus *exophthalmum* constituit. Est autem exophthalmus triplicis generis: oculus enim extra orbitam versatur, 1.° vel ob dilacerationem, aut paralysin plurimorum musculorum suorum (*ophthalmoptosis*): 2.° vel ob corpus aliquod bulbum oculi e proprio loco expellens (*exophthalmus* proprie dictus), et 3.° ob volumen ipsius bulbi auctum (*exophthalmia*). *Ophthalmoptosis* effectum sistit vulnerum, nisus (72), apoplexiae, ac febrium (73), aliorumque morborum (74), praecipue eorum, qui ab extravasato circa pedunculos cerebri (nervorum tertii paris origines), aut circa sinus cavernosos (prope quos par illud nervorum decurrit), aut ex abscessu super orbitam (*) orti sunt. *Exophthalmus proprie dictus* originem trahere potest a glandulae lacrymalis tumore (75), a tumoribus

(72) Phil. Salmuthi obs. med. Brunsw. 1648. Cent. III obs. 15. p. 119 Encycloped. chirurg. 96. Haller element. physiol. L. VIII. sect. 4. §. 36.

(73) Petr. Bonetti hist. et obs. med. phys. Cent. II. obs. 97. p. 191.

(74) Salmuth l. c. Cent. II. obs. 42. p. 78.

(*) Commentatio pathologico-anatomica exhibens morbum cerebri oculique singularem, paucis de exophthalmia, exophthalmo, et ophthalmoptosi adjectis, auctore Fr. Aug. Landmann. Lips. 1820.

(75) §. XII. N. I.

cysticis, aliisque praesertim textus adiposi fundum orbitae adimplentis (76), nec non ab *hydatidibus* (77) circa orbitam, vel in ipsa orbita locum habentibus (78), ab aneurysmate (79), a

(76) Demours op. c. T. I. p. 484. Tab. LVI. fig. 1.

(77) In exophthalmo ab *hydatide glandulae lacrymalis* producto (de qua legatur A. Schmidt *ub. d. Krankh. d Thranenorgans.* p. 74. et Beer op. c. 2. *Th.* p. 597.) bulbus oculi semper versus angulum nasalem premitur. Aeger sensum, ac si retro oculum quid, hoc viscus expellens, jaceret, percipit. Dolor sub motu oculi, praesertim nasum versus, augetur ac saepe lucis morbosae evolutio tunc apparet. Quo magis bulbus extra orbitam expellitur, eo magis visus labefactatur. Crescente malo ipse bulbus inflammari ac degenerare solet. Utrum hydatis, de qua sermo est, solum dilatatio cellulae cujusdam lacrymalis sit, an ad *taeniam hydatigenam* pertineat, ignoratur. Hoc solum constat, malum istud rarissimum admodum periculosum esse, ac manum chirurgicam exposcere.

(78) St. Yves *traité des maladies des yeux.* p. 174 Mauchart resp. Weber diss. de tumore cystico palpebrarum. Tub. 1750. §. 17. Warner's *Chirurg. Vorfalle und Bemerkungen Leipz.* 1787. *Beobacht.* 5. Louis in *mém. de l' Ac. chir.* Acrell' s *chirurg. Vorfalle.* 1. *B.* p. 86. Broclesby in *Journ. T. V. N.* 8. *de méd. et chir.* 1770. *T.* 34.

(79) Travers in *Medico-chirurg. Transact. Vol.* 2 *Edit.* 2. 1813. Observabatur solum oedema palpebrarum cum tumore pulsante ad illarum margines, et capitis obtuso dolore. Compressa carotide communi pulsatio cessabat. Peracta ligatura hujus arteriae, malum evanuit.

sanguine in orbitae cavitatem extravasato, et ab exostosi orbitae (80), quibus in casibus bulbus oculi saepe volumen, ac figuram normalem retinens, vel solum inter palpebras prominet, vel genis incumbit, quin immo apicem nasi, et os attingit. Visus ob distensionem nervi optici, saltem pro tempore amittitur (81). *Exophthalmia* originem debet vel fungo, vel sarcomati (*e. fungosa*, *sarcomatosa*), vel scirrho (*e. scirrhosa*), vel cancro (82) (*e. carcinomatica*). *Exophthalmia fungosa* vallos difformes ex pallido rubros primum circa corneam (83, dein super eam extensos exhibet. Palpebrae bulbum oculi cooperire recusant, qui dein, praeviis haemorrhagiis, crusta brunnea (84) obtegitur; qua crusta vix sublevata, en novum sanguinis pro-

(80) Mosque *chir. Nouvellen. Wien* 1783. Richter's *chir. Bibl.* 7. *B.* p. 713. Hope *Phil. Trans.* v. Leske's *auser. Abh.* 3. *B.* p. 1. Richter l. c. 4. *B.* p. 343. Kohler *Beschr. d. Loderischen Praeparate.* p. 29. *N.* 100. Sporing *Konigl. Vetensk. acad. Handlinger. Vol.* 3. p. 181. Acrell. l. c. p. 105.

(81) Exempla a Mosque, Hope (ll. cc.) et White (*cases of sugery. Lond.* 1770. p. 135.), aliisque enarrata docent, ablata caussa bulbum oculi ex orbita expellente, posse *quandoque* visum restitui.

(82) W. I. Wilson in *the Lond. med. Repository.* 1818. *Jun.*

(83) Op. c. 2. *Th.* Tab. II. fig. 6.

(84) Heister *med. chir. Wahrnehm.* 2. *B.* p. 206.

fluvium ab omni ulteriori examine absferrens. Exophthalmiae fungosae varietatem *fungus haematodes oculi* egregie a WARDROPIO (85) descriptus sistere videtur; qui morbus ruptura corneae, ex qua excrescentia fungosa sanguinem fundens evolvitur, saepeque cum tumore parotidis terminari solet. Praeter bulbi totius destructionem, nervus opticus usque ad thalamum suum vario pacto corruptus (86) invenitur. Fungus haematodes ex ophthalmia traumatica prodit, ac praecipue infantibus sub duodecimo aetatis anno proprius est. *Exophthalmia scirrhosa* tumorem inaequalem, durum bulbi oculi praesefert. Aeger de sensu ponderis in parte affecta conqueritur. Bulbi oculi motus plane impeditus cernitur. Saepe glandulae colli, et subaxillares simul tument. Morbo ad acmen perducto, bulbus oculi massam firmam brunneam, et plane deformem constituit (87). Evolvitur inde *exophthalmia carcinomatica*, quae quandoque originem suam et simplici *nodulo conjunctivae*

(85) *Obs on fungus haematodes orsoft cancer in several of the most important organs of the human body. Edinb.* 1803 DEMOURS Tab. XXXIV. fig 1. XLII. fig. 1.

(86) Casus ACRELLII legi meretur. *Chir. Vorfalle.* 1. *B.* p. 96.

(87) FABR. HILDANUS obs. chirurg. cent. I obs. 1. Oculum cancrosum vigesies pondus oculi sani excessisse refert HEISTER Inst. chir. T. 1. Tab. 18. fig. 14.

(*caruncula maligna*) debet. Quocumque in casu oculus vasa sanguinea maxime varicosa reddita exhibet. Accedit febris lenta, ac cancer prius occultus apertus evadit. Oculus tunc propriae fabricae imaginem vix conservans (88) effluxum saniei largitur, intercurrentibus haemorrhagiis, a quibus quid virium supererat aufertur (89). En finem ophthalmiarum, inprimis scrophulosarum, ac plicosarum male curatarum. Si in exophthalmia fungosa ea solum conjunctivae pars, quae scleroticam obducit, tumeat, bulbusque oculi, caeterum sanus a palpebris adhuc cooperiri possit, malum ope *lapidis infernalis sicci*, et si iste effectu destituatur, ope *butyri antimonii* auferri posset. Alias ad cultrum recurrendum (90) *Exophthalmia scirrhosa* quidem diu sine imminenti vitae periculo existere potest, at, minima vi externa accedente, illico in *cancrum* transit. Conamina scirrhum oculi, deducto in auxilium *conio maculato*, *mercurio*, aut *flammula Jovis* debellandi

(88) Richter *chir. Bibl.* 1. *B.* 4. *St.* p. 130. Ramstroem v. Acrell's *chir. Vorfalle.* 1. *B.* p. 93.

(89) « Postquam vero et oculum contueri datum fuerit, si quidem compertus fuerit ruptus, et per fissuram prominuerit oculus, malum est, et difficile ut sedetur. Si vero et putredo tali suberit, penitus inutilis oculus redditur ». Hippocrates Praedict. L. II.

(90) Beer op. c. 2. Th. p. 228.

non solum frustranea, sed, utpote aegrorum constitutionem, forte adhuc tolerabilem, plane labefactantia damnosa sunt; hac sub rerum enim positione nulla nisi in *extirpatione oculi* spes. Verum operatio istiusmodi (91) tunc solum cum successu institui potest: 1.° si scirrhus oculi a violentia externa excitatus fuerit; 2.° si ex interno oculi dolore, ex vasorum varicosorum incremento, nec non ex volumine bulbi de die in diem majori ad evolutionem cancri arguere licet; 3.° si in aliis visceribus nulla vitii carcinomatici vestigia obveniant, et 4.° si bulbus oculi undique mobilis sit, ex quo sat tuto concludi potest, partes adjacentes adhuc a scirrho immunes esse. Indicata operatio sine temporis jactura ad leges (92) instituenda. Quod et de *caruncula maligna* valet causticis, non excepto *remedio* Cosmi, plane rebelli. Extirpationi *oculi cancerosi* tunc adhuc locus est, si praeter indicationem quartam pro operatione scirrhi oculi requisitam febris hectica desit.

Tabes oculi.

30. *Consumptio oculi* illius constituit *tabem.* Quod malum nunc ex praeviis ophthalmiis, et sup-

(91) Lege de hac operatione, praeter alios, Louis in *Mém. de l'Ac. R. de chir.* T. V. edit. in 4.

(92) Beer l. c. p. 231.

puratione oritur, nunc modo chronico evolvitur. Ibi morbus *phthisis oculi*, hic *atrophia oculi* (*rutidosis*, *rythidosis*) dicitur. Si consumptio solam *corneam* respiciat, pro re nata morbus nomen vel *phthiseos*, vel *atrophiae corneae* obtinet. Morbus hujusmodi a *corrugatione corneae*, subsidentiae istius membranae effectu, ac ex jactura humoris aquei orta distingui debet. *Phthisis oculi*, et *corneae* praecipue ophthalmiis scrophulosis, variolosis, et chemosi tribuenda. *Atrophia oculi*, et *corneae* ab ophthalmiis traumaticis, et affectionibus arthriticis oculorum derivanda. Quo ultimo in casu caussam arthriticam ulceribus artificialibus ab oculo revocando quandoque ars quidpiam praestare potest. Secus autem in *phthisi oculi*, et *corneae*. Generatim, dum oculus, et cornea tabe incurabili laborant, ad *oculum artificialem* (93) (quondam *ecblephari*, *hypoblephari* dicti) recurrendum est, dummodo a corpore isto extraneo sub palpebris secundum regulas artis (94), intruso nova non excitetur inflammatio facile in cancrum abitura.

(93) Mauchart Diss. de oculo artific. ecblepharo, et hypobleph. Tubing. 1749. St. Yves op. c. p. 370. *Traité pratique de l'oeil artificiel par* Hazard-Mirault. Paris 1818.

(94) Beer l. c. p. 273.

§. XXXII.

CATARACTA.

Definitio.

1. Obstaculum visus inter corpus vitreum, et uveam locatum *cataractam* (95) constituit.

Scriptores.

2. De cataracta optime scripsere: Albinus (96), Woolhouse (97), S. Yves (98), A. G. Richter (99), Warner (100), Pott (1), Mejàn (2), Bruner (3), Morenheim (4), Siebold

(95) *Synonym.* a gr. καταῤῥάσσω, confundere. *Lat.* Suffusio (quo tamen nomine antiquiores etiam alia vitia visus indigitant). Germ. *der graue Staar.* Gall. *la cataracte.* Angl. *a cataract.* Ital. *cataratta.* Pol. *Katarakta.*

(96) Diss. de cataracta. T. 1695. Haller coll. diss. chir. Vol. II. N. 32.

(97) Diss. de cataracta, et glaucomate. Fr. 1719.

(98) Op. c.

(99) *Abhandl. v. d. Ausziebung d. grauen Staars. Goett.* 1773.

(100) *Chirurgische Vorfalle.*

(1) *Chir. obs. relative to the cataract. Lond.* 1775.

(2) Diss. de cataracta. Montp. 1776.

(3) Diss. de cataracta. Goett. 1781.

(4) Op. c. Cfr. Richter's *Bibl.* 7. B. p. 541.

(5), Acrell (6), Walther (7), Willburg (8), Wenzel (9), Beer (10), Schiferli (11), Wernhold (12), Walther (13), Jouny (14), Montain (15), Langenbech (16), Pellier (17), Benedict (18) etc.

Symptomata.

3. Cataracta symptomatibus sequentibus insigniri solet: aeger objecta, praesertim alba, et candelam accensam veluti nebula involuta cernere incipit. Opacitas mox retro centrum pupillae apparet. Visus eadem ratione imminuitur,

(5) V. Loder's *Journ. f. d. Chir* 3. *B.* p. 388.

(6) *Chirurg. Vorfalle.* 1. *B.* p. 105, 130.

(7) *Diss. on the theory and cure of the cataract. Lond.* 1785.

(8) *Betracht. ub. d Operation d. Staars. Nurnb.* 1785.

(9) *Traité de la cataracte. Paris* 1786.

(10) *Prakt. Betracht. ub. d. grauen Staar u. d. Krankheit der Hornhaut. Wien* 1791. Et opus cit. 2. Th. 2. *Absch.*

(11) *Theor. prakt. Abhandl. ub. d. grauen Staar. Jen.* 1797.

(12) V Langenbeck's *Bibl. f. d. Chir.* 3. *B.* p. 115.

(13) *Abhandl. aus d. Gebiete d. Augenheilk.* 1. B. N. 1.

(14) *In Edink. Essays and observ. Vol.* 2. p. 355.

(15) *Traité de la cataracte.* Paris 1812.

(16) *Bibl. f. d. Chir.* 2. B. p. 506 538. 4. B. p. 254. 333. 363. 373. Et *Prufung. d. Keratonixis. Gott.* 1811.

(17) *Recueil des mém. sur les maladies, qui attaquent l'oeil.* V. Richter's *Chir. Bibl.* 8. B. p. 19.

(18) *Monograph. d. grauen Staars. Bresl.* 1814.

qua opacitas illa augetur. Margo pupillaris iridis sub forma annuli nigri nunc prodit (19). Iridis motus nunquam deletus, rarissime impeditus. Aeger minus in loco lucido, quam in obscuriori videt. Incipiente morbo, conspicilla convexa illi optime inserviunt, tardius objecta jam amplius ab eo discerni nequeunt, et sola lucis perceptio relinquitur.

Divisio.

4. *Cataracta* in *veram*, et *spuriam* dividitur. Obstaculum visus ibi inter confinia capsulae lentis, hic inter parietem anteriorem capsulae, et uveam jacet.

Monitum.

5. *Cataracta vera*, nisi aliis morbis superaccedens, plerumque per se existit; *cataracta spuria* e contrario fere semper cum opacitate capsulae anterioris lentis; igitur cum cataracta vera societatem init.

Cataractae verae species.

6. *Cataracta vera quatuor* agnoscit *species*, nempe *c. lenticularem*, *c. capsularem*, *c. Morgagnianam*, et *c. capsulo-lenticularem*.

(19) Beer op. c 2. Th. Tab. III. fig. I. conspicitur nigredo marginis pupillae ob id praesertim, quod illi color griseus, cataracta scilicet subjacet.

Cataracta lenticularis.

7. *Cataracta lenticularis* pedepressim evolvitur, atque in centro lentis (20) constanter incipit. Color hic observatur ex flavo griseus, qui versus peripheriam lentis sensim sensimque pallidior evadit (21). Motus iridis vix unquam inhibitus, ac annulus niger ad marginem illius pupillarem evidentissimus est. Visus haud omnino deleri solet, ac, applicito super oculum hyoscyamo, vel atropa belladonna, objecta, quorum radii in pupillam lateraliter incidunt, utplurimum sat bene distinguuntur. Lens magis convexa, quin inde ambitus camerae posterioris multum imminutus appareat.

Cataracta capsularis.

8. *Cataracta capsularis* (22) plerumque a peripheria capsulae lentis sub forma vel punctorum, vel striarum, vel macularum candidarum incipit. Annulus niger marginis pupillaris quandoque evidentior, quam in cataracta len-

(20) Observante Beerio (l. c. p. 295. in nota) cataracta datur, recenter natis non parcens, quaeque per totum vitae curriculum nil, nisi punctum album in centro lentis exhibet. Accipit illa nomen *cataractae lenticularis centralis.*

(21) L. c. fig. I.

(22) *Cataracta membranacea* nonnullorum.

ticulari est. Motus iridis plerumque segnior. Cataracta capsularis haud diu existit, quin lens ipsa afficiatur. Subdividitur ea in *tres varietates*, scilicet in *c. capsularem anteriorem* (23), *posteriorem*, et *universalem*, seu *perfectam*, quarum varietatum signa a Beerio accuratissime traduntur (24).

Cataracta Morgagniana.

9. *Cataracta Morgagniana*, s. *lactea* (25) colliquationem lentis in liquorem lacti similem referens, utplurimum caussis oculum chemice laedentibus originem debens rapide evolvi solet (26). Pupilla veluti nebula alba obducta apparet (27). Nebula ista sub motu vel oculi, vel iridis formam mutat. Oculo autem diu quiescente, veluti in duo strata separatur, quorum superius minus, quam inferius candidum est. Camera posterior oculi fere deleta. Visus, nisi jam capsula affecta sit, haud omnino deficit; ast objecta nebula obducta cernuntur.

(23) L. c. fig. 2.

(24) L. c. §. 13, 15.

(25) *Cataracta lactea* auctorum, a *cataracta puriformi* probe distinguenda.

(26) Spatio quindecim dierum cataractam lacteam oculi sinistri, praevio dentium dolore vehementi ejusdem lateris evolutam vidi in femina gravida Vilnensi.

(27) L. c. fig. 3.

Cataracta capsulo-lenticularis.

10. *Cataracta capsulo-lenticularis* uveam attingit, iridem fere immobilem propellit, ac strata coloris partim cretae, partim margaritae exhibet, relicta tantum lucis perceptione. Plurimas illius varietates statuit BEER, modo cum pariete anteriore capsulae luxuriante (28), aut veluti trabe cartilaginea, vel ossea instructo (29), modo cum pseudo-membranulis (30), et bursis ichorem continentibus (31), superficiei anteriori capsulae adhaerentibus, modo cum nexu inter

(28) *Cataracta capsulo-lenticularis marmoracea stellata, fenestrata, centralis, punctata*, et *dimidiata.*

(29) *Cataracta capsulo-lenticularis trabecularis* BEERII. *Cataracta capsulo-lenticularis cum zona* SCHMIDTII. Gall. *Cataracte barrée.*

(30) *Cataracta capsulo-lenticularis pyramidata* BEERII (l. c. p. 297.) a superficie anteriore capsulae pseudomembranula conica cum margine pupillari iridis plane immobili cohaerens, quandoque usque ad cameram anteriorem oculi protrusa proficiscitur.

(31) *Cataracta capsulo-lenticularis cum bursa ichorem continente* (BEER l. c. p 30). Haec bursa plerumque inter lentem, et capsulae superficiem posteriorem jacet. Continet ea aliquando pus foetidum, unde *cataracta putrida* dicta est (a SCHIFERLI op. c.). Aegri tali cataracta laborantes habitum cachecticum prae se ferunt. Color cataractae citrinus. Iris parum mobilis, camera posterior deficit ac pauca adest lucis perceptio.

capsulam, et lentem imminuto (32), modo cum lente, et capsula exsiccata (33).

Cataractae spuriae species.

11. *Cataracta spuria* ophthalmiarum, et violentiarum externarum effectus dividitur in *cataractam lymphaticam*, *purulentam*, *grumosam*, et *arborescentem*.

Cataracta lymphatica.

12. *Cataracta lymphatica*, communissima omnium effectum inflammationis iridis, capsulae, lentisque ipsius sistit. Jungitur saepe cataractae verae. Per se cataracta lymphatica pupillam angustam, angularem, iridem vix mobilem, visum limitatum, aut deletum, ac mox re-

(32) *Cataracta cystica* (Richter *v. d Ausziehung des grauen Staars*. p. 5. Ejusd *Anfangsgr. d. Wundarzn.* 3. *B. Seite* 171.) praesertim varietates illius, quae dicuntur: *Cataracta capsulo-lenticularis tremula*, et *c. capsulo-lenticularis natatilis*. Cataracta istiusmodi candida pro varia capitis positione uveam nunc antrorsum pellit, nunc ab ea recedit, atque hinc inde *tremere*, aut *natare* videtur (Beer l. c. p. 296.).

(33) *Cataracta capsulo-lenticularis arida siliquata*, recens natis familiaris, at neque adultis omnino parcens (*cataracta gypsea*), circumferentiam parvam, colorem griseum, distantiam ab uvea magnam, et iridem plane mobilem exhibet. (Beer l. c. p. 298, 301. Tab. III. fig. 1.).

tro pupillam rete *candidum* (34) ex lympha coagulabili efformatum exhibet.

Cataracta purulenta.

13. *Cataracta purulenta* a reliquiis *hypopyi* (*) originem trahit. Exhibet pupillam parvam, ad margines cum corpore puriformi cataractam constituente flavo concretam, hinc inaequalem, iridem immobilem cum visu, et saepe cum lucis perceptioné deleta.

Cataracta grumosa.

14. *Cataracta grumosa* aut ex *haemophthalmo* (35), aut ex *hypopyo cruento* pullulat. Praeter consueta cataractae spuriae signa retro pupillam primo in casu rete rubellum, in quo filamenta veluti argentea decurrunt, alio vero in casu corpus densum inaequale, punctis rubris, vel brunneis notatum microscopii ope deteguntur.

Cataracta arborescens.

15. *Cataracta arborescens*, seu *choroidalis* ex violentiis oculo illatis oritur, quarum ope pars pigmenti uveae recedens super capsulam lentis sub forma tridentis conjicitur. Labefactatur inde illico visus, ac, examinato oculo cum

(34) Beer oper. cit. Tab III. fig. 6.

(*) §. XXXI N. 17.

(35) L. c. N. 20.

microscopio, superficies lentis a flocculis pigmenti obducta detegitur. Si violentia recessionem pigmenti producens simul ophthalmiam traumaticam excitat, tunc uvea ad marginem pupillarum cum capsula lentis, imminuta lucis perceptione, concrescit; si vero violentia locum obtinuit, quin inflammatio secuta sit, tunc iris, perstante lucis perceptione, mobilis manet.

Divisio cataractae ex consistentia.

16. Magni porro momenti divisio cataractae ab illius *consistentia* depromta habetur. Dividitur hoc sub respectu *cataracta* in *duram*, *mollem*, *fluidam*, et *fluido-duram*.

Cataracta dura.

17. Quaevis *cataracta dura*, seu *tenax* a pupilla distat, colorem sat obscurum habet, motus iridis vivaces reddit, ac videndi facultatem ex parte tantum circumscribit. Ad cataractas duras cum lente aliquando ossea (36), lapidea (37) spectant *cataracta cystica*, *pyra-*

(36) Heister *med. chir. anat. Wahrnehm.* 2. *B.* Richter *v. d. Auszieh. d. granen Staars.* p. 8. Morgagni l. c. Epist. LII §. 31. Walter l. c. p. 134. N. 264.

(37) Morgagni op. c. Epist. XIII §. 9. Janin op. c. p. 288. Acrell *Chir. Vorfalle.* 1. *B.* p. 121 Sibbern Collect. soc. med. Hafn. 1775. Vol. I. p. 818. Walter *anat. Museum* 1. *St.* p. 148. *N.* 295.

midalis, *arida*, *siliquata*, *gypsea*, et *trabecularis*.

Cataracta mollis.

18. *Cataracta mollis*, seu *gelatinosa* prodit se colore ex albo griseo, quandoque viridi, non aequali, sed variegato, visu, quin immo lucis perceptione deletis, iridisque motu segni. Spectat saepe huc *cataracta lenticularis*, ea non excepta, quae in aetate senili obvenit (38).

Cataracta fluida.

19. *Cataracta fluida* vel ex signis *cataractae Morgagnianae* (39) dignoscitur, vel ob capsulam lentis simul obfuscatam ante operationem cognosci nequit.

Cataracta fluido-dura.

20. Ad *cataractam fluido-duram* aliquando cataracta Morgagniana revocatur, dum scilicet vapor Morgagnii plane fluidus, lens autem dura est. Cataractae fluido-durae adnumeramus *cataractam cum bursa ichorem continente.*

Divisio ex magnitudine depromta.

21. Quod spectat divisionem cataractae ex *magnitudine* illius depromtam, sufficiat meminisse, quod quaevis cataracta lenticularis dura,

(38) Beer opinionem vulgarem, quod quaevis cataracta in senibus dura sit, refutat op. c. p. 311.

(39) N. 9.

et quaevis cataracta arida siliquata *parva* est; e contrario quod quaevis cataracta mollis, ac quaevis cataracta cystica *magna* reperitur.

Divisio cataractae ex origine.

22. Nec divisio cataractae in *recentem*, et *inveteratam* silentio praetereunda est; illa enim saepe cum conditione inflammatoria oculi exstat, atque summas pro operatione cautelas exposcit.

Divisio cataractae quoad maturitatem.

23. Non minoris operatori momenti est divisio cataractae in *immaturam*, et *maturam*. Pro operatione quaevis cataracta *matura* dicitur, quae jam amplius incrementum assumere recusat, et vice versa. Quamobrem cum cataractae exstent, quae sic constitutae sunt, ut nunquam magnum volumen acquirant, clare patet, cataractam *maturam* dici posse, quamvis ea neque visum plane auferat, neque pupillam omnino adimpleat. Exemplo sunto *cataracta capsulo-lenticularis arida*, *siliquata*, et *natatilis*.

Divisio cataractae in simplicem et complicatam.

24. Divisionibus cataractae cum memorabilissima earum finem imponimus, cum divisione scilicet cataractae in *simplicem*, et *complicatam*. Cataracta dicitur *simplex*, dum in corpore absoluta sanitate gaudente, et in oculo a quocumque

alio vitio alieno locum obtinet. Cataracta *complicata* hinc triplicis erit generis, prout videlicet eam vel morbus universi corporis, vel aliud vitium oculi, vel utrumque simul comitatur. Ad vitia oculi, quae cum cataracta complicari queunt, spectant *synechia anterior*, *angustatio pupillae*, *atrophia oculi*, *hydrophthalmus*, *cirsophthalmia*, *maculae*, et *cicatrices corneae*, *pterygium*, et *maxime glaucoma*, *synchesis*, et *amaurosis*. De istis tribus complicationibus in specie dicamus.

Cataracta complicata cum glaucomate.

25. *Cataracta cum glaucomate complicata* viridis, et ita voluminosa est, ut sibi per pupillam corneam versus viam paret (40). Praeterea stipari ea solet iride immobili, decolori, annulo minori orbata, pupilla versus angulos oculi dilatata, evolutione lucis morbosae (*photopsia*), statu varicoso vasorum sanguiferorum totius bulbi durissimi redditi, et capitis saevo, et diuturno dolore.

Cataracta complicata cum synchesi.

26. *Cataracta*, quae cum *solutione perfecta corporis vitrei* (*synchesis*) complicatur, tre-

(40) Beer l. c. Tab. III. fig. 5. Demours op. c. Tab. XXI. fig. 1.

mit, iride mox anterius, mox posterius fluctuante, nec non bulbo oculi plus, minusve atrophico, et molli instruitur. Quod si synchesis haud fuerit omnino evoluta, signa enarrata, praeter mollitiem oculi, et iridem sub veloci oculi motu fluctuantem desiderantur.

Cataracta complicata cum amaurosi.

27. *Cataracta* cum *amaurosi complicationis* serius (41) quaestionem injiciemus.

Cataracta accreta.

28. Restat ut de *cataracta accreta*, quatenus complicationis specie, sermo instituatur; potest enim cataracta vel cum uvea per pseudo-membranulas concrescere, vel cum membrana hyaloidea firmissime cohaerere. Quandoque capsula cum lente nexum abnormem alit, aut plurima ex recensitis concretionibus simul contingunt. Prima solum illarum ante operationem cognosci potest; cognoscitur enim concretio cataractae cum uvea per marginem pupillarem iridis haud plane rotundum, per motum membranae hujusmodi plus minus cohibitum, per cataractam candidissimam prope uveam jacentem, per lucis perceptionem labefactatam, et maxime habita ratione processus inflammatorii oculi praegressi.

(41) Cap. V. § XXXVI. N. 3.

Monitum.

22. Locus hic est monendi, de cataractae complicationibus rectius judicium haud ferri posse, praeterquamquod ex historia morbi; quin immo ex biographia medica aegroti ab ovo sedulo collecta, et perpensa fertur.

Cataracta complicata cum morbis totius corporis.

30. Series conspicua morborum universi corporis cum cataracta societatem inire solet ita, ut cataracta omnis complicationis expers rarius, quam vulgo creditur, obveniat. Frequentissime cataracta cum morbis ex diathesi scrophulosa, arthritica, venerea, plicosa, et nervosa pullulantibus complicari solet.

Caussae cataractae generales.

31. *Caussis cataractae* tum praedisponentibus tum excitantibus adnumeramus vitium haereditarium (42), vel congenitum (43), senectutem, defatigationem oculorum, praesertim per lectionem, et scriptionem nocturnam, per labores

(42) De cataracta vi imaginationis matris puero in utero communicata, v. Horst. P. II. fol. 633. Cfr. Gleize *nouv. observ.* v Richter's *chir. bibl.* 10. B. p. 147.

(43) Bazzi *in opuscoli scielti.* T. 7. Bartolozzi *Diss. sopra una cieca nata guarita. Verona* 1781. Fabr. Hildanus cent. V. obs. 3.

microscopicos, aliosque intentionem visus exposcentes (imprimis sub luce vel nimia, vel deficiente, et corpore anterius flexo susceptos), radios solares derepente, potissimum praevia obscuritate, in oculos incidentes, aut caput exaestuantibus (v. g. apud milites galeis metallicis ornatos, et itineratores, rusticosque messis tempore), fulmen (44), ignem in culinis, officinis fabrorum ferrariorum, vitriariis, et similibus, exhalationes acidorum mineralium, lixiviorum causticorum, vapores acres, pulverem calcis, violentias externas oculis illatas (45), ut concussiones nexum lentis cum partibus vicinis auferentes, febres cortice praepostere sanatas (46), abusum liquorum fermentatorum, venerem nimiam (47), ophthalmias internas chronicas (48), maxime indolis arthriticae, syphiliticae, gastricae (49), et tandem sanationem in-

(44) Schmidt *ub. Nachstaar u. Iritis nach Staaroperationen. Wien* 1801. p. 263. Cfr. Michaelis in Richter's *chir. Bibl.* 6. B. p. 158.

(45) Nicolai Diss. de cataractae caussis externis. Jen. 1776.

(46) Burchart in satyr. Lip. spec. 7.

(47) Panarolus Pentecost. II. obs. 6.

(48) Walter l. c.

(49) Schiferli *Theor. prakt. Abh. ub. d. grauen Staar.* Stoll Rat. med. P. III. p. 403.

cautam impetiginum (50), ulcerum chronicorum (51), plicamque reconditam (52).

Prognosis, et cura.

32. Solum cataracta ex caussis istis ultimis orta, necdumque provecta quamdam resolutionis spem alere sinit. Neque id per specificum aliquod, sed potius per methodum, qua in genere diathesi arthriticae, syphiliticae, gastricae occurrimus, morbos cutis praepostere sanatos revocamus, et latentes foras pellimus. Mirum hinc non est, quamdam pro re nata sibi promeruisse laudem *aconitum napellum* (53), *chelidonium majus* (54), *conium maculatum* (55), *pulsatillam nigricantem* (56), *millepe-*

(50) Schiferli l. c.

(51) Timaeus L. I. obs. 28. Wedel in Eph. Germ. Dec. II. an. 3. obs. 183.

(52) De la Fontaine op. c. p. 73, 75, 78.

(53) Stoerk libellus, quo continentur experimenta etc.

(54) De Schallern Diss. qua chelidonii majoris virtus medica novis observationibus firmatur. Erl. 1790.

(55) Stoerk libellus de cicuta. C. 2. cas. 18. 19. Chemin in *Journ. de méd.* T. 24. p. 366. Mazars de Cazeles ibid. T. 35. p. 271.

(56) Stoerk *Abhandl. v. d. schwarzen Kuchenschelle.* p. 51, 65. Stoll praelect. p. 149. Beer in Arnemann's *Magazin.* 1. *B.* p. 294.

des (57), *mercurium* (58), *alvum evacuantia*, et *diaetam tenuem* (59), ne dicamus de variis auxiliis topicis, e. c. applicatione succi *anagallidis* (60), de *errhynis* (61), de *electricitate* (62, et de *galvanismo* (63). Cave autem, ne usu hujusmodi auxiliorum conditionem oculorum pejorem reddas, constitutionem corporis labefactes, aut tempus pretiosum pro operatione teras; si enim pauca cataractae vel per recensita auxilia, vel per spontaneum (64), aut fortuitum (65) descensum corporis

(57) Bartholinus Epist. 4. p. 522. Woolhouse in *Journ. de Trévoux.* 1706.

(58) Richter *chir. Bibl.* 1. *B.* p. 128. 5. B. p. 154. Locher obs. pract. Aliberti diss. de singulari mercurii dulcis usu in desperatis quibusdam morbis. v. Halleri coll. diss. pract. Vol. VII N. 236.

(59) Avicenna can. L. III. Fen. 3. Fr 4. C. 20.

(60) Gmelin *Reise durch Russland.* 3. B. p 349.

(61) A Thuessink in *Verhandl. de soc. in's Hage.* 1. *Deel.*

(62) Himly *ophthalm. Beobacht.* 1. B. N. 21. Ellinger in Voigt *Magaz. f. d. Neueste aus d. Physik.* 9. B. 4. St. p. 176. Kite in *Lond. med. Journ. Vol.* 7. v. *Abh. f. pr. Aerzte.* 12. B. p. 43.

(63) De la Fontaine in Loder's *Journ. f. d. Chir.* 4. B. 1. St. p 36. Cfr. Weinhold *Empfehl. d. Anwend. galvan. Stromungen* etc. v. *Leipz. Literaturzeitung* 1816. N. 153.

(64) Gachenholz Diss. de visione per cataractam impedita.

opaci sanatae exempla excipiamus; consensu omnium nulla alia, nisi per operationem chirurgicam, affulget sanationis spes. At non ubique operatio cataractae indicata est, aut indicata et dexterrima manu, methodoque peculiari rerum positioni accommodata peracta prospere succedit. Generatim de successu operationis augurari licet, si cataracta malum plane locale sistat, et ab omni complicatione alienum: si aeger extra tempus pubertatis, aut aegra extra illud cessationis menstruorum versentur, si oculi in orbita situs, illiusque non minus, quam palpebrarum structura, operatori experto necessariis, iisque bonae notae instrumentis munito nulla obstacula exhibet: si aeger tum sub operationis curriculo, tum postea cautelas praescriptas sequi intelligat: si res domesticae debitum regimen admittant, sique genius morborum regnantium oculis nulla peculiaria pericula minetur. Ex quatuor cataractam operandi modis, *extractione* scilicet, *depressione*, *re-*

v. Haller *Bibliothek. chir.* 2. B. p. 28. Ludolf in misc. Berol. T. 4. p. 258. St. Yves l. c. p. 247.

(65) Guyon *leçons diverses*. T. I. p. 883. Beerius de binis cataractae exemplis in praelectionibus suis locutus est, quae, peracto ab aegrotis nisu, extra axin visus descenderunt, ablata inde caecitate.

clinatione (66), et *keratonyxi* (67), ille sine praeconcepta opinione eligitur; qui peculiari rerum positioni accommodatus est. *Extractioni*, absolutissimo cataractam operandi modo, *depressio*, vel *reclinatio*, auxilia palliativa, anteponuntur, dum prima operandi ratio sine periculo suscipi nequit. Suscipi autem sine periculo nequit *extractio*, iride cum cornea multum concreta, cornea complanata, hincque camera anteriore oculi angusta reddita, arcu senili amplo, oculo profundo in orbita jacente, inquieto, palpebris conniventibus obducto, pupilla haud satis dilatata, cataracta partim cum uvea concreta, aegro moroso, stupido, aut labe quadam arthritica, syphilitica etc. imbuto; quo videlicet in casu oculus aegre fert accessum aëris, et introductionem instrumentorum ad extractionem perficiendam necessariorum. *Depres-*

(66) Sic operandi rationem vocant, qua cataracta ad superficiem suam anteriorem acu arripitur, ac inter musculum rectum inferiorem ac externum ita in corpus vitreum deponitur, ut cataractae superficies anterior, nunc superior evadat, posterior autem in inferiorem mutetur.

(67) Sic operatio audit, qua, secta cornea, instrumentum debitum per pupillam antea ope atropae belladonnae oculo impositae dilatatam introducitur, ac cataracta in plurima minuta frustula rescinditur, relicta naturae illarum absorptione.

sio praeterea eligitur, dum cataracta ambitum haud magnum agnoscit, (e. c. cataracta capsulo-lenticularis arida, siliquata infantum), et ab omni concretione cum uvea libera est, aut dum de plurimis cataractae reliquiis agitur. *Reclinatio* instituitur, si, contraindicata extractione, cataracta lenticularis, aut cataracta capsulo-lenticularis dura, aut gypsea fuerint, sique de conditione varicosa vasorum oculi suspicio habeatur. *Keratonyxis* tantummodo locum invenit, dum cataractam fluidam cum capsula vix, aut ne vix quidem obfuscata coram habemus. Nostri non est modum, quo variae cataractae operationes perficiendae sunt, indicare (68); sufficiat hinc de nonnullis malis ex operatione quandoque pullulantibus, ac medici auxilium exposcentibus sermonem instituere. Spectat huc *vomitus*, et *ophthalmia interna*. *Vomitus* effectum laesionis nervorum ciliarium, aut retinae sistit, ac ab *opio* mature porrecto sedari solet. Quo primum autem inflammationis indicia obveniunt, a narcoticis abstinendum, et ad regimen antiphlogisticum confugiendum; sponte enim elucet, inflammationem ex mala tractatione oculi

(68) Lege de hoc argumento Beerii op. c. 2. *B*. p. 347. 402, qui ab anno 1817 me praesente pro 1813 vice cataractam per extractionem operatus est.

sub operatione cataractae ortam ad *ophthalmiam traumaticam internam* pertinere. Quae ophthalmia tamen sedulo ab inflammationibus arthriticis, syphiliticis, aliisque, utpote laesioni oculi solum *supervenientibus* distingui debet. Distinctio fit, habita ratione curriculi operationis, et constitutionis aegri.

Cataractae reliquiae.

33. *Cataracta*, quocumque demum modo remota per varia genera reliquiarum (69) visui offensa esse potest. Ne de cataractis depressis, et reclinatis fortuito, vel praevia concussione capitis iterum axi pupillae infensis loquamur, sufficiat, ut de iis cataractae reliquiis mentionem injiciamus, quae vel ex *flocculis* a capsula lentis disrupta, vel ex *pseudo-membranulis* a praevia inflammatione generatis oriuntur. Quae cataractae reliquiae (nisi sponte, aut adjuvantibus sacculis ex herbis aromaticis oculo applicitis absorbeantur), dum visum delent, in parte caeterum a primo operandi conatu satis instaurata per depressionem, aut per reclinationem secundum artis regulas (70) removendae sunt.

De conspicillis.

34. Oculo post cataractam quoadusque fieri

(69) Germ. *Nachstaare.*

(70) Beer l. c. p. 403. 412.

licet instaurato (71), eoque pro parvis objectis distinguendis haud idoneo, ad conspicillum convexum (72) venire licet, quo lentis deficientis vices aguntur. Cave a praematuro talis conspicilli usu, aut mala illius constructione (73).

Caput V.

DE AMAUROSI, ALIISQUE VITIIS VISUS.

§. XXXIII.

DEFINITIO. LITERATURA.

Definitio.

1. Visus abolitio, seu illi proxima labefactatio ex systematis nervosi oculi culpa *amaurosis* (74) dicitur.

(71) Duo ad minimum post extractionem cataractae ad hoc requiruntur menses.

(72) Germ. *Staarbrille.*

(73) Lege de hoc argumento opus Beerii « *das Auge* » *Wien* 1813.

(74) A gr. ἀμαυρὸς, obscurus. *Synon.* Gutta serena, suffusio nigra. Germ. *Der schwarze Staar.* Gall. *Goutte sereine, Amaurose.* Pol. *Jasna slepota.*

Literatura.

2. En selecti monographiarum scriptores: Rolfinck (75), Major (76), Wedel (77), Nebel (78), Oehme (79), Knipphoff (80), Laluette (81), Nootnagel (82), Trnka (83), Ploucquet (84), Crampton (85), Richter (86), Horau (87), Fabini (*) etc.

(75) Diss. de gutta serena. Jen. 1669.

(76) Diss de amaurosi vel gutta serena. Kiloniae 1673.

(77) Diss. de amaurosi. Jen. 1705. Diss. de gutta serena. 1716.

(78) Diss. de gutta serena. Heidelb. 1715.

(79) Diss. de amaurosi. Lips. 1748. v. Haller diss. chir. Vol. II. N. 43.

(80) Diss. de gutta serena. Erf. 1751.

(81) Diss. faustum omen in amaurosi periodica. Paris. 1774.

(82) Diss. de amaurosi. Erl. 1775. v. Baldinger Syllog. Vol. III.

(83) Hist. amauros. omnis aevi observata medica continens. Vindob. 1781.

(84) Diss. de amaurosi. Tub. 1789.

(85) Diss. de amaurosi. Edinb. 1793.

(86) Diss. de amaurosi. 1793.

(87) *Diss. inaug. sur l'amaurose. Paris an. XI.*

(*) Diss. de amaurosi. Vindob. 1816.

§. XXXIV.

SYMPTOMATA. AUTOPSIA CADAVERUM.

Symptomata.

1. Amaurosis nunc pedepressim, nunc extemplo orta sequentibus stipari solet phaenomenis: *pupilla* scilicet e medio oculi remota, dilatata, angusta, angulari (instar pupillae vel felium, vel animalium ruminantium), nigra, nebulosa, rubella, ex flavo alba: *iride* segni, rigida, vel contra ea ad motum promptissima, quandoque pupilla a luce ampliori reddita: *bulbo* sicco, volumine aucto, atrophico, duro, molli, et *palpebris* ad internam superficiem veluti arena conspurcatis. Praeterea amaurosin nunc praecedunt, nunc sequuntur, vel eam comitantur vertigo, cephalaea, sopor, agrypnia, delirium, paralysis, convulsiones, abolitio olfactus, et gustus.

Autopsia cadaverum.

2. Cadavera amauroticorum exhibuerunt *ossis ethmoidei* (88), aliorumque ossium encephali (89) cariem, ossis cuneiformis exostosin (90),

(88) Ballonius Paradigmata. N. 7.

(89) Schmucker *Beobacht.* 1. *B. N.* 6. Mursinna *vermischte Schriften.* 2. B. p. 12.

(90) Boerhaave de morbis oculorum. C. 3. §. III.

varia *humoris vitrei* vitia (91): *nervum opticum* cum calculo (92), per aquam expansum (93), illius pressionem (94), marcorem (95); contorsionem (96), erosionem (97), lacerationem (98), circa eum pituitam gypseam (99),

(91) BONET sepulchr. L. I. sect. 8. obs. 6 MORGAGNI Epist. XVIII. art. 99 SAUVAGES nosol. method. L. I. p. 747. HEISTER l. c. 1 B. p. 841. PROCHASKA in MOHRENHEIM'S *Wiener Beytrage*. 2. *B*.

(92) BLEGNY Zodiac med. Gallic. an. I apr. obs. 14.

(93) KALTSCHMID Pr. de nervis opticis in cadavere latis inventis a compressione per undas facta, caussae ante mortem secutae guttae serenae. Jen. 1752. v. HALLER disp. pract. T. I. N. 123. RULAND in *Aesculap*. 1. B. N. 7.

(94) HENCKEL *Samml. med. chir. Bemerk*. 8. *B. N.* 19. HEY in *med. obs. and inquir. Vol.* 6. *N.* 1.

(95) VESALIUS de hum. corp. fabrica. L. IV C. 4. BONET l. c. obs. 1, 2, 5. Eph. nat. cur. Dec. III. an. 7. et 8. obs. 157. SANTORINI obs. anat 1724. C. III §. 14 MORGAGNI Epist XIII. art. 3. ROLFINCK diss. anat L. IV. c 31. ISENFLAMM *Pr. Anmerk. uber d. Nerven*. p 170. MERY in *mém. de Paris*. 1713 SCULTETUS obs. 36 BONN descript. thesauri ossium morbosorum Hoviani. Amstel. 1783. p 54 WALTER *mém. de l'Ac. des sc. à Berlin* 1792. et museum anat., Berolini 1805. N. 655, 656, 658.

(96) BONET l. c. obs. 8.

(97) BOTALLUS de lue venerea. C. 16. §. 17.

(98) HEISTER *Wahrnehm*. 1. *B*. p. 130.

(99) CHESNEAU L. I. c. 1. obs. 2.

steatoma (100), vesicam (1), polypum (2), tumorem cysticum (3), durum (4), osseum (5), tuberculum ad nervi optici originem (6), aneurysma arteriae centralis (7), illius, et venae centralis turgorem (8): *retinae* maculas atras (9): *humores* accumulatos (10), *vasa* varicosa (11): indurationem (12), ossificationem (13), separationem a choroidea per lamellam osseam (14), *cerebrum* lympha obsessnm (15), laesio-

(100) Oehme diss. cit. §. 8. Plater obs. LI. p. 108.

(1) Pauw obs. anat. rar. N. 2.

(2) Schmalz *Seltene falle.* p. 152.

(3) Schmucker *vermischte chir. schrift.* 2. B.

(4) Wandelar Prodrom. praevertens continuata acta med. Havn. 1753. p. 117.

(5) Schmucker l. c. p. 12.

(6) Morgagni Epist. XIII. §. 6. Cfr. Ford in *medical communications. Vol. I.* N. 4.

(7) Ecker ad Pinel phil. nosograph. 2. B. p. 122.

(8) Zinn descript. hum. oc. C. XI. §. 6.

(9) Michaelis in *Journ. d. Erfind.* 15. Sl. p. 9.

(10) Prochabka in Mohrenheim's *Wiener Beytr.* 2. B.

(11) Ploucquet diss. cit. §. 10.

(12) Portal *cours d'anat. médic.* T. IV. p. 431.

(13) Haller opusc. pathol. obs. 65. Morgagni E pst. LII. art. 30.

(14) Morand *mém. de l'ac. des sciences. an.* 1730.

(15) Bonet sepulchr. L. I. §. XVIII. obs. 10. Bromfield *cases* etc. Vol. I. p. 34. Ferro med. ephem. Ep. LII. art. 30i

nem illius a festuca ossis in latere opposito (16), a steatomate (17), a tumore (18), a specie sarcomatis (19), illiusque abscessum (20): sanguinem extravasatum (21), serum in ventriculis (22), excrescentiam ex thalamo nervi optici ejusdem lateris (23), thalamum ipsum strigosum (24), crusta membranacea obductum (25), degeneratum (26), dissolutionem corporis striati (27). Constat vero, plurima inter vitia hucusque recensita, inprimis nervorum optico-

(16) Anderson in *Transact. of the Soc. of Edinb. Vol.* 2.

(17) Bonet l. c. obs. 10. Muzell *Wahrnehm.* 2. B. N. 14. Thomann *Annalen.* Anni 1800. p. 400.

(18) Plater obs. L. I. p. 108. Haen Rat. med. P. VII. p. 271.

(19) *Journal des savans.* 1697.

(20) Ballonius l. c. Hist. 7. v. op. III. Vol. p. 515. Eph. nat. cur. Dec. III. An. 9, 10. Cent. 7. obs. 39. Muzell l. c. Schaarschmid in *Berlin. Nachricht.* 1740. N. 26. De la Peyronie in *mém. de l'ac. R. de chir. Vol. I.* p. 212. N. 13. Pelargus *med. Jahrgange.* 3. B. p. 198.

(21) Bonet l. c. obs. 11, 12. Willis de anima brutorum. P. II. C. 9. hist. 2.

(22) Ephem. nat. cur. Dec. II. An. V. obs. 246.

(23) Ford in *med. communications.* Vol. I. N. 4.

(24) Morgagni op. c. Epist. IX. art. 20.

(25) Kruse in Hufeland's *Journ.* 3. B. p. 433.

(26) Villeneuve in *Journ. de méd. continué.* 1811. *Fevr.* p. 98. Beauchene ibid. 1810. *Nov.* p. 361.

(27) Petit *Lettres. I. Vol.* p. 7.

rum cum visu integerrimo exstare posse (28), et e contrario cadavera amauroticorum quandoque nil morbosi exhibuisse (29).

§. XXXV.

CAUSSAE.

Caussae praedisponentes.

1. Amaurosis nulli parcit aetati (30), et quandoque haereditaria (31), aut congenita (32) est. Maxime illi subjiciuntur homines oculis nigris (33), temperamento cholerico (34) praediti, visumque intendentes (35).

(28) Morgagni op. c. Epist. LVI. p. 29. LXII. §. 8.

(29) Morgagni Epist. IX. §. 20.

(30) Beer opinionem amaurosin morbum senilem esse refutat, observans plures homines mediae aetatis, quam senes ea laborare (op. c. 2. Th. p. 442.).

(31) Eph. nat. cur. Dec. III. An. 4. obs 67. Riedlin curat. med. millen. N. 812. Beer l. c. p. 443. Demours op. c. T. I. p. 368. (saltem morbus nonnullarum familiarum).

(32) Lyall in *The Edinb. med. and surg. Journ.* 1817. *Jan. N.* 49.

(33) Beer (l. c. p. 442.) ratione ut 20, vel 30 ad 1 oculorum coeruleorum aut griseorum.

(34) Beer l. c.

(35) Sub laboribus microscopicis (Houttyn in *mém. de Paris.* 1769.), et nocturnis, e. c. in gemmis auro circum-

Caussae excitantes.

2. Excitatur amaurosis in genere a vulneribus cerebri (36), superciliorum (37), nervi frontalis (38), palpebrarum (39), bulbi oculi (40), a cataractae operatione per depressionem (41), per extractionem (*), a lapsu (42), concussione (43),

dandis, sub luce lampadis Argandi, adspectione lunae, aut solis oculo nudo, itinere super nivem (BEER l. c. p. 448.).

(36) MARCELLUS DONATUS. L. II. c. 11. HEISTER *med. chir. Wahrnehm.* 1. B. p. 133.

(37) FABR. HILDANUS Cent. III. obs. 9. MORGAGNI Epist. XIII. art. 5. PLATNER Pr. de vulneribus superciliis illatis, an caecitatem afferant. Lips. 1741. AUTENRIETH Phys. §. 509.

(38) Ephem. nat. cur. cent. III. obs. 55. *Histoire de la Soc. R. de méd. an.* 1776. p. 316.

(39) FABR. HILDANUS cent. V. obs. 17. Cent. VI. obs. 6. PINEL *Nosographie.* 2. *B.* p. 123.

(40) §. XXXIX. N. 5.

(41) ESCHENBACH obs. anat. chir. med. N. 6. p. 49. MOHRENHEIM *Beytrage.* v. RICHTER *Wundarzn.* 3. *B.* p. 248.

(*) Retina e sede remota, effluente sensim sensimque humore vitreo. ASTLEY COOPER. v. HINLY *ophth. Bibl.* 1. *B. St.* p. 234.

(42) FISCHER *Bemerkungen uber London.* p. 172.

(43) FABR. HILDANUS cent. V. obs. 8. MORGAGNI l. c. art. 12. WEPFER de affect. capit. obs. 181. p. 869. PENADA in *mem. di matemat. e fisica. T.* 10. WILLICH in HUFELAND's *Journ.* 21. *B.* 2. *St.* p. 32.

e. c. in alapa infligenda (44), a nisu sub vomitu (45), partu (46), sternutatione (47), a rebus restagnationem sanguinis in capite producentibus, ut struma (48), parotis (49), scrophula (50), a morbis orbitae (51), nasi (52), antri hygmori (53), dentium (54), a cosmeticis (55), a barbae rasura (56), crinium resectione 57), refrigerio (58), e. c. a lavatione frigida faciei

(44) Amatus Lusitanus cur. med. cent. VII. N. 32. 44. Schenk obs. L. I. N. 305.

(45) Fabr. Hildanus cent. V. obs. 19. Hoffmann diss. de imprudente medicatione. §. 20. Wedel diss. casum de gutta serena exhibens. p. 1. Scheidemantel *Beytrage. N.* 29.

(46) Alberti Diss. de visus obscuratione a partu. Hal. 1732.

(47) Fabr. Hildanus Cent. I. obs. 24.

(48) Stoerk libellus, quo continentur experimenta etc. p. 168.

(49) Piderit *prakt. Annal. vom Militair-Lazareth in Cassel.* 2. *St.*

(50) Modo mechanico (Martens *prakt. Bemerk.* 2. *B.*).

(51) §. XVIII. N. 1.

(52) E. c. ozaena (Ephem. nat. cur. Dec. III. An. 9, et 10. obs. 123.).

(53) Sandifort museum anat. Vol. 2. Tab. 3.

(54) Heister *Wahrnehmungen.* 1. *B. N.* 150.

(55) Oehme Diss. cit. §. 9. Triller opusc. med. Vol. I. Diss. V. p. 142. Klein interpres clinicus. p. 259.

(56) Bartholinus Epist. Cent. III. Epist. 67.

(57) *Neue allgem. deutsche Bibl.* 45. *B.* p. 364.

aestuantis (59), a catarrho epidemico (60), a suppressione sudoris (61), coryzae (62), et haemorrhagiarum, inprimis epistaxeos (63), menstruorum (64), lochiorum (65), haemorrhoidum (66), ab omissa habituali venaesectione (67), a lactatione cohibita (68), a luce nimia, e. c. solis (69), lunae (70), fulguris (71), ferri

(58) Wedel diss. de amaurosi. p. 15. Nootnagel l. c. §. 7. Heister *Wahrnehm.* 2. *B. N.* 376. Michaelis in Richter's *chir. Bibl.* 6. *B.* p. 131.

(59) Beer l. c. p. 531.

(60) Hoffmann med. rat. syst. T. IV. C. 4. §. 2. 3.

(61) Ebermaier in Hufeland's *Journ.* 5. *B.* p. 579.

(62) Schmucker *vermischte Schrift.* 2. *B.* p. 9.

(63) Fabr. Hildanus Cent. VI. obs. 5. Alberti diss. de adstringentium perverso in haemorrhagiis usu et effectu. §. 3. *Breslauer Samml.* 1726. 1. p. 503.

(64) Pelargus *med. Jahrgange.* 2. *B.* p. 353. Heister *Wahrnehmungen.* 1. *B.* p. 590. De Haen rat. med. P. VI. p. 264. Kaltschmidt diss. de virgine chlorosi et gutta serena laborante. Ien. 1788.

(65) Mauriceau *sur le maladies des femmes grosses.* 2. Vol. obs. 568.

(66) Beer l. c. §. 48.

(67) Heister l. c. 2. *B.* p. 441. Kuhn *Ital. Bibl.* 2. *B.* 1. *St.* p. 5.

(68) Stoerk de pulsatilla nigra. p. 40.

(69) Galenus de usu partium. L. X. C. 3.

(70) Henr. ab Heer obs. med. Vol. IV. §. 1.

fusi (72), fornacis (73), a calore (74), insolatione (75), ab ebrietate (76), a nicotianae naribus attractae mala indole (77), ab infarctu imi ventris (78), et vermibus (79), ab ulceribus antiquis (80), et herpete (81) praepostere sanatis, ab inedia (82), a jactura cruoris (83), salivae (84), lactis (85), seminis (86), inpri-

(71) Heister l. c. 2. *B. N.* 283. Richter nov. comm. Soc. Goett. Vol. IV. p. 83.

(72) *Auserl. Abh. f. pr. Aerzte.* 7. *B.* p. 579.

(73) Hollerius de morbis internis Schol. C. 20.

(74) La Fontaine in Loder's *Journ. f. die Chirurgie.* 4. *B.* 1. *St.* p. 35.

(75) Beer l. c. §. 49.

(76) Riedlin Lin. med. an. III. p. 393. Boerhaave de morbis ocul. p. 75.

(77) Beer l. c. p. 531. In nota.

(78) Beer l. c. §. 47.

(79) Remer in Hufeland's *Journ.* 17. *B.* 2. *St.* p. 166. Vandermonde in *Journ. de méd. T.* 10. p. 120.

(80) Forestus l. XI. obs. 35.

(81) Trecourt *mém. de chir. obs.* 4.

(82) Eph. nat. cur. Dec. III. an. 5. obs. 107.

(83) Oehme l. c. p. 9. Nicolai *Abhandl. v. d. Fehlern d. Gesichtes.* p. 130. *Journ. de méd. T.* 20. p. 422. *T.* 43. p. 80. Ex repetita nimis haemorrhoidum apparitione ipse amaurosin observavi.

(84) Fabr. Hildanus Cent. V. obs. 13. Thilenius *med. chir. Bemerkungen.* p. 73.

(85) Salmuth obs. Cent. III. N. 27.

mis sub concubitu diurno (87), a praevia diarrhoea (88), vel purgantium abusu (89), a febribus intermittentibus (90), syphilide (91), a contagio typhi (92), a vapore cloacarum (93), a venenis (94), e. c. opio (95), atropa belladonna (96), plumbo (97), secale cornuto (98),

(86) SANCTORIUS de stat. med. sect. VI aph. 18. LOMMIUS de sanitate tuenda. p. 37. FR. HOFFMANN diss. de morbis ex nimia venere. §. 18. 24.

(87) BERENDS de concubitu diurno, notabili, atque haud infrequenti amaurosis causa. Francf. 1805.

(88) BEER l. c. §. 51.

(89) SENNERTUS med. pract. L. I. p. 3. sect. 2. C. 37. HALLER opusc. pathol. obs. 76.

(90) TRNKA l. c. p. 695.

(91) HEISTER l. c. 2. *B. N.* 19. OEHME l. c. SCHMUCKER *vermischte chir. Schriften.* 2. *B.* p. 9.

(92) MOLITOR Diss. ds febre contagiosa maligna, et intermittente. v. HALLER diss. pract. T. V. p. 216. P. I. Vol. I. §. XLIX. hujus operis.

(93) RAMAZZINI de morbis artificum. C. 13. CHOMEL in *mém. de Paris.* 1711. obs. anat. 5. BEER l. c. p. 252. §. 58.

(94) BEER l. c. §. 46.

(95) BEERGER diss. de vi opii rarefaciente. §. 4.

(96) PELARGUS *med. Jahrgange.* 2. *B.* p. 474. LUDWIG adversaria medica pract. Vol. I. P. 4. p. 660. LENTIN *Beobacht. einiger Krankh.* *N.* 2.

(97) STOLL Praelect. p. 384. WHITE in *med. Comment. v. Edinb.* 3. *B.* 1. *St.* p. 75.

(98) LENTIN l. c. §. 2. 4.

baccis solani (99), a rebus amaris (100), ira (1), a mercurio (2), a dolore (3), spasmo (4), sonitu vehemente (5), terrore (6), lacrymatione (7), magnetismo animali (8), somnio (9), vigiliis (10), idiosyncrasia (11), graviditate (12), a vitio plicoso (13), inprimis resecto tricho-

(99) Commerc. lit. Nor. 1732. p. 334.

(100) E. c. a potu instar coffeae ex cichorea parato, Beer l. c. §. 45.

(1) Hoffmann consult. et respons. med. Cent. I. N. 42. Schmucker op. c. 2. *B.* p. 9. Oehme l. c. Herz in Hufeland's *Journ.* 5. *B.* p. 275. Cfr. P. II. C. XX.

(2) Marat *inquiry into the nature, cause and cure of a singular disease of the eye. Lond.* 1776.

(3) Smetius miscell. p. 546.

(4) Lentin l. c. §. 2. 4. Dozauer in Loder's *Journ. f. d. Chirurgie.* 1. *B* p. 70.

(5) Schenk obs. med. L. I. obs 306.

(6) Richter nov. comm. soc. Goett. Vol. IV. p. 74. Oehme l. c. §. 9. Schmucker op. c. 2. *B.* p. 9.

(7) Fabr. Hildanus Cent. IV. obs. 15. Heister l. c. 1. *B. N.* 128.

(8) Heinecken op. c. p. 65. Cfr. P. II.

(9) Plinius hist. nat. L. VII. 50.

(10) Act. nat. cur. Vol. I. obs. 159. Vol. IV. obs. 137. Riedlin Lin. med. An. IV. p. 762.

(11) Beer l. c. § 44. (e. c. a cocholatae potu).

(12) Rolfinck l. c. C. 5. Salmuth obs. Cent. III. N. 27. Sennertus Prax. med L. I. P. 3. sect. 2. C. 37. Beer l. c §. 44 Bezard in *Journ. de méd. chir. et pharm. T. XXXIII.* 1815. *Mai.* p. 72.

(13) P. I. §. CXLIV. N. 2.

mate (14), a fuga achorum (15), psorae (16), morbisque aliis, ut hydrocephalo (17), apoplexia (18), colica (19), variolis (20), morbillis (21), epilepsia (22), et convulsionibus (23).

(14) La Fontaine l. c. p. 66. Cfr. opus nostr. l. c.

(15) Act. med. Berol. Dec. VI. Vol. V. p. 28. Wedel diss. de amaurosi. p. 17. Hoffmann med. rat. syst. Vol. III. p. 229. Wendt *V. u. VII. Nachricht v. d. Kranken-Institute zu Erlangen.*

(16) Hoffmann Cons. et resp. Cent. I. cas. 50. Ludwig l. c. Vol. II. P. I. Oehme l. c. §. 7. Beer *Gesch. e. geheilten vollkommenen, v. zuruckgetretener Kratze entstand. Schiwarzen Staars. Wien* 1798.

(17) Cfr. P. II. C. IV. §. XXII. N. 4.

(18) Ibid. C. V. §. XXIV. N. 1.

(19) Eph. nat. cur. Dec. II. An. 5. obs. 247. Dec. III. An. 3. obs. 8. Cent. I. obs. 78. Plater obs. med. L. I. p. 104. Stoll Praelect. p. 304. Rat. med. P. VI. p. 386.

(20) Richter in comment. soc. Goetting. Vol. III. p. 25. Schmucker l. c. 25. B. p. 8.

(21) Ploucquet Diss. sistens observat. circa photorexin. Tub. 1799. Schmucker *vermischte Schriften. 2. Th.* p. 24.

(22) Tulpius obs. med. L. I. C. 10. Pelargus l. c. 3. B. p. 652. Cfr. Cap. XI. §. LIII.

(23) Heister op. c. 2. B. N. 195. Cfr. C. XIV. §. LXX.

§. XXXVI.

DIAGNOSIS. PROGNOSIS.

Signa pathognomonica.

1. Amaurosis praeter debilitatem visus (*amblyopia*), aut caecitatem nullum agnoscit signum pathognomonicum. Enimvero pupillae dilatatio, et iridis immobilitas, pro talibus quondam habitae, pluries desiderantur (24), immo quandoque pupilla potius angustior cernitur (25), et iris, minima admota luce, contrahitur (26). E contrario pupillae dilatatio, et immobilitas (*mydriasis*) obvenire possunt, quin morbus nomen amauroseos obtineat (27). Hoc praeterea in morbo corneae splendor saepe imminutus est. Quocumque vero in amauroseos casu margo pupillaris iridis angularis evadit (28). An-

(24) Boerhaave de morbis oculorum. C. 3. §. 101. Trnka l. c. §. 17. Himly *ophthalm. Beob. u. Untersuch.* Larrey *sur la mobilité de l'iris dans certains cas d'amaurose* in *Bulletin des sc. par la soc. philomatique de Paris. Août* 1817.

(25) Beer l. c. §. 28.

(26) Beer l. c. §. 31. Cfr. Car. Behr diss. de spasmo iridis. Halae 1817.

(27) Cfr. §. XXXI. N. 11.

(28) Beer l. c.

guli bini pupillae vel sursum, et deorsum, vel versus nasum, et tempus divergunt. Ibi pupilla similis est pupillae felium, hic pupillae animalium ruminantium. Et pupillae positio saepe a norma abludit. Color illius nunc nebulosus (29), nunc rubellus (30), nunc viridescens, raro, ut decet, niger. Opacitas pupillae solum dum oculus e latere conspicitur, apparet. Est illa profunde in oculo locata. Quodsi amaurosis *unum* tantummodo oculum detineat, conditio morbosa iridis, et pupillae in oculo aegrotante, *solum* dum oculus sanus clauditur, in conspectum venire solet (31). Plurimi amauroticorum, ut diximus, siccitatem, aut plenitudinem oculi, vel sensum ac si bulbus (nunc duritie, nunc mollitie peccans) ex orbita pelleretur, accusant, et strabismo (32) laborant. Ne dicamus de vitiis quibusdam visus infra propius describendis, ut de visu interrupto, duplicato,

(29) Richter nov. comment. soc. Goett. T. IV. p. 77. Beer l. c. §. 30.

(30) Beer l. c.

(31) Beer l. c. §. 32.

(32) « *Ce n' est pas toujours par un examen spécial, que l' on découvre le strabisme presque insensible, dont je viens de parler : c' est plus ordinairement pendant une conversation établie avec le malade, et au moment où il ne songe point à son oeil paralysé.* » Demours T. I. p. 364.

reticulato, nebuloso, colorato, dimidiato, de muscis volitantibus, de evolutione lucis morbosae, (*photopsia*), et de lucis intolerantia (*photophobia*). Quae singula eo magis originem amauroticam indicant, quo magis affectione morbosa cerebri, nervorum, et sensuum aliorum stipantur.

Confusio cum cataracta.

2. Quoad confusionem cum aliis morbis, maxime illa *amauroseos cum cataracta* timenda. Differunt sequentibus notis :

Cataracta.	*Amaurosis.*
1. Opacitas mox retro centrum pupillae apparet, et evidens est.	1. Opacitas profunde in oculo locata est, et nonnisi ope conspectus lateralis dignoscitur.
2. Corpus opacum griseum, album est.	2. Color opacitatis rubellus viridescens.
3. Visus imminutio, cum gradu opacitatis aequo passu incedit.	3. Nulla ratio inter visus jacturam, et opacitatem.
4. Iridis motus nunquam deletus, rarissime impeditus.	4. Iris, et pupilla abnormes.
5. Margo pupillaris iridis annulum nigrum exhibet.	5. Margo pupillaris annularis.

6. Cornea normalis.	6. Splendor corneae plerumque imminutus.
7. Quocumque in morbi gradu conditio visus repentinis non subjicitur mutationibus.	7. In morbo necdum absoluto conditio visus repentinis subjicitur mutationibus (33).
8. Objecta nebula circumdata videntur.	8. Objecta coloribus iridis circumdata apparent.
9. Conspicillum convexum aegro optime inservit.	9. Conspicilla quotquot sunt morbo incipienti accommodata.
10. Visus lateralis saepe concessus.	10. Visus circumcirca deletus.

Complicatio amauroseos cum cataracta.

3. Caeterum probe retinendum, posse cataractam cum amaurosi *complicari.* Quae quidem complicatio, praesentibus pupilla ampla, iride rigida, deletaque lucis perceptione, facile dignoscitur; secus autem, deficientibus, ut quandoque accidit (34), signis illis amauroseos. Re dubia ad aetiologiae lumen recurrendum est. Juvat quoque oculi alterius, forte a cataracta liberi, rationem habere.

(33) Augetur nempe capacitas videndi a victu lauto, gaudio, ira: infringitur ab inedia, moerore, jactura seminis etc.

(34) Beer l. c. §. 48.

Aliae complicationes.

4. Complicari quoque solet *amaurosis* cum *glaucomate, cirsophthalmia, exophthalmo, atrophia oculi, paralysi musculorum oculi* (*ophthalmoplegia*), et *palpebrae*, *haemophthalmo*, nec non cum *vulneribus regionum orbitalium.*

Divisio generalis.

5. Ex quibus singulis colligitur, amaurosin vitium nunc primarium, nunc symptomaticum sistere, unde amauroseos divisio in *primariam*, et *symptomaticam.*

Divisio amauroseos primariae.

6. Dividitur amaurosis *primaria* in *traumaticam*, *inflammatoriam*, *rheumaticam*, et *catarrhalem*, *gastricam*, *periodicam*, *arthriticam*, et *nerveam primitivam.*

Amaurosis traumatica.

7. *Amaurosis traumatica* ex violentiis vel cranio, inprimis regioni orbitali, vel ipsi oculo illatis oritur. Illa extemplo cum lucis perceptione deleta, oculo cadaverico, pupilla angusta, clara, iride immobili, lacrymatione, et paralysi musculorum oculi ingruit, unde *amauroseos paralyticae* obtinuit nomen (35). Amau-

(35) Beer l. c. p. 535.

rosis, ex violentiis oculo ipsi illatis orta, plerumque ophthalmiae traumaticae sistit effectum (36), ac saepe cum aliis inflammationis reliquiis apparet.

Amaurosis inflammatoria.

8. *Amaurosis inflammatoria* utplurimum suppressionem haemorrhagiarum quondam habitualium, inprimis epistaxeos, menstruorum, et haemorrhoidum (37), nec non evidentem humorum ad caput impulsum cum oculorum statu varicoso socias agnoscit. Facultas videndi praesertim post pastum, exscandescentiam animi, aut in loco calido amittitur, recuperaturque, ventriculo jejuno reddito, animi pace composita, ac sub temperatura frigidiuscula. Iridis motus segnis, at non plane deletus. Saepe lucis morbosae evolutio.

Amaurosis rheumatica, et catarrhalis.

9. *Amaurosis rheumatica* caussis consuetis affectionum *rheumaticarum* (38) originem debens nunc uno tantum, nunc ambobus oculis infensa sequentibus distinguitur signis: pupilla

(36) §. XIX.

(37) De amaurosi haemorrhoidali pulchre disseruit Cl. HEIMANN (v. *Russische Sammlung f. Naturwissensch. u. Heilk*, 2. *B. Heft.* p. 364.)

(38) P. I. §. XII. N. 2.

scilicet clara, neque angusta, neque multum dilatata, iride fere immobili, facili lacrymatione, lucis intolerantia, doloribus a bulbo oculi ad frontem, dentes, per collum vagantibus, luscitate, atonia palpebrae superioris, visuque haud omnino deleto. Ab amaurosi rheumatica *amaurosis* coryzae suppressae effectus (39) parum differt. Exhibere ea solet pupillam regioni temporali propiorem, quam nasali cum margine pupillae versus regionem illam angulum formante. Praeterea aeger de siccitate oculi, et cavitatum narium, de sensu plenitudinis bulbi, de pondere ad radicem nasi conqueritur. Caeterum visus vix unquam omnino evanescit. Quod si praeter coryzae suppressionem et *sinus frontales hydrope purulento*, vel *abscessu* laborent (40), praeter dolorem ad frontem, aliaque symptomata istis morbis propria, oculus, vel oculi ab axi visus recedunt, visus fit duplex, palpebra superior prolabitur, saepeque sternutatio cum lucis morbosa evolutione aegrum angit. Nisi occurratur, exophthalmus expectandus.

Amaurosis gastrica.

10. *Amaurosis gastrica*, prout ex saburra,

(39) Beer l. c. p. 530.

(40) Beer l. c. p. 566. Cfr. Cap. nostr. XIII. §. LVII. N. 3.

et bile, ex vermibus, aut ex infarctu viscerum abdominalium pullulat, varia praesefert symptomata. In *amaurosi ex saburra*, et *bile* pupilla evidenter dilatata, ut decet, nigra, motus iridis languidi, et bulbus oculi saepe a lacrymis inundatus cernuntur. Lacrymarum apparitio cum eructatione acida, aliisque consuetis signis gastricis cohaerere solet. *Amaurosis ex vermibus*, praeter signa vix allata, bulbum oculi irregulariter volutabundum, et strabismum exhibet. Porro livor circa oculos, aliaque signa verminosa occurrunt. *Amaurosis, quae ex infarctu viscerum abdominalium* originem trahit, lentissime evolvitur. Orditur morbus a visus labefactatione, sub qua objecta nebula vicissim nigra, et grisea involuta cernuntur, ac sub lectione unum, alterumve vocabulum a linea veluti aufugere videtur (*visus interruptus*). Pupilla magis magisque dilatatur, iris quodammodo convexa segniter movetur, margo illius pupillaris angularis fit, atque praeter turgorem vasorum oculi, albuginea colorem ex flavo rubrum induit. Nec desiderantur generalia viscerum abdominalium passionem indicantia symptomata.

Amaurosis periodica.

11. *Amaurosis periodica* febris intermitten-

tis a MONRANDIO (41), PECHLINO (42), HEISTERO (43), BEERIO (44), nobisque ipsis (45) observatae est symptoma. Sequitur typum tertianae tum simplicis, tum duplicis, saepeque hemicraniam saevam habet. Legi de ea meretur BURSERIUS (46), ex cujus descriptione clare apparet, amaurosin hac in febre symptoma affectionis inflammatoriae cerebri paroxysmum comitantis esse.

Amaurosis arthritica.

12. *Amaurosis arthritica* (*) duabus sub formis occurrit. *Prima forma* ambobus oculis infensa notatur pupilla valde dilatata, transversim angulari, decolorata, iride segni, immobili, doloribus circa oculos vagantibus, et conditione varicosa vasorum sanguiferorum oculi. Subjiciuntur illi potissimum feminae valde sensiles, oculisque nigris instructae. *Altera forma* utrique sexui, magis tamen feminis, inprimis

(41) De quibusdam tertianis perniciosis commentatio, Cap. 3.

(42) Obs. L. I. N. 42.

(43) L. c. 1. *B. N.* 428.

(44) L. c. p. 585.

(45) Tum Ticini, tum Viennae, in ipso clinico ophthalmico BEERII.

(46) Inst. med. pract. §. 75.

(*) Dubitaverat quondam FARRE, dari amaurosin arthriticam; ast ulteriori experientia de contrario convictus est. v. HIMLY ophth. Bibl. 1. *B.* 2. *St.* p. 236.

tempore cessationis menstruorum familiaris cum labefactatione visus, et sensu veluti si formicae circa oculum in cute decurrerent, orditur. Pupilla transversim angularis dilatatur, ac ex pallido viridescit. Iris decolorata, sicuti totus oculus de statu varicoso vasorum sanguiferorum testatur. Dolet oculus, doletque universum caput, inprimis accedentibus animi pathematibus, mutatione repentina temperaturae, et errore in diaeta. Quivis dolorum insultus cuncta mala adauget. Aeger ab evolutione lucis morbosae in errorem ductus videre autumat, donec apparitio cataractae viridis, seu glaucomatosae, et atrophia oculi omni illusioni finem imponat. Cum amaurosi arthritica maxime convenit amaurosis, quae fugae praeposterae herpetis, psorae, et ulcerum antiquorum, nec non resectioni plicae originem debent. Solum in eo, quod derepente, et sine dolore oriuntur, ab amaurosi arthritica genuina differunt.

Amaurosis nervea.

13. *Nervea* seu *dynamica* ea dicitur amaurosis, quae sine evidenti vitio partium systema nervosum oculi componentium existit, ac ex sensibilitate nervi optici, et retinae sive aucta, sive imminuta repeti potest. Diagnosis hujus amauroseos, inprimis si morbus ambos oculos

detineat, ardua est, cum signa objectiva deficiant, ac ex subjectivis tantum judicandum sit; oculis enim bene constitutis, aeger primum de muscis, aut nebula coram iis volitantibus, dein de evolutione lucis morbosae, ac tandem de absoluta caecitate conqueritur; quae querelae si simulatae forent, expertissimus licet ocularius in errorem inde duci posset, non ita si unus tantum oculorum amaurosi laborat, alter vero sanus existit; tunc enim intuitus cum oculo labefactato, utpote vagus illius oculi luscitatem post se trahit: praeterea, oculo sano probe clauso, pupilla oculi amaurotici illico dilatatur, ac iris adversus fortissimum lucis gradum rigida manet. *Amaurosis dynamica cum sensibilitate aucta* derepente evolvitur. Aeger utplurimum athleticus, vel saltem plethoricus de sensu plenitudinis in oculo, et lucis morbosae molesta apparitione conqueri incipit. Sequitur dolor capitis cum obnubilatione, quibus magis magisque saevientibus, visus eadem ratione labefactatur. Jam miseris coram oculis rete in loco lucido coloris nigri, in loco obscuro coloris ignei versatur. Quae morbosa apparitio toties viget, quoties affluxus humorum ad caput, e. c. sub nixu in alvo deponenda promovetur. Absoluta caecitas malis istis finem imponit. *Amaurosis cum sensibilitate imminuta* plerumque lente

evolvitur. Deest capitis dolor, ac aeger solum de rete, et nebula ejusdem semper coloris coram oculis versante conqueritur. Prout vires universi corporis aut vigent, aut languent, crescit, aut imminuitur videndi facultas, donec tandem in integrum pereat. Huc *amblyopia* sic dicta *senilis*, et in genere quaevis amaurosis marasmi effectus spectare videtur. Oculus talis amauroticus, veluti oculi felium saepius in loco obscuro lucet (47).

Amaurosis transitoria.

14. Amaurosi nerveae et *transitoriam* illam adscribimus, quae narcoticorum, animi pathematum, idiosyncrasiae, et graviditatis incipientis sistit effectum; quae enim ex provecta graviditate oritur amaurosis, haec potius ex humorum ad caput aucto impetu repeti potest.

Amaurosis symptomatica.

15. De amaurosi ut *symptomate* hydrocephali (48), apoplexiae (49) jam dictum est. Generatim amaurosis omnium morborum encephali cum laesione originis, et decursus nervorum opticorum exstantium symptoma consti-

(47) Qua de caussa a Beerio nuncupatur *Das amaurotische Kutzenauge*. l. c. p. 495.

(48) P. II. C. IV. §. XXI. 3. §. XXII. 3.

(49) Ibid. C. V. §. XXV. N. 1.

tuere potest. Nil hinc mirum, si amaurosis toties cephalaeis diuturnis (50), typho (51), epilepsiis (52), convulsionibus (53), paralysi (54), cariei cranii (55) superaccedat. Amaurosis hujus generis utplurimum cum labefactatione aliorum sensuum, inprimis auditus, nec non cum deleto facultatum animi usu societatem inire solet. Caussa illius in carie ossium frontis, aut maxillae latente, exophthalmus expectandus.

Prognosis.

16. Amaurosis perfecta, inprimis lente evoluta, ac diuturna vix unquam sanationem admittit. Quod neque arti, neque medicis opprobriosum censendum, dum aequo animo, quid autopsia cadaveris amauroticorum docet, perpendatur. Oculo vehementer laeso, ac systemate illius nervoso partim destructo, quid ab artis auxiliis expectandum? Meliora *amaurosis inflammatoria* promittit, atque magis in morbo incipiente. Secus autem in malo provecto, stabilitis jam recensitis vitiis arteriae, et venae

(50) Ibid. C. II. §. XI. N. 2.

(51) P. I. C. IV. §. XLIX. N. 9.

(52) Pelargus *med. Jahrg.* 3. *B.* p. 652. Tulpius obs. med. L. I. C. 10. Cfr. Cap. nostrum de epilepsia.

(53) Heister *Wahrnehm.* 2. *B. N.* 195. Cfr. Cap. nostrum de motibus convulsivis vagis.

(54) Cfr. Cap. nostrum de paralysi.

(55) N. 4.

centralis, facto forte extravasato cruento, specie scilicet apoplexiae localis nervi optici, et retinae. *Rheuma*, et *arthritis* cerebro, et systemati nervoso oculi infensa, quousque de simplici agatur inflammatione, plerumque imperio artis subjiciuntur. At subjiciunturne illi et tunc, dum ex rheumate, et arthritide extravasatum serosum ventriculorum cerebri, forte hydrops acutus tunicae vaginalis nervi optici cum concretionibus calculosis retinae gignuntur? Sequitur inde, sanationis spem solum affulgere, dum *amaurosis* vel ex *vitio abdominis*, vel ex *diathesi periodica*, vel ex *sensibilitate*, sive *aucta*, sive *imminuta* systematis nervosi oculi originem trahit. Quoniam vero diagnosis de indole amauroseos vix unquam cum absoluta certitudine statui licet, in genere neque illico plane desperandum, neque temere promittendum. Quocumque in casu sanationis, aut saltem visus quodammodo recuperandi spes, utpote miserorum unicum solatium, nunquam dura prognosi, qualem medici ocularii nimis saepe instituere solent, aeterno tollenda. Sciendum enim, posse amaurosin et fortuito tolli, ut exempla docuerunt; per tegulam in caput illapsam (56), aut per alias cranii laesiones (57),

(56) De igneis medicinae praesidiis v. Halleri Bibl. chir. Vol. I. p. 270.

per jejunium (58), diarrhoeam (59), cephalaeam (60), exanthematum eruptionem (61), febrem (62), icterum (63), puerperium (64), et somnium (65).

§. XXXVII.

CURA.

Generatim.

1. Quod tamen monitum non ita interpretandum, ac si amauroticos continuis vanae curae tentaminibus excruciandos esse suaderemus. Est modus in rebus, ac, dummodo conaminibus nostris detrimentum non afferamus, plurima, vel ad compescendam miserorum impatientiam, tentari queunt. Abstineamus generatim ab experi-

(57) Schenk obs. VII. L. I. *N.* 310. Meekren obs. med. chir. C. 30.

(58) Riverius obs. communic. p. 679.

(59) Celsus de medic. Lib. VI. C. 6.

(60) Pausanias messenic. L. IV.

(61) Klein interpres clinic. p. 293. Richter *med. u. chir. Bemerkung.* p. 64.

(62) Velschius obs. med. episagm. 26.

(63) Lentilius miscell. med. pract. P. I. p. 221.

(64) Schmucker op. c. 2. *Th.* p. 7.

(65) Menochius *nutzlich u. gelehrter Zeitvertreib.* Cent. II. C. 6. p. 25.

mentis, cum sic dictis specificis, ac empiricis auxiliis, donec ex diagnosi quaedam rationalis indicatio emergat.

Cura amauroseos traumaticae.

2. *Amaurosis traumatica*, quo recentior, eo magis, ut congestiones sanguinis illi sociae, nisi *venae sectione*, saltem *hirudinibus* abigantur, ac humores a capite ope *purgantium* ex *calomel*, et *radice convolvuli jalappae* deriventur, exposcit. Porro sine temporis mora ad applicationem linteorum *aqua frigida* (66) imbutorum super oculum, et frontem recurri debet. Quae singula si non juvarent, cum *floribus arnicae* periculum instituendum (67). Et arnica incassum adhibita, in *electricitate* (68), et *galvanismo* (69) spes ponenda.

(66) Aetius l. c. Schmucker l. c. 2. Th. p. 21. Beer in Arnemann's *Magaz. f. d. Wundarzneiwiss.* 25. p. 90.

(67) Schmucker (op. c. 2. Th. p. 30.) et Richter (*chir. Bibl.* 2. B. p. 84.) arnicam in amaurosi nil prodesse asserunt. E contrario Collin (obs. circa morbos acutos et chronicos. P. IV. p. 79. sect. II. p. 108.) aliique eam ad sidera usque extollunt. Veritas et hic in medio latet, uti ex observationibus Angeli (in Weigel's *Ital. Bibl.* 3. B. 1. St. p. 127.), Thilenii (*med. chir. Bemerk.* p 48.), Soemmeringii (Hufeland's *Journ.* 7. B. p. 85., etc, apparet.

(68) De usu *electricitatis* in amaurosi lege: Faulwetter *kurze Grundsatze d. Electricitat.* 5. *B.* Ware in *mem. of*

Cura amauroseos inflammatoriae.

3. Princeps *amauroseos inflammatoriae* remedium *venaesectio* consensu omnium (70) est. Sunt, qui venam frontis secandam esse doceant (71); alii ad *arteriotomiam* confugiunt (72). Conveniunt omnes jure, meritoque in *hirudi-*

the med. Soc. of London. Vol. III. N. 15. *Remarks on the ophthalmy* etc. Pomme et Renaud in *Journ. de méd. T.* 73. p. 201. v. Hufeland's *neueste Annal. d. Franz. Arzneyk.* 2. *B.* p. 324. Sommer l. c. p. 92. Hey in *med. obs. and inquiry. Vol. VI. N.* 1. Sprengler *Briefe, welche einige Erfahrungen d. electr. Wirkungen in Krankheit. enthalten.* 2. *B.* p. 25. 3. *B.* p. 27. Crowfort in *med. and phys. Journ. by Fothergill.* 1815. *Jun.*, et compara adversarios ut Linnaeum consectar. electr. med. v. Halleri disp. Pr. 1. p. 59. Schmucker *verm. Schr.* p. 29. Richter l. c. p. 86.

(69) De *galvanismi* in amaurosi efficacia, et applicatione, lege: Grapengieser *Versuche.* p. 104. 155. 159. 196. Bischoff in Hufelald's *Journ,* 3. B. 2. St. p. 102, 113, 125, 129. Item in Loder's *Journ. f. die Chirurg.* 3. *B.* p. 574, quo loco (p. 499.) et Richteri observationes exstant. Tandem Walther *ub. d. therapeut. Indication des Galvanismus.* C. 9. et Thomassen a Thuessink in *Geneeskundige Waarnemingen.* 2. Vol. 1816.

(70) Boerhaave de morb. ocul. §. 90. Schmucker l. c. p. 17. Sprengel in misc. Berol. T. VI. p. 64. Trnka l. c. p. 577. Richter l. c. p. 577.

(71) Sauvages nosol. med. p. 746. Spigelius de hum. corp. fabrica. L. VII. p. 244.

(72) Plenk de morbis oculorum. p. 776.

nibus (73) ad tempora, et in *cucurbitulis scarificantibus* (74) ad nucham commendandis. Maximum autem artis secretum in restitutione evacuationum cruentarum, inprimis menstruorum (75), lochiorum (76), haemorrhoidum (77), et epistaxeos (78) consistit. Accedit usus *foliorum digitalis purpureae* (79), et *acidi phosphorici* (80). Nec *pediluviis* (81) parcendum. Reliquum regimen antiphlogisticum per se intelligitur. In haemorrhoidariis praesertim alvi libertati studendum (82).

(73) Paul. Aegineta L. III. C. 22. Schmucker l. c. p. 17.

(74) Aetius l. c. Riverius Prax. med. L. II. C. I. Hoffmann Cons. et resp. med. Cent. I. cas. 42.

(75) Kaltschmid diss. cit. Heister Cfr. C. 1. B. N. 358. Lalouette ergo faustum omen in qualibet amaurosi period. p. 1774.

(76) *Beytrage zur Pr. Arzneywissenschaft.* p. 46.

(77) Amaurosin incipientem ex suppressione fluxus haemorrhoidalis, hirudinibus ano admotis, debellavi.

(78) Hoffmann med. rat. syst. T. IV. P. 4. C. 4. §. 3.

(79) In virgine congestionibus sanguinis ad caput obnoxia, ac amaurosi incipiente laborante saturatum digitalis infusum reliquis auxiliis palmam praeripuit.

(80) Amaurosin ex repentina suppressione menstruorum ope acidi phosphorici se sanasse refert Henning in Hufelald's *Journ. d. pr. Heilk.* 1817 *april.*

(81) Eorum virtutem Boerhaave l. c. C. 31 aestimare docuit.

(82) Dicke (in Hufeland's *Journ.* l. c. *Jul.*) magis magisque probat, quanta alvinae evacuationis in amaurosi curanda ratio habenda sit.

Cura amauroseos rheumaticae.

4. Ne in *amaurosi rheumatica*, inprimis recenti, evacuationibus cruentis (83) parcas; his abunde institutis, diapnoica (84) praesto sunt, non neglectis *vesicatorio* (85), *setaceo* (86), *fonticulo* (87), *caustico* (88), *ustione* (89), aliisque *ulceribus artificialibus* (90), inprimis ad nucham, pone aures, ad caput rasum (91), ad extremitates inferiores. Si amaurosis suppres-

(83) Beer l. c. p. 569. Jamdudum effectus venaesectionis hac in amauroseos specie innotuisse ex Com. lit. Nor. an. 1745. p. 346 elucet.

(84) St. Yves l. c 28. p. 326. Suderiferorum portentosos effectus in incipiente, ac recenti amaurosi observavi. Cfr. Hoffmann de gutta serena Obs. 3. op. III. Vol. p. 232.

(85) Wedel diss. cit. p. 17. Sommer l. c. p. 86. Ackermann *klin. Annal. v. Jena.* 1. *St.* p. 151.

(86) Wepfer de affect. capit. obs. 60. 153. Cramer diss. de paralysi, et setaceorum usu adversus amaurosin. §. 40. v. Saldifort Thesaur. obs. Vol. I. N. 17. Acrell in *Abhandl. d. Schwed. Acad. d. Wissensch. XI.* p. 284.

(87) Act. med. Hafn. Vol. II. obs. 12.

(88) Schmidt in *Abhandl. d. k. k. Joseph. Akad.* 2. *Th.* p. 380.

(89) Demours Exercit. pract. p. 109. Lud. Frank in *Salzb. med. chir. Zeit.* 1795. 2. *B.* p. 185.

(90) Wepfer l. c. obs. 180. Wintringham ad Mead monita. C. 10. p. 156.

(91) Riverius op. c. L. II. C. I.

sioni coryzae adscribenda esset, praemissa et hic hirudinum applicatione in ipsas nares, aut saltem prope eas, vel ad *vapores aqueos* ope infundibuli naribus admotos, vel ad *decoctum malvae*, vel ad *solutionem* scrupuli dimidii *mannae canellatae* in quatuor, aut sex unciis lactis, naribusque attractis deveniendum. Evanida omni irritatione, ac naribus tumidis redditis, *errhynis* (92) via patet. Nec *masticatoria* (93) negligenda. Si abscessus in sinubus frontalibus oriretur, ad *terebrationem* illorum deveniendum (94). *Mercurio* (95) locus foret, si verisimile vaginam nervorum opticorum, aut earum pulpam jam quaedam ex vitiis supra allatis (96) contraxisse, aut si suspicio de complicatione venerea haberetur. Aegro caeterum bene constituto, a *mercurio sublimato corrosivo*, etiamsi de lue nulla adsit suspicio, non abhor-

(92) WARE l. c. N. 15. BLAGDEN in *medical facts and. obs. Vol. IV. N.* 10. BEER l. c. p. 533.

(93) AETIUS l. c. BONTIUS de med. Indorum II. obs. 74. LAMZWEERDE apud SCULTETUM append. II. obs. 74.

(94) Docte de hoc argumento egit BEER l. c. p. 569, 570.

(95) Mercurius contra amaurosin jam a SCHENKIO (L. I. obs. 2.), et a LENTINO (miscell. med. pract. p. 607.) in viro, simul cephalalgia, et epilepsia laborante cum fructu adhibebatur.

(96) §. XXXIV. N. 2.

rendum (97). Tutius tamen *calomel* ad parvas admodum doses, et diu continuatas adhibetur. Regionem supraorbitalem quoque cum *unguento mercuriali*, addito *pulvere* atropae belladonnae perfricare licet (98). Lenis salivatio haud timenda (99).

Cura amauroseos gastricae.

5. Amaurosin ex saburra, aut bile resolventibus aggredimur, inter quae tartratis stibii, et potassae parvae doses ad lenem nauseam usque porrectae reliquis palmam praeripiunt (100). *Emeticis* proprie dictis, a multis celebratis (1), tunc solum locus est, ubi saburrae, et bilis evidenter sursum tendunt, aeger facile vomit,

(97) De la Fontaine op. c. p. 69. Ware l. c.

(98) R. Unguenti mercurialis drachmas duas: pulveris foliorum belladonnae scrupulum unum. M. illiniatur ad vesperas locus indicatus cum scrupulo uno hujus unguenti.

(99) De amaurosi sub ptyalismo sanata testantur Heister Diss. de amaurosi salivatione curata. Altd. 1713. et *Wahrnehm. N.* 221. Hoffmann. med. rat. syst. L. IV. P. IV. C. 4. §. 5. Isenflamm *Versuche ub. d. Nerven.* p. 91, aliique.

(100) Schmucker l. c. 2. *Th.* p. 12, 26. Richter *med. u. chir. Bemerk.* p. 240, et comment. soc. Goett. Vol. III. p. 25. Thilenius op. c. p. 47. Flajani *Collezione d' osserv., osservaz.* 30. Beer (l. c. §. 84) abusum solummodo hujus methodi vituperat.

(1) Schmucker op. c. 2. B. p. 1. 23. 150. Ribe in *schwed. Abhandl.* 1. *B. N.* 10. Plenciz acta et obs. med. p. 119.

nihilque ab impetu caput versus timendum, aut malum derepente ortum duxit. Eo tutius lenia *purgantia* (2), et inter haec maximae *tartras potassae* (3) praescribuntur. *Amaurosi verminosae anthelmintica*, illique ex *infarctu viscerum abdominalium* methodus alibi indicata (4).

Cura amaurosis periodicae.

6. *Amaurosis periodica* in *cortice cinchonae* (5) quidem specificum agnoscit; at ne ad hoc pharmacum prius quam deleta plane complicatione gastrica, et inflammatoria, confugiamus (6)!

Cura amaurosis arthriticae.

7. Nisi ad *amaurosin arthriticam* debellandam, saltem ad illius progressus impedien-

(2) Sanatae ope purgantium amauroseos exempla obveniunt in Act. nat cur. Vol. I. obs. 159, in Eph. nat. cur. Dec. II. an. 5, obs. 247, Dec. III. cent an. 9, 10. obs. 28. apud FABRICIUM HILDANUM Cent. II. obs. 9. STOERK ann. med. I. p. 7. 56. et DICKE in HUFELAND's *Journ.* 1817. *Jul.* p. 33.

(3) RICHTER *med und chir. Bemerk.* p. 245.

(4) P. II. C. I. §. VI. N. 11.

(5) STOERK l. c. p. 70. *med. Comment. v. Edinb.* 5. *B.* p. 165

(6) BURSERIUS ait: « Necesse ergo est continuo alvum lenire, venam secare, aliisque epispasticis revellere, et corticem validissime propinare ».

dos, ante omnia *regimen* requiritur *diaeteticum*. Abstineat aeger a victu crudo, inprimis a carne suilla, et ab halecibus, evitet temperaturae vicissitudines, decumbat super pulvinare loco pennarum crines continente etc. Praeterea repetitis *pediluviis acribus* evolutio podagrae promovenda. Inter pharmaca, usus internus *sulphuris* (7), *antimonii* (8), *guajaci* (9), *aconiti* (10), *rhois radicantis* (11), et *camphorae* (12) sibi laudem promeruere. Ita restitutio pro re nata *achorum* (13), *psorae* (14), *plicae* (15) etc., et *ulcera artificialia*.

Cura amauroseos nerveae.

8. *Amaurosis nervea cum sensibilitate au-*

(7) BEER l. c. §. 183.

(8) HOFFMANN, SCHMUCKER, RICHTER ll. cc. CHE-VILLARD in *Journ. de méd. T.* 64. *N* 45. ZINCKEN in HUFELALD's *Journ.* 8. *B.* 13. *St.* p. 171. BEER l. c.

(9) WINTRINGHAM, BEER ll. cc.

(10) STOERK libell de stramonio etc. COLLIN obs. circa morbos acutos et chronicos P. II. C. 2. cas. 1. 2. 3. HOEHMER Diss. de usu salutari extract. aconit. in arthritide.

(11) DUFRENOY *du caractère, et du traitement des dartres.*

(12) BEER l. c.

(13) Ephem. nat. cur. Cent. VIII. obs. 32.

(14) BEER l. c. PORTAL *Cours. d' anatomie méd. T.* 4. p. 432. WEGE diss. de morbis sinuum frontalium. Goett. 1783.

(15) DE la FONTAINE l. c. p. 67.

cta delicatissimae est curationis. Enimvero systematis nervosi nimiam sensibilitatem obtundere, tonumque illius plerumque amissum restituere, quin vel irritemus, vel calefaciamus, perarduum sistit conamen. Orditur cura regimine antiphlogistico, et quidem *venaesectione* ex pede, *hirudinibus* ad caput, *temperatura frigidiuscula*, *lucis moderamine*, *diaeta vegetabili*, *pediluviis*, *clysteribus*, *eccoproticis*, inprimis autem *foliis digitalis purpureae* (16), et *elixirio acido* Halleri. Sedato humorum ad caput impetu, regioni supraorbitali *aether sulphuricus* cum *laudano liquido* Sydenhami, et *balsamo vitae* Hoffmanni illinitur. Serius et *vapores aetherei* oculis admovendi. Sunt qui oculo *unguentum mercurii* (17), vel *argentum nitratum* (18) illiniunt (19). Usui interno *moschus* inservit. Sustinetur illius vis a *mercurio*, et

(16) Pulveres ex cremore tartari, nitro, et foliis digitalis purpureae exhibere soleo.

(17) Mercurii sublimati corrosivi quartam grani *partem*: butyri recentis insulsi drachmas duas. M.

(18) Argenti nitrici fusi grana duo : axungiae porcinae recentis drachmas duas. M. Bis terve de die ad magnitudinem lentis oculo illiniendum.

(19) *Salzb. med. chir. Zeitung.* 1818 *N.* 87. p. 144. Pupillam inde angustari contenditur.

antimonio (20). Nec radix *valerianae* (21) spernenda. *Pulsatillae nigricantis* laus (22) nec a nostra, nec ab aliorum (23) experientia confirmata est. Suspecta quoque habetur virtus *opii* (24), *conii maculati* (25), *olei cajeput* (26), et *gaz hydrogenii* (27). In *amaurosi nervea* cum *sensibilitate imminuta*, quid *ammonia*, ac reliqua *alcalia* valeant, experiundum foret. Generatim hic *lux intensior* (28), *aër condensatus* (*), *vinum generosum* (29), victus ple-

(20) Sequentem formulam a Patre meo summo cum fructu praesertim in feminis amauroticis adhibitam accepi. ℞. pulveris moschi granum unum: calomel, sulphuris aurati antimonii aa gr. semis. Sacchari grana sex. M. cap. talem pulverem mane, et vespere.

(21) Nootnagel l. c. §. 22. Richter l. c.

(22) Stoerk de pulsatilla nigric.

(23) Schmucker l. c. 2. Th. p. 30.

(24) Trnka l. c. p. 465. Stoll praelect. p. 388. Michaelis in Richter's *chir. Bibl.* 6. *B.* p. 131.

(25) Stoerk de cicuta. L. II. C. 2. cas. 28. C. 3. p. 248 Zinkel in Hufeland's *Journ.* 8. *B.* p. 171.

(26) Hoffmann l. c. obs. 3.

(27) Le Febure *ub. d. schwarz. Staar u. d. neu entdeckte Heilart desselb. durch Wasserstoffgass. Leipz.* 1804.

(28) Michaelis l. c. p. 732. Himly *ophth. Beobacht.* 1. *B. N.* 2. Hufeland *Journ.* 7. *B.* 2. *St.* p. 163. Loebel ibid. 1815. *Jun.* p. 56.

(*) Weinhold in *Allgem. Lit. Zeit.* 1819. *Oct. N.* 256. (*Die Anwendung des Luftdruckess*).

(29) Ephem. nat. cur. Dec. I. an. 1. obs. 71.

nus, temperatura calidior, irritantia topica, verbo tonica (30) conducunt.

Cura amauroseos symptomaticae.

9. Cura amauroseos symptomaticae sponte ex ea morborum primariorum elucet.

§. XXXVIII.

DE VITIIS VISUS.

Generatim.

1. Praeter morbos oculorum hucusque descriptos, organon visus adhuc *vitiis* quibusdam subjicitur. Spectant huc *myopia*, *presbyopia*, *nyctalopia*, *hemeralopia*, *photophobia*, *impotentia colores distinguendi*, *visus nebulosus*, *reticulosus*, *obfuscatus*, *interruptus*, *dimidiatus*, *diplopia*, *photopsia*, *myodesopia*, *strabismus*, et *luscitas*. Quamvis haec vitia ut germina morborum jam descriptorum, et praecipue amauroseos, rite monente Beerio (31), considerari debeant; attamen et speciatim, ut mos antiquus fert, sine artis detrimento exponi queunt. Placet nempe vestigia sequi Run-

(30) Blancard collect. med. phys. Cent. II. N. 52.
(31) Op. c. p. 424.

GII (32), SCHEIDII (33), KNOBLOCHII (34), MISLERI (35), DE LA HIREI (36), VATERI (37), KOERBERI (38), RICHTERI (39), aliorumque in specie commemorandorum.

Myopia (40).

2. Impotentia visus objecta in quadam distantia locata distinguendi *myopia* (41) dicitur. Oculum debito pacto videre asserit BEER (42), dum objecta, quamvis minima, in distantia quindecim, aut viginti pollicum cernere potest. Myops hinc ille dicitur, cujus videndi facultas ultra decem vix extenditur pollices. Myopia la-

(32) Diss. de praecipuis visus symptomatibus. Basil 1578.

(33) Diss. de visu vitiato, ejusque demonstratione mathematico-med. Argent. 1677. Diss. de quibusdam visus imminuti vitiis. Argent. 1720.

(34) Diss. de laesa visione Basil. 1613.

(35) Diss. de statu visus naturali, et praeternaturali. Gies. 1680.

(36) *Sur les différents accidents de la vue. Paris* 1685.

(37) Diss. de laesionibus visionis. Viteb. 1706. Diss. visus vitia duo rarissima, alterum duplicatum, alterum dimidialum sistens. Witeb. 1723.

(38) Diss. de rarioribus quibusdam visionis vitiis. Erf. 1756.

(39) Op. c. 3. B.

(40) Germ. *Kurzsichtigkeit.* Gall. *la vue basse.*

(41) Op. c. p. 651.

(42) STURM. diss. de presbytis, et myopibus. Altd. 1697. DETHARDING diss. de myopia, et presbyopia. Rostoch. 1756.

borantes literis minimis scribunt, scripta oculis prope, et oblique admovent, limbis palpebrarum invicem appropinquatis objecta intuentur, facile nictitant, et tandem strabi evadunt. Caussa proxima myopiae in eo locata est, quod radii, qui ita frangi deberent, ut solum ad retinam in focum convenirent, citius franguntur, et conveniunt. Caussae hujus phaenomeni sunt: 1.° Convexitas nimia corneae aliquando *conicae*, staturnque illum referentis, quem recentiores *staphyloma pellucidum*, seu *hyperkeratosin* (43) vocant.; 2.° convexitas abnormis superfi-

(43) Agitur de *vitio corneae*, mihi semel tantum Vilnae viso, pulchre descriplo a Léveillé (*traitè sus les maladies des yeux, traduit de l'Ital. de* Scarpa T. II. p. 179. *nach d. Uebersetz. v.* Martens. *Th.* 2. p. 183. Not. (*)) Arthurio Edmonston (*Treatise on the varieties and consequences of ophthalmia. Edinb.* 1806. p. 184.); Jacobo Wardrop (*Essays on the morbid anatomy of the human eye. Edinb.* 1808. p. 117.); Roberto Lyall (Diss. inaug. de staphylomate pellucido conico. Petrop. 1816. p. 8.); Wilhelmo Adams (*ub. d. Wiederherstellung d. Gesichts, wenn es gelitten hat od. verlohren gieng, weil d. cornea e. konische Form annahm; aus d. Journ. of scienc. and arts N.* 4. *ubersetzt v. Dr.* Holscher); Jacobo Ware (*chirurgical observ. relative to the eye.* 2. *edit. Lond.* 1805. Versione germanica Rundeni. p. 61.); A. R. Demours (op. c. T. IV. p. 123.) et de quo docte, ut solet, disseruit cl. Himly (*Bibl. f. Ophth.* 1. *B.* 2. *St.* p. 368.). Vitium hujusmodi in promi-

ciei anterioris capsulae lentis; 3.° densitas humorum oculi, inprimis humoris vitrei; 4.° tur-

nentia conica corneae consistit, perstante plus minus illius *pelluciditate*. Ex quo patet, illud nequaquam pro staphylomate, utpote corneam *opacam* agnoscente (§. XXXI. N. 14.) declarari posse; idque eo minus, cum staphyloma ex inflammatione emergat, et synechiam sociam habeat; morbus vero, de quo agitur, sine praevia inflammatione, et sine aliis bulbi oculi vitiis evolvatur. Raro tantum illa sociam agnoscit superficiem corneae globosae *inaequalem* (Dr. Brewster apud Wardrop l. c.), substantiam corneae *incrassatam* (Adams l. c.), ad *apicem* coni *obfuscatam* (Léveillé, Ware l. c.), quae caeterum vitia de praevia inflammatione plus minus testari videntur. Quomodocumque res se habeat, sic dictum staphyloma pellucidum conicum, rectius a Himly *hyperkeratosis* nuncupatum myopia fere ad caecitatis gradum perducta stipatur. Caussam conditionis conicae corneae quaerunt potissimum in *hydrophthalmo* (Lyall), et in nisu corneae luxuriante (Adams), Ad morbum curandum proponuntur conspicilla concava, eductio humoris aquei (Lyall) (qui citissime regeneratur). collyria adstringentia, e. c. alumnis in decocto corticis quercus (VVardrop), infusum saturatum herbae nicotianae oculo ter quater de die ad guttas duas oculo instillatum (VVare), et remotio lentis crystallinae (Adams), quae ultima methodus securissima videtur, si malum summum gradum attigisset, sique conspicilla concava, inprimis ea, quorum concavitas conica convexitati conicae corneae responderet (Himly l. c. p. 405.), nil praestarent. Silentio objectionem editoris *Bibliothèque universelle* (1818. *Mai*. p. 40. 56.) non praetereo, utpote qui asserit, corneam,

gor oculi totius; 5.° illius longitudo nimia; 6.° impotentia musculorum oculum distantiae objectorum accommodandi (a mala plerumque consuetudine repetenda); 7.° dilatatio pupillae habitualis, et 8.° vitium congenitum bulbi oculi. Myopia, quae a mala consuetudine, et turgore oculi oritur, annorum curriculo decrescere, et tandem vel evanescere vel in contrarium prorsus vitium desinere solet. Secus autem myopia, cui vel vitium congenitum vel dilatatio pupillae originem dederunt. Hic illico ad securum myopiae auxilium, scilicet, ad *conspicillum concavum* (44) debito pacto constructum (45), debitae virtutis (46) et utroque oculo specia-

perstante visu, nunquam posse conicam reddi, cum conus radios lucis in focum colligere omnino nequeat. Ast, quaeso, aliud est perfectus conus, aliud forma conica. Sed et istam jam visui valde obstare docet observatio, aegros staphylomate sic dicto pellucido affectos myopia *fere ad caecitatis gradum perducta* laborare.

(44) Germanice *Hohlbrille.*

(45) Legantur de conspicillorum debita constructione Beerii, opuscula popularia: *Pflege gesund. u geschwachter Augen. Wien.* 1808. Item: *Das Auge od. Versuch, d. edelste Geschenk d. Schopfung vor d. hochst verderbl. Einfluss uns. Zeitalters zu sichern. Wien* 1815.

(46) Conspicillum concavum, cujus ope myops minimas literas, quae fiunt typis, ad distantiam quindecim seu viginti pollicum perlegere valet, tutissimum habetur.

tim accommodatum, devenire licet; non ita primo in casu, ubi conspicillorum nisi cautissimus usus non solum spem visum tractu temporis recuperandi plane aufert, sed et visum quotidie magis magisque labefactat. Num gravi myopiae lentis extractio opponenda (47)?

Presbyopia.

3. Impotentia objecta intra consuetam visionis sphaeram (a quindecim scilicet ad viginti pollices) distinguendi, *presbyopia* (48) nuncupatur. Caussa proxima presbyopiae in eo consistit, quod radii solum retro retinam in focum colligantur. Presbyops minutos typos lecturus librum ultra viginti pollicum distantiam, et pone candelae lucem collocat, ac indicem horologii sui portatilis haud distinguens, ex horologio turris longinquae, quota hora sit, judicat. Caussae presbyopiae, vitii plerumque senilis, ex illis myopiae sensu contrario interpretatae deducuntur. Presbyopia quotidie crescere, ac nullam curam radicalem admittere solet. Pro tempore illi *conspicillum convexum, seu lenticulare* (49), occurrit.

(47) Lege circa hanc quaestionem Beer op. elem. cit. 2. *Th.* p. 169. Cfr. Pellier *Recueil de mém.* etc., et W. Adams l. c. *Bibl. universelle.* Certe si myopia ex statu conico corneae pellucidae oriatur, uti ex nota praecedente elucet.

(48) Germ. *Fernsichtigkeit.*

(49) Germ. *Linsenbrille.*

Nyctalopia.

4. *Nictalopiae* vocis duas diversas interpretationes apud medicos deprehendimus: alteram, quando aegri debiliori diei lumine, et in crepusculo melius, quam sereno coelo vident; alteram plane oppositam (50). Primae interpretationi, utpote a RICHTERO (51), et BEERIO (52) receptae adhaeremus. Nyctalopia, seu *caecitas diurna* bifaria est; nunc enim aegri sine respectu diei, aut noctis in loco lucido parum, aut nil, in obscuro bene, aut perfecte vident (*nyctalopia imperfecta*); nunc sine respectu lucis, aut obscuritatis, die caeci, noctu autem visu dotati sunt (*nyctalopia perfecta*). Caussae nyctalopiae sunt: 1.° obfuscatio corneae, aut lentis adversus pupillam; 2.° mydriasis; 3.° sensibilitas nimia oculi, aut congenita, uti in Albinis, aut menstruationis socia (53), aut effectus

(50) Primo sensu HIPPOCRATES (L. II. Prorrhet. XI.) vocem nyctalopiae accepit, unde *nyctalopia hippocratica* dicitur. Sed idem HIPPOCRATES (VI. Epid. V.) nyctalopiam quoque caecitatem nocturnam definit.

(51) Op. c. 3. *Th.* C. XVII. p. 479.

(52) L. c. p. 430.

(53) RICHTER l. c. p. 486. observante PELLIER.

ebrietatis (54), onaniae (55), ophthalmiae, saburrarum (56), tineae suppressae (57): 4.° febris intermittens larvata amaurotica, cujus paroxysmi interdiu, intervalla autem libera noctu invadunt. Cura caussis, secundum praecepta jam tradita, accommodanda.

Hemeralopia.

5. *Hemeralopia* (58) (*caecitas crepuscularis*) vitium nyctalopiae oppositum sistit. Eodem pacto hemeralopia in *imperfectam*, et *perfectam* dividitur. *Hemeralopia imperfecta* originem angustationi pupillae, cataractae, humoribus oculi turbidis, et amblyopiae amauroticae cum sensibilitate imminuta debet. *Hemeralopia perfecta* non raro febrem intermittentem larvatam amauroticam (59), cujus paroxysmi noctu invadunt, ac mane disparent, constituit. Com-

(54) Ibid. observante BOERHAAVE (Vir sub ebrietate noctu legere potuerat).

(55) Ibid.

(56) RICHTER l. c. §. 487.

(57) Ibid.

(58) WEDEL Diss. de nyctalopia. Jen. 1693. A BERGEN Diss. de nyctalopia seu visu nocturno Francf. 1754. v. HALLER coll. diss. Pr. I. N. 22. REIL Diss. de nyctalopia. Hal. 1791.

(59) Ephem. nat. cur. Dec. II. an. 6. obs. 79. PYE in *med. obs. and. inquiries. Vol. I. N.* 13. *med. trans. Vol. I.* p. 60.

munissima est hemeralopia imperfecta generis amaurotici. Grassatur epidemice (60), inprimis aestate (61), endemice (62), et sporadice (63), nautisque maris Indici, et Mediterranei minime parcens (64). Accusatur praesertim aër maritimus humidus, et frigidus (65). Praeter transpirationem suppressam victus deficiens, aut plane vegetabilis, idest butyri, aut laridi expers maxime ad hemeralopiam excitandam conferre nobis videntur. Alii caussis hemeralopiae adscribunt vitium haereditarium (66), fe-

(60) Hippocrates Epidem. L. VI. *Breslauer Samml.* 1720. 2. *B.* p. 320. Chamseru in *mém. de la Soc. R. de méd. T. VII*, et *Recueil périod. de la Soc. de méd. à Paris. T. II. N.* 9.

(61) Primitiae phys. med. Vol. I. Inprimis si dies calidi a noctibus frigidis excipiantnr (Rich. de Hautesierk observ.).

(62) In nonnullis Imperii Rossici regionibus, e. c. Volhynia. Cfr. Guthrie in *mem. of the med. Soc. of Lond. Vol.* 6. *N.* 28; ita in regionibus tropicis teste Forbes in *the Edinb. med. and surg. Journ. T. VII.* 1811.

(63) In orphanotrophiis, inter rusticos, milites.

(64) Bampfield in *medico-chir. transact. Vol.* 5. 1814. *Lond.*

(65) *The Lond. med. and phys. Journ. Vol* 36. 1816. Cfr. Payen *Diss. sur l'héméralopie, où la cécité nocturne. Paris.* 1817.

(66) Act. nat. cur. Vol. VII. obs. 28. Commercium liter. Norimb. 1745. p. 127.

bres (67), somnium in radiis lunae (68), aut adversus illos solis (69), partum (70), et plicam (71). Sunt qui aliquid scorbutici in hemeralopia animadvertere existiment (72). *Prognosis* generatim haud ardua (73), dummodo morbus non diu nimis perseveret (*). Epistaxis solvebat hemeralopiam apud GILIBERTUM (74). Cura caussis accommodanda. Ne in hemeralopia periodica, nisi primae viae prius rite expurgatae fuerint, ad *cinchonam* confugias (75). Inprimis emeticum praemittendum (76). Praesente affectione rheumatica, *diapnoicis*, et *vesicatoriis* ad nucham (77) non parcendum. Mira autem est, atque a nostra quoque expe-

(67) HEBERDEN in *Arzneyk. Abh. v. Lond.* 1. *B. N.* 5.

(68) REIL *Archiv f. Physiol.* 1. *B.* 1. *St.* p 35.

(69) RICHARD DE HAUTESIERK l. c.

(70) Ephem. nat. cur. Dec. II. an. 6. app. p. 41. PAULLINI Cent. I. obs. 17.

(71) LA-FONTAINE l. c. p. 66. (nullum hujusce hemeralopiae in plicoso exemplum mihi observare contigit).

(72) BAMPFIELD l. c.

(73) Ablatis caussis semper cessasse vidi.

(*) Post annum caecitatem expectandam esse docet BAMPFIELD l. c.

(74) Advers. med. pract. prim. p. 263.

(75) RICHTER l. c. §. 484.

(76) TODE *med. chir. Bibl.* 2. *B*

(77) BAMPFIELD l. c.

rientia confirmata virtus *hepatis bovis cocti* comesti adversus hemeralopiam (78). Alii alia laudant *hepata* (79), ita cibum animalem in genere (80). Quandoque *vapor* hepatis cocti sufficere dicitur (81). In omni casu aeger successive luci assuescendus (82).

Phothophobia.

6. De *photophobia*, seu lucis intolerantia, ut symptomate ophthalmiarum jam sparsim egimus. Observavimus, eam *per se* ut effectum rheumatis (83), haemorrhoidum (84), vermium (85),

(78) HIPPOCRATES L. II. praed. C. 4. de visu. ALARD. HERM. CUMMIUS in misc. nat. cur. an. III. obs. 120.

(79) Hepar caprinum a DIOSCORIDE (L. 2. C. 46.), hepar anguillae a PANAROLIO (Pent. III. obs. 49.), laudantur.

(80) Cum pueri orphanotrophii, quod M . . . est, quondam ob summam victus penuriam, et esum ciborum vegetabilium omni condimento expertium, in hemeralopiam inciderint, ad morbum debellandum laridum victu adjicere suffecit. Laridum, et butyrum jamdudum ut antidota hemeralopiae habita fuisse ex epistola HOCHSTETTERI ad HORSTIUM concludo; ait nempe ille: « nescio quomodo, male, aut non butyrata visum obscurant, ast vox populi est, quae vulgo Dei dicitur, *ubel geschmalzen macht blind* ». (HORST op. L. II. obs. 34.).

(81) TODE l. c. p. 158. BRUGNATELLI *Giornale. an.* 8. 71. *N.* 8.

(82) RIGALL. in *mém. de l'ac. de Toulouse.* 1788.

(83) In virgine sedecim annorum, comitissa K. . . .

(84) Plurima collegi exempla.

(85) In clinico ambulatorio. 1818.

onaniae (86) extitisse. Alias originem a violentiis externis (87), a luxuria (88), a menstruorum suppressione (89) repetit. Pro re nata *vesicatorium* ad nucham, *opium* salivae subactum, ac regioni supraorbitali, vel *laudanum liquidum* SYDENHAMI ipsi oculo illinita, *extractum guajaci aquosum* (90), *hirudines*, *camphora* (91), et *electricitas* (92) indicantur.

Impotentia colores distinguendi.

7. *Impotentia colores distinguendi* quoque ad vitia amaurotica spectat. Varia ea exhibet phaenomena. Enimvero aegri nunc omnia objecta eodem colore notata cernunt, e. c. rubro, flavo (93) (*visus coloratus*), nunc semper unum, eumdemque colorem, gradu solum diversum, percipiunt (94). Cura ex therapia amauroseos abstrahenda.

(86) In juvene mercatore.

(87) Eph. nat. cur. Dec. I. an. 1. obs. 92.

(88) JUSTINUS Epist., L. XXI. C. 2.

(89) PELLIER *Recueil de mém.* etc.

(90) Tribus istis auxiliis virginem, de qua supra, sanavi.

(91) Mirifice in juvene mercatore conduxit, pollutiones cum lucis intolerantia auferendo.

(92) ELLINGER in VOIGT *Magaz. f. d. Neueste aus der Physik.* 9. *B.* 4. *St.* p. 175.

(93) BEER l. c. p. 428.

(94) Aeger de quo NICHOLL narrat (v. *Medico-chir. transact.*

Visus nebulosus.

8. *Visus nebulosus* incipienti tum cataractae (95), tum amaurosi (96) proprius est; quo ultimo in morbo nebula alternatim nunc grisea, nunc nigra, ac si aeger objecta per carbonum pulverem cerneret, apparent.

Visus reticulatus.

9. *Visus reticulatus* (97) permanens ad vitia amaurotica spectat, transitorius, flatibus, saburrae, haemorrhoidibus, vigiliis, studiis, veneri, fletui, et constitutioni annuae catarrhali adscribendus. Hic cum vertigine magnam affinitatem alit (98). Ingruit *visus reticulatus* vertiginosus derepente plerumque brevi ante prandium cum sensu tensionis palpebrarum, cui illico perceptio

Vol. 7. *Part.* 2. *Lond.* 1816. *account of a case of curious imperfection of vision*) colorem coccineum, coeruleum, et viridem pro gradibus ejusdem coloris habebat. De colore rubro cinabarino, item de flavo rite judicabat. Colores obscuros omnes ad colorem brunneum revocavit Tres similes se vidisse casus asserit auctor diarii Salisburgiensis (*med. chir. Zeitung.* 1817. *N.* 99. p. 330.).

(95) §. XXXII. 3.

(96) §. XXXIV. 1.

(97) Germ. *Netz. od. Florsehen.*

(98) Cfr. P. II. P. sect. I. C. XVI. et HERZ in HUFELAND'S *Journ.* 3. *B.* 3. *St.* p. 389. *Ueber d. falschen Schwindel* (vertigo spuria).

succedit ac si ex objectis, quae coram oculis versantur, radii luminosi varii coloris nunc circulares, nunc serpentes (99), nunc longitudinales semper continuo motu agitati exirent. Objecta ipsa nequaquam a loco moveri videntur, nec timor cadendi obvenit. Percipitur solum sensus aliquis anxietatis, verbis vix designandus cum pulsu crebro, et contracto. Cessato post aliquot horae momenta, quandoque post quartam horae partem descripto malo, capitis relinquitur gravedo, ac faciei primum rubor, dein pallor. Fugari id solet extemplo, sumpto cochleare uno jusculi carnei, avenacei calidi, et instaurantis. Reditui mali singula, quae impetum humorum caput versus impediunt, ac alvi libertati prospiciunt, occurrere solent; maxime *tartras potassae*, *magnesia*, *radix rhei*, addito scopo carminativo *elaeosaccharo foeniculi*.

Visus obfuscatus.

10. *Visus obfuscatio* ut prodromum lipothymiae, epistaxeos, nec non ut effectus morborum cordis, et aortae (100), taeniae, aliorumque

(99) E. c. veluti valli delineati urbium munitarum.

(100) Quem jamdudum ad lectum aegrorum morbos cordis, et aortae inter, et oculos animadverteram nexum, mihi nunc facile explico, cum Cl. Bock in egregia monographia paris quinti nervorum demonstraverit, nervum sympathi-

vermium abdominalium, vitii haemorrhoidalis, narcoticorum, haemorrhagiarum, inprimis uteri, commune est malum, quod variae gentes variis loquendi modis designare solent (1). Id generis amaurotici esse, nemo inficias ibit. Therapeia caussis adaptanda.

Visus interruptus.

11. De visu interrupto, ut symptomate prodromo apoplexiae (2), et amauroseos (3) jam dictum est. Aeger legendo verba, quae deficere videntur, studio quaerere debet, ac objecta

cum, ubi circa latera *carotidis* internae (cum aorta tam arcte cohaerentis) decurrit, et *ganglium caroticum* efformat, ramulos ad truncum nervi oculo-motorii, et ad *ganglium ciliare* mittere. Magnum hoc inventum confirmat egregius Wutzer (De corporis humani gangliorum fabrica, atque usu monographia. Berol. 1817. p. 82.), additque (p. 126.): « Nuperrime tandem experimenta in equis vivis facta a cl. Dupuy descripta invenio (*Bulletin de la soc. d'émul. Paris* 1816. *N. XII.*), qui his *ganglion gutturale* nervi trisplanchnici in quatuor casibus excidit . . . Signa autem, quae a sectione ipsa non pendentia, subsecuta sunt, erant: *contractio pupillae*, *rubor conjunctivae*, *macies universalis*, *oedema artuum*, et tandem *exanthema scabiosum* ».

(1) E. c. Germani: *Es wird mir finster, grün und gelb, vor den Augen.*

(2) P. II. Sect. I. C. V. §. XXV. 1.

(3) §. XXXVI.

quotquot videt, incompleta invenit. Accedit *visus defiguratus*, incipientis amauroseos effectus, objectis omnibus incurvatis, perforatis (4), et contortis apparentibus.

Visus dimidiatus.

12. Proxime accedit *visus dimidiatus* (*hemiopia*), ubi scilicet aeger solummodo medietatem objecti superiorem, vel inferiorem, dextram, vel sinistram cernit. Quod vitium per se quandoque graviditatis, moestitiae (5), aut refrigerationis (6) effectus, utpote systematis nervosi oculi labefactati effectus, ad amaurosin spectat, atque hinc probe distinguendum est a visu dimidiato aliorum morborum symptomate, morborum scilicet omnium, sub quibus radii a tota superficie objecti ad retinam pervenire nequeunt, quales sunt prolapsus imperfectus palpebrae, obfuscatio corneae, capsulae, lentisque ipsius prava pupillae positio, et recessus iridis a processibus ciliaribus.

(4) Rhodius C. III. obs. 61.

(5) Diss. qua visus vitia duo rarissima etc. praes. Vater. Vitt. 1023.

(6) « *Madame la marquise de Pompadour, ayant eu froid en décembre* 1762, *dans le parc des Versailles, se reveilla le lendemain, ne voyant plus que la moitié des objets, qu'elle regardait avec l'oeil gauche* ». Demours op. c. T. I. p. 397.

Visus duplex (7), *polyopia.*

13. *Visus duplicis*, seu *diplopiae*, ut symptomata pellagrae (8), plicae (9), hydrocephali (10), apoplexiae (11), jam sermonem instituimus. Vitium hoc bifarium; nunc enim objecta tunc solum duplicia, aut multiplicata (*) apparent, dum ambobus oculis cernuntur; nunc tantum, si aeger uno, alterove oculo ea intuetur. Aeger imaginem objecti raro aequaliter distincte videt; imago clarior objecto reali utplurimum respondet, obscurior falso. Qua de caussa aegri, quamvis diplopia laborantes, in objecto designando raro errant. Sunt, qui solum objecta procul posita, aut dum oculum in unum, alterumve latus vertunt, duplicia videant. *Caussae* diplopiae esse censentur rerum positiones, sub quibus duplex unius, ejusdemque objecti

(7) Vater diss. qua vitiis visus duo rarissima, alterum duplicati, alterum dimidiati exponuntur. Witt. 1723. Klankhold diss. de visu duplicato. Argent. 1746. Haller coll. diss. pract. Vol. I. N. 21. Buchner de visione simplici et duplici. Argent. 1753. Home in *philos. transact. for* 1797. *P. I.* v. Reil's *Archiv. f. d. Physiol.* 3. *B.* p. 8.

(8) P. I C. XXV. §. CXXXIX. 1.

(9) Ibid. C. XXXVI. §. CXLIV. 2.

(10) P. II. sect. 1. C. IV. §. XII. 4.

(11) Ibid. C. II. §. XXV. 1.

(*) *Polyopia.*

imago super retina depingitur. Spectant huc peculiaris faciei anterioris corneae, vel lentis inaequalitas, qua scilicet ipsae in duas, aut plurimas superficies dividuntur; porro iris duplici pupilla instructa (12), pupillae situs alienatus (13), lens e sede remota (14), musculorum oculi motoriorum vitia (15), diversitas magna oculorum ita, ut idem objectum, quoad magnitudinem,, positionem, distantiam vario plane modo in ambobus oculis appareat; exophthalmia (16), strabismus, eo videlicet in casu, quando oculis aequali acie praeditis, objectum non in uno, eodemque retinae puncto pingitur, sed in uno oculo, e. c. in ipso centro retinae, in alio ad latera illius: ac tandem vitia systematis nervosi ophthalmici, portione cerebrali non excepta (17).

(12) Rechellini *Lettera al Sr.* Cocchi. *Vicenz.* 1749.

(13) Baumer in act. soc. Hass. N. 27.

(14) Schenk observ. L. I. N. 281.

(15) Pelargus *med. Jahrgange.* 2. *B.* p. 528. 3. *B.* p. 526. Morgagni Epist. XIII. art. 26. Cfr. Autenrieth *Physiologia.* §. 1001.

(16) Hufeland's *Journ.* 15. *B.* 2. *St.* p. 62.

(17) Diplopiae a violentiis externis capiti illatis leguntur apud Schmucker op. c. 1. *B* *N.* 26. Teste E. Home (*Philos. Transact* 1814.), steatoma lobi posterioris cerebri primum functiones ventriculi, et intestinorum laesit, dein diplopiam, et tandem caecitatem produxit.

Praeter morbos encephali diplopiae ansam porrigunt: intuitus diuturnus loci lucidi (18), exsiccatio impetiginum, fuga incauta febrium, haemorrhagiarumque, transpiratio suppressa (19), ebrietas, terror, ira (20), saburrae, acida primarum viarum, et vermes. Prognosis, et therapia ex aetiologia derivanda. Facile hinc intelligitur, pro re nata conduxisse *electricitatem* (21), *magnetem* (22), *valerianam* (23), *mercurium* (24), *sulphur* (25), *quietem musculorum bulbi* (26), *agitationem vehementem corporis* (27), et *sternutationem* (28).

(18) Judaeam solventem merces in platea loco muro dealbato opposito, in quam radii solares per magnam diei partem allidebant, diplopia laborasse observavi.

(19) HOFFMANN med. rat. syst. T. IV. P. IV. Cap. 4. obs. 1.

(20) WEBER *Wurkungen d. kunstl. Magnets.* p. 7. 10.

(21) GRIMM. in *Archiv d. pr. Heilk. f. Schlesien.* 1. *B.* 1. *St. N* 4.

(22) VVEBER l. c. p. 10.

(23) GOOCH *cases.* Ed. nov. p. 41.

(24) Idem l. c.

(25) Idem, ibidem.

(26) HOME l. c. ARNEMANN's *Magaz. f. d. Wundarzneyk.* 2. *B.* p. 490.

(27) PLOUCQUET Lit. med. digest. T. I. vocab. *Diplopia.*

(28) Commerc. lit. Norimb. 1745. p. 230.

Photopsia.

14. De *photopsia*, seu *lucis morbosae evolutione*, ut symptomate plicae (29), ophthalmiarum (30), et amauroseos (31) jam quaestio fuit. Lux ista morbosa speciem flammae, fulminis, globi ignei refert, et maxime in loco obscuro, et sub motu, ac compressione bulbi oculi apparet. Si malum, de quo agitur, transitorium, et accidentale fuerit, caussa plerumque in plethora, praesertim haemorrhoidali, in saburris, in jactura seminis, ac in defatigatione oculorum locata est. Curandi ratio a dictorum memore divinatur.

Myodesopsia.

15. In *myodesopsia*, seu visu muscarum (32) objecta coram oculis versari videntur, quae revera desunt (*scotoma*). Objecta hujusmodi sunt puncta, maculae nigrae, vesiculae semipellucidae, lineae serpentinae, et similia. Quae singula nunc continuo, nunc concessis intervallis molestare solent. Quo in casu praecipue ab intuitu corporum lucidorum, et candidorum molestant. Scotomata vel mobilia, vel stabilia sunt. Illa coram

(29) P. I. C. XXXVI. §. CXLIV.

(30) §. XXVI. N. 2.

(31) §. XXXVI. N. 1.

(32) Germ. *Muekensehen.* Gall. *Mouches volantes.*

oculis, quamvis immobilibus super, et infra axin visus volitant. Haec motus oculorum sequuntur, at eundem semper locum, relate ad axin visus, occupant. Scotomata vel decolorata, vel nigra apparent. Caussa myodesopsiae proxima vel in puncto retinae perceptione lucis orbato, verisimiliter a compressione choroideae (33), vel in parte humoris vitrei obfuscata, vel in stimulo systema nervorum oculi ita afficiente, sicuti corpora externa visum excitantia illud afficere solent, locata est. Generatim myodesopsiae refrigerium et humiditas, defatigatio oculorum legendo, scribendo, ab intuitu occasus solis, concussiones capitis, imminens epistaxis, affectiones viscerum abdominalium, vermes, haemorrhoides, jactura spermatis, impetigines retropulsae ansam porrigunt. Quocumque in casu myodesopsia pro affectione generis amaurotici haberi potest; attamen, si pupilla mobilis sit, et objecta vicina non appareant obfuscata, caecitatis periculum non urget. Cura secundum principia jam tradita (34) absolvenda.

Strabismus, et luscitas.

16. *Strabismum* (35) a *luscitate* (36) dis-

(33) WARE in *medico-chirurg. transact. Vol. V.* 1814. *London.*
(34) §. XXXVII.
(35) Germ. *das Schielen.* Gall. *Vue louche.*
(36) Germ. *Das Schiefsehen.*

tinguit BEER (37) ob id, quod in strabismo oculo, aut oculis debita conciliari potest positio, in luscitate autem vix, aut ne vix quidem. Praeterea strabismus plerumque in ambobus oculis, luscitas autem in uno tantum contingere solet. *Strabismi*, (in *divergentem*, aut *convergentem* divisi) caussae in mala consuetudine (saepe in incunabulis ob incuriam nutricum contracta), in atonia nervea, in hydrocephalo (38), et in vermibus quaerendae sunt. *Luscitas* originem trahere solet ex laesione, laceratione, paralysi unius alteriusve musculi oculomotorii: ex inaequali vi in utroque oculo (39), ex cicatrice ampla corneae, aut leucomate parvam pupillae partem immunem derelinquentibus, ex amaurosi oculi unius, ex scirrho glandulae lacrymalis, aut ex aliis tumoribus renitentibus orbitae. Strabismo, et luscitati in infantibus a mala consuetudine, eaque non multum inveterata pendentibus auxiliatur objecta semper directe coram oculis ponendo. Pueri persuasione, et flagello a pravo intuitu corrigendi; puellae vanitate. Multum enim hic firma voluntas praestat (40). Quandoque et ocu-

(37) Op. c. 2. *B.* p. 667.
(38) P. II. sect. 1. C. IV. §. XII.
(39) BUFFON in *mém. de l'Ac. R. des sc.* 1743.
(40) BEER l. c. p. 672.

lum sanum prius per horulam de die, deinde per totam diem deligare juvat, eo scilicet fine, ut oculus strabismo, aut luscitate mulctatus sensim sensimque sese ad axin visus convertere addiscat (41). Fascias, aut naucos perforatos oculis alligatos rejicit BEER (42). Strabismus, et luscitas aliorum morborum symptomata curam morbo primario accommodatam exposcunt. Postremo *oscillationis bulbi oculorum*, ut hysteriae, malae consuetudinis (43), hydrocephali (44), vitii congeniti (45) effectus mentionem injecimus. Quod malum a vitio musculorum obliquorum pendere videtur. Affinis illi est *contractio spasmodica musculi orbicularis*, quae

(41) BEER l. c. ROUX *Journ. de méd. génerale*, 1814. *avril.*

(42) L. c. p 673.

(43) An. 1815 in sartore Vilnensi *oscillationem* amborum oculorum ab infantia contractam observavi. Acta mea clinica. Vol. II.

(44) Acta mea clinica Vol. II.

(45) Die 19 novembris 1818 puella octodecim annorum clinicum meum adiit continua *oscillatione oculorum* a nativitate laborans. Bulbus oculi simul sursum trahebatur. Morbum in tremore musculorum oculo-motoriorum, praesertim musculi recti superioris quaesivi; ut caussam aegra accusabat, quod mater eam in utero adhuc gerens a lepore terrefacta fuerit. Cfr. DEMOURS op. c. T. I. p. 4. 6. T. II. p. 498.

contractio minori in gradu vix ad morbos spectat (46), alias vero periodice recurrens grave malum constituit (47).

(46) Gall. *La souris. « En effet, le mouvement que l'on apperçoit sous la peau, a quelque ressemblance avec celui qui exciteroit en s' agitant une souris cachée sous un drap de lit».* Demours l. c.

(47) Demours l. c. p. 473.

DE

MORBIS AURIUM.

CAPUT VI.

DE MORBIS AURIUM IN GENERE, ET DE IIS AURICULAE IN SPECIE.

§. XXXIX.

DOCTRINAE STATUS. LITERATURA. ORDO NOSTER.

Doctrinae status.

1. Recondita organi auditus sedes, delicata, et complicata illius fabrica (industria FALLOPII (48), EUSTACHII (49), DU VERNEYI (50), VALSALVAE (51), VIEUSSENII (52), CASSEBOHMII (53), HALLERI (54), COTUNNII (55), SCARPAE

(48) Observ. anat.

(49) Opusc. anat. de auditus organo.

(50) *Traité de l'organe de l'ouie. Paris* 1683. in *oeuvres anat. T. I.*

(51) Tractatus de aure humana. Bonon. 1704.

(52) *Traité de la structure de l'oreille. Toulouse* 1714.

(53) De aure humana. Fr. ad Viadr. 1730. Tract. de aure humana. Hal. 1734.

(54) Elem. physiol. T. V. p. 186.

(55) De aquaeduct. auris humanae. Neapol. 1760.

(56), MECKELII (57), MONROI (58), WILDE-BERGII (59), KUHNAUI (60), SOEMMERRINGII (61) POHLII (*) cognita), difficultas partium omnium laesiones anatomice perscrutandi, aegrorum (**) sese rite explicandi impotentia, aut saltem illorum sese diuturnae, ac taediosae curae regulariter submittendi impatientia, medicorumque talem curam cum studio, et assiduitate rite absolvendi incuria, haec, inquam, omnia de abjecta, in qua *doctrina morborum aurium* adhuc versatur, conditione abunde rationem reddunt.

Literatura.

2. Eo majori, qui allatas vincere sategerunt difficultates, digni sunt laude: spectant

(56) Disquisit. anat. de auditu, et olfactu Ticin. 1789 De structura fenestrae rotundae et tympano secundario. Mutinae 1772.

(57) De labyrinthi auris contentis. Argent. 1777.

(58) *Three treatises, on the brain, the eye, and the ear. Lond.* 1697.

(59) *Anat. u. physiol. Beschreib. d. Gehororgans. Jen.* 1798.

(60) De organis auditui inservientibus. Goett. 1798.

(61) Icones organi auditus humani, Francf. ad Moenum. 1806.

(*) Diss. sistens expositionem generalem anatomicam organi auditus per classes animalium. Vindob. 1818.

(**) E. c. surdorum et mutorum.

huc praeter anatomicos, passim et pathologiam locupletantes MERCURIALIS (a), GRAMMAEUS (b), WOLFF (c), ACIDALIUS (62), BAUHINUS (63), MEISNER (64), W. WEDEL (65), ZWINGER (66), A. WEDEL (67), HOFMEISTER (*), ALBERTI (68), BERGER (69), LESCHEVIN (**), BELZ (70), SCHACHT (71), MORGAGNI (72),

(a) De morbis oculorum, et aurium. Venet. 1590.

(b) De morbis oculorum, et aurium. Venet. 1601.

(c) Diss. in GALENI libros de affectibus aurium. Helmst. 1619. Recus. in Semiotice ad GALENI libros de locis affectis. Helmst. 1820.

(62) Diss. de auditione laesa. Vitemb. 1640.

(63) Diss. de auditus laesione. Basil. 1687.

(64) Diss. de auditu, ejusque vitiis. Pragae 1690.

(65) Diss. de affectibus aurium in genere. Jen. 1705.

(66) Diss. de otoiatreia. Basil. 1715.

(67) Diss. de auditus vitiis. Jen. 1720.

(*) Diss. de organ. auditus, et ejus vitiis. Leid. 1741.

(68) Diss. de caussis vitiorum auditus. Hal. 1752.

(69) Diss. de morbis auris internae. Francf. 1754. et diss. de morbis auris externae. ib. 1754.

(**) *Mém. couronné par l'Ac. de chir. de Paris en* 1765. *T. IV.*

(70) *Abh. v. Schalle, wie er entsteht, fortgeht, ins Ohr wirkt, u. wie d. Horen geschieht. Berl.* 1764.

(71) Institutiones med. pract. Amstel. 1767.

(72) De sedibus, et caussis morborum. Epist. XIV.

Wunsch (73), Trnka (74), Haas (75), Fritze (76), Horlacher (77), Arnemann (78), Kritter (79), Lentin (80), Wildberg (81), Loeffler (82), Gibelhausen (83), Trampel (84), Brugnone (85), Saunders (86), Wilpert (87),

(73) De auris humanae proprietatibus et vitiis quibusdam Lips. 1777.

(74) Hist. cophoseos, et baryoecoea. Vindob. 1778.

(75) Diss. de vitiis auditus. Lips. 1782.

(76) Diss. sistens praecipuos aurium morbos. Francf. 1789.

(77) Diss. de praecipuis aurium morbis. Goett. 1792.

(78) *Bemerk. ub. d. Durchbohrung d. processus mastoideus in gewiss. Fallen v. Taubheit. Goett.* 1792.

(79) Diss. de auditu difficili. Goett. 1793.

(80) Tentamen vitiis auditus medendi maximam partem novissimis anatomicorum, et chirurgorum inventis adstructum. In comm. soc. Goett. Vol. IX. Cl. Phys. p. 39.. Kritter *u.* Lentin *ub. d. schwere Gehort. Leipz.* 1794.

(81) *Versuch e. anatomisch-physiologisch-patholog. Abhandl. ub. d. Gehorwerkzeuge d. Menschen. Jen.* 1795.

(82) *Versuch e. prakt. Abhandl. ub. d. Ohrenkrankheiten, Erwachsene u. Kinder betreffend* in Stark's *neuem Archiw f. d. Geburtshulfe, Frauenzimmer u. Kinderkrankh.* 1. *B.* p. 396.

(83) Diss. de dignoscendis auditus vitiis. Hal. 1799.

(84) *Wie erhalt man sein Gehor gut u. was fangt man damit an, wenn es fehlerhaft geworden ist? Pyrm.* 1800.

(85) *Obs. anatomico-pathol. sur le labyrinthe de l'oreille.* v. *Mém. de l'Ac. de Turin pour les années* 1805-8. p. 167.

(86) *On the anatomy and diseases of the Ear. London* 1806. *Second edition.* 1817.

(87) Diss. de morbis quibusdam organi auditus. Dorpati.

KERN (88), HESSE (89), BALL (90), AUTENRIETH (91), BAEHRENS (92), WRIGHT (*), ASBURY (93), SWAN (94), HIMLY (95), CURTIS (96), MONFALCON, et SAISSY (**), aliique infra commemorandi.

Ordo noster.

3. In tradenda morborum aurium doctrina sequentem amplectimur ordinem, nempe de morbis 1.° *auriculae:* 2.° *meatus auditorii ex-*

(88) *Med. Jahrbucher d. k. k. Oesterreich. Staates.* 2. *B.* p. 1813, 1814.

(89) HUFELAND's *Journ.* 1814 *august.*

(90) Diss. de aure humana, et ejus morbis. Edinb. 1815.

(91) *Tubinger Blatter f. Naturwissenschaft u. Arzneik.* *Tubing.* 1815. 1. *B.*

(92) Diss. de otorrhoea. Halae 1817.

(*) *Essay on the human Ear.*

(93) *Remarques sur les fonctions, et sur quelques états particuliers de l'organe de l'ouie, descript. d'un nouvel instrument pour pratiquer la ponction de la membrane du tympan.* v. *Bibl. méd. Paris* 1818 *oct.* p. 111.

(94) *Obs. on some points relating to the physiol. and pathol. of the Ear.* in *Med. chir. trans. for the year* 1818. *T. IX.* P. II. p. 422.

(95) Locis citandis.

(96) *Treatise on the physiol. and diseases of the Ear. Lond.* 1818. 2 *Edit.* Versio germanica hujus splendidi, ac miserandi libri extat, auctore ROBBI, cum notis haud spernendis. Lips. 1819.

(**) *Oreille* in *Dict. des scienc. méd. T. XXXVIII.* p. 1-126.

terni: 3.° *membranae,* et *cavitatis tympani:* 4.° *tubae Eustachianae*, et 5.° *labyrinthi.* Quarum partium morbos enucleando passim quaestio erit de *otalgia* (97) (dolore scilicet auris unius, vel utriusque apyrectico morbum per se constituente), de *otitide* (98) (inflammatione scilicet partis unius, alteriusve organi auditus, morbo, saltem dum acute decurrit, febre, et saevis doloribus stipato), de *surditate* (cophosi (99)), de *subsurditate* (baryecoïa (100)), de *auditu erroneo* (pseudocoïa (1), cum perceptione sci-

(97) A gr οὖς, auris, et ἄλγος dolor Germ. *Ohrenschmerz, Ohrenweh.* Gall. *Douleur ou mal d'oreille.* Angl. *Earach.* Pol. *Boluszow.* Legatur WARENIUS Diss. de catarrho et ex eo descendente otalgia. Rost. 1663. VOLCKAMER Diss. de otalgia. Altd. 1733. KALTSCHMID Diss. de otalgia. Jen. 1749.

(98) A gr. οὖς, auris. BROTBECK Diss. de inflammatione aurium. Tub. 1667. ITARD art. *Otite* in *dict. des sc. méd. T. XXXVIII.* p. 511.

(99) A gr κωφός, surdus. Germ. *Taubheit*, *Gehorlosigkeit.* Gall. *surdité*, Angl. *Deafness.* Pol. *Gtuchota.*

(100) A gr. βαρύς gravis, ἀκοή, auditus. *Lat.* Surdaster (aeger) Germ. *schweres Gehor.* Gall. *ouie dure*, *dureté d'oreille.* Angl. *Difficulty of hearing*, *half deaf.* Pol. *Teposc stuchu.* Aure *una* tantum laesa, *surditas incompleta*, alias *completa* (SAISSY l. c. p. 38).

(1) A gr ψευδής erroneus, et ἀκοή, auditus Germ. *Ohrensausen*, *Ohrensingen.* Gall. *Tintouin*, *sifflement*, *brouissement des oreilles.* Angl. *Noise of the Ear*, *ringing in the Ear.* Pol. *Szum*, *swist*, *dzwiek w uszuch.*

licet tinnitus, susurri, bombi, soni duplicis, seu justo acutioris (oxyecoïa (2)).

§. XL.

MORBI AURICULAE.

Vitia conformationis.

1. Auriculae (*) visae sunt defecisse (3), aut in uno tantum latere extitisse (4), aliena loca occupasse, ut ad collum (5), ad genam (6),

(2) A gr. ὀξὺς, acutus, ἀκοὴ, auditus. *Lat.* soni intolerantia.

(*) Aurem externam feminarum formosam magis esse illa marium, jure SOEMMERING (l. c.) asserit dicens: « quae perfectioris structurae est, formam habet masculina et oblongiorem, et multo teneriorem, mollioremque ».

(3) LYCOSTHENES prodigiorum, et ostentorum chronica. Basil. 1557, p. 661. SCHENK obs. med. Basil. 1594, de capite humano, obs. 303, p. 335. BARTHOLINUS acta med. et phil. Hafn. 1671, Vol. I, obs. 24, p. 53. HAAS l. c. WAIZ *neue Ausz. aus Diss. f. die W. A.* 6. *B. p.* 12. WILDBERG l. c. p. 232. OBERTEUFFER in STARK's *N. Archiv.* 2 *B.* p. 638. FRITELLI in *Orteschi Giornale di Medicina.* T. III p. 80

(4) LACHMUND Misc. Nat. Cur. Dec. I. an. 6, obs. 178, p. 235. HALLER pr. de monstr. fabrica. Goetting. 1751, obs. 1.

(5) SEBENICIUS diss. physiolog. qua respiratio foetus in matre nulla evincitur. Ven. 1765.

(6) FIELITZ *vermischte Beobachtung* in STARK's *Archiv f. d. Geburtshülfe*, 2. *B.* 1 *St.* p. 71.

et scapulam sinistram (7). Alias fuerant duplicatae (8), a forma normali recedentes, rotundae (9) scilicet, auribus animalium similes (10), transversim fissae (11), adnatae (12), pendulae (13), excrescentiis (14), et naevis (15) notatae.

Paralysis.

2. Quot quot fere sumus, stricte loquendo *paralysi auris externae* laboramus, quod tum a mitris, et fasciis, quibus a tenerrima infantia hominum in civitate viventium caput circumtegitur, tum a desiderata necessitate eorum aures ad conservationem propriam in úsum ducendi, repetendum est. Fertur saltem, populorum sylvaticorum aures, animalium instar,

(7) Wolf sect. memor. T. II. in centen. 16, p. 829.

(8) Stark *neues Archiv.* 1 *B.* p. 415. *Anmerk.*

(9) Lycosthenes l. c. Schenk l. c. p. 334.

(10) Columbus de re anat. Lib. XV, p. 484.

(11) Loeffler l. c. p. 410.

(12) De Marque *Traité des bendages de chirurgie* (separatio per scalpellum).

(13) *Allgem. Hist. des Reisen zu Waster u. zu Lande*, 10 *B.* p. 241.

(14) Paulus Aegineta L. III. C. 28.

(15) Exemplum filii e matre orti, quae sub graviditate ab hirudine in aurem sese insinuante terrefacta fuit, coram oculis habeo. Lobulus auriculae dextrae duplo major, et *pilis coopertus* est.

undique moveri posse (16), cujus phaenomeni et inter nos quaedam exstant exempla (17).

Alia mala.

3. Pars auriculae cartilaginea tum ex applicatione forficum sub partu (18), tum ex aliis caussis fracta, et tota auricula rescissa (19) est visa. Maxime lobus auriculae a perforatione ornamentorum gratia peracta laeditur; quod genus setaceorum, praesertim in aetate adhuc tenera, vel cum damno (20), vel cum profectu (21), raro indifferenter, percipitur. A lobuli perforatione universae auriculae phlogosin vidimus. Fertur illa lethalis fuisse (22). Generatim

(16) Cardanus Lib. VIII, C. 40 de varietate. Columbus l. c. L. V, C. 70. Schenk l. c. obs. 304, p. 336. Schelhammer de auditu. Lugd. Bat. 1684, Par. I, C. 1, §. 7. Cassebohm Tract. sex anat. de aure humana. Hal. 1734. Tract. II, §. 54. Wildberg l. c. §. 129.

(17) Schenk Lib. I, obs. 332. Vesalius de fabrica corp. humani C. 13, aliique multi. Et medicus Vilnensis facultate aures suas sat libere movendi pollet.

(18) Stark l. c. p. 417. *Anmerk.*

(19) Celsus L. VII, C. 6. Loeffler l. c. p. 415.

(20) Lambert *commentaire sur la carie.* Vid. Haller Bibl. chirurg. V. I, p. 315 (suturis reconciliata. Jaeger *Beytr. z. Arzneywiss.* 3 *B.* p. 105).

(21) Legi de hoc argumento meretur Trampel l. c. Cfr. §. CXVI, N. 6.

(22) In *mémoires* de Dangeau, 2 *Vol.* p. 155 legitur: « *No-*

in aures ponderosae, lobulum vehementer deorsum trahendo meatum auditorium molestant (23). Condemnanda praeterea sunt punitio, qua puerorum lobuli trahuntur, ac jocus: quo corpusculum illorum, manibus auribus admotis, attollitur. Auricula quoque praeda fieri solet herpetis (*), erythematis, pernionis (24), intertriginis (25), erysipelatis (26), variolarum, suppurationis (27), gangraenae (28), ruboris aestuantis transitorii, vel a caussa haemorrhoidali (29), vel a reconditis tuberculis pulmonis (30),

tre ambassadeur à Lisbonne a mandé la mort de la reine de Portugal. Elle est morte de s'être fait percer les oreilles ». Lege de incommodis perforationis auriculae : Bock Moreau in *Journ. de méd. T.* 29, p. 362. Vid. Siebold *Chir.* 3 *B.* 1 *St.* p. 170.

(23) Desmonceana op. c. p. 363.

(*) Curtis op. c. vers. p. 21.

(24) P. I Vol. II, §. LXXXVIII.

(25) P. I Vol. II, §. LXXXVIII.

(26) Ibid. §. XXVI, 3

(27) Conradi *Handbuch der pathologischen Anatomie* p. 494 (consumtae per suppurationem).

(28) Ex morbillis v. P. I Vol. I, §. LVIII, N. 3. Ex decubitu (Saissy l. c. p. 28).

(29) Haemorrhoide caput allidente, nil frequentius tali aurium rubore.

(30) Cujus phaenomeni explicatio ex P. II Vol. I, sect. I desumenda.

et leprae (31). Nec parcet illi scrophula, syphilis, et carcinoma (32).

Caput VII.

DE MORBIS MEATUS AUDITORII EXTERNI.

§. XLI.

VITIA CONFORMATIONIS. INFLAMMATIO GENERATIM.

Vitia conformationis.

1. Meatus auditorius externus repertus est complanatus (*), brevis, et rectus (33), duplex (34), occlusus (**) nunc a membrana (35),

(31) De lapsu aurium a lepra v. Hensler *vom abendland. Aussatze im Mittelalter*, p. 153.

(32) Fischer *Abhandl. v. Krebse d. Ohrs. Lüneb.* 1803.

(*) Boyer *Traité des maladies chirurgicales.*

(33) Haas l. c.

(34) Hohler *Beschreib. d. physiolog. n. patholog. Praparate d.* Loder'schen *Samml. Jena* 1795, p. 148. *N.* 583.

(**) Vid. *Dict. des sc. méd. art. imperforation.*

(35) Paulus Aegineta L. VI, C. 23. Lentilius miscellanea

nunc a massa cornea (36), nunc a trago praemagno (*).

Inflammatio.

2. Frequentissime meatus auditorius externus *inflammationi* tum *acutae*, tum *chronicae* indolis *traumaticae*, *catarrhalis*, *metastaticae*, *consensualis*, *arthriticae*, *scrophulosae*, *venereae*, *complicatae* cum omnibus harum inflammationum sequelis subjicitur.

§ LXII.

VARIAE INFLAMMATIONUM SPECIES.

Inflammatio traumatica.

1. *Inflammatio traumatica meatus auditorii externi* praecipue corporibus extraneis illi intrusis (37), illapsis, irreptis ortum debet (38).

medico pract. Ulm. 1698, p. 226. Trew in Commerc. liter. phys. med. Lachmund l. c. A. Wedel l. c. §. 4. Henkel *neue med. chir. Anmerk. Berlin* 1769. *Samml.* 1. Cfr. Misc. nat. cur. Dec. II, an. 7, 8, p. 138.

(36) Bartholinus hist. anat. rar. Cent. VI, T. 3, p. 259.

(*) Saissy l. c. p. 28.

(37) Ostalgia ab intrusis Sauvagesii morb. Class. VII, XV. 4.

(38) Bell's *Lehrb. d. Wundarzneyk.* 4 *B.* p. 100. Cfr. *Dict. des sc. méd.* art. *corps étrangers.*

Spectant huc pisum (39), nucleus cerasi (40), conchula (41), lapillus (42), globus vitreus (43), ossiculum (44), grumus sanguinis (45), acus (46), frustulum ligni (47), gossypium (48), vermis (49), pulex (50), gryllus (51), formica

(39) VALENTIN in Misc. nat. cur. Dec. II ann. 2, obs. 164.

(40) MARCELLUS DONATUS med. hist. mirab. L. II, C. 12.

(41) FORESTI obs. et curat. med. Lib. XII.

(42) GILIBERT advers. med. pract. p. 204.

(43) FABR. HILDANUS Cent. I, obs. 4.

(44) HAGENDORN. Cent. I, obs. 64.

(45) SCHMUCHER *vermischte chir. Schrift.* 3 *B.* p. 284.

(46) LA MOTTE chir. observ. obs. 335. HUFELAND's *Journ.* 19 *B.* 2 *St.* p. 183.

(47) *The Edinb. med. and surg. Journ.* 1815. *Jan.*

(48) Homines in regionibus septentrionalibus iter instituentes saepe ad aures contra aërem gelidum tuendas illis gossypium immittunt, cujus si obliviscantur, intruditur magis magisque in meatum, ac otalgiae, otitidi, nec non surditati ansam dat, ut pluries expertus sum.

(49) SCHULZ misc. nat. cur. Dec. I an. 2, obs. 24. VOLKAMER ibid. an. 3, obs. 265. MENZEL ibid. Dec. II an. 2, obs. 57. NATHORST in ACRELL's *chir. Vorfalle*, *ubersetzt v.* MURRAY 1 *B.* p. 221. CAMERARIUS diss. de verme auribus excusso. Tub. 1421.

(50) CELSUS Lib. VI. C. 7.

(51) CROSSEL ibid. an. 4, obs. 145.

(52), aranea (53), musca (54), hirudo (55), acarus equinus (56). Accedunt auriscalpia, ictus, aliaeque contusiones (saepe extravasato cruento ansam porrigentes), cerumen copia excedens, aut induratum (57), et pharmaca acria meatui immissa (*). Quae singula pro re nata dolorem

(52) Clauder ibid. an. 4, obs. 145.

(53) Stalpartus van der Wiel obs. chir. Cent. 2, obs. 11.

(54) Klaunig Eph. nat. cur. Cent. VIII, obs. 11.

(55) Bartholinus Hist. anat. rar. Cent. IV, hist. 74, T. 2, p. 383.

(56) Pelargus *med. Jahrgange VI*, p. 280. J. P. Frank oratio de signis ex part. posit. in delect. opusc. T. VI, p. 18. Cfr. Schenk obs. med. L. I, obs. 332, p. 370. Solingen *Manuale der Chirurg. Amst.* 1684. P. I, C. 50, p. 152. Moinichen obs. med. chir. edit. Lanzoni. Dresd. 1691, obs. 16, p. 59. Fabricius Hildanus l. c. Cent. I, obs. 6. Cent. III, obs. 4. Act. erud. Lips. 1715, p. 410. *Journ. de méd. T.* 20, p. 150, *T.* 33, p. 521, *T.* 66, p. 397. Boneti medic. septentr. Vol. I, p. 218, Vol. II, p. 429. Manget Bibl. med. pract. T. p. 235.

(57) « Scilicet cerumine multo collecto, si quis multum in pulvere versetur, is illapsus cum eo commiscetur, et coit in massam plus vel minus tenacem; unde haec auditus difficilis caussa saepius in rustica plebe invenitur, quae in horreis triturando, et frumentum eventilando multum occupatur : ut et in aurigis, atque ovium pastoribus, qui sicca, et calida aestate pulvere continuo circumdati sunt », Schulze l. c. §. 7. Et in recens natis cerumen induratum saepe meatum occludit. (Curtis l. c. p. 31).

(*) Saissy l. c. p. 45.

varii generis ab auribus ad partes adjacentes propagatum, quandoque febrem, et auditus difficultatem producunt. Suspicamur, corpus extraneum seu cerumen induratum in meatu auditorio latitare: si malum *in una tantum aure* obveniens derepente ortum fuerit, aut saltem de die in diem magis magisque invalescat, sique illud susurru, praesertim sub masticatione, nec non bombo, quasi a mallei ictu stipetur, in primis si aeger infans sit, in aëre aperto super herbam decumbens in morbum inciderit. Caeterum diagnosis ex autopsia in morbis aurium nunquam negligenda (58) instituitur. Quae ut secundum regulas artis locum obtineat, aeger in loco lucido ita sedeat oportet, ut radii solares, si possibile, in meatum auditorium incidant. Caput illius a socio antrorsum reclinatum sustinetur. Medicus ope vel tenaculae, vel speculi sic dicti auris margines orificii meatus removet. Apparente verme, larva, aut insecto in

(58) Plurimi mihi jam obvenerunt aegri ab aliis per menses vel ob otalgiam, vel ob surditatem cum hirudinibus, vesicatoriis, antirheumaticis etc. incassum curati, in quibus vero, aure probe examinata, caussam malorum vel in cerumine indurato, vel in gossypio in meatu auditorio latente detexi, et facile fugavi. Jam CELSUS dixerat (L. VI, C. 7): « Ubi gravius aliquis audire coepit, inprimis aurem ipsam considerare oportet.

meatu, illis non indiscriminatim morbus adscribendus, cum saepissime insecta ova in aurem jam prius aegrotantem deponere soleant. Cavendum quoque, ne tophus, aut exostosis meatus pro corpore extraneo habeantur (*). Corpus extraneum qualecunque, utpote ex diuturna mora non solum auditui, sed et reliquis functionibus infensum (59), praemissa instillatione nonnullarum guttarum olei, quo delicatius id fieri potest, et cavendo, ne profundius intrudatur, extrahendum (60). Quod si tale corpus *tenacula* comprehendi non posset, ac mollioris esset substantiae, illud in frustula minora ope forficis

(*) Teste J. P. Frank chirurgus incautus in talem errorem incidit, unde tanta irritatio orta est, ut aeger convulsus perierit. Controversiae circa extractionem corporis extranei e meatu auditorio auctoribus Wright, et Ford legantur in *the Lond. med. Repos.* 1813.

(59) Observatio allata Fabr. Hildani docuit, globulum vitreum in meatu auditorio sinistro relictum praeter cephalaeam, torporem, primum brachii, postea et femoris ejusdem lateris cum acerrimis doloribus, noctu et sub tempestate humida adauctis, excitasse. Accedebant tussis, amenorrhoea, convulsiones, et tabes brachii sinistri. Extracto *octavo morbi anno* globulo ex aure, omnia fugata fuerant mala. Exemplum ejusdem generis apud Schenk occurrit. (Obs. med. p. 194.).

(60) Regulas huc spectantes Heisterus (Chir. c. 6.) pulchre exposuit.

rescindendum, aut sectione partis meatus auditorii educendum foret (61). Insecta, instillato in meatum auditorium *oleo*, necantur, vel aqua, melle, aut gossypio immisso extrahi possunt (62). Virtus *assae foetidae* (63), et *mercurii* hic tentanda foret. Cerumen induratum modo infra indicando emollitur, abigiturque. Quod si caussa mali abigi illico sine magna irritatione haud posset, aut si illius extractio statum inflammatorium partis affectae adauxerit, *hirudinibus* circa eam, et eccoproticis succurrendum foret. Quocumque in casu meatus linteolo super auriculam pendente a vicissitudinibus aëris tueri debet.

Inflammatio catarrhalis.

2. *Inflammatio meatus auditorii catarrhalis* (64) refrigerio, transpirationi suppressae, potissimum autem, nostris saltem in regionibus

(61) I. G. Vogel's *Handb. d. pr. Arzneywissensch.* 4. *Th.* p. 102.

(62) Ait Celsus l. c. « lanae paululum in aurem compellendum est, quo pulex, vel aliud animal, quod intus est, illud subeat, et cum ea extrahatur ».

(63) Cfr. P. I. C. II. §. XII. 12.

(63) Otalgia catharrhalis Ettmulleri. Otalgia notha Nenteri. Alard *Essay sur le catarrhe de l' oreille. Paris* 1807. v. *Journ. de méd. continué.* 1810. p. 298. Des-Camps in *Journ. gén. de méd. T.* 38. p. 161. Baehrens l. c.

(65), aëri frigido aurem allidenti, nec non decubitui super solum humidum ortum debens dolore saepe obtuso, quandoque pungente, primum per vices redeunte, dein continuo a motu maxillae aucto, et haud raro auditu imminuto orditur. Dolor a compressione orificii meatus augetur. Meatu propius examinato, membrana illius interna rubra, vel si a lympha coagulabili obducatur, albescens conspicitur. Accidit saepe erysipelas faciei (66), et tumor parotidis. Malum nunc ex una ad alteram transit aurem, nunc utramque simul detinet. Eo vigente, dolor propagines quotquot sunt nervi communicantis faciei, rami maxillaris inferioris, et cervicalis secundi, et tertii sequitur. Interea febris notis catatrhalibus, et coryza insignita (67), vigiliae, cephalaea urgent, donec tertio, quartove morbi

(65) Celebris est doctrina Hippocratis (sect. III. Aph. 5.) « Austri auditum gravantes, caliginosi, caput gravantes, torpidi, dissolventes. Quum hic ventus praevaluerit, talia in morbis patiuntur ». Austri autem illis regionibus, quibus Hippocrates vixit, aërem adferunt calidum, et humidum. Caeterum et Leschevin (l. c.) aërem frigidum pro communissima caussa morborum auris declarat: « *il resserre les pores, et les petits tuyaux excréteurs des glandes cérumineuses, et épaissit l'humeur qu'elles filtrent* ».

(66) P. I. §. XXV. 3.

(67) P. I. C. VI. §. LXV. 3.

die materies puriformis ex meatu auditorio in conspectum veniat; succedit enim tunc plerumque levamen, quod immerito rupturae abscessus tribui solet, qui scilicet abscessus neque tam cito formatur, uti vulgo creditur, neque disruptus tantam materiei copiam largitur, uti sub curriculo inflammationis rheumaticae meatus auditorii externi speciem *blennorrhoeae* exhibentis observari solet; ad abscessum enim hic solum concludere licet, si sub remissione symptomatum dolor ex pungente, et acuto evadat obtusus, et pulsans, sique, praevio sensu rupturae in parte affecta, pus extemplo effluat. Disruptus abscessus in aegro caeterum sano sponte sanatur; alias in *exulcerationem* variae indolis, pro re nata cryptis sebaceis, tympano, et parti osseae meatus auditorii infensam transit. Lympha e contrario coagulabilis non solum partes non destruit, sed iis quid addere solet. Ex illius nempe in textum cellulosum membranae meatum auditorium ambientis depositione membrana ista incrassatur, subsequente necessario jure canalis *angustatione* (68), seu *atresia* (69). Quandoque pseudo-membranae *tympanum alte-*

(68) La Mettrie *Prix de l'acad. de chir. T.* 9 in Richters' *chir. Bibl.* 4. *B.* p. 734.

(69) Marcellus Donatus L. VI. C. 2. p. 619. Bartholinus Hist. anat. Cent. VI. N. 36.

rum simulantes (70) nunc ad orificium meatus, nunc ad illius medietatem (71), aut polypi (72), aut excrescentiae fungosae (73) generantur. Quantum inde auditus laedi debeat, quisque intelligit. Ad obtinendam inflammationis catarrhalis meatus auditorii externi resolutionem, si febris adsit, *venaesectio* e vena jugulari, vel alia brachii lateris affecti instituitur, quo facto, aut absente febre, *hirudines* copiosae undique circa auriculam *reiteratis vicibus* apponuntur. His deficientibus, *cucurbitulae scarificatae* ad nucham supplent. Usui interno *nitras potassae*, et *lenia* alvum *laxantia* inserviunt. Modo versus

(70) MORGAGNI (op. c. epist. XIV. 12, et 13, epist. anat. V. §. 1.) omni jure existentiam *tympani duplicis*, de quo narrat BONETUS (Sepulcr. anat. L. I. sect. 29. obs. 4.), in dubium vocat. Ad membranas morbosas tale pseudotympanum jam DU-VERNEY revocavit (op. c. P. III. p. 38.). Ita KOHLER (LOSECKE obs. p. 24). SAUNDERS l. c. p. 27.

(71) OBERTEUFFER in STARK's *Neues Archiv*. 2. *B*. p. 635.

(72) Eph. nat. cur. Cent. VI. obs. 21. QUELMALZ de obturatione meatus auditorii, inprimis a polypo. Lips. 1752. L. E. SCHNEIDER's *Chirurg. Geschichten mit theor. u. pr. Anmerk. Chemnitz* 1766. 1. *B*. p. 75. BELL l. c. LODER's *chir. Beobacht*. 1. *B*. p. 109. ASTLEY COOPER l. citando et MONFALCON l. c. p. 31., qui de polypo meatus auditorii externi, argumento plane chirurgico, docte loquitur.

(73) FABR. HILDANUS obs. chir. Cent. III. obs. 4. MARCHETTIS obs. med. chir. 28.

finem vergente, *diapnoicis*, et *vesicatorio* ad nucham locus est. Amissa resolutionis spe, *abscessus* maturandus, quo scopo inserviunt spongiae *decocto malvae*, aut *lacte* tepido imbutae, ac meatui auditorio appositae: *lac* illi instillatum: *cataplasma emolliens*, vel *anodynum* retro aures: reque segnius procedente, *laudanum liquidum* cum *unguento irritante* (74) hic illinitum. Cave antem, ne meatui ipsi *opium* instilles (75). Disrupto abscessu, spontanea partium affectarum sanatio expectanda. Quod si exulceratio chronica, et inde effluxus aurium relinqueretur, secundum regulas infra tradendas incedendum foret. Pseudo-membranae, et atresia meatus cultrum exposcunt (*).

Inflammatio metastatica.

3. Non solum morbi cerebri crisin quandoque per meatum auditorium externum agnoscunt (76), sed et pleuritides (77, aliique morbi (**). Lege,

(74) Lentin in Hufeland's *Journ.* 1. *B.* p. 181.

(75) Mortis inde exemplum Zacutus Lusitanus refert in med. pract. hist. L. I. p. 396.

(*) Curtis l. c. p 24. nota.

(76) P. II. sect. I. C. IV. §. XXII. 12.

(77) Unde Baglivius (Prax. med. L. I. de pleuritide): « Pleuritici, quibus ab interiora auris dolor, et exinde abscessus, et pus superveniebant, omnes sanabantur.... praesertim ineunte anno 1694. Romae ».

et memoriae probe committe verba HIPPOCRATIS (78), et BAGLIVII (79) de crisi morborum acutorum per affectiones aurium (80). Memorabilis praeterea est *inflammatio metastatica meatus auditorii externi* saepe chronica, ac surditate stipata, quae suppressioni blennorrhoeae urethralis (81), fluoris albi (82), et diarrhoeae originem debet. Cura ex doctrina ophthalmiarum metastaticarum (83) abstrahenda.

(*) « *Il existe à Cayenne une fièvre catarrhale, qui fait quelque ravage; elle dégenère quelque fois en fièvre maligne. Elle se termine par un mal de coté ou par un abscès à l'oreille. Plusieurs malades guéris de la fièvre, restent sourds.* » *Extrait d'une lettre écrite de Cayenne en date du* 27 *Juin* 1817. Vid. *Journ. des débats.*

(78) Coacae praenotiones. « Quibuscumque autem ex peripneumonia abscessus circa aurem, aut ad infernas partes fiunt, et suppurantur, ac fistulantur, hi superstites evadunt ».

(79) Op. c. De parotidibus, et surditate in acutis.

(80) Medicos HIPPOCRATI addictissimos saepe de solutione morborum acutorum per aurium affectiones loqui (quam ipse raro observaveram) quondam mirabar. Aliter nunc, ubi in medendo viam ab HIPPOCRATE indicatam sequor; crebro enim mihi crisis febrium, et inflammationum per fluxum ex auribus obvenit.

(81) ANDRÉ *Abhandl. v. vener. Tripper.* p. 101. SWEDIAUR *sur les maladies syphilit. Vol. I.* p. 165. Vol. II. p. 72.

(82) WEICKARD *med. Fragm.* p. 170.

(83) §. XXVII. 4.

Inflammatio consensualis.

4. In pueris meatus auditorius externus haud raro per *consensum*, id est a dentium molarium eruptione (84) inflammatur. Idem in adultis a dente carioso observatum est (85); rami enim nervi maxillaris inferioris, qui tertius quinti paris ramus est, et qui ad linguam pertinet cum minori nervo, qui ab aure descendit, et a septimo pare, hujusque portione dura deducitur, non directe quidem, sed ope nervi temporalis superficialis nervum superiorem meatus auditorii largientis (86) una committuntur, et miscentur. Ex quo sequitur, summam inter maxillam, et aurem consensionem intercedere debere, atque in morbis aurium medendis ad cavitatem oris respiciendum esse.

Inflammatio arthritica.

5. Vis diatheseos arthriticae in aures jamdudum animadversa fuit (87). Nullibi vero ea evidentius apparet, quam in meatu auditorio; arthritis enim hic eosdem effectus, quoad cerumen

(84) Borsieri Institut. Vol. 3. §. 345.

(85) Nicolai *Pathologie.* 3. *B.* p. 482.

(86) Bock op. c.

(87) Bierling Thesaur. obs. 84. *Breslauer Samml.* 1719. p. 27. 145. Trnka a Krzowitz hist. cophoseos. 1778. p. 10. Sprengel *Handb. d. Semiotik Halle* 1801. p. 331.

exerit, quos in bile, illi admodum affini (88), producere solet. Loquimur de ceruminis in calculos conversione (89), nec non de deleta illius secretione (90). A cerumine, etiamsi parva in copia prope tympanum (91) indurato, auditus plus minus tollitur. Diagnosis *surditatis ex cerumine indurato* ex signis, quae corpora peregrina in meatu auditorio delitescentia indicare solent, desumitur; illa indolis morbi ex conditione aegroti, et ex morbis praegressis. Ad eos

(88) FOURCROY *systeme des connoissances chimiq. T. IX.* p. 370.

(89) BARTHOLINUS act. med. Hafn. 1671. Vol I. obs. 45. p. 82 GARMANN de miraculis mortis. L. III. Tit. 3. §. 50. MULLER Misc. nat. cur. Dec. II. an. VI. obs. 162. COLLOMB *oeuvres medico-chirurg Par.* 1798 p. 304. *Uebers. v.* HARKE. *Braunschw.* 1800. 2. *B.* HUFELAND's *neueste Annal. d. Franz. Arzneyk.* 3. *B.* p. 262. SCHREGER *u.* HARLESS *Annal. d. neuesten engl. u. franzos. Chirurgie.* 1. *B.* 1 *St.* p. 170. FABR. HILDANUS L. I. Cent. I. obs. 5. Cent. III obs. 1. CASSERIUS de vocis, auditusque organis historia anatomica. Ferrar. 1600. L I. C 20 §. 91. DU VERNEY l. c. Part. 3. p 62. TRNKA DE KRZOWITZ l. c. p 40.

(90) In ictero a caussa arthritica cerumen saepe defecisse vidi. OSTHOFF in HORNS *Archiv. f. med. Erfahr.* 3 *B.* p. 287.

(91) SAUNDERS l c p 27. RIBES *Recherches sur l' usure du tympan, et le désordre, qui survient à quelques parties de l' organe de l' ouie, par l' effet du cérumen épaissi dans le conduit auditif externe.*

spectat *inflammatio arthritica* meatus auditorii externi, malum plerumque chronicum, quod a doloribus ossium (92) praeceditur, succedente pruritu intolerabili potissimum ad orificium meatus (93). Variae dein partes, uti in inflammatione rheumatica meatus auditorii, in consensum trahuntur. Quandoque morbus cum herpete alternatim comparet, aut ex illius fuga incauta oritur (94). Inflammatione arthritica meatus auditorii externi acute decurrente, methodus adversus malum rheumaticum commendata adhiberi debet. In chronica, et in cophosi inde pendente, veluti in ophthalmiis arthriticis (95), podagrae debitae evolutioni studendum (96), aut morbus consuetis anti-arthriticis remediis aggrediendus. *Ulcera artificialia* pone

(92) Collomb l. c.

(93) Pruritus meatus auditorii, animadvertente jam Foresto (L. XII. obs. 11. Schol.) et per se ex caussa arthritica obvenit, quo in casu plerumque nullum cerumen extitisse vidi. Novi feminam cerumine orbatam, in qua pruritus meatus auditorii certissimum imminentis mutationis temperiei erat indicium.

(94) Brambilla *v. der Phlegmone. 2. B.*

(95) §. XXIII.

(96) Otalgiae a podagrae evolutione sanatae legitur exemplum in Eph. nat. cur. Cent. V. et VI. obs. 8.

aures, in auricula (97), vel ad nucham (98) maxime hic prosunt. Doloribus consensualibus minime inflammatoriis *opio*, *aethere*, *balsamis* (99) retro aures, et ad tempora illinitis succurrimus. Nec virtus *tartari emetici* sub forma *unguenti* retro aures illiniti, vel sub ea *emplastri* ibi appliciti praetereunda est. Calculi ceruminis, nisi illico abigi possint, injectionum aquae tepidae (100), solutionis saponis (1), rerum mucilaginosarum ope emolliendi. Vapores ex aqua cum *aethere sulphurico* per infundibulum orificio meatus auditorii admotis, eos perbelle solvere edocti sumus.

Inflammatio scrophulosa.

6. Scrophulosi tum a scrophula directe, tum, superveniente caussa catarrhali (2), exanthe-

(97) Riedlin Curat. millen. N. 853.

(98) Act. med. Hafn. Vol. V. obs. 77.

(99) Riedlin Lin. med. an. V. p. 159.

(100) Haygarth in *med. Bemerk. u. Untersuch. einer Gesellschaft von Aerzten in London. 4. B. N. 15.*

(1) Ribes in *Journ. gén. de méd chir. et pharm.* 1814. *Octob.*

(2) Maxima pars inflammationum meatus auditorii externi, quae pro scrophulosis habentur, in prima origine catarrhales sunt, ac solum, quoniam in aegro scrophuloso locum obtinuerunt, indolem scrophulosam ineunt, quod probe retinendum, ne complicationem tanti momenti praetervideamus.

matica (3), traumatica (4), metastatica (5), aut alia (6), inflammmationi meatus auditorii exter-

(3) Exanthemata primaria, quae, etiamsi meatum auditorium detineant, in hominibus caeterum bene valentibus sine reliquiis evanescunt, in scrophulosis inflammationem specificam (vitiorum auditus uberrimum fontem) cum variis suis exitibus derelinquunt. Legatur de hoc memorabili argumento quoad *variolas* Eph. nat. cur. Dec. III. An. 4. obs. I. Grapengiesser in Hufeland's *Journ* 17 *B.* I. *St.* p. 165; quoad *morbillos* idem ibidem p. 166, et Ranoe in Act. Reg. Soc. Hafn. Vol. 4. p. 55, et quoad *scarlatinam*, Hufeland v. d. *scrophulkrankh.* p. 209.

(4) Levissima caussa traumatica, e c. scalptus auris rudis in scrophulosis inflammationem excitat primo in limine certe localem, mox vero characterem vitii universalis induentem, cujus rei iterum in cura memores esse juvabit.

(5) Cfr N. 5.

(6) Applicationem vesicatoriorum retro aures in morbis oculorum nocivam esse, jam monui. Quam pulchre Des Monceaux ait: « *n' est-il pas à craindre, que cette dérivation, en irritant les glandes du conduit auditif, ne finisse par irriter, ou obstruer la membrane du tympane* » ? op. c. Et cl. Saissy (l. c. p. 53.) applicationem vesicatoriorum, et causticorum ad apophysin mastoideam reprobat asserens : « *D'après les faits, recueillis de ma pratique, et ceux que mes confrères m'ont fournis, il est prouvé pour moi, que les vésicatoires, les cautères sur-tout, appliqués sur la règion de l'apophyse mastoide, attirent des congestions dans les cellules mastoidiennes, au lieu de les en débarasser : ainsi ces exutoires peuvent devenir cause de surdité* ».

ni subjiciuntur, quae vix quidem dolore, at effluxu e parte affecta seroso, mucoso, ichoroso, purulento, plus minus foetente (7), saepe admodum copioso (8) stipatur. Malum istud, quousque sine exulceratione membranae meatum auditorium ambientis perstat, nomine *blennorrhoeae* aurium, alias illo *otorrhoeae* salutandum. Graphice haec mala a PRIMEROSIO (9), et SCHULZIO (10) descripta sunt. Ad *blennorrhoeam aurium* concludimus, si morbus fuerit recens, si profluvium abundans, sique signa exulcerationis desiderentur. Sunt autem signa *otorrhoeae*: dolor constans in quadam meatus auditorii parte, isque sub exploratione ope specilli adauctus, ichor guttatim stillans potissimum in provecto malo. *Otorrhoea* nobis *simplex* est, et *complicata*, haec *cariem* partis osseae meatus comitem habet, altera non.

(7) Ipsae matres intolerabilem istum foetorem in prolibus abhorrent. Aestivo tempore ad distantiam nonnullorum pedum eum percepi. De *foetore aurium* per se exstante, et periodico, seu menstruali, lege Eph. nat. cur. Dec. 2. an. 7. p. 157, et PAULLINI Cent. IV. obs. 56.

(8) MARCELLUS DONATUS L. II. C. 12. p. 229. HEBERDEN Commentarii in morborum hitsoria, et curatione. C. 12. (ad libram per diem).

(9) De morbis puerorum. P. II. p. 48.

(10) Diss. de auribus manantibus, et ulceratis. Hal. 1743.

Dignoscitur praesentia cariei ab odore specifico ichoris; ab exploratione ope specilli asperitatem meatus denotantis (illam scilicet, quae ossi denudato propria est), a colore nigro, quo specillum argenteum obducitur, et tandem a secessu festucarum ossium. Cariei meatus auditorii facile *parotis* superaccedit consensualis quandoque ad enorme volumen increscens: quo in casu, adventante adhuc *erysipelate faciei* cum febre lenta, de vita actum est. Sed et *otorrhoea simplex*, aut *blennorrhoea aurium* non spernenda. Enimvero si praepostere fugetur, gravia mala, ut encephalitidem (11), et surditatem post se trahit: ac si naturae committitur, cophosis periculum, illudque cariei minatur. Nec otorrhoea, quam simplicem vocavimus, utpote cariei expers, aut blennorrhoea aurium semper adeo simplex est, ut hinc inde angustationem meatus, verrucas, aliasque excrescentias auditum magis magisque, inprimis clauso simul ore, laedentes comites non habeat (12). Quae singula, quanti intersit meatum auditorium probe explorare, docent. Qualiscumque autem fuerit indolis effluxus aurium, primum

(11) P. II. sect. I. C. III. §. XV. N 2. Suppressio otorrhoeae inter caussas encephalitidis recensenda fuisset.

(12) Egregie de hoc argumento disseruit SAUNDERS l. c. p. 26.

est meatum ab aditu insectorum tueri, ad quem scopum consequendum non gossypium orificio illius immittendum (quod scilicet secessui materiei obstaret, et, aucto in parte calore, corruptelae liquidi secreti faveret), sed orificium velamento finissimo transparente, vulgo *gaze*, obtegendum. Praeterea, ut puritati studeatur, aqua pura tepida semel de die ope syringae Anelii injicienda. In *blennorrhoea meatus auditorii*, nisi a diuturnitate morbi coacti, a cura topica, quoadusque fieri licet, abstinendum (*). Solum corticem *daphne mezerei* sub processu mastoideo positum excipimus. Efficacia adhuc majori *setaceum* ad nucham pollet (13), cujus ceterum vices et in aures quodammodo agunt. E contrario interne pharmaca antiscrophulosa exhibemus. Inter quae parvae, et diu continuatae doses *aethiopis antimonialis* reliquis palmam praeripiunt (14). *Muriatis hy*-

(*) Medici de cura morborum aurium exclusive occupati cum medicis ocularriis in eo conveniunt, quod, dum vitium sive auris sive oculi debellaverint, se optime fecisse existiment morbos secuturos non curando. Facile hinc Curtis jactantia intelligitur (l. c p. 43.), ubi scilicet illustri Heberden irridet, quatenus vir summus effluvium aurium vix cohibendum esse docet (in commentariis suis).

(13) Purmann chirurgia curiosa.

(14) Vires aethiopis mineralis in morbis aurium scrophulosis

drargyri laudes canat SAUNDERS (15), illas *cinchonae* HUFFELAND (16), dummodo alvus inde non obstruatur; non desunt enim exempla effluxus aurium serosi per diarrhoeam sanati (17). In *blennorrhoea rebelli*, cujus diuturnitas nova pericula portendit, ad *injectiones* deveniendum. Commendantur solutio *muriatis hydrargyri superoxygenati* (18), *sulphatis zinci*, *nitratis argenti* (*), et *acetatis plumbi* **); securius vero solutio *lapidis divini* semel, bisve de die injicitur; licet illi sensim sensimque quid *liquoris acetatis plumbi* superaddere. In otorrhoea, praeter solutionem istam, pennicillum *laudano liquido* SYDENHAMI madefactum loco, quem exulceratum credimus, admoveri potest. Exulcerationi obviae *unguentum hydrargyri nitratum*

extollit SCHULZE l. c. §. 17, et act. phys. med. N. C. Vol. I. p. 496.

(15) Op. c. p. 25.

(16) Op. c. p. 208.

(17) PEZOLD obs. med. chir. N. 42.

(18) SAUNDERS l. c. R. Aquae destillatae libram unam: mercurii sublimati corrosivi granum unum: tincturae opii drachmam unam. M. D. S. pro usu externo.

(*) CURTIS *on the treatment of puriforme discharge from the ear. in the Lond. med. and physic. Journ. May* 1819. p. 397. (grana decem nitratis argenti ad uncias quatuor aquae, quae dosis mihi nimia videtur).

(**) CURTIS op. c. vers. german. p. 48.

applicat SAUNDERS (19); nos *unguentum* sic dictum *ophthalmicum* rubrum primum *mite*, dein *forte* (20). Praesente *angustatione* meatus auditorii, frustulo spongiae illi immisso dilatatio tentatur, quam methodum et adversus simplicem suppurationem scrophulosam meatus commendat HENNING (21). Possent et cereoli, seu candelae caute exhiberi. *Excrescentiae* forficibus abiguntur basim, cum caustico tangendo: ast caute, ne portio illius ad tympanum perveniat. Cariei curam chirurgi tradunt.

Inflammatio venerea.

7. Si inflammationem meatus auditorii metastaticam ex blennorrhoea urethrali (22), illamque, cui caussae traumaticae, rheumaticae, et aliae in hominibus syphilide imbutis ansam porrigunt, excipias, inflammationem, de qua agitur, raro primitivam veneream invenies, nisi in recens natis (23). Generatim ad affectionem ve-

(19) L. c. p. 25.

(20) §. VI.

(21) *A critical inquiry into the pathology of scrophula. Lond.* 1816.

(22) N. 5.

(23) Quoties de infante recens nato venereo agitur, non satis explorationem auriculae, et meatus auditorii commendare possum; sedem enim constituunt communem excoriationum. In genere pulchre I. G. VOGEL ait: « *Sie kann*

neream meatus auditorii concludimus, habita ratione infectionis praegressae, dolorum, vel surditatis vespertinis horis auctae, et praesentiae excrescentiarum, verrucarum, exostosium, tophorum, squamarum concham obsidentium. Quibus malis facilius, quam aliis vitiis auditus syphiliticis infra recensendis per curam radicalem luis occurrere licet. Pro tempore doloribus *unguentum hydrargyri griseum* cum *opio* retro aures inungendo prospicimus. Excrescentiae, et verrucae syphiliticae, nisi a methodo antivenerea universali evanescant, auxiliis jam indicatis (24) fugantur.

Haemorrhagiae e meatu auditorio.

8. Copia, et magnitudo vasorum sanguiferorum, quae meatus auditorius a carotide faciali, et arteria temporali accipit (25): foramina, et canales angusti, per quae haec vasa simul cum venis, et nervis transeunt (26), et decurrunt (27), hinc impedimenta, quae ex obstaculis

(die Otitis) in wenigen Tagen todten, zumal Kinder, deren gewiss nicht wenige, oft unbemerkt, an Ohrenkrankheiten sterben (Handb. 4. Th. 4. Kap. §. 5. p. 98).

(24) N. 6.

(25) Arteria auricularis posterior, inferior, anterior.

(26) Foramen stylomastoideum.

(27) Aquaeductus Fallopii.

etiamsi minimis in circulo sanguinis expectari debent, de turbis harum partium abunde rationem reddunt. Ac re quidem vera aures vehementer in morbis cordis, aortae, carotidum, maxime autem in vitio systematis venosi haemorrhoidali afficiuntur, de quo argumento infra (*). Hic enim meminisse sufficiat, meatum auditorium externum, praecipue sinistrum (28) aliarum partium instar suas agnoscere *haemorrhagias*, pro re nata excitatas (ne anticipemus morbos auris internae) a violentiis capitis illatis, a galvanismo (29), a febre flava (30), a tussi convulsiva (31), et a menstruis aberrantibus (32). Relinqui inde posse grumum sanguinis meatum auditorium obturantem, et caussam surditatis sistentem, jam monuimus

(*) §. XLVII. 2.

(28) Quelmalz Pr. de haemorrhagia auris sinistr. Lips. 1750.

(29) Osthoff in Horn's *Archiv. f. Erfahr.* 3. *B.* p. 1277 289.

(30) Jackson *Geschichte u. Heilart des endemischen und ansteckenden, Fiebess.* p. 210.

(31) Aliquoties mihi obvenit.

(32) Rarae hujus menischesis, mihi binis vicibus in puellis aliunde fluxui aurium subditis observatae, exempla inveniuntur apud Schenk L. IV. obs. 257. Spindler obs N. 63 Harder Apiar. obs. 83. et Glaser de mensium suppressione eorumque per aures excretione. Basil. 1693.

(33). Haemorrhagia meatus auditorii externi traumatica haud raro, nullo relicto detrimento, evanescit.

CAPUT VIII.

DE MORBIS MEMBRANAE, ET CAVITATIS TYMPANI, NEC NON TUBAE EUSTACHIANAE.

§. XLIII.

DE MORBIS MEMBRANAE TYMPANI (*).

Vitia conformationis.

1. Tympanum exstare potest praeter modum magnum (34), parvum (35), oblongum (36), triangulare (37): quid de tympano duplici sen-

(33) Cap. VII. §. XLII. N. 1.

(*) WEPFER diss. de vitiis tympani. Traj. ad Rh. 1715. GNIDISCH praes. ERN. PLATNER diss. de morbis tympani. Lips. 1780.

(34) KOHLER *Beschr. d. Loderschen Sammlung*. p. 547. N. 580.

(35) KOHLER l. c. p. 148. N. 502.

(36) Ibidem p. 147. N. 581.

(37) Ibid. p. 158. N. 582.

tiendum sit, jam dictum est (38). Spectat praeterea huc opinio LESCHEVIN (39), et LE BOUVYER-DESMORTIERS (40), tympanum in recens natis ad superficiem suam externam a *membrana* quadam *spongiosa* temporis tractu per suppurationem *decidua*, alias surditatis caussa, obduci. Opinionem hujusmodi PORTAL (41) refutavit. Nihilominus illi quodammodo adhuc adhaeret SAISSY (42). Hoc saltem certum est, posse materiam sebaceam, quae foetum undique obducit, in meatu auditorio exsiccari, surditatem producere (43), ac, restituto auditu, evacuari (44). Elucet inde, quanta in recens natis *aurium* habenda sit ratio, quantaque necessitas in iis, qui surdi nati existimantur, tympanum explorandi (45).

Inflammatio tympani.

2. Utrum tympanum *per se* inflammari possit, nec ne, dubitamus. Forte talis morbus,

(38) §. XLII. 2.

(39) *Prix de l'académie de chirurg. T. IV.*

(40) *Considérations sur les sourds-muets de naissance.*

(41) *Précis de chirurgie pratique. P. II.* p. 477.

(42) L. c p. 45.

(43) VALSALVA de aure humana. C. I. §. 13. MORGAGNI l. c.

(44) DRACKE anthropologia L. IV. p. 12. *Mémoires de l'Ac. des sc. de Paris, année* 1703.

(45) SAISSY l. c. p. 44.

(reipsa *tympanitidis* nomine dignus) a violentiis externis tympano infensis (46) expectandus foret. Certissimum autem est, tympanum *cum* reliqua aure inflammari; sic enim docent *reliquiae inflammationis* in illo observatae, ac creberrimae surditatis caussae.

Reliquiae inflammationis tympani.

3. Spectant autem ad *reliquias hujusmet inflammationis tympani*: *excrescentiae*, *crassitudo*, *tensio*, *laxitas*, *prolapsus*, *erosio*, et *ruptura*.

Tympani excrescentiae.

4. *Excrescentiae tympani* (probe ab illis meatus auditorii (47) distinguendae) observatae fuere ad utramque illius superficiem (48), et ad externam (49). Diagnosis autopsia instituenda. Cura illi polypi meatus (50) similis. Cave a supervacuis conaminibus.

(46) §. XLII. 1.

(47) C. VII. §. XLII. 2.

(48) Ait Schulze (Act. med. phys. acad. nat. cur. Vol. I. p. 498.): « Vidi membranam tympani *utraque sui superficiei* obsessam quasi verrucis capitula acicularum minimarum aequantibus ».

(49) Saissy (l. c. p. 46.) inquit: « *ce corps avoit la forme d'une petite fraise* ..... *il tenait à la membrane du tympan par un pédicule fort grêle* ».

(50) §. XLII. 2.

Tympani crassitudo.

5. *Crassitudinis tympani* plura exstant exempla (51), ast non semper praeviae inflammationi adscribenda; potest enim crassitudo tympani etiam *a tumore glandularum* huic membranae propriarum oriri (52), uti in asciticis (53), in ebriosis (54), maxime in scrophulosis, et syphiliticis contingere solet. Tympani durities aliquando *ossea* (55). Pro signis generalibus *crassitudinis tympani* habentur (56), 1.° plus minusve surditatis; 2.° sensibilitas tympani sub exploratione specilli ope pauca, vel nulla, et 3.° elasticitatis illius defectus. Latente vitio aut syphilitico (57), aut herpetico (58), auris externa saepe squamas facile deciduas exhibet. Sanatio in minori tantum mali gradu expectanda. Indicantur *fonticulum* ad brachium lateris af-

(51) Eph. nat. cur. Cent. III. obs. 17 MORGAGNI Epist. XIV. §. 12. Act. nat. cur. Vol. I. obs. 223. KOHLER l. c. p. 147. N. 575.

(52) SAISSY l. c. p. 63.

(53) BARTHOLINUS, asserente SAISSY l. c.

(54) HOFFMANN, asserente SAISSY l. c.

(55) GASSEBOHM Tract sex de aure humana. T. I. §. 80. KOHLER l c. p. 148 N. 583. SCHAARSCHMIDT, LOESEKE l. c.

(56) SAISSY l. c. p. 53.

(57) SAUVAGES, v. SAISSY l. c.

(58) SAISSY l. c.

fecti, *injectiones* ope aquae tepidae in aurem, additis pro morbi natura scrophulosa, aut syphilitica guttis nonnullis vel *ammoniae* vel *solutionis mercurii sublimati* etc. *Perforatio tympani* tum hic, tum in casu supra allato (59), excepto illo ossificationis, indicaretur (*).

Tympani tensio.

6. *Tensionis nimiae tympani*, ut effectus praegressarum cephalalgiarum, febrium cum delirio, et cynanche faucium DUVERNAY, LESCHEVIN, et SAISSY mentionem injiciunt (60), qui ultimus asserit, aegros tali vitio laborantes sub atmosphaera humida, et vento meridionali, et dum voce humili prope aurem loquatur, melius quam in casibus oppositis audire. *Vapores* meatui auditorio externo excipiendi, *instillatio lactis tepidi*, et *oleum recens amygdalarum dulcium* ope gossypii susceptum, et tympano admotum commendantur.

Tympani laxitas.

7. *Laxitatem tympani* pro surditatis caussa

(59) N. 1.

(*) KERN l. c. HIMLY *Bibl.* 1. *B. St.* p. 333. (*). « *kunstliches Schalloch, wie in der Iris bey artificieller Pupille ein kunstliches Sehloch* ».

(60) L. c.

Stalpartus van der Wiel (61), Wildberg (62), aliique agnoscunt. Asserunt, aegros in atmosphaera sicca, flante vento a septentrione, ac vigente rumore (63), melius audire. Interea diagnosis, maxime habita ratione morborum praegressorum, instituenda est. Ansam vero porrigunt laxitati tympani: inflammatio catarrhalis meatus auditorii externi, et cavitatis tympani, blennorrhoea auris neglecta, abusus remediorum emollientium auri immissorum, narcoticorum (64), debilitas universalis, qualis in convalescentia, in chlorosi (65) etc. obvenire solet, nec non ruptura, erosio, paralysis musculorum interni mallei, et tensoris tympani (66). Producunt autem hujusmodi musculorum (aut eorum tendinum) *rupturam*: concussiones violontae tympani, e. c. sub nisu sternutationis,

(61) Observat rarior. Cent. I. obs. 15.

(62) L. c. §. 239.

(63) Willis *rapporte deux exemples; le premier est une femme, qui ne pouvoit entendre, que lorsqu'on battoit le tambour à ses oreilles, le second exemple tout à fait semblable à l'autre est une homme, qui n'entendait la voix de ceux, qui lui parlaient, que quand on sonnoit les cloches d'une tour, dont il était voisin*». Saissy l. c. p. 48.

(64) Verduc *Traité de physiologie. T. II.* p. 203.

(65) Sauvages *Nosologie. T. II.* p. 217.

(66) Valsalva, Lescheyin l. c.

emunctionis, tussis, naribus, et ore clausis, *erosionem*: inflammationes meatus auditorii externi, et cavitatis tympani praegressae; et *paralysin*: affectio nervorum, et inprimis nervi temporalis superficialis, seu auricularis externi, utpote musculis tympani providentis (67) Ruptura tendinum, aut musculorum auditus dolorem derepente ortum socium agnoscit. Cura laxitatis tympani pro varia caussa plus minus possibilis, et varia est. Generatim commendatae fuere *subfumigium herbae cardui benedicti*, *baccarum juniperi*, *lauri* carbonibus ardentibus inspersarum: *vapores decocti radicis ireos florentinae*, *herbae origani majoranae*, *dracocephali moldavici*, *seminum anethi graveolentis*, *foeniculi* meatui auditorio externo immissi (68): porro *injectiones* in eum ope *decocti cinchonae* (69): item *instillatio caryophyllorum aromaticorum in vino rubro decoctorum*, clausa deinde aure caryophylli integri ope (70): *inspiratio* per nares, aut per os *vaporis spirituosi*, aut *aromatici*, *masticatoria*, et *gargarismata*

(67) Bock *Beschr. d. funften Nervenpaares u. seiner Verbindungen.*

(68) Duvernay l. c.

(69) Saissy l. c. p. 49. (cum monitu non diu in iis continuandi).

(70) Barbette, v. Saissy l. c.

(71), maxime vero injectiones in tubam Eustachianam aquarum mineralium (72). Nec *frictiones aethereae* circa tempora negligendae, si de paralysi suspicio sit.

Tympani prolapsus.

8. *Tympanum* vel in meatum auditorium externum, vel in cavitatem tympani *prosilire* potest (73). Tympano in meatum auditorium externum prosiliente, diagnosis autopsia instituitur. Caussae hujus prolapsus sunt tussis, et sternutatio vehementes, nec non collectio muci, puris, aut aëris rarefacti in cavitate tympani. Cura in eo consistit, ut tympanum nixus caussa antrorsum protractum ope specilli obtusi leniter reprimatur, obturando dein meatum gossypio, vel linteis carptis. Vitia cavitatis tympani per injectiones in tubam Eustachianam debellanda (74). *Prolapsus tympani in cavitatem contiguam* sese manifestaverat (75) auditu difficili, impotentia sermonem simultaneum plu-

(71) Lescuevin l. c.

(72) Saissy l. c. p. 50. (aquae Soteriae Balaruc, Barège). Cfr. C. VIII. §. XLIV. N. 5.

(73) Saissy l. c. p. 50. « *Enfoncement, ou saillie en forme de cul de lampe, que la membrane du tympan fait, soit dans le conduit auditif externe, soit dans la caisse du tambour* ».

(74) Saissy l. c. p. 51. Cfr. §. XLIV. N. 5.

(75) Lib. XII. obs. 7.

rimorum hominum intelligendi, sensu ac si corpus extraneum in cavitatem tympani protruderetur, nec non pulsationis ista in parte. Explorata aure, tympanum depressum reperiebatur. Injectiones in tubam Eustachianam morbum profligarunt, revocato per imprudentem injectionem in meatum auditorium externum. Rarefactionem aëris ad orificium hujus meatus eo in casu, ubi tympanum in cavitatem annexam protrusum est (76), proponimus.

Tympani erosio, et ruptura.

9. Tympanum *erodi* posse observationes Foresti, et Morgagnii (77) docent. Caussa erosionis in praevia inflammatione, in cerumine indurato (78), maxime vero in neglecta blenorrhoea meatus auditorii externi quaerenda est; quamobrem plerumque erosionis tympani sociae sunt exulcerationes, et caries dicti meatus (79). Indicant erosionem tympani, 1.° exitus aëris cum sibilo e meatu auditorio externo ita, ut crines, aut flamma prope aurem agitentur: 2.° impotentia tympanum inflandi, quae

(76) Cfr. C. IX. §. XLV. N. 4.

(77) Epist. XIV. §. 5.

(78) Ribes l. c.

(79) Saunders l. c. p. 34.

inflatio alias, clausis ore, et naribus, aërem per tubas Eustachianas pellendo perficitur: 3.° fumi nicotianae in ore evoluti, ac eodem artificio per tubas Eustachianas impulsi ex aure apparitio: 4.° transitus liquidi per meatum auditorium externum injecti ad cavitatem faucium, et 5.° viceversa exitus injectionis per tubam Eustachianam factae ex aure externa. Interea indicata signa tunc solum valent, dum tuba Eustachiana permeabilis est; ea enim obliterata, nulla communicatio inter fauces, et meatum auditorium externum exstare potest. Quamobrem tympani conditio optime autopsia, nec non exploratione ope specilli eruitur; quod scilicet specillum, eroso valde tympano, profunde in cavitatem tympani penetrat, cujus parietes longe aliter quam tympanum apici specilli exploratorii sese exhibent. Signa *tympani rupti* cum illis erosionis conveniunt. Rumpitur autem tympanum a sono forti (80), ab auriscalpio, inprimis oscitationis tempore adhibito (81), ab acu (82), alapa (83), lapsu (84), strangulatione

(80) §. XLVI. N. 6.

(81) SENNERTUS Prax. med. L. I. Part. III. sect. 3. C. 7.

(82) De acu tympanum perforante ad ejus cavitatem, et dein per tubam Eustachianam ad fauces perducta, vomituque rejecta, lege ALBERS in LODER's *Journ. f. d. Chirurg.* 1. B. p. 151. et LODER's *Anmerk.* p. 152.

(85), ab ictu super caput (86), et ab aliis laesionibus externis (87). Quaeritur, num *erosio aut ruptura tympani surditatem, ut necessarium effectum post se trahat, nec ne.* Negat id MORGAGNI (88) ad exempla (89) lacerati tympani perstante auditu provocando. Imo fuerunt (90), qui *foramen* aliquod tympani, RIVINI dicti, pro normali haberent, quae opi-

(83) PAULLINI obs. med. phys. Cent. III. obs. 45. in Misc. nat. cur. Dec. II. an. 5. append. p. 59.

(84) MORGAGNI Epist. LII. §. 25.

(85) Idem, ibidem. §. 30.

(86) Commercium literarium Norimbergense. 1735.

(87) TH. BARTHOLINUS L. I. Cent. IV. hist. 29. T. II. p. 291. TULPIUS obs. med. L. I. C. 36. L. III. C. 8. PLATER obs. med. p. 124. FABR HILDANUS L. I. Cent. III. obs. 5. J. M. HOFFMANN disquisitio corpor. anat. patholog. spec. §. 17. p. 309. HORN opusc. anat. chir. c. annot. I. S. PAULI. Lips. 1707. VALSALVA l. c. LOESEKE obs. anat. chir. med. p. 25. Ephem. nat cur. Cent. IV. obs 21. Cent. VII. obs. 40.

(88) Epist. XIV. §. 10. credens *fenestram rotundam* defectui tympani quodammodo supplere. §. 13. Cfr. ROMER delect. opusc. Ital. p. 56.

(89) VALSALVA l. c. VIEUSSENS l. c. C 4. WILLIS de anima brutorum p. 133. ALBERS l c. SAUNDERS l. c. p. 37. COOPER in *Philos. trans. for the year* 1800. p. 151. RIBES l. c. et HIMLY *Bibl.* 1. *B.* 2. *St.* p. 435.

(90) RIVINUS, COWPER, LEPROTI et TEIRHMEYER diss. vindic. quorumdam inventorum suorum anatomicorum. Jen. 1725.

nio tamen jam dudum devicta cecidit (91). In ea cum aliis versamur opinione, erosionem, aut rupturam tympani eousque auditui parum, aut nil detrimenti afferre, quousque malleus immunis remaneat; alias enim luxationem ossiculorum auditus cum malleo arcte cohaerentium, praecipue stapedis (*) expectandam esse, ex quo necessario surditas. Patet hinc, consilium *tympani artificialis* (92) plane vanum esse, artemque nil efficere posse, quam caussae erosionis tympani, quatenus ea in blennorrhoea meatus auditorii externi locata est, occurrere.

§. XLIV.

MORBI CAVITATIS TYMPANI.

Generatim.

1. *Morbos cavitatis tympani* perscrutando, *inflammatio periostei* cavitatem istiusmodi ob-

(91) Walther diss. de membrana tympani. Lips. 1725. p. 14. v. Halleri collect. diss. anat. Vol. V. p. 334. 351. Wildberg l. c. p. 51. Giebelhausen l. c. §. 9. p. 10.

(*) *Stapedem* esse ossiculum auditus maximi momenti ad soni propagationem omni jure docet Curtis l. c. p. 15.

(92) Autenrieth (l. c.) suadet tubam brevem plumbeam ad orificium alterutrum membranula ex vesica natatoria piscis desumta et vernice illinita obducere, aurisque meatui introducere!

ducentis, multisque vasis sanguineis instructi (93) sese exhibet: accedunt reliquiae illius, nec non *vitia ossiculorum auditus*, surditatis communissimae caussae.

Inflammatio cavitatis tympani.

2. *Inflammatio cavitatis tympani* vel hic evoluta, vel ex propagatione inflammationis meatus auditorii externi, tubae Eustachianae, vel auris internae originem trahit. Otitis illa saepe *dolose* (94), et *chronice*, praecipue dum ex coryza in arthriticis, et haemorrhoidariis oritur, incedit. Alias morbo aperte febrili ansam porrigere solent refrigerium, sanatio ulcerum antiquorum (95), affectiones hepatis, aut lienis (96). Febris notas rheumaticas exhibens cum magno dolore (*) acuto auris interioris ad fauces usque propagato,

(93) Loder Tab. 54. fig. 13. Bichat periosteum cavitatis tympani ad *membranas mucosas* revocat.

(94) Trampel l. c. §. 19. (*anatomie descriptive. T. II.*).

(95) Jasser apud Arnemann op. c. p. 45.

(96) Attentionem medicorum magis ad aurium, nisi inflammationem, saltem dolorem trahere vellem, quae cum vitiis hepatis, aut lienis cohaerent. Illa in aure dextra, haec vero in sinistra cum omnibus signis affectionis cavitatis tympani obveniunt.

(*) Dolorem in inflammatione cavitatis tympani *parvum* esse contendit Alard (l. c.), ast omni jure Saissy l. c. p. 67 assertionem istam refutat.

et tinnitu obvenit. Aure extùs examinata, nil morbosi comparet: quoties vero processum mastoideum comprimis, toties aeger de dolorum augmento conqueritur. Morbus non sine gravibus cruciatibus ad septimum plerumque diem saevit, quin lympha coagulabilis ex meatu auditorio compareat. Solvitur plerumque sudore, urina sedimento instructa, aut alvi profluvio. Sunt qui simul descensum lymphae ex aure ad fauces accusent, quae felix resolutio, nisi methodo antiphlogistica viriliter in tota sua extensione adhibita, non neglecto versus finem usu *hydrargyri* tum sub forma *unguenti* retro aures illiniendi, tum sub illa calomel intus adhibendi obtineatur; *obliteratio cavitatis tympani, vitia ossiculorum auditus, foraminis tum ovalis, tum rotundi, hydrops acutus, suppuratio*, et *caries* expectanda sunt.

Cavitatis tympani obliteratio, vitia ossiculorum auditus nec non foraminis tum ovalis, tum rotundi.

3. *Cavitas tympani* in foetu semper muco repleta (97), et tardius *obliterari* potest a lym-

(97) *Quelques considérations sur la membrane pupillaire etc. et sur les matières muqueuses, qui remplissent la cavité du tympan dans le foetus humain, d'après lesquelles on peut croire, que les enfans, du moins un très grand nombre, ne voient, ni entendent, que plus*

pha coagulabili, a muco (98) a cellulis mastoideis stillante, a gelatina (99), et a pseudomembranis illam decussatim replentibus (100), aut communicationem cum cellulis mastoideis auferentibus (1). Quibus malis perstantibus, aliter fieri nequit, praeterquamquod et *ossicula auditus* cum *partibus annexis* (quibus nec vitia primae conformationis praesertim in surdis, et mutis parcent) detrimentum capiant; detecta enim fuere ossicula auditus normalium minora (2), majora (3), partim (quin auditus inde constanter laesus fuerit) (4) deficientia (5),

ou moins de temps après leur naissance, par Mr. PORTAL. v. *Journ. gén. de méd. françoise et étrangere. T.* 66. *Janv.* 1819. p. 84.

(98) SAUNDERS l. c. p. 42. LESCHEVIN (ex vitio venereo) l. c. SAISSY l. c. p. 89.

(99) OTTO *Handb. d. pathol. Anat.* p. 184 (in syphiliticis).

(100) MORGAGNI op. c. Epist. XIV. §. 15., et Epist. anatom. VI. §. 4.

(1) Membranam dari cellulas processus mastoidei a cavitate tympani superantem, contendebat MORGAGNI Epist. anat. V. Art. 25, 26, p. 35.); ast hanc membranam pro morbosa declarat ARNEMANN op. c. p. 30.

(2) BONET sepulcr. anat. L. I. Sect. 19. obs. 4. §. 3.

(3) COTUNNI l. c. p. 72.

(4) PORTAL *cours d'anat. Vol. IV.* p. 454. (ossicula omnia excepto stapede, perstante auditu, deperdita erant).

(5) Sic malleus, et incus deficiebant apud CALDANI epist. ad HALLERUM script. Vol. VI. p. 142. 145. apud TORACCA in

numero excedentia (6), cariosa (7), e loco remota (8), et nexu morboso juncta, e. c. stapedem cum margine fenestrae rotundae tam arcte concretum, ut motu orbaretur (9), atque membranulam, quae stapedem cum fenestra rotunda jungit, ossificatam (10). Praeterea fenestra rotunda loco membranae suae a concremento osseo occlusa erat (11). Nec *musculi ossiculorum* motui dicati semper immunes (12). Ex quibus singulis colligitur, quanta sit copia, et diversitas caussarum surditatis, aliorumque auditus vitio-

giorn. di med. T. VI. p. 221, apud SCARPA de struct. fen. rotund. p 84. Deficiebat sola incus apud BONETUM sepulcr. anat. l. c. obs. 4, apud MARIN MERSENNUM in Epist. ad BEVERWICK de calculo, p. 80. Deficiebant ossicula orbicularia apud MARCHETTI anat. p. 222, quae tamen ossicula ut epyphyses consideranda esse docent FABRICIUS (method. cadavera hum. rite secandi. p. 141.) et BLUMENBACH (*Gesch. u. Beschr. d. Knochen.* p. 144.).

(6) TEYCHMEYER vindic. quorumdam inventorum anatomicorum. Jen. 1727. CASSEBOHM l. c. tract. IV. p. 55.

(7) VALSALVA l. c. C. V. §. V. MORGAGNI Epist. XIV. 10.

(8) E. c per violentias externas et inprimis per hydrocephalum, utpote ossa temporalia, et maxime incudem a stapede sejungentem, vel stapedem a fenestra ovali avellentem. BLUMENBACH l. c. p. 19. not. (*). p. 140. not. (***).

(9) VALSALVA l. c. §. 10.

(10) MORGAGNI op. c. Epist. XIV. §. 11.

(11) COTUNNI l. c. §. 72.

(12) MORGAGNI l. c. § 15. Epist. anat.

rum ex sola cavitatis tympani laesa fabrica pullulantium! quamque ardua diagnosis, nisi ex anamnesticis pullulet! Auxilium praeter perforationem membranae tympani (13) desideratur.

Hydrops acutus cavitatis tympani.

4. *Hydropis acuti cavitatis tympani* nunc serosi (14), nunc purulenti (15) (ne dicamus de extravasato cruento a violentiis externis (16)), non desunt exempla, et quidem partim stupenda (17). Diagnosin hic pro certo statuere non docebimus, enim vero solum inflammatio cavitatis tympani praegressa, auditus difficilis cum continuo susurru, absentia symptomatum latentem suppurationem indicantium, et signa obliterationis tubae Eustachianae (18) suspicionem hy-

(13) Kern (l. c.) immobilitatem ossiculorum auditus, aut eorum defectum circumstantiis, in quibus quid boni a perforatione tympani expectare licet, adscribit.

(14) Hellwig obs med. 25. Misc. nat cur. Dec. III. an. 3. p. 13. an 7 et 8. p. 341. Bonet in sepulcr. anat. L. I. sect. 29. obs. 2.

(15) Morgagni op. c. Epist. VI. §. 4.

(16) Morgagni op. c. Epist. LII. §. 30. Saissy l. c. p. 83.

(17) E. c. ultra libram (*Breslauer Samml. v. Natur und Med.* 18. *B.* p. 466.). Felibien in *mém. de l' Ac. des sc. de Paris.* 1703. Valsalva. v. Morgagni l. c. §. 5. Et Epist. anat. Ep. VII. §. 6.

(18) Tubae Eustachianae ostio altero, faucium scilicet, obturato, haud arduum est sibi de enormi quantitate seri in cavitate tympani, et *tubae* rationem reddere.

dropis acuti movere possent. Qua data suspicione, nisi tentamen actionem vasorum lymphaticorum (19) per irritamenta mechanica retro aures illinita, per electricitatem (20), per mercurium, et diuretica excitandi succederet, et nisi natura ipsa evacuatione seri per meatum auditorium externum per nares, aut per os succurreret (*), ad paracentesin cavitatis tympani, perforationem aliunde insontem, et infra describendam recurrendum foret (**).

Suppuratio, et caries.

5. *Suppuratione*, et *carie cavitatis tympani*, et *cellularum mastoidearum* crudelior vix datur morbus; aeger enim diu, noctuque a febre, dolore lancinante, non solum auris, sed totius capitis, praesertim in latere affecto, nec non colli excruciatur. Vidimus, qui simul in vomitum, et convulsiones (21) inciderent. Regio processus ma-

(19) Mascagni copiosa cavitatis tympani vasa lymphatica pulchre delineavit. v. Vasor. lymph. hist. P. II. T. 27. fig. 3.

(20) Blizard v. Arnemann *Bibl. f. Chir. u. pr. Med.* 1. *B.* 2. *St.* p. 241.

(*) Saissy l. c. p 82.

(**) Saunders l. c p. 31. Zang (*Operationslehre.* 2 *Th.*).

(21) Convulsionibus *vermes* in cavitate tympani latitantes ansam dedisse ex Valsalvae observationibus constat. V. Morgagni op. c. Epist. XXI. §. 7. Videntur fuisse larvae insectorum, tympano lacerato ad cavitatem penetrantium.

stoidei tumet, et attactum nequaquam fert, quae impotentia attactum ferendi quandoque ad unum tantum processus punctum circumscripta est. Accedit nonnunquam parotis, ac erysipelas tandem superveniens vitae finem imponit. Inter plurima hujus generis exempla tamen unum nobis obvenit, ubi abscessus circa processum mastoideum extus ortus disruptus est, ac latens subtus caries per exfoliationem sanata, instaurato plane auditu prius sat gravi. Quod exemplum abunde docet, perforationem processus mastoidei, et injectiones per locum sauciatum, a RIOLANO (22), et ROLFINKIO (23) propositas, et a VALSALVA (24), aliisque (25) feliciter peractas, quamvis alias funestas (26), haud omnino rejiciendas esse. Non quidem in surditate e vitio tubae Eustachianae, ut crediderunt, sed in ea, de qua agitur, scilicet ex abscessu, et carie cavitatis tympani, et proces-

(22) Opusc. anatom. nov. p. 318.

(23) Diss. anatomicae. Jen. 1656.

(24) L. c. p. 89.

(25) ARNEMANN l. c p. 65. 46. Legantur de hoc ipso argumento, perforatione scilicet processus mastoidei, JASSER in SCHMUCKER's *verm. Schrift.* 3. *B.* p. 122. HAGSTROM in *Abh. f. pr. Aerzte.* 14. *B.* p LOEFFLER *Beytr. z. Wundarzneyk.* 2. *B. N.* 7. *Journ. de méd. chir. pharm. fevr.* 1793.

(26) Mors Dr. BERGER, Regis Daniae archiatri, huic operationi adscribitur.

sus mastoidei post inflammationem acutam. Post inflammationem, inquam, acutam; nam, carie illa ab inflammatione chronica syphilitica pullulante, vix quidpiam boni a perforatione processus mastoidei, cujus cellulae tunc materie cretacea repletae visae sunt (27), expectandum foret. Quocumque in casu tanti momenti operatio cum summa cautela, et, nonnisi omnibus rite pensitatis (28), instituenda erit. Qua de caussa optandum, alterum injiciendi modum aut perforato tympano (29), aut per tubam Eustachianam (30) magis magisque familiarem reddi

(27) Arnemann l. c. p. 25.

(28) Sciendum enim est, processum mastoideum varium esse apud varios homines (Arnemann l. c. p. 20.), minorem in feminis, quam in maribus (p. 21.); in latere dextro ampliorem, et firmiorem quam in sinistro (p. 21.); cellulas illius solum inter 16 et 17. aetatis annum debito pacto evolutas esse, ita vel in senio perstare (Murray in *neuren Schwed. Abhandl.* 10. *B.* p. 199. Contra Cassebohm); perforatione processus mastoidei incaute instituta, cerebrum posse laedi, ac injectiones irritantes gravissimas turbas excitare (p. 31.); unde nonnisi ex simplici aqua tepida fieri debent, et quidem minima vi, ne tympanum inde rumpatur (p. 39.). Decumbente aegro materies injectionis per os, eo stante, per naricem lateris affecti exit (p. 39.), dummodo communicatio inter cellulas mastoideas et cavitatem ipsius tympani per pseudo-membranam ablata non sit.

(29) Saunders l. c. p. 31.

(30) Saissy (l. c. p. 109.) pulchre lucrum ex hac operatione expectandum, demonstrat.

posse. Verum injectiones per tubam Eustachii, tum per nasum, methodo Leschevini (*), Clelandii (31), Watheni (32), et Saissy (33), tum per os methodo Guyoti (34) institutae tot difficultates in homine vivente invenerunt, ut hucusque multorum suffragia colligere haud potuerint.

§. XLV.

MORBI TUBAE EUSTACHIANAE.

Caussae obliterationis.

1. Ad *morbos tubae Eustachianae* spectant illius *obliteratio*, et *inflammatio. Obliteratur* tuba Eustachiana tum ex aliena, tum ex propria culpa. Ex aliena obliteratur a vitiis cavitatis tympani (35), a polypo narium ad fauces

(*) L. c. p. 203.

(31) *Philos. transact.* 1741. p. 747.

(32) Ibidem 1755. p. 213. 321.

(33) Medicus Lyonnensis in opere propediem in lucem pródituro. Legatur interea *Dict. des sciences médicales.* l. c. p. 101. 108.

(34) *Hist. de l'Ac. des sc. A.* 1724. p. 25. et *Mach. et invent. approuvés par l'Ac. des sc. T. IV.* p. 1115

(35) Robbi in nota ad Curtis op. c. p. 51. « *Denn sammeln sich einmal ausgetretene Feuchtigkeiten in der Tromme-*

descendente a tumoribus colli, praecipue tonsillarum (36), a scarlatina, a variolis (37), ab ulceribus faucium venereis, vel ab illorum cicatricibus (38); ab aphthis (39), et a corporibus extraneis ad eam perductis (40). Ex propria culpa obliteratur (ne dicamus de imperforatione a nativitate (*)) a muco (41), ab inflammatione, et a suppuratione.

lhole an, und gerath ihr Ausgang ins Stocken; so muss sich die Eustachische Rohre leicht mit verstopfen, und es ist daher keinem Zweifel unterworfen; dass die Fehler der Trommelhole auch Krankheiten der Gehortrompeten nach sich ziehen, und so auch umgekert ».

(36) Sims *med. Abh. einer Gesellsch. v. Aerzt. in London.* 1. *B.* p. 22.

(37) Saissy l. c. p. 93.

(38) Swediaur, Cooper, Saissy l. c. p. 94.

(39) Saunders l. c.

(40) Valsalva (op. c. C. V §. 10.) de vicia, quae sese in tubam Eustachianam insinuaverat, narrat, quaeque auditum eousque deleverat, quousque non ablata fuerit.

(*) « *Il y a des enfans, qui viennent au monde avec la trompe d'Eustache imperforée : dans ce cas, les sujets sont sourds-muets.* Saissy l. c. p. 93. Imperforationem tubae *operatione chirurgica* aufert. Idem l. c. p. 94.

(41) Mucum induratum tubas Eustachianas obliterantem in cadaveribus senum surditate laborantium invenit Otto: *seltene Beob. z. Anatomie, Physiol. u. Pathol. Bresl.* 1806. Cfr. §. XXII. N. 1.

Inflammatio tubae Eustachianae.

2. *Inflammatio tubae Eustachianae* ad *cynanchen faucium* spectat, cum qua societatem inire solet. Accusat tunc aeger dolorem acutum, qui viam tubae sequitur, auresque ferit, quique sub deglutitione, propriae inprimis salivae, invalescit. Quae singula praesertim in cynanche faucium catarrhali et scarlatinosa, in angina venerea, mercuriali, et in illa phthisicorum ulcere tum pulmonis, tum laryngis, tum pharyngis laborantium contingere solent (42).

Diagnosis tubae obliteratae.

3. Auditus labefactatio ex imperforata, aut obliterata, aut angustata tuba Eustachiana cognoscitur: 1.° per explorationem (*): 2.° ex morbis faucium praegressis, aut praesentibus: 3.° ex impotentia tympanum inflandi: 4.° ex audiendi facultate ope apertionis oris non aucta, et 5.° ex alta, qua aegri loquuntur, voce (**). Docente SPRENGELIO (43), aeger minus adhuc

(42) Mucus etiam tubam in *foetu* adimplet simul cum liquore amnii, docentibus HEROLD, DESAULT etc. V. SAISSY l. c. p 98. Mucum in tuba Eustachiana a frigore *congelari* posse, ut WATHEN contendit, (TRNKA historia cophos.) vix crederem.

(*) SAISSY (l. c. p. 101.) « *à la faveur d'une algalie, on porte un stilet boutonné dans la trompe* ».

(**) ROBBI l. c. p. 57. in nota.

(43) *Handbuch der Semiotik.* p. 336.

propriam vocem, quam alienam, et auris susurrum percipit. SAUNDERS (44), e contrario susurrum auris in surditate signum potius libertatis tubae Eustachianae esse contendit. Quomodocumque sit, id compertum habetur, cophosin, et subsurditatem ex obliteratione tubae Eustachianae, praesertim orificii illius faucibus respondentis auxilium in *perforatione tympani* agnoscere. De qua operatione, quo scribimus tempore, forte immerito (45) vix amplius in usum deducta, legi merentur TRNKA (46), COOPER (47), SAUNDERS (48), MICHAELIS (49), HIMLY (50), NEUSS (51), HUNOLD (52), NEUWENHUIS (53),

(44) L. c. p. 44. Ait SAISSY (l. c. p. 99.) « *le bourdonnement n'est point un signe de l'obstruction des trompes* ».

(45) HIMLY *Bibl.* 1. *B.* 2. *St.* p. 337.

(46) L. c. p. 202.

(47) *On the operation of a particular species of deafness. Phil. trans. of the year* 1801.

(48) Op. c. p. 44.

(49) HIMLY *Bibl. f. d. Ophthalm. Kenntniss u. Behandl. d. Sinne uberhaupt. Hannov.* 1819.

(50) Commentatio de perforatione tympani. v. *Salzb. med. chir. Zeit.* 1806. 3. *B.* p. 79. 4. B. p. 37.

(51) Diss. de perforatione membranae tympani. Goett. 1801.

(52) V. HUFELAND'S *Journ.* 24. *B.* 2. *St.* p. 172.

(53) Diss. momenta quaedam de surditate per puncturam membranae tympani curanda. Traj. ad Rhen. 1807.

Nasse (54), Beck (55), Maunoir (56), Fuchs (57), Paroisse (58), Harless (59), Asbury (60), Rust (61), Kern (62), et Saissy (63). Obstacula minora, ut mucus, tubam Eustachianam obliterantia quandoque ope expirationis validae, clausis naribus, et ore susceptae (64), aut *fumi nicotianae* diu ore retenti, aut *masticatoriorum*, *et gargarismatum* (65) removentur. Ad oscillationes tympani restituen-

(54) Hufeland's *Journ.* 24. *B.* 3. *St.* p. 163.

(55) De tympani perforatione in surditatis cura cautius, rariusque adhibenda. Erlang. 1806.

(56) *Journ. de méd. continué. Vol. IV.* p. 106, 109.

(57) Diss. de perforatione membranae tympani. Jen. 1809.

(58) Opusc. de chirurgia. p. 307.

(59) Opera minora academica medica. Vol. I. 1815.

(60) L. c.

(61) *Salzb. med. chir. Zeit.* 1813. *N.* 62.

(62) L. c.

(63) L. c. p. 94.

(64) Valsalva l. c p. 84. Sims in *mem. of the med. soc. of Lond. I. Vol. N.* 5. Cleland in *Phil. trans. N.* 461. v. Leske *auserl. Ahh.* 2. *B.* p. 29. Robbi l. c. p. 59. nota.

(65) Celsus l. VI. C. 7. Decker v. Schulze l. c. §. 18. (Inter gargarismata *acetum scilliticum* antiquissimum remedium, et ad transitum auditus aperiendum Pythagoreorum scholae olim familiarissimum impense commendatur) Morgagni Ep. anat. VII. N. 14. Autenrieth l c. (gargarisma tamen ab eo propositum ex decocto *corticis daphne mezerei*, et *ammonia caustica* mihi nimis acre videtur).

das *suctio auris* (66), vel *rarefactio aëris* meatus auditorii externi per cucurbitulam, vel moxulam extremitate una meatui immissa, altera accensa, quandoque obtinetur (67). Perquam caute hic incedendum esse per se patet.

Caput IX.

DE MORBIS LABYRINTHI, ET DE VITIIS AUDITUS.

§. XLVI.

MORBI LABYRINTHI.

Anatomia pathologica.

1. *Anatomia pathologica labyrinthi* admodum egena est. Scimus solum, reperta fuisse labyrinthum neutiquam, aut imperfecte evolutum (68), fenestram rotundam angustam (*),

(66) Eph. nat. cur. Dec. II. an. IV. obs. 123.

(67) Vulgus Lithuaniae hac methodo non sine successu utitur.

(68) Mundini Comment. Bonon T. VII. (anatomia surdi nati. p. 422.). Saissy l. c. p. 114.

(*) Lobstein *Rapport sur les travaux anat. de l'école de méd. de Strasbourg. Prem. trimestr. de l'an. XII.* Fe-

membranulas hanc fenestram, et foramen ovale occludentes exsiccatas, induratas (*), aquulam COTUNNII in massam caseosam degeneratam (69), exsiccatam (70), meatum acusticum internum a membrana clausum (71), nervos acusticos exsiccatos (72), extenuatos (73), a tumoribus, et liquoribus extravasatis compressos (74), ipsa eorum origine non excepta. Hinc inde vero cadavera surdorum nullum organorum auditus vitium exhibuerunt (75).

Surditas ex vitio auris internae.

2. Apparet ex dictis, *surditatem ex vitio labyrinthi* omnium communissimam (76) esse

nestram rotundam, progrediente aetate, *decrescere*, docet SCARPA op. c.

(*) LESCHEVIN l. c.

(69) HAIGTON *mem. of the med. soc. of Lond. Vol.* 3. p. 1. et *Abh. f. pr. Aerzte.* 15. *B.* p. 588. DUVERNAY l. c. p. 4. CLINE apud SAUNDERS l. c. p. 46.

(70) RICHERAND, vid. SAISSY l. c. p. 117.

(71) VALSALVA apud MORGAGNIUM Epist. XLVIII. §. 48.

(72) ARENDS de cephalalgia. Lugd. Batav. 1675.

(73) FR. HOFFMANN de auditu difficili. §. 2. in cane.

(74) BONETI op. c. L. I. sect. 2. obs. 53. Vol. I. p. 435. SEVERINUS de recondita abscessuum natura. 1724. L. IV. C. 36. §. 2.

(75) SAUNDERS l. c. p. 46.

(76) CURTIS op. c.

effectum nunc malae labyrinthi conformationis, nunc morborum encephali, nunc propriae inflammationis, nuncque perversae nervi acustici sentiendi facultatis.

Surditas ex mala labyrinthi conformatione.

3. *Labyrinthum* aliarum partium instar, vitiis primae conformationis subjici dictum est. Talia vitia in familiis quandoque haereditaria, aut congenita (*) esse, ex aliorum (77), et nostra experientia patet. Verisimiliter *rhachitis* systemati osseo generatioi infensa, illi labyrinthi minime parcet. Quae si ita sint, quam parum spei surdis natis auxiliandi relinquatur, elucet.

Surditas ex morbis encephali.

4. Cephalaeae in surditatem terminatae plurima exstant exempla (78), procul dubio a recondita inflammatione, aut ab inflammationis reliquiis circa multifaria loca cum nervo acustico

(*) Nasse in *dentsches Archiv. f. Physiologie v.* Meckel 1. *B.* 4. *Heft.* (A parentibus *omnino sanis decem* infantes orti sunt, inter quos *novem* surdi, et muti erant).

(77) Schenk obs. L. V. N. 354. Fernelius Pathol. L. V. C. 6. Hoffmann Consult. et respons. Cent. I. cas. 40. Morgagni op. c. epist. XLVIII. art. 48. Trnka l. c. p. 6. Michaelis, v. Himly *Bibl.* 1. *B.* 2. *St.* p. 297.

(78) Celsus L. VI. C. 7. Smetius miscell. L. X. p. 548. Timaeus cas. L. I. N. 31. Tozzi op. T. I. p. 73. *Breslauer Samml.* 1722. p. 212.

nexum habentia (79), ipsa medulla spinali non excepta (80), repetenda. Non immerito surditatem inter apoplexiae prodroma posuimus (81), vidimusque illam ab hac solutam (82). Quae omnia si cum observationibus anatomico-pathologicis supra enarratis (83) comparentur, colligere possumus, dari *surditatem*, si dicere liceret, *encephalicam*.

Surditas ex praevia inflammatione labyrinthi.

5. Labyrinthi periosteum, ductus semi-circulares, et saccum semi-ovalem, aquaeductum vestibuli, et cochleae, item vaginam nervi acustici durae matris propaginem *inflammari* posse, Duverneyi (84) inprimis observationes docent. Ingruit *otitis* ista, a caussis traumaticis, et

(79) Ventriculus scilicet quartus, calamus scriptorius, pons Varolii.

(80) Racchetti l. c. p. 38.

(81) P. II. C. V.

(82) Vir quinquaginta circiter annorum cephalaeae periodicae arthritico-haemorrhoidali a plurimis annis subditus fere post quemvis paroxysmum difficilius audiens, ac memoria magis magisque labefactata, die 11 martii v. st. An. 1818 apoplecticus concidit, subsecuta hemiplegia lateris sinistri. Jam altera die auditus cum memoria plane redierunt.

(83) N. 1. 7.

(84) L. c. p. 4.

rheumate praesertim in syphiliticis repetenda (85) cum cruciatibus acerbissimis, sonuum intolerantia, vigiliis, deliriis, vomitu, et febre acuta, ac paucorum nychthemerorum spatio, nisi illico auxilium praesto sit, praeviis sopore, et convulsionibus, morte terminatur. Qui morbus praesertim in infantibus (86) vix ab encephalitide cephalalgica (*) distingui posse, facile intelligitur. Inflammationis labyrinthi, utpote par-

(85) Collectis exemplis otitidis internae a me observatis, ea plerumque in syphiliticis injuriis externis, aut refrigerio expositis locum habuisse, apparet.

(86) Mense junio 1818 ad pusionem quatuordecim mensium vocatus sum, qui praeter febrem, et saevos vagitus nil morbosi exhibebat. In cunctas corpusculi partes ad dolorum sedem detegendam inquirens vix ad aurem sinistram manu mea perveneram, cum infans, ac si me locum affectum invenisse indicare voluisset, siluerit. Remota manu, iterum vagitus inceperat, et sic vicissim repetitis vicibus. Auris tamen nil morbosi exhibebat. Declarato nihilominus morbo pro otitide, hirudinem retro aurem apposui, exhibito intus nitro. Illico infans febricitare, et ejulare cessavit.

(*) *Case of inflammation of the ear, attended with symptoms of compression of the brain. By* R. Grattan in *Transact. of the college of Physic. in Ireland. Vol. N.* 15. Ibidem N. 14. *Case of inflammation and abscess of the brain, attended with disease of the ear. By* I. S. Brien.

tis aliunde sero (87), forte acri (*) repletae, *hydropem acutum* communissimum exitum sistere suspicamur (**); quin ob id exsiccationem liquidi in cavitatibus labyrinthi surditatis senilis frequentem caussam (88) excludamus. Praeterea nervum acusticum cum suis expansionibus iisdem vitiis, ac nervus opticus, et retina subjici verisimile videtur. Ex quo colligitur, caussam surditatis in praevia inflammatione labyrinthi, quandoque primis a nativitate mensibus perpessa, quaeri posse, ad quam diagnosin solum anamnestica ducere possunt. Cura inflammationis labyrinthi illi encephalitidis (89) plane similis.

Surditas ex perversa nervi acustici sentiendi facultate.

6. Sicuti *amaurosin* ex vitio dynamico (saepe

(87) MECKEL l. c. p. 15 asserit « totum labyrinthum aqua *repletissimum esse* ». quod negat BRUGNONE l. c., quin tamen de praesentia aquae dubitet. Cfr. SCARPA l. c.

(*) FRIEDLANDER in HIMLY *Bibl.* 1. *B.* 2. *St.* p. 434 ad experimenta CHAUSSIER et RIBES provocans. Cfr. MOREL *principe acoustique nouv. et universel de la théorie musicale. Paris.* 1816.

(**) Confirmat suspicionem istam VIRICEL, teste SAISSY l. c. p. 115.

(88) CURTIS l. c. Cfr. N. 1.

(89) P. II. sect. 1. C. III. §. XVIII.

paralytico) nervi optici, et retinae admisimus (90); ita *cophosin ex vitio dynamico nervi acustici*, et illius expansionum, duce inter alios SAUNDERS (91), admittimus. Cophosis nervosa a variis vitiis auditus mox infra recensendis annuntiari solet. Ansam illi porrigunt sonus vehemens, e. c. clamor (92), sonitus campanarum (93), ictus bombardae (94), et fabrorum ferrariorum (95), cataracta Nili (96), tonitru (97), animi pathemata, ut terror (98), venus (99), inprimis onania (100), frigus inprimis humidum (1), e. c. in domibus recenter con-

(90) C. V. §. XXXV. I, N. 13.

(91) L. c. p. 46.

(92) SCHULZE diss. de auditus difficultate §. 23.

(93) FADR. HILDANUS Cent. III. obs. 5.

(94) Idem obs. 6. CAMERARIUS memor. Cent. XII. N. 57.

(95) FERGUSON in *med. and phys. Journ.* 1802 *may*. V. HUFELAND, SCHREGER *u.* HARLESS *Journ. d. ausland. med. Liter.* 1803. 1. *B.* p. 84.

(96) LENZIUS de hominibus ad cataractam Nili obsurdescentibus. Witt. 1699. RIOLANUS Ench. anat. path. L. IV. p. 289.

(97) BORELLUS observ. Cent. N. 3.

(98) Ephem. nat. cur. Cent. IV. obs. 6.

(99) SYLVATICUS Consil. Cent. II. N. 18.

(100) In juvene surdo, quem anno 1815 socio Professore NISZKOWSKI curavi Vilnae, nullam aliam, praeter onaniam, cophoseos caussam invenire potui.

(1) SYLVATICUS Cons. Cent. II. N. 20, 21. FORESTUS L. XII.

structis, aut dealbatis (2), a balneo (3): haemorrhagiae potissimum per vasa intestini recti (4), longe vero saepius illarum suppressio (5), graviditas (6), obstructiones viscerum abdominalium, nisus sub partu (7), sub emunctione narium (8), sternutatione (9), vomitu (10), violentiae externae (11), ut ictus (12), protracta inclinatio capitis antrorsum (13), variae metastases (*), ut ulcerum exsiccatio (14), crusta

obs. 14. LENTILIUS misc. med. pract. P. I. p. 64. Facta similia coram oculis habeo.

(2) DESMONCEAUX op. c. p. 395.

(3) HBEDR in *Salzb. med. chir. Zeitung*. 1803. 2. *B*. p. 41. MARCARD *v. Badern*. p. 301.

(4) Ex aperitione venarum haemorrhoidalium crebro nimis repetita, subsurditatem observavi.

(5) WEPFER obs. de aff. capitis. N. 188. HOFFMANN med rat. syst. Vol. IV. P. II. sect. I. C. I. obs. 7.

(6) Act. nat. cur. Vol. II. obs. 76. PAULLINI Cent. III. obs. 21.

(7) SPRENGEL *Pragm. Geschichte d. med.* 3. *Th.* p. 166.

(8) RIEDLIN Lin. med. an. III. p. 852.

(9) Eph. nat. cur. Dec. II. an. 9. obs. 26.

(10) FABR. HILDANUS Cent. V. obs. 1, 2.

(11) TREVIRANUS in HORN's *Archiv*. 3. *B*. p. 102.

(12) GRAPENGIESSER in HUFELAND's *Journ*. 17. *B*. p. 168.

(13) Mense maio an. 1815 femina ex inclinatione capitis antrorsum sub laboribus diuturnis, sexui suo propriis, surda reddita, auxilium meum imploravit.

(*) De cophosi ex tumore colli ope cataplasmatis fugata, lege SAISSY l. c. p. 40.

(14) JASSER in SCHMUCKER's *verm. Schrift*. 3. *B*. p. 122.

lactea (15), herpetes retropulsi (16), salivatio mercurialis suppressa (17), plicae resectio (18), et lues venerea. Quoad diagnosin, *surditas nervosa* inconstans, et variabilis esse solet: urget ea maxime sub atmosphaerae humiditate, et viceversa. Sunt qui tantum matutinis horis surditate laborent (19), alii auditum sub rumore acquirunt (20), aut determinatos tantum sonos percipiunt (21). Quandoque surditas nervosa alternatim cum amblyopia (22), aut cum auditu aucto in aure sana (23) comparet. Surditate nervosa laborantes plerumque adaperto ore, aut deductis in auxilium tubis acusticis melius audire, motum vero horologii inter dentes susce-

(15) Milaradowicz diss. de surditate ex crusta lactea retropulsa orta. Hal. 1769.

(16) Brambilla *v. d. Phlegmone.* 2. *B.* Cfr. J. P. Frank Epit. de cur. hom. morb. Cap. II. de otitide.

(17) Hoffmann de auditus vitiis, obs. S. op. Vol. III. p. 246.

(18) Nonnulla mihi obvenerunt exempla.

(19) Sylvaticus consil. Cent. II N. 19.

(20) Pro surda nuper consilium meum exposcebatur, quae super vias saxosas curru vehens perbelle audiebat.

(21) Sic aeger, de quo Stahl (Coll. cas. N. 76.) narrat, nonnisi sonum fistulae Schalmey percipiebat.

(22) Bartholinus Epist. Cent. IV. N. 40.

(23) Curtis op. c.

pti haud percipere (24), et de susurro ipso in encephalo (25) conqueri solent. Species cophoseos, de qua agitur, difficillimae est curationis. Pro varia mali caussa, ducibus indicationibus nostris generalibus (26), tentanda sunt: evacuationes sanguinis (27), praesertim locales (ad loca scilicet, e quibus haemorrhagiae suppressae fluere debuissent, vel etiam ad verticem (28), retro aures), *ulcera artificialia*, maxime *fonticuli* (29), *vesicatoria* (30), *ustio* (31), *embrocatio*

(24) Cooper, Saissy l. c. p. 120.

(25) Curtis op. c.

(26) P. II. sect. 1. C. 1. §. VI.

(27) Inprimis si aeger ictus arteriarum in aure percipiat. Curtis op. c.

(28) Scarificationes inprimis. Cfr. Pezold obs. med. chir. pract. N. 91.

(29) In cophosi, quae impetiginum fugae, vel vitio arthritico originem debet, nisi malum valde antiquum fuerit, fonticuli ad potiora auxilia spectant. Eos sub processum mastoideum ponimus, posuerunt alii ad nucham (Act. Hafn. Vol. II. obs. 77.), ad brachium (Ettmuller op. II. p. 738.), nec non ad ipsam auriculam (Riedlin curat. mill. N. 833.).

(30) Riedlin Lin. med. 1695. p. 23. Wendt *Nachricht v. d. klin. Institut zu Erlang.*

(31) *Salzb. med. chir. Zeitung.* 1803. p. 52. Loder *chir. med. Bemerk.* 1. *B.* p. 238.

(32), *purgantia* (33), *pediluvia acria* (34), *hydrargyrium* (35), *balnea* (36), *injectiones* (37),

(32) Jasser in Schmucker's *verm. Schrift.*

(33) Auditus difficilis unius auris ope diarrhoeae spontaneae fugati exemplum coram me habeo. Nec unquam, excepto aegro exhausto, purgantium, et quidem drasticorum usum adversus malum, de quo agitur, negligo. Cfr. Fr Hoffmann med. rat. syst. T. IV. P. 4. C. 6. obs. 5. 7. Schulz l. c. §. 18. 19, et Trnka l. c.

(34) Ranoe in Act. Reg. Soc. med. Havn. Vol. IV p. 55.

(35) Adversus cophosin syphiliticam praesertim in sublimato, et frictionibus ope unguenti mercurialis retro aures susceptis auxilium quaero, ac plus vice simplici invenio. Sunt qui calomelidis vires extollant (Saunders l c. p. 49.); quocumque in casu ad salivationem usque id generis pharmacum porrigendum (Ettmuller op. p 739.). Interea cavendum ne auditui difficili ex abusu mercurii talem opponamus curam. Sic paucos ante menses surdastrum, quem pro syphilitico habuerant, eique multum hydrargyri ingesserant, balneis sulphuricis permultum sublevavi. Caeterum hydrargyrum et ea in surditate, quae ex praevia nervi acustici inflammatione ortum ducit, locum invenire, non est cur moneam.

(36) Fallopius de aquis medicatis C. 26. Wepfer obs. de affect. N. 188.

(37) Busson (Diss. an absque membranae tympani apertura topica in concham injici possint. v. Halleri Diss. obs. Vol. II. N. 44.) per expirationem plenis buccis peractam, dum liquida in ore tenentur, aurem internam injici posse contenderat; verum rem plane fieri haud posse, inter alios

vapores (38), resque variae (39), quae meatui auditorio externo immittuntur, e. c. succus *uvarum immaturarum* (40), *cepae* (41), *allii* (42), *moschus* (43), *zibetum* (44), maxime vero *castoreum* (45), et *camphora* (46).

demonstrarunt PORTAL (*Précis de la chir. pr. T. II.* p. 481.) LESKE (*auserl. Abh.* p. 270, et LENTIN (*Beytr.* 2. *B.* p. 137.).

(38) DIOSCORIDES (L. V. C. 78.) vapores sulphuris auri immissos laudavit. Accessit FONSECA (Consult. N. 13.) vaporem thermarum sulphurearum commendans. *Fabarum* vapores suadent WITTICHIUS (*Vademecum* p. 129). RAYGER (ad SPINDLERI obs. N. 19.). PAULI (quadripart. bot. Cl. II. p. 31.) etc. Vapor *panis aromatici* ab HOFFMANNO suadetur (Diss. de praestantia remediorum domesticorum. §. 7.). Transitorium levamen quandoque vapores ex herbis majoranae, salviae ope infundibili auri immissi offerunt. Idem de *ammonia* contendit MICHAELIS (v. RICHTER's *Chir. Bibl.* 5. *B.* p. 126.). Evolvitur ipsa salis ammoniaci, et subcarbonatis potassae uncia una vasi aqua fervida pleno, et operculo rostrato clauso immissa.

(39) Quanta cum cautela id fieri debeat, non est cur moneam.

(40) CELSUS L. VI. C. 7. N. 7.

(41) Eph. nat. cur. Dec. II. an. 7. obs. 181.

(42) HOFFMANN med. rat. syst. l. c. obs. 5.

(43) FORESTUS L. XII. obs. 7. 15.

(44) TRNKA l. c.

(45) SCHULZE l. c. §. 22. Neque contemnenda est *mixtura acustica Fulleri*, cujus potissimam partem *essentia castorei* constituit.

Electricitas (47), *galvanismus* (48) saepe saepius a nobis in surditate nervosa usurpata tunc solum aliquid, utplurimum pro tempore tantum, praestitere, dum malum a violentiis externis originem traxerat, aegerque a congestionibus sanguinis ad caput plane immunis erat. Quibus singulis auxiliis incassum adhibitis, sors surditate nervosa, saltem in minori gradu labo-

(46) A Patre meo sequentem formulam accepi quandoque effectu minime destitutam. R. Olei amygdalarum dulcium drachmas duas: camphorae, spiritus cornu cervi, tincturae opii aa guttas quinque. M. excipiantur gossypio, et immittantur auri.

(47) De electricitatis in cophosi usu legi potissimum merentur SIGAUD LA FOND *de l'électricité méd.* p. 282. SPENGLER *Briefe v. Erfahr. d. Electricitat in Krankheiten.* 1. *B.* §. 2. 2. *B.* §. ult. et penult. BLIZARD in *Lond. med. Journ. Vol. I.* p. 213. T. 3. HUNCZOWSKI in RICHTER's *chir. Bibl.* 7. *B.*

(48) BISCHOFF in HUFELAND's *Journ.* 13. *B.* 2. *St.* p. 129. GRAPENGIESSER *Versuche.* p. 111, 164, 220, et HUFELALD's *Journ.* 17. *B.* 1. *St.* p. 161. RITTER ibid. 8. *St* p. 41. SPRENGER *Anwendungsart d. Galvani-Voltaischen Metall-Electricitat zu Abhelf. d. Täubheit.* *Jever* 1802. WALTHER *ub. d. therapeut. Indication d. Galvanismus.* Cap. 10. SCHUBERT Diss. dubitata quaedam supra hominum a nativitate surdorum medelam galvanismi ope suscipiendam. Jen. 1803. HALDAT in *Précis analyt. des travaux de la Soc. de Nancy.* 1807. VOLTA in *Annali di chim., e storia naturale di* L. BRUGNATELLI. T. 21. p. 200.

rantium per *instrumenta acustica* sublevanda; spectant huc tum *tubae* auri immittendae (49), tum *conductores soni* extremitate una corporibus sonoris, altera dentibus (50), vel portioni durae paris septimi nervorum (51) admovendi. Nec allocutio super verticem plane spernenda (52).

(49) Instrumenta hujuscemodi idem pro auribus, ac conspicilla pro oculis efficiunt. Illorum delineata inveniuntur apud ARNEMANN *Magazin f. d. Wundarzneiwiss.* 2. B. p. 380. BELL *sist. Wundarzneik.* 3. *B.* Tab. XIV. fig. 174. CURTIS l. c. Specimina illorum in praelectionibus exhibenda.

(50) CARDANUS de subtilitate rerum. PORTA Mag. natur. p. 200. SCHOTTUS mag. natur. L. III. Art. 2. Syntagm 4. N. 1. WELSCH Episagm. N. 24. CAMERARIUS memorab. Cent. N. 71. JORRISAN Diss. sistens nov. meth. surdos reddendi audientes physicas, et medicas rationes Hal 1757. ROBERSON *Munchner Zeitung* 1815. 14. *Novemb. Zeit. f. d. elegante Welt* 1815. *N.* 234. *Erinnerungen u. Bemerkungen üb. Behandlung und Unterricht d. Taubstummen von* BRENTANO *mit Bericht von* TROXLER. v. *Archiv. d. Med., Chir. u. Pharm.* 2. *B. Aarau* 1816.

(51) SWAN l. c. v. HIMLY *Bibl.* 1. *B.* 2. *St.* p. 431.

(52) TROXLER ducibus DE CASTRO, BEVIUS et DUVERNEY l. c. Cfr. P. II. Vol. I. sect. 1. App. ad C. XIV. an. 16 maii.

§. XLVII.

VITIA AUDITUS.

Generatim.

1. *Vitia auditus* (pseudocoia), perceptio scilicet tinnientis aëris (53), susurri (54), tamquam de cataracta labentium, et strepentium aquarum, vel qualem apum volitantia examina, aut muscae obstrepentes edere solent, sibili, bombi (55), veluti pulsatarum campanarum, soni duplicis, seu justo acutioris, plerumque quidem ex vitio systematis nervosi auris nunc primario, nunc symptomatico pullulant, ac relate ad surditatem ita se habent, uti vitia vi-

(53) ZEIDLER Diss. de aurium tinnitu. Lips 1630. BREHM Diss. de auditu in genere, et tinnitu aurium perpetuo. Ingolst. 1651. CRAUSIUS de tinnitu aurium. Jen. 1681. SCHENK Diss. de tinnitu aurium. Jen. 1667 HELBICK de sonitu, et tinnitu aurium. Altd. 1699. FINKENAU de tinnitu aurium. Regiom. 1706. LEIDENFROST Diss. de tinnitu, et susurro aurium. Duisb. 1784. SCHEDEL Diss. de susurro aurium. 1785.

(54) CARTHEUSER de susurratione, et tinnitu aurium; v. select. diss. N. 9. WESENER Diss. de susurro aurium. Duisb. 1785.

(55) MENJOTI Diss. de bombis aurium. App. ad hist. febr. malign. Paris. 1622.

sus relate ad amaurosin; interea et aliae quaedam caussae ad illa generanda concurrunt.

Tinnitus, susurrus, bombus.

2. *Tinnitus* (56), *susurrus* (57), et *bombus* (58), sanissimo licet in homine, transitorie obveniunt, plerumque tamen oriuntur a cerumine aurium copia excedente, aut indurato, ab insectis, e. c. pulicibus in meatu auditorio saltantibus, a laesione nervi facialis (59), e. c. per luxationem, vel fracturam maxillae inferioris, ab affluxu nimio sanguinis versus encephalum (60), e. c. imminentibus menstruorum, et haemorrhoidum fluxu, epistaxi, crisi (61), sub natationis negotio, ab inedia, debilitate (62),

(56) « Tinnitus dicitur, si tintinnabuli presse repetitos sonos acutos referat ». SAUVAGES l. c.

(57) « Susurrus dicitur, si murmur, gravisque sonus presse repetitus audiatur, ut rotae, fluminis, vel fortis, ut tonitru ». SAUVAGES.

(58) « Bombus dicitur, si percussiones vel ictus interpolatos raepresentat ». SAUVAGES.

(59) SPRENGEL *Handb. d. Semiotik*. p. 328. (ob nexum cum chorda tympani).

(60) *Syrigmus plethoricus* FR. HOFFMANNI.

(61) *Syrigmus criticus* SAUVAGESII.

(62) *Syrigmus a debilitate* SAUVAGESII.

et morbis praegressis (*), a vitiis gastricis (63), a potu liquorum fermentatorum, a flatibus, ab onania, haemorrhagia, appropinquante lypothimia, galvanismo, refrigeratione pedum, a coryza (64), et a plica. Socii, ut monuimus (65), susurro plicoso esse solent sensus insecti in aure reptantis (66), sive venti ex meatu auditorio prodeuntis. Sunt inter plicosos qui sensum susurri non quidem in auribus, sed potius in ipso encephalo accusent. Interea, rite animadvertente ITARD (67), tinnitus, susurrus etc. aurium haud semper ad hallucinationes spectant, sed saepius *caussis realibus*, ut irritationi nervi acustici a sanguine, a processu quodam galvanico (68), ab aëre impedimentum in meatu externo inveniente tribuendi sunt; quin immo atmosphaera nos ambiens nunquam adeo

(*) « *Plusieurs maladies graves. laissent après leur guérison différentes anomalies des sens, parmi lesquelles on compte le bourdonnement ou le tintement d'oreilles,* » (LESCHEVIN l. c.).

(63) *Syrigmus a ventriculo* FR. HOFFMANNI.

(64) *Syrigmus catarrhalis* SAUVAGESII.

(65) P. I. C. XXXVI. §. 144. N. 2.

(66) Gryllos accusat vulgus Lithuaniae, quae hallucinatio tantum attingit gradum, ut vix de contrario persuaderi possint aegroti.

(67) V. *Salzb. med. chir. Zeit.* 1813. *N.* 51.

(68) SPRENGEL Institut. Vol. III. p. 524.

tranquille se gerere videtur, ut homo auditu sensili instructus quemdam aëris rumorem vulgo hominum imperceptibilem sentire non debeat.

Auditus acutus.

3. Tantum saepe in nonnullis praesertim feminarum occurrit auditus acumen, ut non solum ex longinquo verba, humillima licet voce dicta, audiant (69), sed a fortiori vociferatione in cephalalgiam (70), et a fortissimo, vel acuto sono in lypothimias, et convulsiones conjiciantur (71); quae sonitus intolerantia quandoque ex tergemino utrinque nervo auditorio (72), vel ex tumore ad finem centralem nervi auditorii pullulat. Generatim soni acuti, aut falsi, aut admodum amoeni (73) dentibus infensi, et ad

(69) Obstupui inveniendo feminas, quae sub ipsa sermocinatione quid in altero cubiculo secreto colloquebantur perbelle audiebant.

(70) Consuetudo humili voce loquendi in societate nobiliorum adeo invaluit, ut clamatores cane, et angue pejus fugiantur. Italae feminae generatim loquendo iis adscribendae.

(71) Nobilissimam feminam vix a puerperio convalescentem a clangore tubae in lypothimiam incidisse vidi. Novi feminas, et pueros, qui explosionem tormentorum non timebant quidem, sed ferre non poterant, quin in cordis palpitationem, et convulsiones inciderent.

(72) Bonet sepulchr. L. I. sect. XIX. add. obs. 7.

(73) E. c. illi instrumentt vitrei, vulgo *harmonica.*

spasmos excitandos idonei sunt. De auditu acuto (*), ut symptomate febrium (74), cephalaeae (75), encephalitidis (76), variorumque aliorum morborum systematis nervosi jam dictum est.

Auditus duplex.

4. Paucis auditus duplicis (**) exemplis (77) unum tantum ex propria praxi addere possumus (78). Videbantur aegrotae singula verba, quae audiebat, simul voce alta, et profunda, veluti a duobus hominibus, proferri. Quod vitium *dyplopiae* respondere, clare apparet.

Cura.

5. Vitia auditus pro variis caussis, a quibus originem trahunt, variis auxiliis, iisque secundum regulas generales administrandis aggredienda sunt. Molestum, et rebellem tinnitum aurium *oleo cocto herbae hyoscyami nigri* gossypio suscepto, meatuique auditorio levi manu immisso pluries debellavimus.

(*) *Syrigmi ab oxycaea* SAUVAGESII.

(74) P. I. C. IV. §. XLIX. N. 3.

(75) P. II. C. II. §. VIII. N. 2.

(76) Ibid. C. III. §. XIV. N. 3.

(**) Graec. διπλάκουσις

(77) VOGEL in diss. de eas. obs. med. chir. Goett. 1768. PRIESTLEY in *med. repository. Vol. IV. N. 3. Art.* 8.

(78) Vol. II. C. XXXVI. N. 2. p. 517.

DE MORBIS
CAVITATUM NASALIUM.

Caput X.

DE MORBIS NARIUM GENERATIM, ET DE VITIIS OLFACTUS, ATQUE DE STERNUTATIONE IN SPECIE.

§. XLVIII.

DE MORBIS NARIUM IN GENERE.

Narium momentum.

1. Quamvis narium fabrica (apud varias gentes diversa) ea oculorum, et aurium minus videatur artificiosa; attamen illarum morbi magni sunt momenti, quod elucet ex copia, et extensione partium huc spectantium, nasi scilicet externi, illius septi, aperturarum pyriformium, et choanarum, ossium turbinatorum, cavitatum narium proprie dictarum, meatuum, cellularum ethmoidearum, sinuum frontalium, sphenoidalium, et maxillarium: ex ampla, eaque pituitosa, qua hae partes investiuntur, membrana: ex arteriis (79), venis (80), vasis

(79) Ab ophthalmica arteriae ethmoidales, a maxillari interna alii rami.

(80) Confluunt omnes in facialem anteriorem.

lymphaticis (81), et nervis (82) in ea decurrentibus: ex sede odoratus, et tandem ex nexu cum loquela (83), organo visus (84), et auditus (85) cum faucibus, larynge, et bronchiis (86), cum ventriculo, ac intestinis (87). Praeterea nares ut signum in morbis valent (88).

Literatura.

2. Quoad narium morbos in genere legendi sunt MONTAGNANA (89), PEYER (90), HAASE (91), DESCHAMPS (92), WEINHOLD (93), nec non pluries laudata compendia chirurgica.

(81) In glandulas collo adnatas tandem transeunt.

(82) 1.° Nervus olfactorius, 2.° ramus nasalis a ramo primo quinti paris, 3.° rami nasales superiores a Vidiano, et nervi naso-palatini a ramo secundo rami secundi paris quinti.

(83) E. c. psellismus nasitas, (*parler du nez*).

(84) Ob arteriam ophthalmicam, et ob ramum nasalem rami primi quinti paris cum ciliaribus confluentem.

(85) Ob ramos faciales nervi communicantis faciei, et illius cum nervo acustico nexum.

(86) Ob nervos ex ramo palatino.

(87) Ob nervum intercostalem, utpote ex Vidiano originem ducente.

(88) BUCHNER diss. de morborum signis, quae a naribus desumuntur. Halae 1754.

(89) Consil. de aegritudinibus narium. V. op. select.

(90) Diss. de narium morbis. Basil. 1756.

(91) Progr. de narium morbis. Lips. 1794.

(92) *Traité des maladies des fosses nasales, et de leurs sinus. Paris* 1804.

Ordo rerum.

3. Morbis illis adscribuntur: *vitia odoratus, sternutatio, coryza, ozaena,* et *epistaxis.* Doctrinam *fracturae, vulnerum, cancri,* et *polypi narium* chirurgiae relinquimus. Antequam vero ad indicatos morbos exponendos nos accingamus, nonnulla de *malis, quae nasus cum reliqua cute communia habet,* et de *vitiis suae conformationis* praemittemus.

Mala communia.

4. Nasus cum reliqua cute communia habet *erysipelas, tineam, aphthas* (94), *exanthemata,* inter quae potissimum *variolas*; docet enim tum aliorum (95), tum nostra experientia, facile inde *coalitionem narium* operatione chirurgica removendam relinqui. Praeterea cutis narium subjicitur *herpeti,* et *erythemati,* inprimis *pernioni,* de quo *narium rubore* eleganter, duce Celso, scribit Ballonius (96);

(93) *Ueb. d. Krankh. der Gesichtsknochen u. ihr Schleimhaute, d. Verhuten des Einsinkens d. gichtisch. u venerisch. Nase u. d. Einsetzung kunstl. Chonen. Halle* 1818.

(94) *Lond. med. Journ.* 1790. *Part.* 4. *N.* 10.

(95) Bartholinus act. Hafn. Vol. I. obs. 109. Fischer, de variolis p. 94. Fabre *traité d'opér. de chir.*

(96 Op. L. III. Consil. 73. En ipsius verba : « Drobinella sentit ex intervallis appulsum fuliginis, aut vaporis calidi;

cujusque memorabilis extat in diario Hufelandii historia (97).

Vitia conformationis.

5. Monstra naso orbata a Heuermanno (98),

ut est praedita visceribus calidis, extremitas naris incalescit, intumescit, sed ut mulieri non potest eripi cura cultus corporis; ita nil negligit, quod ad id mali evitandum pertinere possit; immo etiam ad empiricos confugit. Illi calidis rem irritarunt, et infecta plane res est. Nos ea ratione ei consultum voluimus, quia malum a visceribus, iis danda opera est, phlebotomia, purgatio cum cassia valet, catholico, senna; lavatio pedum; epithemata, cucurbitulae, enhemata refrigerantia; caveat topica frigidiora, eaque, quae moram in parte affecta trahant, unguentum citrinum, cera virginea lota in aqua rosarum, et nenupharis: vinum fragorum, cremor hordei, decoctum hordei, quo mangones ad mangonium puerorum et nitorem utebantur Hippocratis tempore: emplastrum molle ex gummi tragacantho, arabico, amylo, pauca cerussa et cera virgine loco cerussae lithargyrus valebit. R. Foliorum salicis manipulos duos, albumina duodecim ovorum, succi limonum uncias duas, distillentur cum lacte; oleum ex seminibus frigidis, aqua liliorum cum trochiscis albis Rhasis; vel emulsiones, aqua rosarum cum pauco mucore seminis althaeae et gummi tragacanthae, frustum carnis vitulinae mane applicatum; valet pasta regia Fernelii et hordeum mundatum in jusculis ». Maxime juvant balnea sulphurica, e. c. Nenndorfina (diarium Hufelandii l. c.).

(97) 16. *B.* 2. *St.* p. 80, 102

(98) *Vermischte Bemerk. u. Untersuch.* 1. *B.* p. 313.

Alixio (99), Collombo (100), Vicq d'Azyr (1), Roederero (2), Maigroto (3), aliisque describuntur. Praeterea nasi locum tenebant oculus (4), et excrescentia penis figuram exhibens (5). Nasus duplex, de quo narrant Bartholinus (6), et Borellus (7), in dubium vocatur (8). Non ita nasus curvatus (*), longissimus (9), mobilis (10), fissus (11), et hiul-

(99) Observ. chirurg. Francf. 1778. Fasc. IV.

(100) Reil's *Archiv. f. d. Physiol.* 1. *B.* p. 213.

(1) *Mém. de la Soc. de méd.* 1776. p. 318.

(2) Descript. foetus parasit. in comm. Soc. Goett. T. IV. p. 114. 138.

(3) Roux *Journ. de méd. T. XV.* p. 142.

(4) Borrichius in Bartholini act. med. phys. Hafn. 1671. Vol. I. obs. 93. p. 182.

(5) Ploucquet nova acta nat. cur. 1791. T. 8. obs. 7. Tab. V.

(6) Hist. anat. rar. Cent. I. hist. 25. T. I. p. 41.

(7) Obs. med. phys. Cent. III. obs. 43.

(8) Voigtel *Handb. d. pathol. Anat.* 2. *B.* p. 120.

(*) Quelmalz progr. de narium, earumque septi incurvatione. Lips. 1750. in Halleri Coll. disp. pr. Vol. I. p. 240.

(9) Bartholinus l. c. Cent. II. Hist. 44. T. I. p. 240. Cfr. Ballonii op. T. I. p. 122.

(10) Paullini de naso mobili in Misc. nat. cur. Dec. 3, 1695. 1696. p. 312.

(11) Van Dovern spec. obs. acad. C. II. p. 10. Tab. V. fig. 1. et 3.

cus (12), septum narium perforatum (13), deficiens (14). *Narices* in recens natis saepe nimis angustae (15), vel et occlusae (16) inveniuntur. Quandoque ossa narium deficiebant (17).

(12) Lycosthenes chronic. XVI. de prodig et ostentis. Schenkii obs. med. L. I. de capite hum. obs. 329. p. 379.

(13) Hildebrandt *Lehrbuch d. Anatomie d Menschen.* 3. *Ausg.* 3. *B.* p. 179. Otto *Handb. d. pathol. Anatomie.* p. 203.

(14) Otto l. c. p. 202.

(15) Sylvaticus Cent II. consil. 24. Levret in *Journ de méd.* 1772. *T* 37. *Abh. f. pr Aerzte.* 1. *B.* 4 *St* p. 103. Uberum inde impeditur suctio apud recens natos, ac cavitas oris continuo hiat. Angustatio ista narium curriculo annorum sponte evanescit, pro tempore sublevatur pusio, penna tenui oleo imbuta, ac caute naribus intrusa.

(16) Littre *mém de l'Ac. des sc.* 1701. p. 120. Plaknus *mém. de l'Ac. de Berlin.* 1761. p. 73. Callisen instit. chir. hodiernae. p. 583. Oberteuffer in Stark's *N. Archiv. f. d. Geburtshulfe.* 2. *B.* p. 640.

(17) Roloff de monstris. Venet. 1749. Morgagni advers. anat. an. XXVIII. p. 39. Van Dovern obs. acad. spec. C. XIII. p. 196. Schulze act. phys. med. Vol. I. p. 227.

§. XLXIX.

DE VITIIS OLFACTUS.

Generatim.

1. Vitia olfactus, de quibus disseruere Faeslin (18), Berger (19), Langius (20), Quelmalz (21), aliique ad *defectum*, *excessum*, et *modum* reduci queunt.

Olfactus defectus.

2. Si aeger odores percipere, et a se invicem discernere nequeat, ad *olfactus defectum*, *anosmia* (22), concludimus. Vitium hujusmodi a Scheffel (23), Buchner (24), et Jantke (25) speciatim descriptum nunc aliorum morborum, e. c. febrium, coryzae, apoplexiae

(18) Diss. de odoratu, ejusque laesione. Basil. 1687.

(19) Diss. de odoratu, ejusque praecipuis laesionibus, coryza, polypo, et ozaena. Witeb. 1698.

(20) Diss. de odoratu, ejusque laesionibus. v. Op. Vol. III. p. 92.

(21) Op. c.

(22) A gr. ὀσμή, odor, et α privat. Olfactus amissio Sennert. *Chasemie* Haly-Abbatis. Gall. *Perte d'odorat.*

(23) Diss. de olfactu deficiente. Gryph. 1747.

(24) Diss. de olfactus ad capienda signa usu. Hal. 1752.

(25) Diss. de odoratu abolito. Altdorf. 1781.

symptoma constituit, nunc *per se* occurrit. Est illud nunc transitorium, nunc constans. Odoratus abolitio primaria, et constans saepe vitium congenitum sistit. Alias originem debet cerebri suppurationi (26), abscessui in processibus mammillaribus (27), lapidi in basi encephali (28), defectui nervorum olfactoriorum (29), cariei ossis ethmoidei (30), jacturae ossium nasi (31), polypo narium (32), errhinis (33), arthritidi (34), menstruis aberrantibus (35), abusui nicotianae naribus attractae (36), inprimis si ea diu in vasis plumbeis conservata fuerit. De odoratu deperdito in omnibus rebus, excepta brassica muriata, et fimo, dum pro stercoratione agrorum vehitur, legimus (37). Legimus quoque

(26) De Roose in *Verhandelingen van het genootschapte Antwerpen. I. Dec.* II. 3.

(27) Bonet sepulchr. L. I. Sect. XX. obs. 1.

(28) Idem ib. obs. 4.

(29) Idem ib. obs. 2. 3. 6.

(30) Ballonius Paradygmata. N. 7.

(31) Horning Cista. p. 454.

(32) Vogel in Loder's *Journ. f. d. Chir.* 2. *B.* p. 456. Lutzelberger in Hufeland's *Journ.* 20. *B.* 3. *St.* p.6 2.

(33) Eph. nat. cur. Dec. II. An. 5. obs. 151.

(34) J. P. Frank Epitome. L. V. p. 132.

(35) Lentin *Beobachtungen einiger. Krankh.* 1. *B.* obs. 8.

(36) Weisius tetras dissert. etc. N. III. p. 70.

(37) Cum multum intersit, ut medicus odoratum exquisitum,

olfactum amissum brevi ante mortem restitutum fuisse (38). Auxiliandi facultas a varia mali caussa determinatur.

Olfactus acutus.

3. Infantes, puerperae (39), hystericae, homines in somniatione magnetica constituti *olfactu* adeo *acuto* instrui solent, ut ad odores paullulum fortiores, inprimis ex genere ambrosiaci, et fragrantis perferendos sine gravibus saltem incommodis, ut cephalaea, vertigine, lypothimia plane impares evadant. Cujus rei praesertim medici in medicamentorum potissimum externorum praescriptione memores sunto. Caeterum de odorum in corpus humanum vi abunde physiologia, et pathologia docet.

Olfactus perversus.

4. Si odor, licet absens, percipi credatur,

digitosque omni spurcitie immunes habeat, fugiat quaeso nicotianam attrahendi consuetudinem!

(38) Grenvel in Misc. nat. cur. Dec. III. an. 5. et 6. p. 368.

(39) Praesertim in Italia odores suaveolentes in puerperio pro lethalibus habentur, nec crederem, id semper praeconceptae opinioni adscribendum esse. Enim vero si aliarum gentium puerperae a rebus suaveolentibus nullum capere solent detrimentum, memores esse juvabit, flores (quos maxime Italae timent) in regionibus septentrionalibus longe minus principii odoriferi exhalare.

aut si in odoribus virosis, et foetidis oblectamentum inveniatur, *olfactus perversus* dicitur. Hallucinationi sensus olfactus occasionem praebent peculiaris systematis nervosi conditio, imaginatio, tumores nervos olfactorios comprimentes (40), laesiones capitis (41), vermes intestinales, inprimis taenia. Verum, cum olfactu subtilissimo instructi odorem vulgum effugientem quandoque sentiant; non omnis odoris perceptio inconsueta illico pro hallucinatione declaranda est. Inter memorabiles odorum revera absentium perceptiones spectant illae terrae fracidae (42), dulcedinis (43), graminis (44), et cadaveris (45), quatenus ominosi, et praesagium mortis fuerunt. Minoris momenti foetor erat menstruorum nuntius (46). Oblectamentum in odoribus foetidis praecipue maniaci, hystericae, et puerperae percipiunt, ex quo nexum conspicuum inter uterum, et nares exstare elucet. Generatim odores magnum in partes geni-

(40) P. II. sect. 1. C. XI. §. X. N. 12.

(41) Pelargus *medicin. Jahrgange.* 5. *B.* p. 151.

(42) Ephem. nat. cur. Dec. I. an. 1. obs. 144.

(43) Ib. Dec. III. an. 7. et 8. obs. 65.

(44) Paullini Cent. III. obs. 74.

(45) Eph. nat. cur. Dec. II. an. 9 obs. 34. 59.

(46) Goelicke obs. phys. med. chir. N. 8.

tales exercere imperium neminem latet (*). Quin immo quae inter homines animadvertuntur sympathiae, et antipathiae, hae saepius effectui transpirationis unius hominis in organon olfactus alterius adscribenda esse videntur. Agnoscere enim et olfactum suas idiosyncrasias observationibus BORELLI (47), HORSTII (48), AMATI LUSITANI (49), BOYLEI (50), SALMUTHI (51), aliorumque constat.

(*) . . . . *O fleurs !*
L'amour dont vos parfums enflamment le désir,
Souvent par vos bosquets etendit son empire.
FONTAINES

(47) Cent. IV. obs. 1. (Casei odor veluti venenum egit).

(48) Annor. ad L. Lemn. (Familiae integrae *malorum* odium innatum erat).

(49) Referente KRAMER in diss. de idiosyncrasia. Helmst. 1696. (Monachus, quoties *rosae* odorem persentierat, animi deliquium patiebatur).

(50) THONETUS L. l. obs. Sect. de febr. interm. (Nobilis Anglus a *rosarum* odore adeo abhorruit, ut cum illi dormienti rosa genis imposita fuerit, pustulae statim exortae sint. Virgo ex melle rosato per clysma injecto lethalia symptomata incurrerat).

(51) Cent. III. obs. 71. (servus carnificis pharmacopolium ingressus, odorem fragrantem percipiens animo ictus nonnisi ad cloacam deductus restitui potuit).

§. L.

DE STERNUTATIONE.

Definitio.

1. Violenta, sonora, et subita aëris ex pulmonibus per nares, et per os excussio *sternutationem* (52) constituit.

Scriptores.

2. De sternutatione ut *symptomate* HIPPOCRATES (53), GALENUS (54), AETIUS (55), AVICENNA (56), LIEUTAUD (57), aliique (58) scripsere. Sternutationis vero morbum per se constituentis exempla memorabilia apud AMATUM LUSITANUM (59), CARDANUM (60), BENEDICTUM (61), FORESTUM (62), et HORSTIUM (63) legun-

(52) Gr. πταρμός. Gall. *Eternuement.* Germ. *das Niessen.* Angl. *Sneezing.* Pol. *Kichanie.*

(53) Progn. §. 13. et coac. §. 3.

(54) Lib. II. de sympt. caus. C. 4.

(55) Tetrab. II. serm. 2. C. 97.

(56) Canon. L. III. Fen. 5. Tract. 12. C. 13.

(57) *Précis T. II. sect.* 2. p. 107.

(58) P. I. C. VI. §. LXV. 3.

(59) Cent. IV. Cur. 3.

(60) Lib. IV. Aph. 45.

(61) Lib. IV. de curand. morb. C. 4.

(62) Lib. X. obs. 127.

(63) Opp. Lib. V. obs. 51.

tur. Praeterea monographiarum de sternutatione auctores sunt MERLET (64), SCHOOK (65), ALBERTI (66), BIRNBAUM (67), FAUSTIUS (68), M. HOFFMANN (69), EYSELIUS (70), UNZER (71), PORTA (72) BUCHNER (73), FASELLUS (74), SIDREN (75), LEEMPOEL (76), et METZGER (77).

Variae species.

3. Sternutatio dividenda est in *accidentalem*, *symptomaticam*, et *primariam*.

Sternutatio accidentalis.

4. *Sternutatio accidentalis* in homine abso-

(64) Estne sternutatio naturalis actio? Paris. 1654.

(65) De sternutatione. Amstel. 1664.

(66) Diss. de sternutatione. Lips. 1671.

(67) Diss. de sternutatione. Lips. 1672.

(68) De sternutatione. Argent. 1688.

(69) Diss. Ptarmographia physiologico-pathologica therapeutica Altd. 1710.

(70) Diss. de sternutatione praeternaturali. Erf. 1716.

(71) Diss. de sternutatione. Hal. 1748.

(72) Diss. de sternutatione. Basil. 1755.

(73) Diss. de sternutationis commodis, et incommodis. Hal. 1757.

(74) Diss. de caussis sternutationis, ejusque effectibus. Jen. 1765.

(75) Diss. de sternutatione. Upsal. 1779.

(76) Diss. de sternutatione. Lovan. 1788.

(77) Diss. de sternutatione. Regiom. 1796.

lute sano, recens nato non excepto (78), a caussis transitoriis, e. c. a radiis solaribus (79), praesertim per nivem repercussis, ab aura frigidiuscula, a pulvere arenae, calcis, nicotianae, ab errhinis, a sinape, aliisque rebus acribus ore incaute ingestis (80), a peculiari idiosyncrasia (81), aut antipathia (82) etc. oritur. Talis sternutatio insons est, et recens natis salutaris (83) ita, ut mos sternutantibus salutem apprecandi, certe antiquissimus (84), facile intelligi possit (85).

(78) De sternutamento recens natorum. Lege STORCH *Kinderkrankh.* 1750. 1. *Th.* 4. 14 sq.

(79) Ob nexum rami nasalis quinti paris rami primi cum ganglio ophthalmico.

(80) Per nervum naso-palatinum a ramo secundo paris quinti.

(81) Puellam cognovi, quae ab infusionis coffeae tostae halitu constanter sternutare cogebatur. Legitur de sternutatione a cerevisia (in Eph. N. C. Dec. II. an. 6. obs. 93.), a vino hispanico (ib. an. 20. obs. 191.), et a comestis cancris (ib. an. 4. obs. 25.).

(82) HOEPER Herc. med. L. I. C. 7.

(83) Liberantur enim sic nares a muco plurimas molestias procreante.

(84) HOMER. Odyss. XVII. vs. 541. Ad quem locum EUSTACHIUS p. 647. « Augurium enim tunc veteribus erat sternutatio. Nam caput praecipua pars hominis, ex qua tale signum proditur. Propterea etiam sternutans salutabatur. Cfr. HERODOTUM hist. L. VI. C. 107. qui de HIPPIA DARII copias ad Marathonem disponente agens sic pergit » : Ei

Sternutatio symptomatica.

5. Sternutatio ut *symptoma* coryzae, febrium catarrhalium, dentitionis, morbillorum, morborum diaphragmatis (86), tussis convulsivae (87), et leprae (88) neminem latet. Pro re nata boni, aut mali ominis sternutatio est; boni scilicet, si in febrium acutarum statu sine malorum societate (*), et inprimis, ut epistaxeos praesagium accedit; porro si partui difficili (89),

talia administranti contingit sternutatio, tussisque solito vehementior, unde, concussis ejus, utpote senis plerumque dentibus unus illorum a violentia tussiendi excussus est, et in arenam delapsus, qui, magna adhibita ad inveniendam diligentia, quum tamen non appareret, suspirans Hippias ad eos, qui aderant, ait: haec terra non est nostra, nec eam poterimus nobis subjectam efficere; quanta autem pars ad me pertinebat dens obtinet. « Plures auctores, qui de sternutamento tanquam omine apud veteres habito diversa opinati sunt, laudat Sturzius in lexico Xenephonteo. T. III. p. 756.

(85) Rahn. Diss. de more sternutantibus salutem apprecandi, ejusque origine. Tugur. 1742.

(86) Michaelis in Richter's *chir. Bibl. VI. B.* p. 730.

(87) Storch l. c. p. 418.

(88) « Et apparet in anhelitu strictura : . . . et multitudo in sternutatione ». Avicenna Lib. Can. IV. Fen II. C. 2.

(*) Galen. in progn. Com. II. T. 49. p. 779. Lieutaud *Précis. T. II. Sect.* 2. p. 107.

(89) Hipp. Aph. V. 35.

convalescentiae (90) superveniat. Cephalaeam periodicam, cujus paroxysmi constanter sternutatione solvebantur (91), observavimus. Timemus sternutationem, ubi in febribus, et inflammationibus viscerum, praesertim autem in pulmonum exulceratione (92), in senibus (93) herniosis, et gravidis obvenit; metus enim hîc est, ne sincopem, convulsiones, hemiplegiam, caecitatem (94) inducat. Numerare sternutamentum, ut FORESTO placuit, indeque vaticinari; ad praeconceptas opiniones spectare videtur.

Sternutatio primaria.

6. Morbus sub forma tantum sternutationis aliquando periodice (95) obveniens rarus est; nobisque nunquam eo in gradu visus, ut in fastis medicis descriptus invenitur (96), e. c. tercenties in uno paroxysmo (97). Ad caussas tam effrenis sternutamenti revocantur corpora peregrina in naribus haerentia, e. c. larvae inse-

(90) CELSUS de med. T. II. 3. p. 49.

(91) In virg. in monasterio ord. Basil. habitante.

(92) HIPP. progn. §. 13. p. 459. et Coac. §. 3. 561.

(93) CARDANUS l. c.

(94) LIEUTAUD l. c. p. 167.

(95) Eph. nat. cur. Cent. V. obs. 19.

(96) Praeter auctores supra allatos. v. Eph. nat. cur. Dec. I. an. 4. obs. 25. 141, an. 6. obs. 12, an. 9. obs. 26.

(97) Ibid. Dec. I. an. 3. obs. 138.

ctorum (98), frustum ligni (99), pilulae (100) etc., reconditum vitium catarrhale (1), laesiones capitis (2), vapor calcareae fornacis (3), odores fortes (4), vitia abdominalia (5), haemorrhoides (*), menischesis (6), graviditas (7),

(98) Paullini Lanx sat. Dec. 17. obs. 7. Carpi in Harless Jahrbucher. 1. B. 1. Heft.

(99) Benfd. l. c. de quodam Graeco narrat, qui vulneratus circa tempora per sagittam, post annos viginti quinque, concitatis supra modum sternutamentis, e naribus sagittae frustum digiti medii longitudine ejecit.

(100) Male deglutitae ita, ut per choanas ad nares pervenerint, et praeter convulsiones effreni sternutationi locum dederint. v. Voigtel l. c. p. 122.

(1) Forestus L. III. obs. 127.

(2) Eph. nat. cur. Dec. I. an. 3 obs. 138. post partum difficilem recens natorum sternutatio haud rara.

(3) *Breslauer Samml.* 1725. 2. B. p. 82.

(4) Recens nati, qui in cubiculis rebus suaveolentibus repletis degunt, in sternutamentum incidere solent, quod relate ad *majoranam* Storch jam monuit l. c. p. 416.

(5) Per nervum intercostalem, quatenus a vidiano ramos quoque nasales superiores largiente descendit, et ad plexum solarem formandum concurrit.

(*) Sternutationes hoc ex fonte pluries mihi obvenerunt, nec praedecessores imperium haemorrhoidum in nares latuit, uti videre est ex Alberti Diss. de excrescentia nasi cum haemorrhoidum anomaliis connexa. Hal. 1729.

(6) Eph. nat. cur. Dec. II. an. 8. obs. 125.

(7) Ib. Dec. III. an. 5, et 6. obs. 183.

impetigo retropulsa (8), inprimis praedisponente vitio haereditario (9). Quanto cum periculo et hujusmodi effrenes sternutationes contingant, caecitas, et abortus inde orta (10), totque casus lethales docent (11). Plerumque tunc vasa encephali disrupta, vel saltem turgida inveniuntur (12). Quandoque spontanea epistaxis effreni sternutamento finem imposuit (13). Patet hinc, indicationem generalem in eo consistere, ut impetus sanguinis a capite per phlebotomiam e pede, per pediluvia, per lenia alvum evacuantia, et per clysteres avertatur (14): utque vasa nasi, admotis ibi hirudinibus, depleantur. Sternutatio a latente vitio catarrhali, *lac* tepidum saepius per nares attrahendo debellatur (15). Valet pro eodem usu et *mucilago semi-*

(8) Act. nat. cur. Vol. IX. obs. 43.

(9) Eph. nat. cur. Dec. III. an. 5, et 6. obs. 138.

(10) Hildanus (P. II. p. 395.) de puero 14 annorum narrat, qui sponsionis gratia nares adeo irritavit, ut centenas illico sternutationes passus sit, subsequente caecitate.

(11) Bonet sepulcr. L. I. sect. XX. obs. 17. Fabr. Hild. Cent. IV. obs. 12. Lancisius de subit. morte p. 34. Morgagni op. c. Ep. XIV. N. 26, 27, 28.

(12) Morgagni de sede et caus. morb. Epist. XIV. Art. 27.

(13) Riedlin lin. med. 1695. p. 148.

(14) Quam utilis medendi ista ratio sit, casus Amati Lusit. (l. c.) docet.

(15) Memorabile hujus generis exemplum Forestus narrat.

num cydoniorum, et *oleum amygdalarum dulcium* (16). Celebrantur quoque *emplastrum ex medulla cucurbitae*, *farina hordei*, *portulaca*, *ovorum* aliquot *vitellis*, *oleo rosarum*, et *aceto* capiti (17), aut sacculi ex herbis aromaticis vertici (18) impositi. In sternutationibus nimiis recens natorum *fumus ligni aloës* accensi gossypio susceptus, et vertici calide admotus plus vice simplici profuit (19). Sternutatio a frictione gingivarum cessasse visa est (20). Conatus effrenes sternutandi compescunt odor opii naribus exceptus, ipsius etiam tinctura naribus inspirata, litus ex butyro, ligaturae, et frictiones extremorum, graves nuncii, animi intensio (*). Sternutatio effrenis ab insectis naribus contentis *emetico* fugata est (21).

(16) Horstius l. c.

(17) Amatus Lusitanus l. c.

(18) Horstius l. c. Act. med. Ber. Dec. II. Vol. 10.

(19) Lentilius in Eteodr. p. 568. 1045.

(20) A Gehema Decas observ. med.

(*) Rarissime, sin unquam, actores theatrales in scena sternutant.

(21) Carpi l. c.

Caput XI.

DE CORYZA.

§. LI.

DEFINITIO. LITERATURA. DIVISIO.

Definitio.

1. Affectio inflammatoria membranae mucosae cavitatum nasalium cum obstructione narium, sternutatione, defluxione pituitae, aut humoris tenuis, limpidi, acris, aut puriformis, plerumque cum odorum, et saporis perceptione imminuta, dolore capitis gravativo, et tinnitu aurium, socia haud raro febre, *coryza* (22) dicitur.

Literatura.

2. Doctrinam coryzae magni momenti habuit Hippocrates (23). Exemplum illius secuti sunt principes medicorum. Egenus autem est catalogus monographiarum. Spectant solum huc opu-

(22) A gr Κόρυζα. Lat. gravedo, catarrhus ad nares, destillatio. Germ. *Schnupfen*, *schnuppen*. Gall. *Rhume de cerveau*. Angl. *A cold; catching cold*. Pol. *Katar*.

(23) Locis citandis.

scula SCHNEIDERI (24), WEDELII (25), FRANCI (26), CAMERARII (27), SCAPERI (28), BELGERI (29), LANGII (30), et SWIEDERSKII (*).

Divisio.

3. Morbus, de quo agitur, quoad sedem dividi solet, in coryzam 1.° *narium*; 2.° *sinus frontalis*; 3.° *antri maxillaris*, et 4.° *sinus sphaenoidalis*. Quibus in speciebus peculiariter describendis J. P. FRANK vestigia legemus (31).

§. LII.

SYMPTOMATA.

Coryza narium.

1. *Coryza narium* orditur sensu siccitatis, plenitudinis, tensionis partis affectae cum oculis

(24) De catarrhis l. V. sect. I. C. I., et diss. de osse cribriformi. Witeb. 1655.

(25) Diss. casus laborantis coryza. Jen. 1673.

(26) Diss. de coryza. Heidelb. 1685.

(27) Diss. I. et II. de coryza sicca, Tub. 1689.

(28) Diss. de coryza. Rostoch. 1711.

(29) L. c.

(30) L. c.

(*) Diss. de coryza. Vilnae 1819.

(31) Epit. de curandis hominum morbis. L. V. P. I. p. 107, 111.

subturbidis, languidis, rubellis, suffusis, voce obtusa, nasali, ac odorum, et saporis perceptione imminuta. Accedunt sternutatio frequens, et molesta, saepeque horripilationes, intercurrente hinc inde calore fugaci. Sequitur effluvium copiosum indecorum liquidi serosi, calentis, acris, quod ex naso destillans, ac muco e faucibus ejecto mixtum saporem linguae salinum, saepe phosphate sodae similem imprimit. Narium pars ima, et labium superius rubescunt, et ardent. Interea mucosa illarum, ac ductuum, saccorumque lacrymalium interna membrana turget, et aëri non minus ad nares ingressum, quam lacrymarum ad illas descensum praecludit. Devolvuntur hinc per genas, et spiritus, nisi adaperto ore, difficulter ducitur. Infantes teneri multum inde patiuntur. Haud raro malum ad fauces expanditur, quo loco mucus ab aëre inspirato sub somno in lemas, aut crustas exsiccatus irritationem adauget, et levem simul deglutitionis sub opere dolorem inducit. Generatim in graviori malo accedunt capitis obnubilatio, gravitas, aut dolor frontis sat molestus, non sine febre notas inflammatorias, inprimis horis vespertinis exhibente. Senes facile soporosi evadunt, et infantes, ut aliquoties vidimus, a convulsionibus corripiuntur. Recens nati neque obdormire, neque ubera sugere va-

lent. Curriculum morbi plerumque ad septimum usque diem extenditur. Eo versus finem vergente, loco seri pellucidi, liquidum paullo crassius, mucosum, ac tandem genuina lympha coagulabilis, alba, flava, viridis, interdum cum striis sanguineis facili opera emungitur: ac pristina odoris, saporis, spiritusque integritas non sine magno levamine, ac ingenii promptioris sensatione restituitur.

Coryza sinus frontalis.

2. *Coryza sinus frontalis* sensu tensionis, plenitudinis, caloris interni, et doloris nunc obtusi, nunc acuti, lancinantis, a nasi radice per unius, vel utriusque supercilii regionem extensi cum hemicrania, cephalalgia, oculorum rubore, et lacrymatione, et febre plus minus obvia stipatur.

Coryza antri maxillaris.

3. *Coryza antri maxillaris* loco dentibus oculoque intermedio haec dicta symptomata gignit. Praeterea narium cavitas loco affecto respondens siccescit, aut emunctionis sub opere cum doloris incremento, nil muci excernit. Gena ejusdem lateris pallide tumet, calet, aut rubore suffusa est, dentesque hic sub manducatione, vel attactu obtuse dolent, gingivae calent, rubentque. Nec palati ad fornicem ubi-

que pressionis desunt, aut ponderis, tensionis, molesta symptomata. Versus finem vergente morbo saepe ultra hebdomadem unam, alteramve protracto, sub capitis, inprimis in latus sanum conversione pituita viscida, glutinosa, nunc alba, flava, subviridis, nunc puriformis ac striis cruentis notata, interdum sat foetida, et densa saepe cum impetu prosilit, ac pristina restituitur sanitas. Non ita, si morbus non resolvatur, de quo argumento infra.

Coryza sinus sphenoidalis.

4. *Coryzae sinus sphenoidalis*, utpote morbi tam reconditi, nec dum indicare audemus symptomata.

§. LIII.

CAUSSAE. DIAGNOSIS.

Caussae.

1. Ad coryzam *praedisponunt* aetas infantilis, consuetudo caput nimiis velamentis obducendi, alvi obstructio, haemorrhoides (32), erysipelas habituale in locis consuetis haud evo-

(32) Saepe miratus sum, saltem in regionibus septentrionalibus, quanta sit hominum haemorrhoidibus laborantium in coryzam proclivitas.

lutum (33), menstruatio (*), sanguinis (34), aut seminis (35) jactura, et habitus arthriticus (36). *Excitatur* coryza, inprimis epidemica, a caussis febrium catarrhalium (37), ut sunt tempus vernum, et hiemale (38), aestas sicca, aquilonia, et subsequens autumnus pluviosus, et austrinus (39), vel aquilonius siccus (40), itemque subitae, et repentinae aëris ex calido in frigidum mutationes. Coryzae sporadicae potissimum ansam porrigunt humectatio, atque refrigerium

(33) Caussas erysipelatis facile naribus infensas esse, ipse in Lithuania vulgus non ignorat.

(*) Feminas novi multas, quae caussis coryzam excitantibus sese sat impune exponere poterant, dummodo id extra catameniorum tempus fieret.

(34) Qui venaesectionem sibi, vel scopo prophylactico, vel ob morbum qualemcunque leviorem institui, vel haemorrhoides aperire curant, mox postea, minima data occasione, in coryzam incidunt.

(35) Nocte veneri consecrata, subsequente mane coryza in plurimis inevitabilis.

(36) Quanti sit diatheseos arthriticae in coryza gignenda imperium! docuerunt STOLL (Ratio medendi. Vol. 3. p. 44.). FRANK (l. c. p. 132.) et BARTHEZ (*Abhandl. Gichtkrankh.* 2. *B.* p. 282.).

(37) P. I. Vol. I. §. LVI. 5.

(38) HIPP. Aph. 20. 23. sect. 3.

(39) Aph. 13. sect. 3.

(40) Aph. 14. sect. 3.

pedum, et manuum (*), positio incunabulorum prope fornacem, afflatus aëris aestuante corpore susceptus, itinera nocturna, et sub solis aestu suscepta (41). Speciem coryzae consensualis, et localis gignunt dentitionis opus, odontalgia, pulvis arenae, et nicotianae, et corpora peregrina in naribus nidulantia (de quibus plurima in capite sequenti), vapores acidi muriatici oxygenati, et incipiens polypus. Caussam proximam coryzae in affectione inflammatoria membranae mucosae cavitatum narium posuimus (42).

Diagnosis.

2. Scholae quondam *coryzam* a *gravedine* distinguebant, quod in illa materies serosa, tenuis, acrisve, in hac autem tenax pituita sub dolore gravativo effluat. Quin immo et de *coryza sicca* quaestio erat. Verum cum variae illae coryzae formae solum gradu, et tempore inter se differant, nil interest, ut distinguantur. E contrario juvat coryzam in *symptomaticam*, et *primariam*, atque in *simplicem*, et *com-*

(*) Qui ad coryzam dispositi sunt, in illam saepe incidunt, dum lintea vel chartam humidam (e. c. folia publica vix typis commissa) manibus pertractant.

(41) Coryzam sane ad *morbos peregrinatorum* revoco.

(42) Cfr. Definitio coryzae.

plicatam dividere. *Coryza symptomatica* in febribus typhoideis (43), catarrhalibus (44), in variolis (45), scarlatina (46), et maxime in morbillis (*) obvenit. Cum affectio narium istorum morborum initia comitetur, cavendum, ne malum praecipuum praetervideamus, quem errorem, centies relate ad typhum, locum habuisse vidimus. Nec ignorandum, coryzae symptomata nonnullis in *morbis chronicis*, e. c. in lue venerea, in plica obvenire, unde caute judicandum. Nil facilius diagnosi *coryzae primariae*, inprimis si de illa narium, eaque simplici agatur. Interea *simplex* tunc solum coryza expectanda est, dum ea hominem caeterum absolute sanum aggreditur; quoties enim coryza in scrophulosis, arthriticis, syphiliticis, et plicosis evolvitur, inprimis si flocci pendatur, toties gravioris, valdeque complicati morbi periculum urget (47). E contrario fit etiam, ut simplex coryza tum in infantibus, tum in adultis systemate nervoso

(43) P. I. Vol. I. §. XLIX. 1.

(44) L. c. §. LXV. 3.

(45) P. I. §. LXIV.

(46) Ibidem §. XLVIII.

(*) Ib. §. LIV.

(47) Cfr. Cap. seq.

valde excitabili praeditis gravissimi, et implicati morbi exhibeat faciem (48).

§. LIV.

PROGNOSIS. CURA.

Prognosis.

1. Coryzam haud semper ad morbos levioris momenti pertinere Hippocrates paucis indicavit verbis, ubi ait: « Raucedines, et *gravedines* in valde senibus non coquuntur (49). Cujus aphorismi optimum commentum Swietenio (50) debemus. Adhuc, quam in senibus, coryza *infantibus* fatalis esse solet; ac procul dubio convulsiones, quae inde excitantur, *encephalitidi* adscribendae sunt (51). Ex tali encephalitide *hy-*

(48) Morbos varios nervosos remediis antispasmodicis rebelles, detecta latente coryza, ut omni malorum fonte, facile fugavi. Certe nil miri, caussam nervos narium irritantem universum systema nervosum in consensum trahere.

(49) Aph. 40. sect. 2.

(50) §. 69. N. 6. in Boerhaav.

(51) Vere an. 1818. ad puerum triennem vocatus sum, qui, praevia per duos dies coryza, sub qua vegetus, ac serenus deambulabat, illico in terribiles convulsiones cum lethargo inciderat. Jam alter medicorum ad oxydum zinci, moschum, valerianam etc. confugerat. Cum vero singula mala affectioni inflammatoriae cerebri e coryza evolutae adscripserim, phar-

drocephalum acutum evolvi posse, observatio Patris mei docet (52). Generatim coryza sequentes agnoscit exitus: 1.° *resolutionem*: 2.° *suppurationem*, et *exulcerationem*, et 3.° (in sinubus frontalibus, et antro maxillari) *hydropem acutum*, qui, quum vix a suppuratione partium istarum distingui possit, etiam in cap. *de ozaena* absolvetur.

Cura.

2. Ut habitualis coryza evitetur, caussarum ad eam praedisponentium ratio habenda. Generatim auxilia, quae cruorem a capite revellunt, et, si agatur de homine plethorico, ea, quae illius copiam imminuunt, circa aequinoctia inprimis, in usum ducenda sunt. Curatio ipsius morbi iis innititur indicationibus, quas in febre catarrhali

maca illa, quotquot erant, seponenda esse, et in methodo antiphlogistica, et quidem potissimum in hirudinibus ad caput, et sinapismis ad suras auxilium quaerendum esse suasi. Atque sic infans illico ab orci faucibus ereptus est.

(52) L. c. p. 139: « Conspeximus virum, cui a narium catarrho per duos fere menses protracto, vehemente, obscuritas visus, aurium susurrus, loquelae difficultas, circuli calvariam cingentis sensus, tremor maxillae cum epileptico insultu sat frequente, ac cruris, manusque e latere sinistro debilitas conspicua, quin alia istorum caussa apparuerit, non *sine aquae in cerebri ventriculis collectae metu*, successerant ».

(53) posuimus. Coryza narium, praescripto debito regimine diaetetico, sat tuto naturae committitur, non ita coryza sinus frontalis, aut antri Hyghmori. Enim vero hic sine omni temporis jactura *resolutio* affectionis inflammatoriae, nisi venae sectione, hirudinibus, vel ad nares, et tempora, vel retro aures, et ad gingivas applicitis obtinenda est. Quocumque in graviori coryzae casu, sedato impetu inflammatorio, sinapismus, aut unguentum, vel emplastrum cum tartaro emetico nuchae admoveri debet. Caute vero cum rebus naribus attrahendis incedendum (54), et nonnisi emollientibus locus est. In *coryza infantum* crustae nares occludentes primum lacte nutricis emolliendae, dein ope acus ad extremitatem alteram nodo munito, delicate removendae sunt. Narium externae superficies vel *sebum*, vel *butyrum majoranae*, vel *oleum ovorum* (55) illiniuntur. Coryza rebellis in homine lue quadam contaminato secundum principia in capite *de ozaena*, *et blennorrhoea nasi* tradenda curatur. Ibi et de insectis, aliisque corporibus extraneis naribus contentis respectu therapeutico sermo erit.

(53) P. I. § LXVI.

(54) Plurima pharmaca, quae gustui nostro mitissima apparent, si naribus immittantur, vehementer irritant.

(55) Rosenstein *Kinderkr.* 2. *Aufl.* p. 40.

Caput XII.

DE OZAENA, ET BLENNORRHOEA NASI.

§. LV.

DEFINITIO. LITERATURA. DIVISIO.

Definitio.

1. Ulcus cavitatum narium *ozaena* (56) dicitur. Nomine *blennorrhoeae nasi* effluxus materiei puriformis e naribus sine evidenti laesione continui, unius secretionis morbosae effectus designatur.

Literatura.

2. Praeter auctores morbos cavitatum narium (57), et coryzam (58) illustrantes, de ozaena scripsere: Rost (59), Voet (60), Weis (61), et Bottcher (62).

(56) A gr. ὄζω, oleo. Gall. *Ulcère du nez*, *punaisie*. Germ. *Nasengeschwur*. Pol. *Wrzod w nosie*.

(57) Cap. X. § XLVIII. N. 1.

(58) Cap. XI. §. LI. N. 2.

(59) Diss. de ozaèna. Altd. 1711.

(60) Diss. de ozaena Lugd. Bat. 1725.

(61) Diss. de ozaena, et polypo narium. Vien. 1782.

(62) *Abhandlung von den Krankheit. der Knochen, Knorpel und Sehnen. Konigsb.* 1787. 3. *Th.*

Divisio.

3. *Ozaena* triplici sub respectu dividitur, scilicet: 1.° respectu *loci* in ozaenam narium, sinuum frontalium (63), et maxillarium (64); 2.° respectu *indolis* in traumaticam, catarrhalem, metastaticam, scorbuticam, scrophulosam, arthriticam, veneream, carcinomaticam, plicosam, et

(63) Schneider Diss. de osse frontis. Viteb. 1650. Runge de morbis praecipuis sinuum ossis frontis, et maxillae superioris. Rintel. 1758. in Halleri coll. disp. chir. T. I. N. XI. *Mém. de l'Ac. R. de chir. T. IV.* Blumenbach prolus. anat. de sinubus frontalibus. Goett. 1779. Welge de morbis sinuum frontalium. Goett. 1788. Richter obs. chir. 1770. Fasc. II, et comm. soc. Goett. Vol. III, nec non *Anfangsgr. d. Wundarzneyk. 2. B.* p. 375. Boettcher l. c. p. 176.

(64) Runge, Boetcher l. c. Cowper de morbis sinus maxillaris in Jacob Drake Anthropol. nova. Lond. 1707. Bordenave *Précis d'obs. sur les maladies du sinus maxillaire.* v. *Mém. de l'Ac. de chir. T. II.* p. 329. Beaupreau *Lettre à* Cochois *sur les maladies du sinus maxillaire. Paris* 1769. Fr. Hoffmann diss. de fistula maxillari. Hal. 1735. op. suppl. II. Vol. 2. p. 559. Weyland diss. de ozaena maxillae cum ulcere fistuloso ad angulum oculi internum complicata. Argent. 1771. v. Weiz *vollstand. Auszuge aus d. best. chirurg. Disputationen.* Siebold de insol. max. sup. tumore, aliisque ejusdem morbis. 1776. Sourdain *traité des maladies de la bouche, et des opérations vraiment chirurgicales de la bouche. Paris* 1778. Leinicker diss. de sinu maxillari, ejusque morbis. Wirceb. 1809.

leprosam; 3.° respectu *partium affectarum* in simplicem, et complicatam, cum carie nempe ossis turbinati, ethmoidei, sphenoidei, nasalis, vomeris, palati. Quarum divisionum primae et *blennorrhagiae nasi* adaptari possunt.

§. LVI.

OZAENA TRAUMATICA.

Variae species.

1. *Ozaena* a violentiis externis (65), vel ab irritamentis mechanicis orta, dicitur *traumatica*. Ad res mechanice nares irritantes spectant vermes, et insecta tum in sinubus frontalibus, tum in naribus ipsis (66), tum in antro High-

(65) Doerner in Siebold *Samml. chir. Beobacht.* 1. *B.* p. 138.

(66) Littre *Hist. de l'Ac. des sc. an.* 1708. p. 42. Maloet ib. an. 1733. p. 34. Henkel Eph. nat. cur. D. III. an. 3. obs. 141. Gahrlieb act. nat. cur. Vol. III. obs. 110. Bartholin. op. c. Cent. I. hist. 64. T. I. p. 112. Tulpius obs. L. IV. C. 12. p. 299. Tab. 7. fig. 3. Benivieni de abditis morborum caussis. Flor. 1507. C. 100. Forest. obs. et cur. med. L. XXI. obs 28. p. 153. Blumenbach l. c. §. 8. p. 24. Sandifort Exerc. ac. L. II. C. 17. ejusd. obs. an. path. L. 3. C. 10. p. 123. Flocket *Trans. of Phil.* 1793. *Vol. I.* p. 1. Salzmann Diss. de verme naribus excusso. Argent. 1726. in Halleri disp. pract. Vol. I. N.

mori (67) nidulantia: porro nuclei cerasorum (68), glandes plumbeae (69), fusi (70), lapilli (71), et grumi sanguinis (72) ibi locum invenientia. Ozaena traumatica antri Highmori inprimis a morbis dentium, e. c. ab odontalgia (73), et maxime a carie dentium molarium superiorum (74), eorumque incauta extractione

25. MORGAGNI advers. anat. VI. animad. 90. de sed. et caus. morb. Ep. 1. 9. WOHLFART obs. de vermibus per nares excretis. Hal. 1768. HILL *chir. Beob. Leipz.* 1777. Cfr. P. I. Vol. I. sect. 1. C. II. §. IX. 2.

(67) HEYSHAM in *medic. communications. Vol. I. N.* 30.

(68) MECKEL *neues Archiv d. pr. Arzneyk.* 1. *B. N.* 12.

(69) Eph. nat. cur. Cent. X. obs. 80. RAVATON *chirurgie d'armée* etc.

(70) HALLER opusc. pathol. obs. 3.

(71) BARTHOLINUS l. c. hist. 32. T. I. p. 54. PLATER prax. Basil. 1635. Fr. B. C. 15. HORSTII obs. L. IV. obs. 47. op. T. II. p. 240. Misc. nat. cur. Dec. I. an. 1. obs. 26. Dec. II. an. 3. obs. 79. Dec. III. an. 5, et 6. obs. 46. an. 9, et 10. obs. 145. Commerc. lit. Nor. 1732. p. 46. *Mem. of the med. Soc. of Lond. Vol. I.* SCHURIG lithol. C. 2. §. 8. p. 101. CLAUDER misc. nat. cur. Dec. II. an. 3. obs. 97. p. 176. Summopere memorabilis est historia lapidis ponderis drachmarum duarum ex lapsu nari intrusi, per 17 annos ibi delitescens ozaenam excitantis, et tandem feliciter extracti (RITTMEISTER in HUFELAND's *Journ.* 1817. *Nov.* p. 133.).

(72) VOIGTEL l. c. p. 122.

(73) LENTILIUS Eteodrom. p. 58.

(74) RICHTER l. c. 9. *Kap.* §. 423.

(75), nec non a vulneribus genae (76) oritur. Ozaena narium, et sinuum frontalium traumatica maxime dolorifica est, et aliquando anosmia, jactura loquelae, convulsionibus, et delirio stipatur. Methodum iis occurrendi, chirurgiae potius quam medicinae argumentum, quatenus ad nos spectat, alibi (77) descripsimus.

§. LVII.

OZAENA CATARRHALIS.

Definitio.

1. Abscessus cavitatum nasalium ex praevia coryza *ozaena* dicitur *catarrhalis.*

Ozaena catarrhalis narium.

2. In *ozaena catarrhali narium* proprie dictarum, praevia coryza rebelli neglecta, aut male curata, olfactus magis magisque laeditur, ac pus plerumque cruentum e naribus stillat, aut emungitur. Matutinis horis crustae densae nares obturant, quae ab aegro impatiente vi extractae ichori liberum nunc concedunt curri-

(75) Eph. nat. cur Dec. II. an. 6. obs. 233. Vogel *Beobachtungen.* p. 238. Richter l. c.

(76) Richter l. c. §. 424.

(77) P. I. C. II. §. XII. 12.

culum. Temperiei mutationes, inprimis frigus aegre ab illo feruntur. Apex nasi utplurimum intumescit, rubet, ac in inprimis sub emunctionis opere dolet. Haud raro et labium superius eroditur. Sensim sensimque foetor ipsis aegrotis non minus quam aliis intolerabilis accedit, ac gradatim augetur. Nunc cariei superveniunt non aequivoca signa, subsequente tum erosione septi narium, tum jactura ossium. Jam et saccus lacrymalis, et oculi in consensum trahuntur. Rebus huc perductis, consueta febris hecticae signa expectanda sunt. Cadavera membranam Schneiderianam corruptam, et veluti in ichorem foetentem solutam exhibent (78). Alias membrana ista non exeditur, sed potius luxurians excrescentiis fungosis, polyposis, steatomatosis, et hydatidibus (79) ansam porrigit, aut ipsa relaxata prolabitur, *polypus mucosus* (80). Quae singula potius *chronicae inflammationis*, quam genuinae suppurationis videntur effectus. In genere, donec certa cariei signa compareant, nisique ulceris praesentia per

(78) Hoppengaertner *Beytr. z. anat. Geschichte einiger Krankh.* in Hufeland's *Journ.* 6. *B.* p. 557.

(79) Palfyn *anatom. du corps humain. P.* 4. *tract.* 4. *chap.* 15. Ruysch obs. anat. chir. 6. Bonet sepulcr. L. I. sect. 17. obs. 10. app. 1.

(80) Mauchart diss. de hernia incarcerata. C. II.

autopsia confirmetur, cavendum, ne *coryza chronica* fontem verae *blennorrhoeae nasi* sistens pro ozaena declaretur. Qui morbus ibi inprimis vix probabilis est, ubi malum in homine caeterum sano, nullaque labe sive scrophulosa, sive arthritica, sive venerea, sive plicosa contaminato locum obtinet. Quoad *curam* ozaenae catarrhalis simplicis, a farragine medicamentorum, et ab irritatione narium abstinendum. Nisi enim natura abscessum in sano aliunde homine ad sanationem perducat, ab artis moliminibus parum vel nil expectamus. Sustinentur autem naturae vires congruo regimine temperatura die noctuque aequali, calidiuscula, fuga pulveris, fumi, et insectorum. Ad quem scopum consequendum naribus frustulum spongiae subtilis, saepe renovandum, immittere curamus. Aegroto, ne nares attactu, et examine excruciet, inculcamus. Puritati partium affectarum naribus decoctum malvae attrahendo studemus. Si de *blennorrhoea nasi* agatur, decocto indicato cochlearculum unum, alterumve *solutionis lapidis divini* (81) addi potest. Ulceri narium obvio *laudanum liquidum Sydenhamii* ope pennicilli illinitur. In *carie ossium nasalium acidum phosphoricum*, ut decet, aqua, vel in-

(81) Cap. II. §. VI. N. 5.

fuso salviae dilutum, plus vice simplici, saltem progressui morbi obstitit. Quorum auxiliorum vires, si dyscrasia quaedam lateret, methodo respondente specifica sustinendae forent.

Ozaena catarrhalis sinus frontalis.

3. *Abscessus ex coryza sinus frontalis* ortus *ozaenae catarrhalis* quoque obtinet nomen. Quod malum cognoscitur habita ratione coryzae praegressae doloris pulsantis, obtusi, acuti, regionis alterutrius supraorbitalis, oedematis palpebrae, ruborisque oculi lateris affecti saepe visu orbati. Nisi pus hoc in morbo sibi viam amplam ad nares paret (82), terribilis scena expectanda. Enimvero pus, periosteo exeso, ossa ipsa emollire, distendere, erodere incipit, ac vel ablato, quod sinus frontales bipartit, sedimento, in antrum commune eos convertit (83), vel lamina sinus interna, utpote externa imbecillior, ad cerebrum protrusa soporem, stuporem, atque, ea disrupta, apoplexiam inducit (84), vel, carie superiorem in palpebram patente, hanc ipsam sanie rodente suffundit, vel demum aliam per orbitam erosam viam sibi parat, ac unum sub-

(82) Bartholinus l. c. Cent. III. Richter's *Anfangsgrunde d. Wundarzn.* 2. B. §. 457.

(83) Sandifort obs. anat. pathol. L. III. C. IX. p. 122.

(84) Richter obs. chir. Fasc. II.

inde cum naribus, et antro maxillari cavum gignit. Quandoque in ipso sinu frontali excrescentiae spongiosae pullulant. Quae si perpendantur, sponte apparet, ozaenam catarrhalem sinus frontalis, nisi pus sponte in nares depluat, nequaquam naturae committendam, ac sine temporis jactura ad *terebrationem loci affecti* deveniendum esse (85). Ne enim difficultates, quae operationem istam circumdare dicuntur (86), ab unico, quod vitam salvare potest, auxilio, absterreant (87). Quam caute in reliqua cura plane ad imperium chirurgiae pertinente, inprimis relate ad causticorum usum incedendum sit, propinquitas cerebri suggerit, et doctissimus vir (88) docet.

Ozaena catarrhalis antri maxillaris.

4. *Ozaena catarrhalis antri maxillaris* quoad originem, et curriculum vix ab illa sinuum frontalium differt. Concludimus ad morbum illum sat frequenter obvenientem: si coryza praegressa, minime vero resoluta sit: si signa generalia suppurationis locum obtineant. Si sensus do-

(85) Richter l. c. §. 469 sq.

(86) Langouth Pr. de sinus frontalis vulnere sine terebratione curando. Witt. 1748. Haller coll. disput. chir. Vol. I. N. 10.

(87) Beer *Repertorium* etc. 2. B. p. 74.

(88) Richter l. c. p. 463.

loris pulsantis, lancinantis, sub decubitu in partem affectam, et sub emunctione aucti accedat: si gena rubeat tumeatque, aut maxilla vel exterius, vel palati ad fornicem prominentiam sub digitis cedentem, fragoris non ubique expertem exhibeat: si capite in partem sanam converso, vel gena extus compressa, pus seu ichor brunnei, aut atri coloris, foetidusque destillet: maxime vero si fistula, vel caries ad malam, vel ad orbitam, retro aures (89), gingivam, alveolos, palatum existat, ac si dentes hoc loco vacillent, longiores videantur, aut cariem ostendant. A symptomatibus istiusmodi vix ea, quae ab *excrescentiis fungosis* (90), *polyposis* (91), ab *osteosteatomate* (92), saepe ozaenae sociis excitantur, differunt. Antrum maxillare inde ad enorme quandoque extenditur volumen, quod et ex simplici muci puriformis

(89) Poulain *Journ. de méd. T.* 36.

(90) Plainaud *uber e. schwammichtes Gewachs des sinus maxillaris.* v. Desault *auserl. chir. Wahrn. a. d. Fr.* 1. *Th. Frankf.* 1791. Richter l. c. Sylvi *Recueil des actes de la Soc. de santé de Lyon l'an VI.* p. 119.

(91) Ruyschii obs. med. chir. 77. Richter l. c. Boetcher l. c. p. 167. Sandifort mus. anat. Tab. XXX. sq.

(92) Gerwey *Beob. e. Osteosteatom's der Highmorshohle.* v. Rust's *Magaz. f. d. gesammte Heilk. Berlin* 1818. 3 *B.* 2. *Heft.*

collectione visum est (93). Patet hinc, antrum Highmori *hydropi acuto*, certe difficillime ab ozaena (a qua tamen ob absentiam abscessus toto coelo differt) distinguendo subjici. *Coryza chronica* antri Higmori potissime tunc *hydropi acuto* ejusdem cavitatis ansam porrigere videtur, dum ea coryzae narium jungitur: enim vero tunc membrana Schneideriana undique turgida ostium, per quod sinus maxillaris cum meatu medio narium communicat, facile occludit, subsequente inde siccitate cavitatis narium lateris affecti. Quocumque in casu materies puriformis, vel pus in antro maxillari detentum, nunc dente molari superiori tertio, quarto, aut et alio carioso (94) extracto, et sectis membranis, quae antrum investiunt, forsitan adhuc integris, nunc vel ad apophysin molarem (95), vel ipsas ad genas, vel palati ad fornicem (96), loco scilicet maxillae magis prominente inciso, educitur. Quo loco sinus maxillaris morbose cum oris cavo communicat, eo ne ciborum sub esu portio penetret, cavendum est. Si ulcus cum carie, vel carne fungosa nascatur, illud artis

(93) Buckele in *Museum der Heilkunde*. 3. *B*. p. 130. Ammann. ib. p. 433.

(94) Meibomii diss. de abscessibus internis. Dresd. 1718.

(95) Lamorier *mém. de l'Ac. de chir. de Paris. T. IV*.

(96) Richter l. c. §. 434.

chirurgicae auxilio curetur oportet (97). Injectionem sinus maxillaris per nares (98) vix suadet Richter (99).

§. LVIII.

OZAENA METASTATICA, SCORBUTICA, SCROPHULOSA.

Ozaena metastatica.

1. *Ozaena metastatica* egregie a Jourdain (100), et Bourdet (1) descripta naribus, et antro Highmori addicta est. Saepe sine praevia coryza oritur. Symptomata illis ozaenae catarrhalis similia sunt. Caussae inprimis in praeviis, iisque male solutis morbillis (2), variolis (3),

(97) Richter l. c. §. 426. Praeterea docte singulas, quae ad doctrinam istam spectant, Loder exposuit in Progr. paracenteseos sinus maxillaris historia. Jen. 1793.

(98) Jourdain *Mém. de l'Acad. de chirurgie de Paris. T. XII.* Edit. in 8. p. 47.

(99) L. c. p. 436.

(100) *Traité des dépôts dans le sinus maxillaire des fractures, et des caries de l'une et de l'autre mâchoire. Paris* 1760. v. Haller bibl. chir. Vol. II. p. 457.

(1) *Diss. sur les dépôts du sinus maxillaire. Paris* 1764.

(2) Wendt *Nachricht v. d. klin. Institut v. Erlang.*

(3) Devers in Dessault *Journ. de chir. Vol. 2. N.* 24. et in *Journ. de méd. T.* 91. p. 281.

et blennorrhoea urethrali (*) quaerenda. Urgente febre, ipsam periostei sinus maxillaris gangraenam cum aliis (**) conspeximus. Cura, uti in ozaena catarrhali. Praeterea hîc *cauteriis* ad brachia, *instaurationi blennorrhoeae*, nec non usui decocti *stipitum solani dulcamarae*, et radicum *smilacis chinae*, ac *arctii lappae* locus est.

Ozaena scorbutica.

2. Et *ozaena scorbutica* exclusive antro Highmori propria est. Nec mirum, corruptelam oris, et praecipue gingivarum cavitati maxillae communicari posse, quem tamen ex una ad alteram cavitatem transitum non nisi in aetate senili, utpote dentibus molaribus carente observavimus. Foetore hic obvio nullus major. Mors, superveniente quandoque gangraena (4), inevi-

(*) A. 1820 juvenem scrophulosum in infantia saepe coryzae obnoxium curavi, qui, post neglectam, maleque curatam blennorrhoeam urethralem, in deterrimam ozaenam narium incidit. Levamen attulerunt decoctum sarsaparillae, fonticuli ad brachia, aethiops antimonialis; sed sanatio fere perfecta applicatione candelarum unguento ophthalmico rubro obductarum, ac urethrae ad revocandum antiquum profluvium immissarum debetur.

(**) Reimar *Vorrede* ad Antrechaux *von d. Pest in Toulon.* p 73.

(4) Saviard *nouv. recueil d'obs. de chir.*

tabilis. Cura ex therapia scorbuti abstrahenda (5).

Ozena scrophulosa.

3. Diathesis scrophulosa caussis ozaenarum cavitatum, quotquot sunt, viam sternit; quin immo ozaenarum ex praevia coryza vix aliarum, quam earum, quae in scrophulosis locum obtinuerunt recordamur. *Ozaenam* autem simpliciter *scrophulosam* nullibi, nisi ad cavitatem narium, et quidem circa apicem nasi, conspeximus. Pars ista simul cum aliis, et saepe cum labio superiori tumet, rubet, et splendet, ac tuberculis, et ulcusculis, crustisque deciduis, iterumque recrudescentibus obsidetur. Pruritus sat raro percipitur. Nares saepe obturantur, inprimis decrescente, vel evanescente pro tempore affectione externa. Tunc et oculi non sine periculo fistulae lacrymalis pati solent. Malum, quod describimus, plerumque infantibus utriusque sexus inter quartum, et septimum annum commune est: tardius illud, nonnisi in feminis, inprimis haud rite menstruatis observavimus. Ibi saepe cum achoribus (6), et tinea capitis nexum habet. Interdum, inprimis si nares simul pruriant, vermes intestinales, quorum imperium

(5) P. III. Cap. de scorbuto.

(6) Eph. nat. cur. Dec. II. an. 10. obs. 43.

in nares neminem latet (7), praesto sunt. Generatim probe inquirendum, num praeter scrophulam nil syphilitici reconditum sit. Ozaena scrophulosa genuina raro carie stipatur, unde, multa adhibita patientia, saltem facilius, quam aliae hujus morbi species, sanatur. Requiritur ad hoc temperatura modica diu noctuque aequalis, aër siccus, et abstinentia a pertractatione nasi cum digitis. Inprimis spontaneus crustarum lapsus expectandus, ac naso prorsus nihil applicandum. Omnia enim hic irritant, excepto quandoque lactis cremore, et malvae decocto. E contrario revellere juvat, cui scopo inserviunt illinitio, vel applicatio *unguenti*, aut *emplastri tartari emetici* ad nucham, purgans ex *calomelide*, et *radice convolvuli jalappae*, maxime autem *cauteria* ad brachia. Simul diathesis scrophulosa congruo regimine, indicatisque pharmacis, quousque fieri licet, eradicanda. *Murias calcis*, et *aethiopis antimonialis* doses admodum *parvae* reliqua pharmaca antecellunt; superveniente enim ex parva, quae in aethiope antimoniali continetur, mercurii dose, ptyalismo, omnia in pejus ruunt; quod ex nexu cavitatis oris cum naribus facile intelligitur. Praeterea, quo

(7) Buchner diss. de pruriente naso frequente vermium indice. Hal. 1757.

junior aeger, eo magis illi usus internus decocti herbae *violae tricoloris* conducit.

§. LIX.

OZAENA ARTHRITICA, VENEREA, CARCINOMATICA, PLICOSA, ET LEPROSA.

Ozaena arthritica.

1. Coryza, quae in arthritico negligitur, interdum in *ozaenam* transit, quam *arthriticam* nuncupare nil impedit. Praeterea *herpetem* scroti incaute fugatum, se ad membranam pituitariam narium conjecisse vidimus. Pars affecta pruritu, rubedine, pustulis miliformibus ad labium superius propagatis cum foetore mulctabatur. Curabatur morbus fonticulis (8) ad crura, decocto solani dulcamarae, balneis sulphuricis; naribus aqua tepida cum lacte attrahebatur. Calculi in narium cavo generati (9) an originis arthriticae?

Ozaena venerea.

2. Deterrima syphilidis forma *ozaena* est

(8) Quanta sit *fonticulorum* in nonnullis ozaenae speciebus virtus, patet jam ex Sculteto in armament. chir obs. 57., et ex Eph. an. 3 obs. 214. *Setacea* non minorem habent efficaciam, teste Fabr. Hildano Cent. II. obs. 253.

(9) Gabr. Clauderi Coll. acad. T. III. p. 609.

venerea dicta; quem morbum praeter scriptores de lue speciatim explanarunt HUNDERTMARK (10), et MEYER (11). Frequens illius sedes cavitates narium proprie dictae; verum hinc inde sinus quoque frontales, et maxillares infestantur. Generatim ozaena, de qua agitur, lente admodum evolvitur. Aeger in primo morbi limine nil aliud, nisi naris alterutrius (rarius ambarum) obturationem percipit, quam aërem naribus impatienter vel attrahendo vel expellendo, vel latera nasi digito comprimendo vincere satagit. Sensim sensimque dolor nasi accedit. Quae singula symptomata horis pomeridianis augentur, remittunt mane. Sternutatio nonnullos pro tempore sublevat. Interea nasus nunc totus, nunc ad unum tantum latus volumine augetur, ac nares crustis duris variae figurae, saepe spiralibus replentur, sub quibus haud raro ulcuscula fundo lardaceo marginibus rubris elevatis instructa latent. Elapso anno uno alterove, praevio foetore ipsi aegro molesto, aridae caeterum nares guttas nonnullas ichoris brunnei, vel subnigri male olentis largiuntur. Destillatio ista frequentius post crustarum vel spontaneum, vel vi peractum secessum contingere solet. Jam

(10) Pr. de ozaena venerea. Lips. 1758.

(11) Commentatio de ozaena venerea casus singularis. Hamb. 1785.

vero aeger vehementer ab apparitione festucarum ossium e loco affecto secedentium terrefit. Conceditur inde aliquod levamen, at, repetito ossium secessu, septum eroditur, radix nasi concidit, pinnae hiant, ac foetor nunc adstantibus quoque intolerabilis ex horrendo antro quandoque sanguinis profluvium largiente manat. Rebus huc perductis, uvula, palatum, sinus maxillares, et frontales eroduntur, voce ingrata, stridula, nasali reddita, cibo, et potu per nares regurgitato, orbitis, oculisque in consensum tractis. Nares in totum cum ossibus palati, velo pendulo ab ozaena venerea exesas, atque ut unum cum antris maxillaribus specum adspectu horrendo formarent, consumtas in viro Bruchsaliae defuncto vidit J. P. Frank (12). Generatim caries primum ossa tenuia, e. c. conchas, os papyraceum, et dein tantum reliqua duriora aggreditur. De tot tantorumque malorum caussa, contagio scilicet syphilitico modo naribus immediate applicito, modo per ambages illis infenso, non est cur dicamus. Monemus solum, sine aegri hac in re confessione diagnosin arduam esse. Quamvis enim ozaena venerea notas gentilitias habeat, ut morbi lentum ingressum, cum praecipiti tamen cariei evolu-

(12) L. c. p. 112.

tione, foetorem narium, et maxime ichoris brunnei, vel subnigri ex illis destillationem; attamen haec (nisi ulcera aperte characterem syphiliticum exhibentia circa partem affectam, aut alia syphilitica symptomata simul obveniant) ad diagnosin instituendam non plane sufficere fatemur. Maximae inprimis difficultates premunt, si aliae caussae, e. c. coryza in homine, qui reconditum adhuc luis quondam perpessae, nec plane eradicatae germen secum fert, ozaenam excitant. Ad *prognosin* quod spectat, BOERHAAVIUS sapienter dixit: « Qui praeter id, quod artis potestas habet, promittere non vult, cavebit inania jactare, quando foedum, putrem, rancidum ichorem naribus emungi copiose videt » . . . . « Sed, omnia bona sedulo applicans, negligens nihil, varia tentans, semper interim de exitu sollicitus in prognosi prudens ostentores securus ridebit, dum interim miserescit aegri » (13). Ac sane partibus osseis a carie jam destructis, aliis mollibus inter se concretis (14), bona quidem medela reliquum corpus a lue liberare: ac morbi progressibus obstare saepe

(13) In praefat. Aphrodisiaci.

(14) Choanae in femina quondam syphilitica deficiebant ob atresiam palati mollis cum pariete postico faucium, v. OTTO *Seltene Beob. z. Anatomie, Physiol. u. Pathol. gehorig. Breslau* 1816

licebit, at immedicabilis tota vita manebit difformitas solo *naso artificiali* tollenda. Ozaenae venerae cura ex tractatu nostro *syphilidis* (15) palam fiet; interea meminisse juvabit, nullam luis formam plus temporis, et patientiae exposcere, quam ozaenam; unde aegrotantibus ad curam absolvendam non menses nonnulli, sed anni aliquot praefigendi. Curam ab usu interno *mercurii sublimati corrosivi*, nisi consuetae contraindicationes obstent, inchoamus. Injecto sic morbo freno, jam ad placidiorem methodum nos convertimus, *unguentum* scilicet *mercuriale* ad minimas doses, e. c. a scrupulo semis ad scrupulum unum de die, donec prodroma salivationis comparent, illiniendo; nocet enim hîc evidenter tumultuaria illa methodus, quam plurimi suadent, quamque in aliis luis formis non omnino rejicimus. Multi porro interest, ut ad *complicationes* luis cum diathesi scrophulosa, arthritica, carcinomatica respiciatur, quae scilicet diatheses ozaenae venerae saepius pabulum praebent, atque mercurii virtutem eludunt, nisi hoc pharmacum aliis, iisque congruis remediis, ac praecipue debito vitae regimini jungatur. Cura locali caute incedendum, ne partem affectam irritemus. Solutio *mercurii*

(15) P. IV.

sublimati decocto malvae juncta (16), additis in aegris valde sensilibus guttis nonnullis *laudani liquidi Sydenhamii*, naribusque semel bisve de die attracta, nobis plus quam auxilia reliqua praestitit. Quodsi inde irritatio sequeretur, ea illico *solutione acetatis plumbi* temperanda. Cariei *acidum phosphoricum* aqua, aut infuso foliorum *salviae* dilutum, naribusque admotum cum successu opposuimus.

Ozaena carcinomatica, plicosa et leprosa.

3. Ulcera cancerosa sicuti ad alia loca, ita ad cavitatem narium contingere queunt (*ozaena carcinomatica*). Evolvitur morbus utplurimum ex nodulo duro apicem nasi occupante (*scirrho*). Alias praeceditur a pruritu, et a papula rubra nasi, quae tandem in ulcus convertitur cancerosum. Pars affecta evidenter intumescit, ac foedum largitur ichorem. Quod horrendum malum nullibi frequentius, rapidiusque procedens, quam in stirpe plicosa conspeximus. Praeter illud exstat certissime *ozaena* mere *plicosa*. Orditur hic morbus a narium siccitate, angustia, et quandoque anosmia. Accedit nasi tumor, quo crescente, alae nasi ita a se invicem secedunt, ut antra narium duplo majora

(16) E. c. granum unum sublimati in uncia una aquae destillatae ad uncias sex decocti malvae.

evadant. Haud raro nasus, si dicere liceat, in se ipsum retrahitur. Membrana schneideriana plurimis obsidetur ulcusculis in crustas atras desinentibus. Ea erosa, consumuntur cartilagines praesertim septi, cute faciei vicina simul livida facta. Glandulae submaxillares saepe tument, aures tinniunt, caput dolet, ne de reliquis diatheseos plicosae symptomatibus (17) loquamur. Ozaena plicosa provecta adspectum carcinomaticum induit. Cavendum vero, ne ulcus narium syphiliticum fortuito in individuo plicoso, ut saepe contingit, obvium cum mera ozaena plicosa confundamus. Hanc autem si prope perpendas, quantam cum *ozaena leprosa* invenies similitudinem! Constat enim, nares in lepra exsiccari (18), angustari (19), excoriari (20), olfactum imminui (21), nasum ab-

(17) P. II. C. XXXVI. §. CXLIV.

(18) « Nares desiccantur » (Haly Abas. Theoric. L. VIII. C. 15. de elephantia).

(19) « Et apparet in naso, et fortasse fit opilatio in naso, et privatio olfactus (Avicenna Lib. Can. IV. Fen III. C. 2. de signis «) Angustatio narium unde (aegri) videntur loqui cum naso (Theodoricus in chirurgia. C. 55. de lepra).

(20) « Item cognoscuntur (leprosi) ex vulnere (ulcere) existente in naribus » (Arnold Bachuone s. de Villa Nova op. de signis leprosorum).

(21) Hensler *v. abendland. Aussatze* etc. p. 137.

normem fieri (22), et faciem livescere (23). In *ozaena carcinomatica* radices *smilacis sarsaparillae* multum praestitisse feruntur (24). Quoad *ozaenam plicosam*, *et leprosam*, ad curam generalem plicae, et leprae remittere lectores cogimur.

(22) « Nares eis (leprosis) gracilantur, aut maxime ingrossantur, et difficile emittunt flatum per nares » (LANFRANCUS in arte complet. chir. C. 7. de lepra et indiciis leprosis).

(23) « Signa (leprae) infallibilia sunt . . . . dilatatio narium exterius, et coarctatio interius cum difficultate anhelitus, et quasi si cum naribus loqueretur, et *color faciei lividus*». (GORDONIUS in Lib. med. P. I. C. 22. de lepra).

(24) *Abh. f pr. Aerzte.* 1. *T.* 2. *H.* p. 141.

Caput XIII.

DE EPISTAXI.

§. LX.

DEFINITIO. LITERATURA. ANGIOLOGIA NARIUM.

Definitio.

1. Cruoris ex vasis nasi internis effusio *epistaxis* (25) vocatur.

Literatura.

2. Coschwitz (26), Sebiz (27), Luder (28), Schenk (29), Vogler (30), Ubbenius (31),

(25) *Synonyma.* Rhinorrhagia sanguinea a gr. ῥὶν, nasus, Haemorrhagia. (Veteres enim, quin locum designarent, haemorrhagiae sub nomine illam, quae ex naribus contingit, intelligebant). Gall. *Hémorrhagie, ou saignement du nez.* Germ *Nasenbluten.* Angl. *Bleeding, or haemorrhage from the nose.* Pol. *Krwotok z nosa.*

(26) Diss. de haemorrhagia narium Basil 1616.

(27) Diss. de haemorrhagia narium. Argent 1649.

(28) Diss. de haemorrhagia narium. Altd. 1663.

(29) Diss de haemorrhagia narium Jen. 1668.

(30) Diss. de haemorrhagia narium. Helmst 1673.

(31) Diss. de haemorrhagia narium. Lugd. Bat. 1676.

Wedel (32), Sartorius (33), Lombard (34), Waldschmid (35), Eysel (36), Albert (37), Haen (38), Goebel (39), Jantke (40), Proust (41), Boehmer (42), Pluskey (43), Acrel (44), Eltz (45), Kletten (46) opuscula quidem non spernenda de epistaxi publici juris reddiderunt; at uni Ernesto Onofrio (47), auctori vix noto

(32) Diss. aeger haemorrhagia narium laborans. Jen. 1679.; et Diss. de haemorrhagia narium. Jen. 1718.

(33) Diss. de admiranda narium haemorrhagia nuper observata Altd. 1682.

(34) Diss. de haemorrhagia narium. Marb. 1686.

(35) Diss. de haemorrhagia narium. Marb. 1686.

(36) Diss. de haemorrhagia narium. Erf. 1687.

(37) Diss. veram pathol. haemorrhagiae narium sistens. Hal. 1704.

(38) Diss. de haemorrhagia narium. Argent. 1711.

(39) Diss. de haemorrhagia in genere, et speciatim narium. Ultraj. 1717.

(40) Diss. manductio ad theoriam, et praxin de haemorrhagia narium. Altd. 1751.

(41) Diss. de haemorrhagia narium in senibus. Hal. 1752.

(42) Diss. de sanguinis profluvio e naribus, eo, quod in senibus observatur. Hal. 1774.

(43) Diss. de haemorrhagia narium. Vien. 1777.

(44) Diss. de epistaxi Upsal. 1797. v. Rudolphi *Schwedische Annalen. 1. Heft.* p. 195.

(45) Diss. de haemorrhagia narium. Wittemb. 1798.

(46) Pr. de haemorrhagia narium in morbis acutis critica, et salutari. Witt. 1809.

(47) De narium haemorrhagia commentarius. 1779.

(48), absoluta de hoc morbo monographia debetur. Quem auctorem Pater meus in egregio suo capite *de epistaxi* (49), cui vix quidpiam addere licet, secutus est.

Angiologia narium.

3. Quemadmodum ONOFRIUS in doctrina epistaxeos ob id, quod in rebus anatomicis admodum versatus erat, excelluerat; sic et nos in limine hujus capitis suademus, ut angiologia, quatenus huc spectat, ad memoriam revocetur (50).

(48) Sic eruditissimus PLOUCQUET ONOFRIUM silentio praeteriit; v. Repertorium med. pr. et chir. Art. haemorrhagia narium.

(49) Epitome de cur. hom. morbis. Vol. V. P. II. Cfr. ARCIMOWICZ Diss. de epistaxi. Viln. 1819.

(50) « Venarum narium historia pene destituimur, dicebat suo tempore HALLERUS » (Elem. physiol. T. V. p. 150.). Ab illis annis egregie supplevit I. G. WALTER in epistola anatomica de venis oculi. Berol. 1778. « Copiosis admodum, ait, nec multum anteriore superficie custoditis, posterius vero cum ossibus, atque cum cartilaginibus fortiter connexis vasis irrigantur (narium antra), quae originem habent ex *spheno-palatina* arteria cum anteriore, tum posteriore, ex *palatina*, ex *infraorbitali*, ex *dentali* superiore, et posteriore, et quod practicorum magis attentionem meretur, ex *arteria ethmoidali* cum anteriore, tum posteriore; quae vero in venas correspondentes deplentur, et quidem per venas *spheno-palatinas*, quae conducunt sanguinem

§. LXI.

SYMPTOMATA.

Symptomata prodroma.

1. Epistaxis haud raro nullo praevio symptomate contingit; in multis tamen profluvium istud anuunciatur a vertigine, somnolentia, stupore, pavore sub somno quasi e spectris rubris visis, iisque terribilibus; a rubore, caloreque vel genae, vel auris unius, a dolore capitis, splendore, caligine, lacrymatione oculorum, ab aurium tinnitu, susurru, surditate: ab arteriarum ad tempora, et collum intensiore pulsatione: a plenitudinis, tensionis, siccitatis, caloris, pruritus, titillationis ad nares sensatione: a pulsu pleno, undoso, bis digitum feriente, seu di-

in unum ex ramis profundis *jugularis externae*, et per venas *ethmoidales* anteriorem, et posteriorem, *nasalemque*, quarum sanguis in truncum venae *ophthalmicae*, et ex hoc in sinum cavernosum cerebri ducitur » l. c. Atque hic supervacaneum esse censemus animadvertere, *arterias* narium ex *carotide* cum externa, tum interna oriri; *venasque* susceptum ex istis cruorem partim *externis jugularibus*, partim vero per conspicuos cerebri sinus *internis* advehere, ex quibus in *subclavias* venas utroque colli ex latere confluit.

croto, quandoque in uno tantum brachio *caprizante*: ab alvo, et urina parca, cute sicca: a praecordiis intentis, neque dolentibus: a ventris palpitatione, et ab anxietatibus repentinis.

Symptomata constitutiva.

2. Sanguis e naribus nunc guttatim, nunc placido satis rivulo, utroque in casu per unum plerumque narium foramen stillat. Nunc vero is torrentis instar, non solum per utrumque nasi ostium, sed aliquando per oris antrum praecipitat. Quanta copia id fieri possit, ex observationibus, a nostra experientia pluries confirmatis, Amati Lusitani (51), Rhodii (52), Fabricii Hildani (53), Bartholini (54), Foresti (*), Schenkii (55), Blankardii (56), Bucholozii (57), aliorumque (58) elucet. Quoad

(51) Cent. II. Cur. 100. (a libris 20 ad 22.).

(52) Cent. I. obs. 90. (librarum 18 spatio 36 horarum).

(53) Cent. I. obs. 16., II. obs. 15. seq., III. obs. 2. 11., V. obs. 72, VI. obs. 77.

(54) Anatom. renov. L. II. C. 6. (librae 48.).

(*) L XIII. obs. 10, 14. (12 librarum).

(55) L. I. obs. 188. 360. L. II. obs. 78.

(56) Collect. med. phys. Cent. VII. N. 27.

(57) Tode *med. chir. Bemerk.* 2. *B.* p. 84.

(58) Act. erud. Lips. 1688. p. 205. (75 librarum intra decem dies). Nov. act. nat. cur. Vol. VII. obs. 22. Eph. nat. cur. Dec. I. an. 1. obs. 24. an. 2. obs. 223, Dec. II. an. 2. obs. 154. (vena externa ad nasum aperta) an. 19. obs. 147. Dec. III. an. 2. obs. 132. (per angulos oculorum simul) an. 9, 10. obs. 186.

qualitatem, excepta consistentia minori, majorive, sanguinem per epistaxin largitum semper normalem invenimus. Alii eum frigidiusculum invenerunt (59). Non raro sanguis longum, rubrumque in polypum, qui ex naso super labia pendet, densatur; quo expulso, uberior mox unda sequitur.

§. LXII.

CAUSSAE.

Caussae praedisponentes.

1. Ad epistaxin *praedisponunt* pueritia (60), inprimis ea, quae alacri ingenii, et corporis textura minus firma, sed sensibili, et florida instruitur: porro sexus masculinus ante puber-

(59) Clauderus in Eph. nat. cur. Dec. II. an. 4. obs. 139. (in femina scorbutica). Pater meus in se ipso, dum an. 1771 Rastadii typho laboraret, sub epistaxi sanguinem fere frigidum fuisse expertus est.

(60) Habentur tamen quaedam epistaxeos et in *teneris infantibus* exempla. Sic Wedelius illam in pusione 13 hebdomadum (*Abhandl. d. Akad. d. N. F.* 15. *B Wahrnehm.* 79.) atque Pohlius in neonatis observavit. (J. P. Frank Delectus opusc. med. Vol. VIII. p. 291.). Tempore, quo scribo, infantem ubera adhuc sugentem, quique eruptionem dentium caninorum patitur cum gravi epistaxi coram oculis habeo.

tatis epocham (61), vitium haereditarium (62), scrophula, ignota annua constitutio (63), tempus vernale, inprimis si temperatura justo calidior rapide hyemem rigidam sequatur (64).

Caussae excitantes.

2. Epistaxin *excitant* quae naribus vim inferunt, contusio, percussio, vulnus, avulsio polyporum (65), et vibrissarum (66), ozaena

(61) Serius enim epistaxis frequentior in feminis, utpote ea saepe menstruorum vices agit. Cfr. Nicolai *Patholog.* 2. *B.* p. 364.

(62) Fordyce de viro quotidianae epistaxi obnoxio narrat, cujus proles simili pacto aegrotabat, filiola inde defuncta. (*Abh. f. pr. Aerzte.* 2. *B.* p. 477.). Spangenberg familiam novit, cujus singula sexus feminei individua narium haemorrhagiae subjiciebantur, nequaquam autem mares. (*Ueb. d. Blutflusse in med. Hinsicht. Braunchsw.* 1805. p. 196.). Simile exemplum in familia lithuanica, in qua icterus simul viget, mihi obvenit.

(63) Morgagni inquit: «Reperi, anno 1200 interitum hominum ingentem fuisse ex fluxu sanguinis e naribus spatio 24 horarum in Etruria, et Romandiola, aliisque in locis». De sed et causs. morb. Epist. XIV. N. 25.). Verisimiliter epistaxis ista febris cujusdam pestilentialis fuit symptoma.

(64) Vilnae scribo.

(65) Vid. Heister Inst. chir. P. II. sect. 2. C. 71. N. 10. Epistaxin lethalem post operationem polypi narium a chirurgo Sartori in nosocomio Vindobonensi absolutam vidi.

(66) Venetus tonsor, cum pilos de naribus resecaret, tantam

(67), ossium nasalium, et cranii fractura, vel illius circa sinum falciformem depressio (68); acria, pulvis herbae nicotianae tabaci rebus suspectis irritantibus commixtus, fumi, vapores stimulantes naribus attracti, insecta, et vermes (69), inprimis hirudo (70) iisdem advecta,

imperita manu haemorrhagiam excitavit, ut miser periret (HALLER Elem. physiol L. II. p. 224. L. V. p. 4. A vibrissis vi evulsis non raro insignem haemorrhagiam se observasse refert BIERLING (Thesaur. theor. pract. p. 34.).

(67) Cap. XII. §. LIX.

(68) « Non semper a capitis concussionibus oritur narium haemorrhagia. Hoc pendet a natura locorum, in quibus vulnera, aut fracturae reperiuntur. Sic, cum in vertice, in sincipite, aut in fronte os laesum, intropressum est, vel sursum, vel ad latera ossium bregmatis sanguis per nares evacuabitur; quod ex sinus longitudinalis compressione repetit, qui sinus recipit venas narium internas ». ONOFRIO l. c. p. 43. 44.

(69) Eph. N. C. an. 2. obs. 147, an. 1. obs. 99. SCHNEIDER de osse cribroso. p. 440. BARTHOL. Cent. II. Ep. 74. TULPIUS L. IV. C. 1. P. BORELLUS. Cent. 3. hist 45. HALLERUS Lib. I. de morbis internis. C. 52. FABR. HILDANUS Cent. I. obs. 8. et Cent. V. obs. 1. SCHENK L. I. obs. med. MARC. DONATUS L. IV. de historia med. mirabili.

(70) GALENUS (Op. L. IV. de locis affectis. C. 5.). provocat ad historiam juvenis, « in quo ad narium foramen in eo meatu, ubi nasus ad oris regionem perforatus est, *hirudinem* latentem conspexit. »

sternutatio (71), collare, et vestes arctiores, tumores colli, suspiria longa, diuturna vociferatio, oratio, clamor, fletus, risus, cantus, tubarum inflatio, cursus velox, nisus quivis, tussis (72), tubercula pulmonum, vitia cordis, aortae, venarum jugularium, et subclaviarum, obstructio, et inflammatio viscerum abdominalium, maxime lienis, et hepatis, ventriculus, et intestina a cibis, et flatibus repleta, ascites, uterus gravidus, imminens menstruorum periodus, illorum, haemorrhoidumque suppressio, potus liquorum fermentatorum, allium (73), pharmaca calefacientia (74), abusus cinchonae (75), solis radii ardentes (76) in caput nudum, aut pileis metallicis obtectum agentes, ignis vicini actio in faciem, refrigerium (77), electri-

(71) Morgagni op. c. Epist. XIV. 26 27 28.

(72) Cfr. Cap. de tussi convulsiva. P. II.

(73) Eph. nat. cur Dec. III. an. 7. et 8. obs. 103.

(74) Non immerito Vogelius methodum Brunonis hic accusat (*Handb. d. pr. Arzneywiss.* 5. *Th.* p. 31.).

(75) Gesner's *Entdeck. in d. Arzneywiss.* 1. *B.* p. 75.

(76) Sauvages inquit: « Novi adolescentem, qui aestate ob *insolationem* haemorrhagia (narium) correptus demisit se in flumen, atque sic haemorrhagiam illico sanavit (Nos. method. T. II. p. 286.).

(77) Helwig obs. med. N. 26. A refrigerio inprimis capitis, aestuante corpore, suscepto epistaxin pluries vidimus, nequaquam vero a diuturna unius frigoris actione.

citas galvanica (78), odores pomi (79), rosae (80), pulsatio campanarum (81), animi pathemata, ut verecundia, terror (82); ira (83), vigiliae, et studia protracta, imaginationis vis (84): contagia, potissimum illud typhi (85), morbillorum (86), et variolarum (87), saburrae primarum viarum, vermes (88), bilis (89), et diathesis scorbutica.

(78) Osthoff in Horn's *Archiv.* 3. *B.* p. 266.

(79) Bruyerinus de re cibaria. L. I. C. 24.

(80) Rhodius Cent. III. obs. 99.

(81) Blankardus collect. med. phys. Cent. VI. obs. 74.

(82) Eph. nat. cur. Dec. II. an. VI App. p 35. Pater meus cum anno 1768 dilectissimam uxorem in agone haerentem ab amicis coactus dereliquisset, postea vero mox campanam mortis illius nuntium pulsari audisset, sub summo terrore sanguinis per nares, et ex oris cavo profluvium horrendum expertus est.

(83) P. II. LXXXVI. sect. 1. C. XX. §.

(84) Ex adspectu capitis vitulini (v. Rhodius Cent. I. obs. 89.), ranae (Paullini obs. med. phys. 28.). Inter discipulos Patris mei Vindobonae unus erat admodum hypochondriacus, qui se omnes, de quibus in praelectionibus quaestio erat, morbos possidere existimavit. Ea die, ubi doctrina de epistaxi tradebatur, sanguis ita e naribus illi fluere incepit, ut aulam derelinquere coactus fuerit.

(85) P. I. XLIX C. IV. §. 3.

(86) P. I. LVII. C. XII. §. 4.

(87) Ib. C. XIV. §. LXV. 2.

(88) Communis in Lithuania epistaxeos caussa.

(89) Stoll Rat. med. P. III. p. 211.

Caussa proxima.

3. Num *arteriae*, num *venae* cruorem in epistaxi fundant, disceptatum est (90). Videtur pro re nata unum, et alterum contingere. Sic caussae traumaticae cum arteriis, tum venis infensae sunt. Potus liquorum fermentatorum, insolatio, cursus velox, aliaque impetum sanguinis excitantia epistaxin *arteriosam* gignere videntur. Enim vero «narium *arteriis* proprium est, ut facillime inter omnes corporis humani arteriolas aperiantur, et sanguinem dimittant, et paullo post abque vitii vestigio conferveant. Quonam ex trunco arterioso veniat is sanguis, quem nares amittunt, non certus dixerim; ex supremis, et plerumque anterioribus eum descendere probabile fit, adeoque ex arteriae ophthalmicae ramis, et potissimum ex *ethmoidea* anteriore» (91). In alia hujus operis parte (*) palam fiet, ad profluvium arteriosum excitandum nequaquam requiri, ut vas sancietur, demonstrabiturque, haemorrhagias arteriosas saepe nonnisi *secretionis morbosae arteriae*, vel *inflammationis, inprimis rheumaticae*, et *arthriticae*, vel *spasmo* correptae sistere effectum,

(90) Cfr. Reil *Fieberlehre*. 3. *B*. 3. *K*. §. 30. p. 66.

(91) Halleri Elem. physiol. T. I. p. 149, 150.

(*) Cap. de haemorrhagiis.

quae memorabilis doctrina HALLERO (92), et magna ex parte J. P. FRANK (93) debetur. Epistaxeos originem *venosam* admittimus, dum ipsa vel ex vitio haemorrhoidali et scorbutico, vel ex obstaculis reditum cruoris e capite impedientibus pullulat. Quo pacto id contingat, meridiana luce clarius demonstravit ONOFRIO (94), cujus theoriam sequentibus verbis clarissime exposuit J. P. FRANK (95). « Thoracis certe cava a pulmonibus, quos continent, perfecte replentur. Hujus visceris lobus superior uterque claviculae, per cujus inferiora *subclavia* decurrit, respondet, illique aptatur. Quotiescumque hinc diaphragmatis descensus ab unius hypochondrii tumore impeditur, nec pulmo per aërem susceptum dilatari hic potest, oportet, ut portio hujus visceris superior tunc suppleat, magisque expansa in plenis inspirationibus alternatim in memoratam subclaviam insurgat, eamque nunc comprimat, nunc iterum relaxet. Sed cum *jugulares externae*, *internae* non minus venae, quam *axillares*, quarum radices sunt

(92) « Ex naribus, nequidem conspicuo poro, arteria aperitur, et unice cruor absque vulnere exsudat ». (l. c. p. 223.).

(93) L. c. p. 132.

(94) L. c. §. 30. p. 38, 39.

(95) L. c. p. 133.

brachiorum, et *scapularum venae* in *subclavias* exonerari compertum sit; sequitur, ut in illis, redeunte ad istas compressione, sanguis remoram patiatur, et affluenti ex arteriis contiguis cruori resistat. Hinc brachii lateris affecti arteria, si compressio sublaviae eo tempore contingit, quo haec ipsa est in systole, subsaltat, ac venae jugularis rami per genam, nasique cavum hujus lateris dispersi turgent, rubet illa, caletque; in hoc vero pruritus, tensio, ac repetita frequentius, et in horas diesque hac venarum resistentia, sanguis correspondente (96) e nasi foramine stillat, ruitque sincerus. Eadem hinc inde succedunt, ubi ex pure, vel ex aquis thoracis in cavo collectis, vel ex quavis majore

(96) Ait quidem Aretaeus (De causs. et sign. acutor. morb. L. II. C. 2.): « In febribus a liene, et jecinore per narem illam sanguis erumpit, quae ex regione patienti visceri opponitur ». At contrarium plerumque vidimus. « Narium nempe haemorrhagia, ait Onofrio (l. c.), oritur frequenter a pertinaci, et magna *lienis obstructione*, in qua utplurimum sanguis e *sinistra nare* egreditur, nisi hepar quoque obstructione insigni afficiatur. Ubicumque in obstructo liene sinistra naris sanguinem fundit, sinistri brachii arteria pulsationes habet *dicrotas*, nempe duo parvi, et remissiores ictus, tertio magno, et vehementi, atque undoso excipiuntur. Ab *hepate* nimis distracto, aut inflammatione correpto *dextrae* naris haemorrhagia frequenter accidit ».

obstructione in abdomine pulmo ex uno modo latere dilatari *per vices*, aut *interrupte* impeditur. Compressio subclaviae magis *constans*, ac longior, vel in brachio ex latere affecto arteria, pulsationes vibrantes, vel certum hoc in artu torporem, vel ejusdem, aut externi thoracis oedema inducit ». Et *vasa* lymphatica, earumque glandulas in epistaxi excitanda sibi partem vindicare, non dubitamus. Creberrimae saltem haemorrhagiae narium in scrophulosis obveniunt, quod ex vi, quam glandulae tumidae in propinquas venas exercent, intelligitur. Nullibi compressio hujus generis magis ad epistaxin provocandam contribuit, quam in hominibus, quorum pulmones tuberculis repleti sunt, cujus phaenomeni explicationem jam alibi tradidimus (97). *Rhachitis*, inprimis si vertebras cervicales deformaverit, officium venarum vertebralium perturbando, congestioni cruoris in encephalo anteriora versus ibi viam quaerentis ansam porrigit. Et cerebri, et nervorum in vasa sanguinea nasi imperium ab iis, qui perpendunt, quid animi pathemata, quid studia, quid imaginatio in epistaxi excitanda valeant, neutiquam in dubium vocabitur.

(97) P. II. C. II. §. X. 9.

§. LXIII.

DIAGNOSIS.

Generatim.

1. Nec omnis cruor, qui e naribus manat, epistaxin constituit, nec ad epistaxin constituendam, ut cruor e naribus manet, requiritur. Quandoque enim sanguis e pulmone, aut ex ventriculo scaturiens per narium ostia, et haud raro sanguis ex vasis narium pullulans per choanas ad os, vel ad ventriculum (98) descendit.

Divisio.

2. Divisione generali haemorrhagiarum in *activas* et *passivas* haud contenti (99) epistaxin alio plane modo dividimus; scilicet in *traumaticam*, *consensualem*, *inflammatoriam*, *rheumaticam*, *periodicam*, *scorbuticam*, et *nerveam*.

Epistaxis traumatica.

3. *Epistaxis traumatica* a violentiis externis, a rebus nares mechanice, et chemice laedentibus ortum ducit. Sciendum, dari homines,

(98) Exemplum lypothimiae ex sanguine a naribus sub somno in ventriculum descendente refert Stack (*Abh. f. pr. Aerzte.* 9. *B.* p. 34).

(99) Cap. de haemorrhagiis.

que adeo ad epistaxin praedispositi sunt, ut sub minimo licet narium attactu sanguis inde prorumpat.

Epistaxis consensualis.

4. *Epistaxis consensualis* cognoscitur, si probe inquiramus, num in aegro haemorrhagiam narium patiente nullum cerebri, colli, pectoris, abdominis, et pelvis vitium, ex quo haemorrhagia illa repeti potest (100), reconditum lateat; vitia enim hujuscemodi necdum clare evoluta a medico totam attentionem narium haemorrhagiae, utpote quae maxime in sensus cadit, consecrante, facile praetervidentur. Cum symptomata, quorum ope morbi viscerum reconditi dignoscuntur, hic recensere neque locus sit, neque ordo rerum permittat, meminisse sufficiat, medicum in arduo hoc diagnoscos opere nil securius ducere, quam *simultaneus respectus aetatis aegri*, *conditionis pulsuum*, *naris sanguinem manantis*, et *morborum quondam perpessorum*. Quoad *aetatem*, constat, epistaxin *consensualem* maxime urgere in *infantibus* ex vitiis cerebri, lienis, nec non ex vermibus, in *juvenibus* ex tuberculis pulmonum, in *viris*, *feminisque* intra 40, et 50 annum constitutis, ex vitiis cordis, et

(100) §. LXII. N. 2.

aortae, atque in *senibus* instar infantum ex encephalo. *Pulsus* in epistaxi e vitio cerebri saepe *lentus*, e vitio pulmonis utplurimum *frequens*, e vitio viscerum abdominalium quammaxime *dicrotus*. Manare solet sanguis in cerebri vitiis ex utrisque naribus indistincte, et plerumque simul: in vitiis pulmonum ex utraque nare, at alternatim, et saepius ex nare sinistra, utpote pulmoni prae alio saepius a tuberculis obsesso respondente: ex eadem nare sat constanter in morbis cordis, et lienis: ex dextra in affectionibus hepatis. Inter *morbos praegressos* maxime cephalaeae, apoplexiae, catarrhi, haemoptoseos, febris intermittentis, et icteri ratio habenda est.

Epistaxis inflammatoria.

5. *Epistaxis inflammatoria* sub febrium inflammatoriarum, rheumaticarum, et exanthematum benignorum curriculo: porro in juvenibus floridis, laute nutritis, item in viris haemorrhoidibus alias obnoxiis, in virginibus, et feminis menstruis orbatis, caeterumque non exhaustis quammaxime tempore vernali contingere solet. Cruore etiam largo flumine fluente, non solum reliqua symptomata, si quae adsint, non augentur, sed immo evanescunt.

Epistaxis rheumatica.

6. *Epistaxis rheumatica* plerumque ut cephalaeae, et coryzae socia obvenit. Observatur constitutione annua morbis rheumaticis generatim favente, inprimis a capitis refrigerio. Non aliena ea est a complicatione *arthritica*.

Epistaxis gastrica.

7. *Epistaxis gastrica* in febribus gastricis, et in exanthematis cum complicatione biliosa, aut verminosa occurrit. Utplurimum paucae hic cruoris guttae e naribus prurientibus stillant, et quidem vix cum levamine.

Epistaxis periodica.

8. *Epistaxis periodica* bifaria; est enim ea nunc febris intermittentis symptoma, nunc morbus absque omni febre periodice recurrens. Ibi epistaxis febris intermittentis, vel *evidentis* (1), vel *larvatae* (2) sistit symptoma. In *evidenti* plerumque stadii caloris comes fieri solet (3). Visa tamen est et sub illo frigoris (4). *Febris intermittens larvata epistaxica*, immerito in dubium vocata (5) saepe quid scor-

(1) P. I. Vol. I. C. II. §. 22.
(2) Ib. §. XXIV. 2.
(3) Ib. §. XXII. 3.
(4) Acrel l. c.
(5) Spangenberg l. c. p. 221.

butici exhibet (6). *Epistaxis* simpliciter *periodica* quandoque per plures annos viget (7) plerumque menstruorum nuntia, aut comes est (8), vel vices agit (*), et vix pro peculiari morbi specie haberi debet (9).

Epistaxis scorbutica.

9. *Epistaxis scorbutica* inter omnes maxima. Diagnosis illius eo difficilior, cum haemorrhagia narium saepe primum se se manifestan-

(6) Burserius Inst. §. 176. Cfr. Casimir Medicus *v. deriod. Krankheiten*, et Nicolai l. c. T. 6. p. 363.

(7) Caesnyk epistaxin in homine 38 annorum observa vt, qui a *sedecim jam annis* singulis mensibus, praevia lassitudine, per nares mensuram sanguinis integram, vel etiam duas amisit. Mater hujus viri simili narium haemorrhagia laboraverat a 25 ad 45. annum aetatis, licet menstrua eidem recte fluerent. (*Journ. de méd. T.* 22. *l' année* 1765. p. 49.).

(8) Exempla innumerabilia mihi nota sunt feminarum diem unum alterumve ante tempus menstruationis, vel sub ipso illius curriculo epistaxi obnoxiarum.

(*) Gackenholz diss. aegra haemorrhagia narium ex suppressione mensium laborans. Helmst. 1716. Niezky Diss. de haemorrhagiae narium ac gingivarum salubritate loco fluxus menstrui casu quodam comprobata. Helmst. 1722. Certe nulla menischesis species epistaxi communior.

(9) Plurima epistaxeos periodicae, praesertim in senibus, exempla mihi obveneruut, at morbus ex consensu cordis, et hepatis oriebatur.

tis scorbuti signum sit (*). Interea vix bis terve libris, et ultra cruoris amissis, jam maculae, seu ecchymomata ad extremitates plerumque inferiores comparent, morbique indolem patefaciunt. Quamobrem, ne unquam in gravi epistaxi harum partium autopsia negligatur, commendamus. Plurima de eodem argumento in tractatu de *scorbuto*, et de *morbo haemorrhagico maculoso* Werlhoffii (10) palam fient.

Epistaxis nervosa.

10. *Epistaxis nervea* in febribus, et exanthematibus indolis typhoideae commune sistit symptoma (11). Socias ea agnoscere solet et aliarum partium haemorrhagias, quas tamen plerumque jactura sanguinis superat. Praeterea ex nervorum in vasa sanguinea imperio narium haemorrhagiam nasci posse, vis animi pathematum, imaginationis in epistaxi excitanda demonstrat.

(*) Duae in epitome Patris mei (l. c. p. 156. sq.) enarratae hujus generis morbi historiae lectu dignae sunt.

(10) Cap. Proprio.

(11) P. I. C. IV. §. XXXIX. 1. §. XLIII. 4. §. XLVI. 1. §. XLIX. 3.

§. LXIV.

PROGNOSIS.

Generatim.

1. Haemorrhagia narium pro varia indole morborum, quorum *symptoma* sistit, pro vario tempore, quo in conspectum venit, ac pro varia profluvii copia, variam prorsus habet significationem. Haud secus, dum ut *morbus per se* obvenit.

Epistaxis ut symptoma in acutis.

2. In *morbis acutis* sanguinis e naribus eruptio pro *bona* habetur, si post coctionis signa oritur (12): si larga est, et aliquandiu continuat (13): si absque majori debilitate contingit: si morbi formae, aegri anteactae vitae, ac victui, et loco affecto consentit. *Critica* dicitur, si omnem morbum tollit. Contraria *mala*, inprimis *stillae cruoris* timendae; praesagiunt enim, si simul exiguae sunt, fatum instans, aut saltem morbi diuturnitatem. Generatim epistaxis in febribus typhoideis complicatione inflammatoria

(12) Prosper Alpin. de praesagienda vita et morte. L. VI. 2. p. 439.

(13) Hipp. Epid. I. sect. 2 p. 662.

expertibus, et in exanthematibus malignis, potissimum in morbillis (14) timenda. Enimvero exempla epistaxeos lethalis haud desiderantur (15).

Epistaxis morbus per se.

3. E contrario epistaxis *morbus per se*, potissimum si indolis inflammatoriae, plerumque *salutaris est.* Hinc non mirum, illius suppressionem tot tantisque ansam porrigere malis (16). Interea ne epistaxeos salubritatem, praesertim in aetate juvenili, indistincte jactemus (17)! Quamvis enim cruor e naribus puerorum modice manans congestionibus, et noxis, quot quot inde proficiscuntur, mirifice prospiciat; attamen ex altera parte constat, quod ii, qui aequo frequentius, et ex caussis exiguis e naso cruorem profundunt, facillime in epilepsiam, et pneumonorrhagiam incidant (18). Epistaxin in

(14) P. I. C. XII.

(15) Bausch de lap. haematite. Proem. p. 5. Fabr. Hild Cent. VI. obs. 77. Helwig obs. 26. Hagendorn Cent. I. obs. 60. Schenk L. I. obs. 368.

(16) P. I. C. VII. §. LXX. 1. P. II. C. I. §. IX. 2. C III. § XV. 2. C. XXV. §. CVIII. 2. et P. II. cap. de epilepsia.

(17) Kam diss. de haemorrhagiis narium in junioribus nimiae noxis. Argent. 1745.

(18) J. P. Frank Epit. l. c. p. 188. Vogel l. c. p. 33.

senibus apoplexiam praesagire, cum aliis monuimus (19). Interea latente, vitio cordis, vel alio circuitus sanguinis obstaculo, epistaxis, dummodo larga, levamen pro tempore saltem affert (20). Pro tempore, inquam, nam ocyus serius, saepe repetito profluvio isto, cachexia, et mors expectanda (21). Repentina per epistaxin interitus et nobis visa exempla, scorbuto, et maxime *morbo maculoso haemorrhagico* Wrelhoffii adscribenda sunt.

§. LXV.

CURA.

Generatim.

1. Prima in curanda epistaxi quaestio ea est, *utrum profluvium cohibendum sit, nec ne.* Epistaxin cohibere *non* licet, si critica fuerit, si in morbo inflammatorio, aut in alio quocumque modice, et cum levamine compareat, aut si gravioris haemorrhagiae vices agat. Caeterum

(19) P. II. C. IV. §. XXV. 1. Cfr. Morgagni op. c. Epist. XXVII. N. 12, 13.

(20) Exemplum debito loco angoris pectoris longaevitati minime obstantis afferam, quod inprimis largae, quae eam comitabatur, epistaxi adscribendum esse reor.

(21) Fabr. Hildanus Cent. II. obs. 18.

epistaxis pro varia sua indole diversam exposcit curam.

Cura epistaxin inflammatoriae.

2. *Epistaxin ex fonte inflammatorio* scaturientem, jam jamque limites excedentem regimine antiphlogistico, praesertim temperatura frigidiuscula, obscuritate cubiculi, potu cum succo acidorum vegetabilium, clystere emolliente, et pediluvio aggredimur. Vana enim est spes, posse epistaxin, utpote inflammatoriae indolis, auxilium in se ipsa invenire; nisi forte per auxilium morbus haemorrhagia narium centies pejor intelligatur. Immo, nisi solum, quod indicavimus, regimen sufficiat, sine mora ad *venae sectionem* e saphena deveniendum (22). Paucae enim, quae hic educuntur, cruoris unciae, librarum plurimarum sanguinis e naribus jacturam praepediunt. Interne simul *emulsio nitrata* exhibetur, aut si alvus segniter deponeretur, *decoctum pulpae tamarindorum.* Corde, et carotidibus vehementer pulsantibus, infusum saturatum *foliorum digitalis purpureae* commendamus. Exhausto jam aegro, *elixirium acidum Halleri.* Quodsi narium profluvio cruento retentio *menstruorum*, vel *haemorrhoidum* locum dede-

(22) Lege de hoc argumento Fr. Hoffmannum in med. rat. syst. T. IV. P. 2. p. 17, 18.

rit, caussa hujus retentionis abigenda, et interea artificialis haemorrhagia *hirudinum* ope circa perinaeum, et anum excitanda.

Cura epistaxis traumaticae.

3. *Epistaxis traumatica* ex laesionibus conspicuis narium ad forum chirurgicum spectat. Quae minoris est momenti, aqua frigida naribus attracta, aliisque auxiliis localibus infra designandis (23) cohibetur.

Cura epistaxeos consensualis.

4. Quamvis cura *epistaxeos consensualis* ab illa morbi primarii plane pendeat, itaque hic exponi nequeat; attamen praecepta nonnulla generalia, quatenus ad curam *insultus haemorrhagici* pro tempore spectent, necessario tradenda esse existimamus. Itaque in epistaxi ex *vitio encephali* pullulante, pro varia illius indole, *auxiliis revellentibus* varii generis utimur, e. c. *venae sectione* e saphena, *cucurbitulis*, vel *siccis* (24), vel *scarificantibus* ad

(23) N. 9.

(24) Haemorrhagia narium nullis subsidiis consuetis, nequidem pulveribus, ac turundis naribus immissis, frenari potuit in femina, cui et ex vena secta sanguis jam ad sex libras effluxerat. Winclerus his sub angustiis ventosam (cucurbitulam) magnam prius hepatis regioni, alteram nuchae adhibuit, et confestim fluxus sublatus est. In alia femina haec ipsa methodus profuit, cum sexcenta alia non juvassent. (Eph. N. C. Dec. I. an. 6. obs. 90.).

occiput (25), nucham (26), inter scapulas, circa hypochondria (27): *pediluviis acribus*, *sinapismis* ad internam crurum superficiem, *herba urtica* circa penem (28), purgante ex radice *convolvuli jalappae*, et *supertartrate potassae*, aut *calomelano*, ne de applicatione *epithematum frigidorum* vel ad capitis varia loca (29), vel ad partes cum eo consentientes, e. c. ad genitalia (30), utpote de methodo aleae plena (31), et solummodo secundum speciales indicationes adhibenda, dicamus. *Compressionem arteriae* carotidis e latere nari

(25) Cael. Aurel. p. 403.

(26) Eph. nat. cur. Dec. I. an. 6, 7. obs. 90.

(27) Galenus de praecognitione ad Posthumum. C. 13.

(28) Haemorrhagiam narium periculosam se sanasse refert Hannemannus eo, quod succi ex urticis recenter expressi cochlearia tria dederit, et *urticis contusis involverit penem.* (Eph. nat. cur. Dec. II. an. 3. obs. 54. p. 142.).

(29) Universo capiti. (Bloch *med. Bemerk.* p. 71.) fronti et naso (Paul. Aegin. L. III. C. 24. et Fabr. Hildanus Cent. II. obs. 16.).

(30) Dimerbroeck obs. et cur. N. 62. Eph. nat. cur. Dec. I. an. 6, 7. obs. 55. Fabr. Hild. l. c. obs. 15. Theden *Unterr. f. Wumdarzte.* Gesner l. c. 2. B. p. 234.

(31) Plura *funesta exempla* applicationis frigoris, praesertim ad *nucham*, exhibent fasti medici, et inter alios Eph. N. C. Dec. I. an. 2. obs. 223. Dec. III. an. 5, et 6. obs. 248.

cruorem fundenti respondente, sicuti alibi (32), et hic proponimus. Verum caveas, ne vena jugularis compressionis particeps fiat. Fasciae ad manus, et pedes jam dudum commendatae sunt (33). Ad humores a naribus ad oris cavum revellendos masticatio chartae griseae suadetur (34). Epistaxi *tubercula pulmonis* pro caussa agnoscente, prosunt cruoris ad uncias nonnullas detractio e brachio nari affectae respondente, silentium, quies corporis, emulsio nitrata, fuga acidorum mineralium, et pediluvium tepidum. ad recidivas hic praepediendas cura primi stadii phthiseos tuberculosae locum habet (35). Scrophularum non solum pulmonis, sed et colli quatenus reditum cruoris per venas jugulares impediunt, summa ratio habenda. Ad hoc, praeter *muriatem calcis*, quammaxime *digitalis purpureae* foliis favemus, quorum infusum saturatum in *epistaxi ex vitiis cordis* veluti sacram anchoram constituit. Accedit usus

(32) Cap. de phthisi.

(33) Haemorrhagia narium in juvene varioloso pannis lancis aceto vini madidis cervici, et fronti impositis non cedebat, donec tandem *fasciae* supra manuum, pedumque juncturas applicitae hanc haemorrhagiam coërcerent. (Bucholtz nov. act. phys. med. T. IV. obs. 38. p. 176.).

(34) Blancard collect. med. phys. Cent. VII. N. 60.

(35) P. II. Cap. de phthisi pulmonali.

elixiri acidi Halleri, quod tamen pharmacum nunquam conducit, si affectio cordis originem abdominalem agnoscat, aut saltem cum ea cohaereat. Re enim ita se habente, et in genere in epistaxi originis abdominalis, potius *eccoproticis*, imprimis *tamarindis*, et *salibus mediis*, aliisque *resolventibus* insistendum, atque venter tepide fovendus (36), et *clysteribus* subcalidis evacuandus. Stoll in epistaxi ex bilis stimulo excitata *emeticum* commendavit (37). Vermibus *anthelmintica* opponenda. Recidivis epistaxeos ex viscerum abdominalium obstructionibus emergentis optime *aquae minerales saponaceae*, et *salinae* obstant.

Cura epistaxis rheumaticae.

5. *Epistaxi rheumaticae*, et *arthriticae* auxilia revellentia, ut balnea pedis acria, sinapismata internae crurum superficiei admota, et inprimis *vesicatoria* inter scapulas (38) occurrunt. A frigoris applicatione hic plane abstinendum, et potius transpirationis operi studendum est.

(36) Gesner l. c.

(37) Rat. medendi. P. III. p. 21.

(38) Lege de vesicatorii adversus epistaxin efficacia. Banchi prax. med. p. 412.

Cura epistaxeos periodicae.

6. *Febre intermittente sub larva epistaxeos* comparente, praemissis praemittendis, auxilium in *cortice cinchonae* quaerendum. Caeterum non ignorandum, epistaxin in febribus intermittentibus saepe *lienis tumori*, aliquando praepostero corticis usui ortum debenti adscribendam esse. Quo in casu *tinctura rhei aquosa* cum *elixirio vitrioli Mynsichtii* nobis multum praestitit, ne dicamus de specifica tumoris lienis medendi ratione (39).

Cura epistaxeos scorbuticae.

7. Methodus antiscorbutica in *epistaxi scorbutica* omnino quidem indicatur; at plerumque nimis lente agit, quam ut symptomati tam praecipiti debitum injici possit frenum. Qua de caussa saepe haemorrhagia *auxiliis* mox indicandis *externis* primum cohibenda, et dein sensim sensimque potiora subsidia antiscorbutica in usum ducenda. Inter haec, inprimis si febris simul vigeat, *acidum tartari* ad gratum saporem cum aqua, et syrupo *rubi idaei* sese nobis maxime commendavit. Ita *sulphas aluminis, et potassae* (40). Absente febre, et viscerum ab-

(39) De liene premagno.

(40) Lindt de aluminis virtute medica. Goett. 1784. Utor sero lactis aluminoso.

dominalium obstructione et *extractum radicis ratanhiae* tentari posset (41). *Indicantur* et *acidum phosphoricum* (42), *sulphuricum*, *elixir acidum Halleri* (43), infusum *radicis acori calami* cum *elixirio vitrioli Mynsichtii*, aliaque in therapia scorbuti determinanda. Quodsi autem, cohibita epistaxi per auxilia externa, sopor, aut aliud affecti cerebri indicium in conspectum veniret, videndum foret, utrum, concessa quadam libertate epistaxi, gravia illa symptomata mitigentur, nec ne? Si mitigarentur, inter duo mala minus eligendum, et epistaxis non plane sistenda, ne haemorrhagiae encephali locus concedatur (44).

(41) *Die Ratanhiawurzel u. ihre vortreffliche Wirkung geg. passive Blutflusse.* v. HURTADO *Uebers. mit. e. Vorrede ub. d. Anwend. d. Plumbago europea versehen. v.* LEBRECHT *Mainz* 1817. p. 39. *Abhandl. u. Vers. ub. d. Ratanhia v.* KLEIN. *Stuttgard* 1819. p. 119.

(42) HERDER in HUFELAND's *Journ.* 9. *B.* 3. *St.* p. 175.

(43) R. Infusi florum rosarum rubrarum libram unam. Elixirii acidi Halleri scrupulum unum. Syrupi rubi idaei unciam unam. M.

(44) Cfr. Acta mea clinica. an. III. VI. p. 40. et LE-ROY (*sur les pertes de sang. Paris.* 1801. p. 83.), qui cum nares sanguinem impetuose fundentes obturaret, paulo majori cum extensione tumorem in facie magnum, et, ut vocant, *metastasin sanguineam* conspexit.

Cura epistaxeos nerveae.

8. Nisi symptomata nervosa haemorrhagiam narium comitantia extravasato cruento pulpam nerveam encephali, specus vertebralis, et nervorum specialium laedenti originem debeant (quod vix in alia quam in traumatica, et scorbutica epistaxi expectandum foret), illa symptomata *remediis* sic dictis *antispasmodicis* compescere licet. Sic Fr. Hoffmannus, ubi spasticae stricturae adsunt in haemorrhagia narium, *opium*, *camphoram*, et *liquorem suum anodynum* commendat. Pulvere *ipecacuanha* cum *opio* praecipue hora somni utimur, si aeger, caeterum apyrecticus, metu haemorrhagiae vigil noctem transigeret. Generatim animi inquietudini in epistaxi *pulverem rubrum antispasmodicum Stahlii*, aut *emulsionem* ex *seminibus hyoscyami nigri* cum *nitro* opponimus.

Auxilia mechanica, et localia.

9. Antequam de *auxiliis mechanicis, et localibus* epistaxeos sermonem instituamus, generatim in omni epistaxi *trunci*, et *capitis erectam positionem*, nec non *quietem*, scilicet, ne loquendo, sternutando, tussiendo, contrectando nares pars affecta irritetur, commendamus. Ad cohibendum autem sanguinem e naribus fluentem varia adhiberi solent. Spectant

huc, praeter *glaciem*, *nivem*, *aquam frigidam* aut solam, aut *aceto*, ac *muriate ammoniae* remixtam calvariae, fronti, naso, genisque impositam, saepeque renovandam: attractio, vel injectio in nares *solutionis ichthyocollae* cum *alcohol* (45), vel *alcoholis puri* (46). Cum vero quae liquida sub forma in nares inflantur, attrahuntur, injiciuntur, saepe citius, quam agere possint, has deserant; hinc et fila ex linteis carptis *solutione aluminis* (47), aut *sulphatis zinci* (48) imbuta, vel *turundae*, quibus pulvis ex aliis similibus albumine ovi susceptis adhaereant, cavo narium profundius

(45) Ichthyocolla in aqua, et alcohol soluta, et naribus injecta epistaxin sistebat, quam nec venae sectio, nec bovista, nec vitriolum, nec acetum, nec spiritus vini sistere potuerant (Gesner l. c. 1. B. p. 75.).

(46) Haemorrhagiam narium cum spiritu vini rectificatissimo ope syringiae in nares injecto persanatae exemplum refert Ledelius (Eph. N. C. Dec. I. an. 1. obs. 80.). Alcohol vini sensim sensimque naribus attractum enormem epistaxin compescuit, referente Schlichting (Act. phys. med. Vol. VI. obs. 26.).

(47) R. Aluminis drachmam unam. Solve in aquae fontis unciis tribus. D. S. externe.

(48) Clifton Wintringham affirmat, violentissimam epistaxin quam optime sisti, ubi turunda, cui *pulvis vitrioli albi* inspersus est, tam profunde, quam licet, in nares urgeatur. (*Abh. f. pr. Aerzte.* 8. *B.* p. 244.).

immittendae, ac longo satis tempore, filo, quo extrahi possint, munitae, in eodem relinquendae sunt (49). Ipsa interim turundae in vasa narium compressio aliquando hîc magis quam involvens illas stypticum remedium egisse videtur; ac interdum, cum istud molliori turunda susceptum, nil posset, haec sola, modo crassior magisque contorta profluvium suppres-

(49) Docuit Swietenius methodum, fila carpta, aluminis solutione madida, filoque constricta ope calami scriptorii, vel specilli recti, in nares trudere, quod fit, dum primum horizontaliter pennam versus fauces ducimus per nares, dein vero extremitatem ejus elevamus, ut linteum sic ad postremas nares ducatur, dum interim filum iisdem annexum per narem propendet, ut debito tempore, nec citius iterum extrahi queat. Dr. Griffith cum sequente pulvere adspergit turundas naribus intrudendas. R. Boli armenae, aluminis rup. aa unciam semis: sanguinis draconis drachmas duas: colcothar vitrioli unciam unam. M. f. pulvis (*Abh. f. pr. Aerzte.* 6. *B.* p. 624.). Contra rebellem aliis, vehementissimamque narium haemorrhagiam Hertoldi pulverem sequentem in nares insufflavit cum praesentaneo effectu. R. Aluminis crudi, quantum placet; adde laccae pictorum q. s. ad pulverem incarnato colore saturandum. Extulit hunc pulverem jam Ledelius (l. c. obs. 24. an. 9. obs. 151.), nec ego tales pulveres stypticos commendaverim! tum eo, quod ad locum affectum difficulter perveniant; tum quod facile sternutationem inducant aegrotis periculosam.

sit (50). Profuit interdum intestini suilli partem, quod primum in aëre siccatum, posthinc madefactum, ac uno extremo fili tenuis ope ligatum est, in ipsum, quod sanguinem fundit, foramen narium, specillo duce, demisisse. Hoc facto, inferiori, quod patet, ostio intestini, frigida per sphyncterem injicitur, et haec ipsa

(50) Magni ponderis est observatio Valsalvae a Morgagnio adducta, cujus locum (de sed. et caus. morb. Ep. XIV. N. 24. 25. Ep. XXV. N. 6.) integrum legi consulo! Vidit nempe Valsalva plerumque in dissectionibus, sanguifera vasa intra nares valde turgida circa eam sedem, ubi alae nasi, digito plus minus transverso ab imis naribus cum osse committuntur. Quare in aegroto periculosa narium haemorrhagia affecto vidit, premendo eam sedem immisso digito, continuo sanguinem effluere desivisse sic, ut neque ad fauces ejusdem quidquam deflueret. Atque hoc facili remedii genere semper postea respondente, aeger, qui ipsum didicerat, in usum vocato, intra aliquot tandem menses se ab haemorrhagiae recursu tunc quidem liberum praestitit. Felix haec Valsalvae curatio, inquit Morgagnius, indicat, turundas ad sanguinis fluxum coërcendum, in nares immissas, non tam adstringentium, quibus tinctae sunt, medicamentorum vi, quam compressione ipsa aliquando prodesse posse, nempe cum sanguis e vasis exit, aut iisdem, aut iis certe, quae turundis premuntur; vidit enim ipse hic auctor quod varia adstringentia mulieri haemorrhagiam patienti in nares immissa fuerant absque effectu, donec majoribus et ad compressionem aptis turundis nares immitterentur.

superiora narium versus, ut aequali ratione interna comprimat, urgetur» (51). At vero nec ista interdum subsidia cruorem ex narium anfractu, quo turundae pertingere non queunt, ruentem coërcent. Quodsi tunc narium anteriora penitus obturentur foramina, sanguis cum impetu majori ad fauces posteriores per narium aditus descendit. Hinc alia a Chirurgis adhibita fuerunt nec a Medico arduis in casibus ignoranda subsidia (52). Tubulus enim incurvatus, (per quem chorda ex intestino animali parata, vel filum cera oblinitum ducitur) per naris foramen sanguinem fundens truditur, donec versus fauces portaverit chordam, aut filum: quae deinde cum instrumento, vel parvo cum forcipe ad fauces arripitur, et ex ore protrahitur. Deinde etiam per alterum narium foramen eadem operatio suscipitur. His ita praestitis, extremo ex naribus super labrum propendenti duplici alligatur plumaceolus, vel linteum carptum paullo densius contortum, atque sat magno volumine praeditum, ut nempe narium cavum posterius repleat, et aperturam posteriorem claudat, postquam per oris cavum propenden-

(51) Benjam. Bell. *Kehrbegriff der Wundarzneykunst.* 2. *B.* p. 267. et 3. *B.* p. 439.

(52) J. P. Frank Epitome l. c.

tia fila attrahendo, plumaceolos in nares protraxerimus. Super quodvis foramen narium anterius nunc linteolum quadruplicatum ponitur, et filo ex naribus propendente ligatur, et firmatur. Si perfecte sic claudatur apertura narium, cessat omnis sanguinis fluxus. Tunc vero aegrotus per longam satis temporis moram in ea, quam injunximus, quiete perseveret; nec factum in naribus coagulum quocumque demum modo, donec sponte separetur, removeat.

Cura suppressionis epistaxeos.

10. *Suppressum* forsan praepostere ex *naribus profluvium* cruentum pro varia morbi exinde generati natura variam medendi sibi methodum exposcit. Plerumque sanguinem ad nares revocare, fluxumque, inprimis si cerebri, oculorum inflammatio successerit, non omissis et aliis auxiliis, per illas restituere juvabit. Calidae aquae vapor per nares attractus, vel nasi levior contrectatio aliquando hoc praestant. Qui nares internas cum errhinis stimulando, aut cum penna serratim incisa, aut cum stylo stramineo (53) fortius intrusis scarificando hunc fluxum revocare contendunt; hi saepe majorem, quam prudenter optare potuissent, sanguinis jacturam

(53) Hoffmann de delirii melancholici curat. §. 5. v. Op. Tom. III. p. 258.

inducunt. Hirudines duae externis narium foraminibus, quo magis hiant principio, appositae, indicationi plerumque satisfaciunt, ac sanguinem pro lubitu arcendi occasionem non tollunt.

V. Tosi Revisor Archiepisc.

V. Testa Pr. ac R.s

Imprimatur.

V. Bessone pro M. Cancellaria.

INDEX RERUM

QUAE

IN HOC VOLUMINE CONTINENTUR.

